Myytti ja metodi

Korpusmaisuus, keho ja kosmos

Marita Råman

2019

Kuvat: Samuli Råman, Marita Råman
Kuvamuokkaus: Samuli Råman, Marita Råman
Kansi ja välilehdet: Samuli Råman, Marita Råman

Kirjoittaja   Marita Råman
Taitto   Marita Råman

ISBN 978-952-69245-0-2

Julkaistu   Huhtikuu 2019
Espoo, Finland

Julkaisukanava: Verkkojulkaisu pdf, julkinen
Pysyväisosoite: Hiisiakatemia www.archive.org

OSA I Alkusanat

OSA II Sihteerilinnusta linturiin

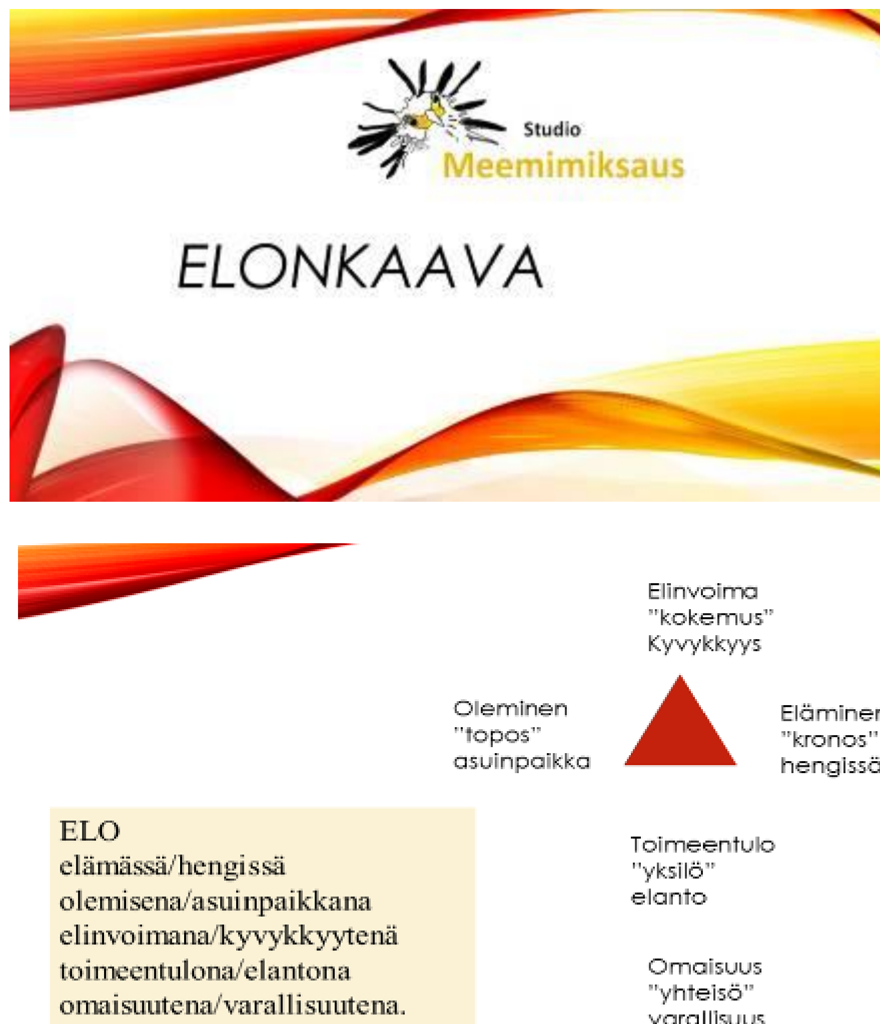
OSA I

Alkusanat

Johdanto – trilogiasta tetralogiin

Prosessit mielletään kuuluvaksi enimmäkseen kehitystyöhön tai suuriin teollisuuslaitoksiin monine eri tuotantovaiheineen. Humanistisella puolella on tuttua tutkimusprojektit ja prosessikirjoittaminen. Luovaa kirjoittamista olen harjoitellut Delfoiyhteisön kurssilla Tulevaisuustarinat ja sitä ennen Luovan kirjoittamisen kurssilla, tulevaisuudesta ei oikeastaan voi kertoa kuin fiktiivisesti, ja koin sen hyvänä harjoitusalustanan aikeelleni kirjoittaa suomalainen mytologia ymmärrettävästi, selkeästi ja kiinnostavasti. Kalevala on kaikessa hienoudessaan hyvin vaikeaselkoinen, monitulkintainen ja tosiaalta hieman yllättävästi myöskin yksipuolinen esitys suomalaisten myyteistä, uskomuksista ja maailmoista.

Sanat ovat lähtökohta tälle tulkinnalle, ensin etsin myyttihahmojen sanastoa suomentamalla Lönnrotin sanakirjasta löytämäni myyttiset selitteet, sitten etsin kalojen, karhun, hiirven ja lintujen toisintonimiä erätrilogiasarjassa, jossa tulkinnan punasiena lankana oli Propp-pohjainen satukaava greimaslaisittain käsitettynä. Lopuksi kaava sellaisenaan oli yleistynyt niin paljon, että Delfoi-jaksolla keväällä 2018 kaava sai toisen nimen, elonkaava, mikä kuvaan paremmin sen soveltuvuutta erilaisten ilmiöiden tutkimusrakenteeksi.

Esiprosessi – erätrilogia

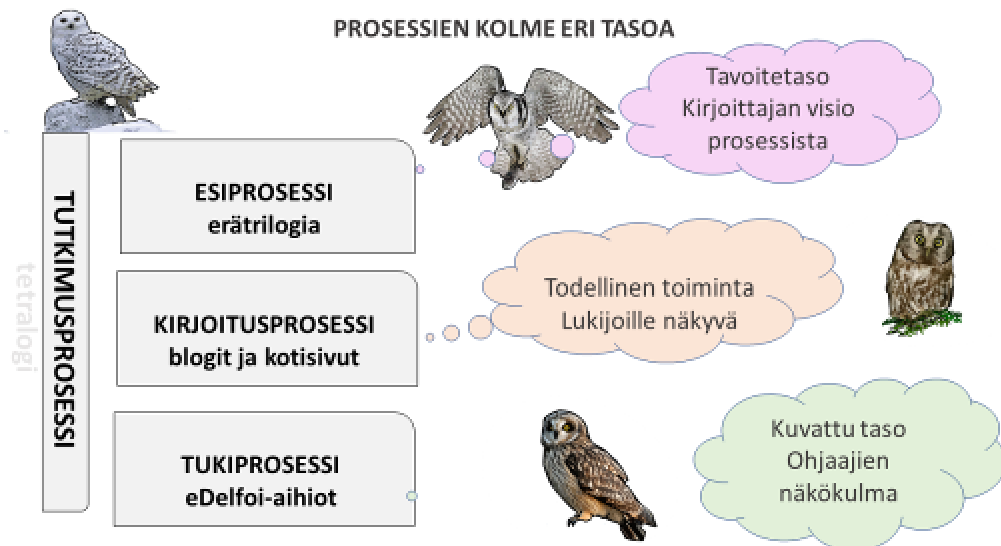

Kehityksen linja alkoi vuonna 2002-2004 kirjoittajavapaalla, jonka aikana oli tarkoitus selvittää perusteellisesti, mitä suomalaisesta mytologiasta oikeastaan tiedetään. Osoittautui että tietolähteet olivat hajanaisia ja monitulkintaisia, oli vaikeaa päättää miten saisi otteen kiihkeitäkin tunteita herättävästä kalevalaisesta runoudesta ja sen ytimestä. Toisntonimet ja myyttiset nimet osoittautuivat yhdeksi neutraalksi tavaksi tutkia my3yttistä järjestelmää.

Noiden omaehtoisten vuorotteluvapaavuosien aikana kokosin aineiston, josta myöhemmin vuosina 2006, 2009 julkaisin erätrilogian omalla kustannuksellani, nimitin kirjoja painetuiksi muistiinpanoiksi ja alkujaan minun ei ollut tarkoitus myydä niitä lainkaan, mutta tyttäreni sai minut toisiin ajatuksiin. Hänen mukaansa tekstit tuli olla kaikkien saatavilla. Niinpä jokunen kirja kirjastoihinkin eksyi.

Kirjasarja 1) Mulurautunen – Ruutanallisest säkeet (kalojen toisintonimet), 2) Hirvirunot - Hirvipeijaisten maailma (hirvenmetsästys ja karhujen toisintonimet) ja 3) Kielastaja – supisuomalainen mytologia (lintujen, kasvien ja mytologiahahmojen toisintonimet sekä Kalevalan runot) kertoivat sirpaleista tieto ja ideoita myöhempää tulkintaa varten. Seitsemäntoista vuotta myöhemmin, vuoteen 2019 mennessä hahmotelmat olivat kypsyneet monen mutkan kautta työn ohella, ja niin koitti tetralogin ja synteesin aika.

Ennen prosessin loppua, ilmeni mielenkiintoinen nimisuhdemuutos. Karhun ja hirven toisintonimien suhde oli kuta kuinkin valssin tahti 3:4, mutta lopputulemana M.A.Castrénin mytologialuentojen antia tarkastellessa suomalaisten nen- ja tar-päätteisten nimien suhde olikin 2:5 naisten hyväksi, naispuolisia jumalhaltijoiden nimityksiä oli tarkalleen 31, eli satukaavan, myöhemmin elonkaavan verran ja miehisiä myyttisiä nimiä vastaavasti valikoitui aineistosta esiin kaksitoista nimeä (12).

Kaavio. Kirjoittamisprosessin vaiheet vv. 2002-2019

Tässä työssä on tarkoitus viitata edellä mainitun erätrilogian puittessa tutkittuun ja mahdollisesti matkan varrella päivittyneeseen tietoon sekä luoda synteesinä sarjaan neljäs kokoava ja tulkitseva teos. Välivaiheena toimivat Semiopoli-kotisivun Mytograafi-sivut sekä Kielasta-kotisivut. Myös eDelfoi-yhteisön sivuilla osittain olen työstänyt ideoita, vuoden 2018 alkupuolella eDelfoi-koulutukseen osallistumalla. Kyselytekniikka ei kuitenkaan soveltunut tarkoituksiini,

Erätrilogian kolmannessa osassa on käsitelty laulun teemaa sekä kalevalaisten runojen että lintujen avulla. Sen elävöittämiseksi kuvataiteilija Samuli Råman loi lintusymboliikan, jotka ovat erätrilogian ensimmäisessä ja toisessa osassa syntyneen myteemiluokittelun symboleja. Myteemejä on yhteensä seitsemäntoista. Matkan varrelle kertyi monenlaisia metodisia kokeiluja ja kombinatoriikkaa. Kehityksen kulussa alkuaan satukaavaksi nimitetystä funktioinnista kehkeytyi yleispätevä elonkaava sovelluksineen, jonka viime tulemina tetralogiin kehittyi meemijako analogiana myteemeihin. Välittäjänä toimivat viitoke ja runomatriisi, joista enemmän myöhemmin.

Esiprosessissa tavoitteena oli siis luoda kokonaisnäkemys jo katoamassa olevasta perinneaineksesta, ja noihin katoaviin perinteisiin kuului jo 1990-luvulla hirvipeijaisperinne kronikkoineen ja kyläjuhlineen, syynä arvojen muutokset, jossa metsästys ei enää elannon hankkimiseksi ollut välttämätöntä eikä edes monen mielestä suotavaa. Kautta linjan erätrilogiassa pysyi punaisena lankana nimiin mahdollisesti kätkeytyvä myyttinen tieto, suomalaisissa sukunimissä on runsaasti jäljellä vanhakantaista sanastoa ja luontohenkisyyttä. Myytit elävät meissä näin ollen aivan konkreettisesti sukupolvesta toiseen, vaikka Sorreja ei enää hauiksi tunnistetakaan. Nimissään suomalaiset ovat syvimmän myyttisen ytimen säilyttäneet. Maaratar on ollut sekä myyttihahmo että naispuolinen Maarasen suvun edustaja, mutta eivät välttämättä yhdessä ja samassa persoonassa.

Kielen ”muutteet” ovat olleet yhtä monet ja arvaamattomat kuin säiden ja ilmojen. Monet suomalaisen mytologian tutkijat ovat olleet kiinnostuneita toisintonimistä, Kaarle Krohn keräsi niitä, Elias Lönnrot keräsi niitä. Se oli ajan tapa runonkeruun ohella. Lönnrotin keräelmässä kasvien toisintonimistä esiintyvät erilaiset eläinlajit, mikä yhdessä sukunimihypoteesin kanssa saattaa viitata toteemiseen sukulinjaan. Linnuista eniten edustettuna ovat sorsat, nisäkkäistä karhu ja hirvi sekä koira. Nimirypäs viittaa erästysdominanssiin.

Erämytologia ei silti ole pelkästään eränkäyntiä metsästyksen merkityksessä, eihän se ole edes pelkästään sitä nykyajan metsästäjillekään, luonnossa, metsässä oleilu, katselu, mietiskely ja rauhoittuminen voivat olla saalistakin tärkeämpää. Luonnon kunnioituksella on syvät juuret suomalaismielissä. Erä tarkoittaa eristetty, pyhää alaa tai aluetta, erätrilogia on laadittu tätä ajatusta seuraillen, rajattu erä ja aihe on suomalaisten mytologia luontoa, ja pyhiä arvoja peilaten. Luonnonilmiöiden ymmärrystä on tietäjä tarvinnut niin parannus- kuin ennustaitoonkin. Ennen modernia lääketiedettä lääkkeet saatiin yrteistä ja kasveista. Osin voidaan rinnastaa toisintonimet syntyihin, molemmissa tavoissa on kaiku menneistä käsityksistä ja genealogioista. Kielastajaa, erätrilogian kolmatta osaa ja sen myyttisanastoa työstäessäni kiinnitin huomiota Aluejärven/alvejärven nimimuotojen runsauteen ja selitysten niukkuuteen, epäsuhta oli ilmeinen.

KASVI-ELÄINESIINTYMÄ KASVIEN TOISINTONIMISSÄ

Polystichum filix-mas: hiiri, kana, kettu, korppi, kotka, käärme, sammakko, varis
Polystichum viviparum: hevosmuurahainen (älgmyra=jokileinikka), sika
Geum rivale j.m.: pässinmuna
Calla palustris: lahna, lehmä, lohi, sammakko, sorsa, vasikka
Lemna trisulva j.m.: sorsa
Scirpus lacustris: kaakkuri, sorsa
Nymphaea alba hanhi, harakka, näkinkenkä, sika, sorsa, varsa
Nardus stricta hirvi, jänis, sika
Matricaria chamomilla; kameli
Aqvilegia vulgaris; leijona
Meyanthes trifliata: peuranvehka
C. rotundifolia; poronkello
Angelica sylvestris: karhu
Heracleum sibiricum karhu
Hyoscyamus niger karhu
Paris quadrifolia (sudenmarja): karhu, käärme, *kärnä,* mato, sika, susi
P. umbellata: karhu
Brassiva campestris koira, narsku, varpunen
Capsella bursa pastoris (shephards purse) hiiri, koira, lehmä, repo, narsku
Convallaria majalis (kielo): koira, *vilkka*
Polygonum convolvulus: hevonen, koira, rotta, sika
Polygonum hydropiper: hanhi, koira, kukko, sika, varsa
Polygonum persivaria: kirppu, koira, lehmä, varsa
Tripleurospermum inodorum: harakka, koira, vuohi
Polygonum viviparum: käärmeenjuuri (ängsvädd, knäfva)

Yllä oleva lista on poimittu Elias Lönnrotin laatimasta kasviosta, jossa on puolitoistasataa vuotta sitten tunnettuja kansanomaisia kasvien toisintonimiä. Valintaperusteena on ollut samasta kasvista useamman eri eläimen maininta toisintonimissä, erikoisen tai mytologisesti merkittävän eläimen esiintyminen. Ylivoimainen toteemiykkönen on Polystichum filix-mas, jonka niminä on käytetty jyrsijöitä, lintuja, nisäkkäitä, matelijoita sekä sammakkoa, siis koko ketju maasta taivaaseen, ilmiö joka esiintyy mm. permiläisten idoleiden kuva-aiheissa. Osa yrttiparannuksen ihmeitä tekevän vaikutuksen uskomisperinteestä voi juontaa juurensa tästä jo tiedostamattomaan painuneesta käsityksestä esiaikaisesta yhteenkuuluvuudesta jonkin lajin kanssa.

Leijona listassa tarkoittaa jalopeuraa eli hirveä samoin kuin kameli. C.F.Norlundin sanakirjassa 1800-luvun lopulta on maininta, jonka mukaan elgoxe on tewa ja elgko on tewana. Elg on käännetty sanalla hirwi, hirwo, viime mainitussa jälkipääte viittaa inkeriläiseen puheen parteen. Lisäksi Kotusin julkaisu Sanastaja ilmoittaa kaksi kasvia, joiden nimessä on hirvi. Elggräs on mesiangervo ja elgmyra on jokileinikka. Lönnrot mainitsee kasvin Plystiyhum vivi parum, jonka toisintonimissä on eläinnimi hevosmuurahainen, mutta vaikka nimet saattavatkin viitata samaan niin kasvit eivät välttämättä ole samoja. Tämä on outoa! Lisäksi kasvin toisintonimen säilyminen sukunimenä (kuten listan vilkka ja kärnä) viittaa myös jonkinlaiseen heimoaatteeseen, joka ulottuu kauas tietoisen muistin tuolle puolen. Samoin tietynlainen nimen kääntymättömyys toiselle kielelle viittaa ns. salattuun tietoon, jolla on sisäinen salattu merkitys.

Totemistisia eläimiä tällä perusteella oletettavasti ovat olleet muun muassa:

Linnut	Nisäkkäät	Kalat, matelijat	Muut
hanhi, harakka, kana, korppi, kotka, kukko, narsku, sorsa, varpunen, varis	hevonen, hiiri, hirvi, jänis, kameli, karhu, kettu, koira, lehmä, peura, poro, pässi, repo, rotta, sika, susi, varsa, vasikka, vuohi,	käärme, lahna, lohi	hevosmuurahainen, kirppu, mato, näkinkenkä, sammakko

Ryhmittelystä näkyy, että nelijalkaiset juoksevat nisäkkäät ovat olleet edustetuimpia kasvien nimissä, mutta yllättävän paljon niissä on myös lintujen ja muiden ei kasvisravinnolla elävien nimiä. Eläin- ja kasvikunnan nimityste kirjo oli jo aikanaan sekava, koska lajeja niputettiin yhteen, listaykkönen viittaa vanhalla nimellä alvejuuriin ja imarteisiin sekä hiirenportaisiin, nykynimellä saniaisiin. Aina vain kiistanalaisemmaksi alvejuuri käy sen mukaan, miten alve tulkitaan, koska yksi mystisimpiä nimiä suomalaisessa mytologiassa on Aluvejärvi, Alvejärvi. Viime mainittu on säilynyt sukunimenä, ja voisi ounastella sen olevan jossain määrin nimeltään rinnasteinen Kattilajärviin.

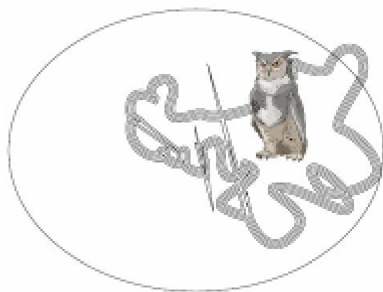
Kirjoitusprosessi - blogit ja kotisivut

Ensimmäisen kosketukseni blogi-kirjoittamiseen sain vuoden 2005 alussa palattuani kirjoittajavapaalta työn pariin. Tehtävänäni oli uudistaa yrityksen kotisivut, ja ajattelimme piristää sivuja löydöksilläni vahva tekijä -teemalla, joiksi katsoimme jättiläiset, karhut, staalot, voimamiehet ja muurahaiset ja tulkitsimme leikkimielisesti kirjainlyhennettä LVI, jossa L tarkoitti Lemminkäistä, V Väinämöistä ja I Ilmarista, noita kolmea tunnetuinta Kalevalan sankaria, ja kaiken keskellä oli puita kaatava Kullervo. Vuoteen 2009 mennessä oli Kielastaja ja Hirvirunot julkaisukunnossa ja kirjoittaja sairaalakunnossa syövän vuoksi.

Työ ja tuotekehitysopinnot mahdollistivat kokeilut ja mytologiaharrasteisuuden, työsivuilta pikku hiljaa siirryin bloggamaan omaa kotisivuani saatuani Semiopoli.fi-sivut lahjaksi, ne ehtivät olla toiminnassa noin viisi vuotta, ja saivat yhden ulkonäköpäivityksenkin. Sen korvasi kevyempi versio, jonka nimeksi tuli Kielastaja.fi, jota on päivitetty näihin päiviin saakka. Ensi kosketus kotisivujen ulkopuoliseen bloggaamiseen tapahtui Bloggerissa, jonne perustin sivut nimellä www.vanharouvablogspot.com. Se on kohdannut perusteellisia tekstimullistuksia ja pitkiä päivitystaukoja.

Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto-opintojen puitteissa 2007 tutustuine edelfoi.ning kehittäjäyhteisöön, jossa oltiin kiinnostuneita opettamisen ja tulevaisuuden ongelmista ja kehittämisestä. Siellä tuli aihioitua monenlaista aiheesta ja aiheen vierestä. Pöllön brändi on huu, syntyi noina kehitysvuosina, ja se löysi tiensä myös Kielastajaan blogisivujen ja systeemisen ajattelun ohella, mutkikkaita kehityspolkuja kuvaavan kuvan kera, merkitysten saalistus vaatii kuulolla oloa ja tarkkaavaisuutta.

Kielastajassa hakusana ”pöllö” esiintyy 46 kertaa. Ihan ensimmäiseksi olen epäillyt Lemminkäisen mielenterveyttä:
…onko Lemminkäinen kakomielenä pöllö vai hullu?
Seuraavaksi kölleistä:
On kappelivarista, tuppiharakkaa ja metsäpöllöä.
… Tämä on taannut ärsyttävyyden.

Suopöllön nimi repsa viittaa selvimmin harkinnan puutteeseen, repsahdus on houkutukselle periksi antamista. Maagisen myteemin syvämerkitys on tietäjyydessä, soisten rämeiden suopursuissa. Jos laitamme saadut pöllöaihiot riviin, niin kirjoitusprosessi sisältää sekä esiprosessin, se on keskeinen osa tutkimusprosessia, koska kirjoittaminen on ajattelemisen taidon harjaannuttamista, ja rinnan on vieritelty myös visuaalista ymmärrystä. Esiprosessiin on kuulunut ennen erätrilogiaa myös semiotiikan ja folkloristiikan opinnot vuosina 1992-1999 Helsingin yliopistossa.

Tutkimusprosessi – tetralogi

Alkuperäinen idea tetralogiin sain Claude Lévi-Straussin innoittaman teossarjasta Mytologiikoita, joka kuului tentittävään kirjallisuuteen semiotiikassa. Toinen innoittaja oli semioottinen neliö, josta heti alkujaankin näin keskiön eli se mitä olin lapsesta asti harjoitellut, rivien välin ymmärtämistä. Semioottisen neliön ensi kertaa nähdessäni, tajusin miten merkitys muodostuu, merkityksen muodostuminen on yksi semiotiikan keskeisistä tutkimuskohteista. Minä miellyin A.J. Greimasin semanttispainoitteiseen tulkintaan, viisiömuodostelmiin ja Proppin satukaavaan. Alkujaan kiinnostus kohdistui myös Charles Sanders Peircen kolmiomalliin kaikkine triadisuuksineen. Ajan mittaan peruskolmio sai vakiopaikan sekä viitokkeen alkuasetelmissa että meemikaavassa kantasoluna, josta tulkinta voidaan alkaa. Kolmikanta-ajattelulla on kannattajansa.

Innoittajana toimi myös semiotiikan opintokokonaisuus kaikkien kiemuroineen, koska opintoja ei voinut sano helpoksi missään muodossa, eikä vähiten siksi että jouduin räätälöimään omat opintoni minulle sopivien vakiovaihtoehtojen puuttuessa. Alkuun pyrin opiskelemaan etnosemiotiikkaa, kunnes keksin sen olevan liian haluttu ja kaluttu aihe ja mikä pahinta poliittisia intohimoja herättävä, joten vaihdoin miettimisen omaehtoiseksi tykkänään.

Meemijaon juuret ovat myös germiikassa eli itujen ja aihioiden, niin ajatusten kuin muiden elävien olentojenkin germit voidaan nähdä semiogermeinä, joista semiootikko Eero Tarasti aikanaan kehitteli zorromerkkisen Z-mallinsa.. Semiogermit edelsivät meemikaavaa perusmuodossaan, viisiosaisena muodosteena, jossa transfeemi on muutostekijä.

Vuoden 2002 free lance -kirjoittajavapaani aikana alkukehitteenä oli semiogermiaihelma, jossa olin hyödyntänyt opintoaikaisia aihioita, myyttisyys ja luonto kiehtoivat ja olivat jo alkumatkalla kohti myteemitulkintaa.

SYNTEESI-ILMIÖT

Kuluneiden vuosikymmenten Synteesien tarinoima voidaan jakaa metaviisiöksi, jossa tämän minitutkielman osat ovat:

I	Kerron eläimet ->	NIMEÄMINEN (zoösemiotiikka)
II	Mielikuvien modaliteetit ->	HAVAINNOT (kronotopiikka)
III	Semionautin sanat ->	KÄSITTEET (semantiikka)
IV	Synteesi-ilmiöt ->	YMMÄRRYS (kognitiot)
V	Myytti ->	KIELI (puhunta: langue/parole)

Edellä esitetyn mukaan nämä tekijät voidaan sijoittaa semiogrammiksi, jossa kategoriat I-V ovat myyttisiä semioaktoreita tai semiogermejä. Ja ken tahtoo korostaa myyttisyyttä, mikään ei estä sijoittamasta kuhunkin luokkaan edellä esitetyn mukaisesti voimaeläimet, jolloin analogisesti:

a) nimeämistä vastaa	SG 1/kotiseutu/tikka (Metsä)
b) havaitsemista vastaa	SG 2/kasvualusta/sotka (Vesistö)
c) käsitteellistämistä vastaa	SG 3/muuntuminen/tuoni (Suo)
d) ymmärtämistä vastaa	SG 4/lajivalinta/kokko (Taivas)
e) mytologisointia vastaa	SG 5/siirtovaikutus/luikku (Lähtö/Paluu)

Suomalainen mytologia hahmottuu neliöksi seuraavasti Synteesin vuosikerta-ainesta ryhmittämällä:

I NIMI
(eläimet)
Metsä

II AISTI
(kaupungit)
Vesistö

III KÄSITE
(merkitys)
Suo

IV TIETO
(tajunta)
Taivas

V KIELI
(mytologia)
Lähtö/Paluu.

Uskontotieteilijä Mirca Eliaden mukaan myyttinen ajattelu on ikuista paluuta. Se on syklistä aikaa, jossa alku ja loppu kiertyvät toisiinsa ajattomasti. Myös venäläisen formalismin aatteiden mukaan myyttisessä kerronnan rakenteessä on lähdön ja paluun funktioilla keskeinen merkitys. Yllä olevasta kuviosta näkyy, että myyttisyys on paluuta ja kaipuuta alkuaikaan, sen toimiin ja elinolosuhteisiin. Siitä ovat kummunneet mytologian hahmot. Kalevalan sankarit on sijoitettavissa semiogermisiksi heeroksiksi! Ylimmäiseksi kulttuuriheerokseksi on Kalevalassa legitimoitu kanteleen soittaja **Wäinämöinen.** Soittotaidon lisäksi hän oli vanha ja viisas ja taisi ja tiesi paljon. Toiseksi eniten Suomen kansalliseepoksessa puhutaan **Lemminkäisen** retkistä ja edesottamuksista. Kolmannen sijan saa **Ilmarinen.** Tämä kolmikko näyttelee päärooleja. Vähäisempiä, mutta silti vaikuttavia hahmoja ovat **Louhi** ja **Kullervo** sekä **Joukahainen**., joista kaksi viime mainittua sankaria ovat infantiileja mieshahmoja, kypsymättömän itsetunnon vertauskuvia. Joukahainen myi siskonsa henkensä lunnaiksi, mikä teko johti Ainon itsemurhaan, ja saman kohtalon koki myös insestin kohteeksi joutunut Kullervon sisko. Sitä vastoin Louhi oli dominoiva naishahmo Kalevalan henkilögalleriassa.

Voimme mytologisoida semiogermisen neliön vastaavuuksiksi, joissa:

I Lemminkäinen
(metsä)

II Wäinämöinen
(vesistö)

III Nuorukainen*
(suo)
[1]*

IV Ilmarinen
(taivas)

V Louhi
(lähtö/paluu)

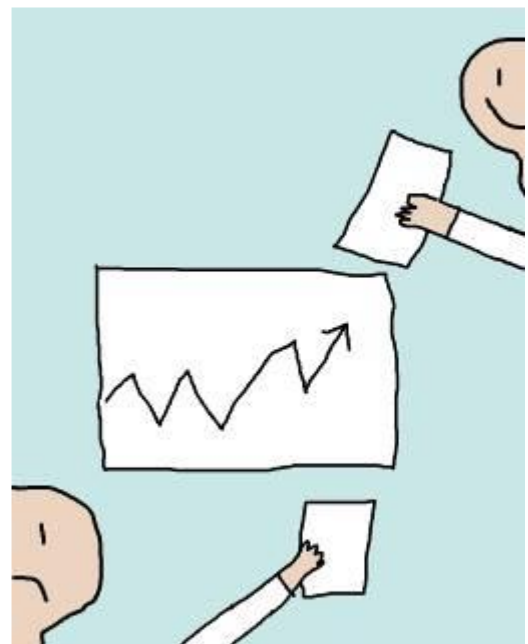
[1] * Kalevala ei tunne sankaria "Nuorukainen", mutta suomen kielessä nuorukaisella tarkoitetaan nuorta miestä, joka ei vielä ole saavuttanut täyttä miehuutta ja mielen kypsyyttä. Tätä kehitysvaihetta kansa on kuvannut Joukahaisen ja

Tässä henkilögalleriasta hahmottuvat vastapariksi vesi ja ikä. Nuoruus sen nuorukaisten ja neitosten uhmakkuudessa voi koitua tuhoisaksi ja kohtalokkaaksi, elämä haudanvakavaksi. Sitähän suo symboloi, entisaikain hautaa. Toisaalta, jos nuoruudesta on selvinnyt, niin edessä voi olla yksinäinen, mutta kokemustiedon kartuttama vanhuus, mutta tunteet ovat/tai eivät ole hallinnassa. Aika ajoin tunnevuot koskena kuohuvat kuten Wäinämöisellekin kävi vielä vanhoilla päivillään. Iän, tiedon ja kykyjen määrä ja taso eivät kalevalaisen realistisen käsityksen mukaan taanneet tunteiden hallintaa tai mielen tyyneyttä.

Toinen greimaslainen vastapari Lemminkäisen ja Ilmarisen hahmoissa muodostuu taivaan ja metsän semioaktoreista. Lemminkäinen oli vaeltaja. Levoton sielu, jolla oli naissankarin maine, mutta hän oli myös etevä erämies ja hirvenmetsästäjä. Erinomaisen saalistustaitonsa ansiosta Lemminkäistä kadehdittiin. Lopulta tämänkin sankarin kävi huonosti. Pulasta pelasti vain äidin yli-inhimilliset ponnistelut poikansa hyväksi. Metsä oli aluksi metsäisine saarekkeineen, riistoineen, "saaren neitoineen" eli nuotiolla yöpyjän metsäneitoviihdyttäjineen Lemminkäiselle kuin toinen koti, mutta joutsenen pyynnissä tämän metsäheeroksen onni kääntyi. Pohjan kylän kavaluus suisti hänet tummiin vesiin. Metsässä sankari kyllä selvisi ja päti, mutta metsäläisyys, joka villinä rehotti Pohjolan väessä, ei enää ollut Lemminkäisen hallittavissa, mammanpoika kun pohjimmiltaan oli kaikesta rehvastelustaan huolimatta. Lemminkäinen tahtoi ja halusi lempeä ja lämpöä sekä toimintaa. Hän oli seikkailujen mies seikkailun itsensä tähden.

Ilmarisella on tärkeä rooli Kalevalan arvoituksellisessa tarussa Sammosta. Vienan karjalassa sampo tulkittiin myllyksi. Mylly on suun metafora. Suussa taas miellettiin puheen yhteydessä kielen laulavan. Sanonnalla: "Sillä taas kieli laulaa", ei tarkoitettu eikä tarkoiteta musiikkia, vaan vuolasta puhetta, puhevirtaa. Siten sampo lienee ollut mielen ja kielen välisen tuotantolaitoksen, arkaaisen aivoriihen, mielen myllerryksen ja myllytyksen vertauskuva, jossa rattaat raksuttivat alituiseen. Kulttuuriheeros Ilmarinen oli siten "insinööri", taitava takoja, kirjokannen kilkuttaja mieleltään. Tämä tarkoitti ajattelu- ja suunnittelukykyä, nykykielellä loogista ajattelukykyä.

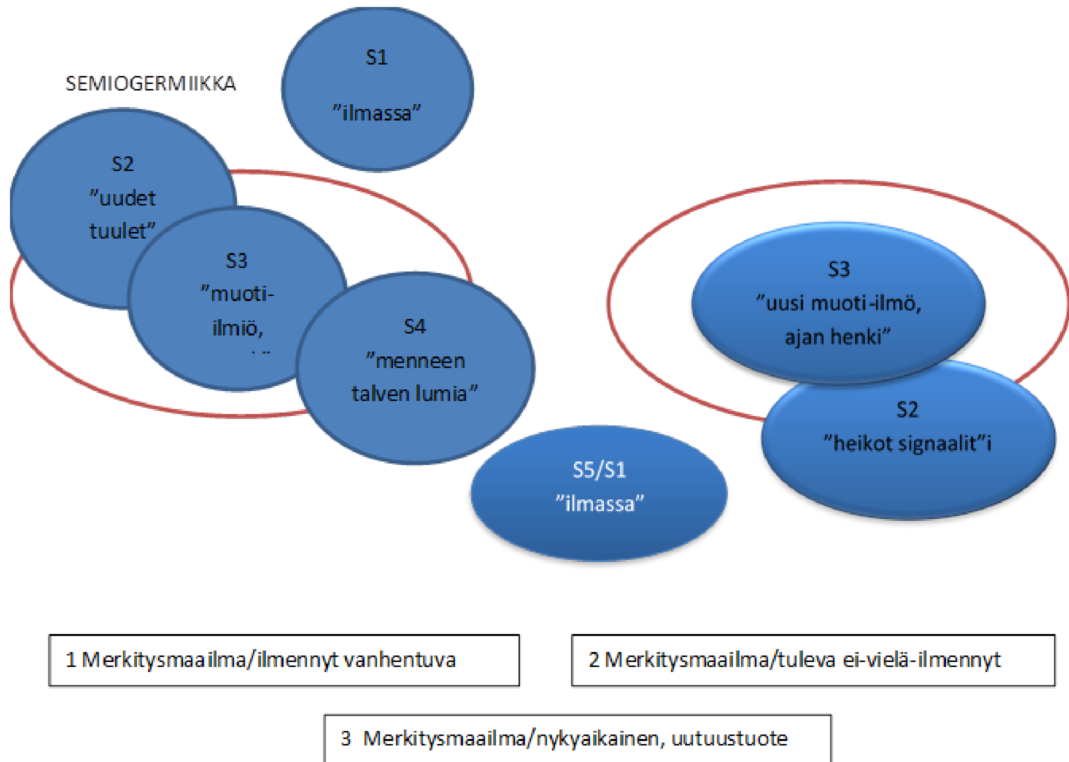
Niinpä kalevalainen heeroskolmikko edustaakin ihmismielen kolmijakoista ominaisuutta. Väinämöinen on tunteen tulkki, välineenä hänellä oli musiikki. Lemminkäinen oli tahtoihminen ja toimen mies, kun taas Ilmarinen, taivahan takoja tahtoi koetella inhimillisen tietämyksen rajoja innovaatioita tuottaen sekä prototyyppejä rakennellen. Kokeilihan hän jopa kyborgin esiastetta, kun takoi menetetyn vaimon tilalle kultaisen neidon, vaikka joutuikin myöntämään, ettei sillä tavoin menetettyä voinut korvata ja aito on aina aito. Ilmarisen heeroskenttänä oli äly.

Kullervon tarinoissa. Molempien nuorukaisten toimet olivat heidän läheisilleen tuhoisat. Molempien mielen täytti kostotoimet ja aion-vielä-päteä-aatokset.

Ihmisen kielellinen kommunikaatio ja myytit ovat tämän jaon mukaan kotoisin laulusta ja soitosta ja liittyvät itsetietoisuuden kehitykseen sekä kehollisuuteen, josta on syntynyt tarve itseilmaisuun vihellyksen, äänen ja rummutuksen kautta. Ja se suurin ja alkuperäisin rumpu on ollut kun nuotiolla on istuttu maha pinkeänä rumpuna.

Ja kieli on alkanut laulaa, myytit puhua ja niin on vielä tänäkin päivänä. Nuotiotarinat ovat pakoa arjesta sadunhohtoiseen vihreään alkuhämärään.

Kuvio perustuu Eero Tarastin aihioon germeistä merkityksen muodostajana, josta olen jo ennakoinut aihion tulevaisuuden tutkimuksen meemiksi sitä tuossa vaiheessa vielä itse tiedostamatta, mutta epäilemättä tämä on tutugermi, joka ajan hautomana muodostui seitsemäntoista vuotta myöhemmin tutumeemiksi. Kansatieteilijöillä on käsite laskeutuva kulttuurikehitys, jota aihiossa on käsitelty kehityssuunnan kannalta. Semioottisesti merkitysmuutoksia voidaan tarkastella sekä pystysuuntaisesti, vertikaalisesti tai vaakasuuntaisesti, lateraalisesti. Vaakasuoraa näkemysakselia joskus nimitetään horisontaaliseksi, mikä sisältää myös perspektiivi-näkökulman, kaukaa tai kokonaisnäkemyksestä käsin katsoen kohde voi vaikuttaa epämääräiseltä, katsanto tarkentuu lähemmin tarkasteltaessa ja voi olla niinkin että kohde on jotain muuta kuin oletettu, kärpäsestä voi todellakin tulla härkänen. Myteemijako, meemikaava ja viitoke pohjautuvat semiotiikan opintoihin ja pitkälti myös Eero Tarastin ajatuksiin sekä eksistentiaalisemiotiikan ensi kurssiin Helsingin yliopistossa, jossa oli minun lisäkseni vain muutama kuulija ja vierailija.

Hyödynsin isomorfisia taitojani. Idullaan on jo aihio palimpsestisuudesta, rinnakkaistodellisuudesta tai kaksoistodellisuudesta.

Tukiprosessi – mahdollistajat

Teosten alkuun on tapana laittaa kiitokset avuksi koetuille tai arvovaltaisille tekijöille. Teen tämän lyhyesti, olen kiitollinen kumppanilleni, Ilkka Råmanille joka mahdollisti toimeentulon pitkän prosessin aikana ja jaksoi uskoa hankkeeseeeni. Luonnollisesti kaikki, joilta olen saanut opastusta tai hyviä neuvoja tai kommentteja ansaitsevat kiitoksen, heistä erityisesti eDelfoin kouuttajat Hannu Linturi ja Jukka Tikkanen sekä Antti Kauppi kevään 2018 keskusteluista ja lopputuleman hioutumisesta kohti selkeytymistä.

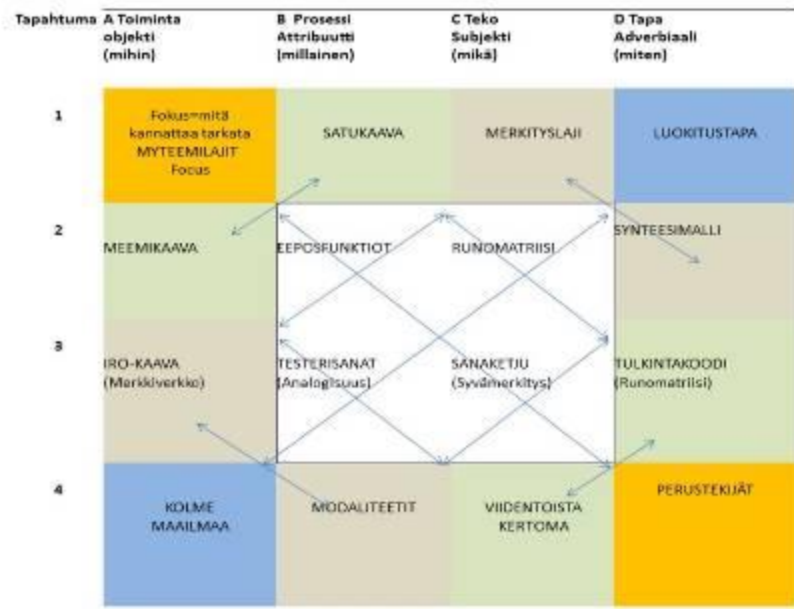

Erityiskiitoksen saa Samuli Råman kuvista ja keskustelu-kumppanuudesta. Prosessin sivutuotteena loimme työparilogon Studio Meemimiksaus aiheeni Sihteerilinnusta linturiin innoittamana sekä graafikko Harri Nyström Semiopoli-kotisivujen luomisesta.

Delfoin tutkimushankkeeni työnimenä oli Korpusmaisuus, ja sen mystinen ajatuskooste sai lopulta nimekseen Sihteerilinnusta linturiin. Sanaleikittelyssä on jekku, kuinkas muuten. Sihteerilintu on veikeä afrikkalainen haukkalintu, jolla on hapsottavat sulat ja ihmeen kauniit silmäripset sekä pitkät tapppavat jalat. Erikoinen kombinaatio kuten tämä tutkimushankekin saada sanat saloista julki.

Työn puitteissa kehittelin ja sovelsin myös erilaisia metodeja, joista keskeisimpiä on runomatriisi, joka lopulta muodostui metodisapluunaksi. Pohjana ja apuna taulukolle toimi sekä CLA-menetelmä että Vaskiratsastaja-runoelma. Myös vävy, matemaatikko Jaakko Toivonen on luettava tukijoiden joukkoon, hänen tyylikäs todistelunsa viitokkeen kolmiopermutaatioista oli hieno, tuloksena oli viidentoista kertoma.

Kaavio. Satukaava on vielä tässä vaiheessa olemassa, muuttui vuonna 2018 elonkaavaksi.

Vaikuttavin innoittaja löytyi Elli-Kaija Könkään (myöh. Köngäs-Maranda) transformaatio-tutkielmasta. Permutaatiot ja transformaatiot ovat avainsanoja tässä tutkielmassa.

Jaakko Toivosen todistelu aihiosta, jota erheellisesti nimitin aluksi X^3 , mutta matemaattinen todellisuus osoittikin sen huomattavasti runsaammaksi.

Kolmiopermutaatiot

Oletetaan, että meillä on 15 kolmiota ja yksilöidään ne kirjaimin A,B,C... N,O. Jokaisella kolmiolla on luonnollisesti kolme kärkeä. Yhteensä meillä on siis 15·3 = 45 kärkipistettä. Nimetään kärkipisteet numeroin 1,2,3...44,45 siten, että A = {1,2,3}, B = {4,5,6} jne. eli kolmio A muodostuu kärkipisteistä 1,2 ja 3.

Aluksi kolmiot ovat aakkosjärjestyksessä ja pisteet kasvavassa jonossa (1,2...45). Tämä on yksi mahdollinen permutaatio. Jos otamme ensimmäisen kolmion ensimmäisen pisteen (=alkion) ja vaihdamme sen ja minkä tahansa muun pisteen paikkoja, saamme uuden permutaation. Toisin sanoen meillä on 45 alkiota järjestyksessä ja vaihdamme kahden alkion paikkaa saaden uuden permutaation. Kuinka monta eri permutaatiota voimme yhteensä tehdä?

Otetaan yksinkertainen esimerkki. Meillä on kolme alkiota a,b ja c. Erilaisia permutaatiota on yhteensä kuusi kappaletta: (a,b,c), (a,c,b), (b,a,c), (b,c,a), (c,a,b) ja (c,b,a). Jos meillä on n alkiota, permutaatioiden lukumäärä saadaan suoraan kaavasta

$$\textit{permutaatioiden lkm} = n! = n\cdot(n-1)\cdot\ldots\cdot2\cdot1.$$

Tämän voi ajatella tulevan seuraavasti: Haluamme järjestää n alkiota jonoon. Ensimmäiseksi jonon jäseneksi voimme valita minkä tahansa n:stä vaihtoehdosta. Kun ensimmainen on valittu, jonon toiseksi jäseneksi voidaan valita mikä tahansa n−1:stä jäljelle jääaneestä alkiosta. Näin jatketaan edelleen, kunnes viimeiseksi alkioksi on enää yksi vaihtoehto jäaljellä.

Näin ollen 45:n alkion permutaatioiden lukumäärä on 45!. Tämä on luku, joka on kokoluokkaa 10^{56}. Jos haluamme laskea kuinka monella eri tavalla voimme järjestää 15 kolmiotamme jonoon, saamme vastaukseksi 15!.

Elli-Kaija Köngäs artikkeli arvoitussarjan transformaatioista, sai käsissäni seuraavan tulkinnan prosessin aikana. Elli-Kaija Marandan transformaatioteoriassa on neljä kohtaa:
partikulaatio (eriyttäminen, yksilöinti)
reversio (osien vaihtaminen)
inversio (käänteinen tarkastelu)
generointi (yleistys, rakenteen muodostuminen)

Ja lopuksi tapahtunut vedetään yhteen konkluusiolla eli päätelmällä kattokäsitteestä ja sitten syvemmästä merkityksestä, joka myytinkin jäljille voi johtaa. Siten ei vain kasku vaan myöskin jotkut arvoitukset ovat pohjimmiltaan pieniä myyttejä tai myytin osia aivan kuten projektihallinnassa on tärkeää osata sekä kokonaisuus että sen osaset ja yhteenkuuluvuudet. Omana jatkokehittelynäni sinänsä loistavaan Elli-Kaija Marandan teoretisointiin käytännön syistä systematisoinnin vuoksi lisään pari täydennystä. Välittäjänä toimii kausaliteetin taju, joka sitoo yhteen kaksi viimeistä, ja on samalla pohjimmiltaan runomatriisin teoreettinen perusta, jolla myyttikolmion semantiikka sidotaan yhteen merkityksinä tulkintaa varten.

Konkluusio (päätelmän tai päätelmäketjun tulos, jonka päättely oikeuttaa ja jota päättely tukee). Synteesi (analyysiin perustuva erillisten asiakokonaisuuksien, väitteiden tms. yhteenveto). Generointi on määrittelyssä tekijä, joka ilmaisee miten jokin teksti rakentuu ja sisältää näin ollen ”rakennussäännöt”(generative rules). Ja näin pääsemme hyypiän eli hyypiön valtakuntaan, jossa on sekä lehtometsää, ”kaaheen aakeeta laakeeta” ja kuusimetsää. Elli-Kaijan arvoitusarja käsittelee hypoteesia, jossa naiset ovat lehtipuita ja miehet havupuita kuvaannollisesti sanoen. Lehtipuiden lehdet symboloivat naisen hiuksia ja havupuiden neulaset miehen partaa.

Todisteluketjun alussa on arvoitus morsiamesta ja kuuluu seuraavasti. pihlajassa ja merkityksenä kyseessä on muuntaja T1 eli valmistautuminen suvunjatkamiseen. Reversio muodostuu sananlaskussa:. Arvoituksen vastaus on koivu. Muuntaja T2:den merkitys on kukoistus, elämän kevät ja hedelmällisyys. Lehtipuusta voidaan sanoa: talvella on vaatetettu, kesällä kasvaa uuden morsiuspuvun, tai morsian mäellä seisoo kesät kaiket kauniina, talvella aivan alasti. Lehtipuuarvoitussarja jatkaa naisen elämän ruotimista ja päätyy muuntajaanT3, jossa valmistaudutaan tuottamaan hyötyä, eli täyttämään yhteiskuntavelvollisuutta suvun jatkajana ja tällä tavoin varallisuuden kartuttajana. Ollaan lapsivuoteessa. Arvoitussikermä etenee sutjakasti Elli-Kaijan tutkivan katseen alla ja päätyy todisteluketjussa muuttajaan T4 eli hyötytekijään, tuottajaan ja tässä tapauksessa synnyttäneeseen vaimoon. Arvoitus viittaa ihmeesti uusiutuvaan ja riittoisaan luonnonvaraan. Yksi puu kasvaa, otetaan viidet saarapuut, kahdet aatran sarvikot, ja vielä jääpi puu tuoreeksi. Kyseessä on useampaan otteeseen synnyttänyt vaimo. Synnytystä seuraa imetys ja muuntaja T5. Tikka toukkaa vetää, nahkiaista nauvottaa. Tälle arvoitukselle on tunnetumpikin versio. Kyllä luonto tikanpojan puuhun vetää.

Transformaatioketju puuarvoitussarjasta	
Pihlaja pyhällä mäellä, pyhä lehti. (arvoitus) PIHLAJA Muuntaja T1 Partikulaatio	partikulaatio (yksilöinti, eriyttäminen) Valmistautuminen suvunjatkamiseen
Mamselli kasvoi mäen päällä hiukset hartioilla. (arv.)	reversio (osien vaihtaminen) Kukoistus, elämän kevät ja hedelmällisyys.

KOIVU Muuntaja T2 Reversio	
Talvella on vaatetettu, kesällä kasvaa uuden morsiuspuvun/ morsian mäellä seisoo kesät kaiket kauniina, talvella aivan alasti (arv.) LEHTIPUU FEMIININISENÄ METAFORANA Muuntaja T3 Inversio	inversio (käänteinen tarkastelu) Valmistaudutaan tuottamaan hyötyä, eli täyttämään yhteiskuntavelvollisuutta suvun jatkajana ja tällä tavoin varallisuuden kartuttajana.
Yksi puu kasvaa, otetaan viidet saarapuut, kahdet aatran sarvikot, ja vielä jääpi puu tuoreeksi (arvoitus) PUU, PUUTAVARA Muuntaja T4 Generointi	generointi (yleistys, rakenteen muodostuminen) Hedelmällinen, synnyttänyt vaimo.
Tikka toukkaa vetää, nahkiaista nauvottaa. (arvoitus) IMETYS Muuntaja T5 Kausaliteetti	kausaliteetti (syyseurausanalyysi CLA, runomatriisi) Ravinnonantaja, äiti lapsille.
Mikä puu juuritta kasvaa? (arvoitus) IHMINEN Perusmuuntaja TX Konkluusio	maturiteetti (ominaislaatu) Kypsyys ja aikuisuus, omillaan olo.
Kaikki kaatuu, kaikki maatuu, kaikki mamman poveen mahtuu. (arvoitussananparsi) ELÄMÄ/KUOLEMA Yleismuuntaja TY Synteesi & synergia	synteesi (yhteenveto) Vanheneminen, ikääntyminen ja kuolema. MYYTTI (a+b < c) Huom! Myytti on aina enemmän kuin osiensa summa.

Päädytään syntyihin syviin arvoituksella: mikä puu juuritta kasvaa? Oikea vastaus on ihminen, ja peruspremissi jaosta mieheen ja naiseen on vaihtunut yleispremissiksi ihminen, jonka erottava tekijä, ns. erotuspremissi on juuret. Siellä missä on elämää on myös kuolemaa. Arvoitussarja päättyy hautaan, ohi mennen käsiteltyään ensin miesten partaa havupuuarvoituksina. Lopuksi kaikki kaatuu, kaikki maatuu, kaikki mamman poveen mahtuu – niin aihkit kuin ikäloputkin.

Edellä esitettyjen viiden muuntajasäännön lisäksi Elli-Kaija esittelee kaksi metamuuntajaa. Tx on perusmuuntaja, joka kertoo naisesta hyötypuuna ja Ty on yleismuuntaja, joka palauttaa syntymän kuolemaan ja maan mamman poveen. Elävät ja kuolleet ovat kansantietoudessa vilkkaassa vuorovaikutuksessa keskenään.

Loppuvaiheessa olen soveltanut aihioimaani eDelfoin työpajaa ja korpusmaisuutta varten seuraavasti. Olen merkinnyt punaisella kalevala/kahvi-sovellustekstin, ja vihreällä korpusmaisuusväitteen.

Naisen vertauskuvana käytetään lintua, joskaan pöllö sinänsä ei ole erityisesti sukupuolittunut lintu tässä mielessä. Mutta voimme silti yrittää etsiä vastaavuuksia Elli-Kaijan arvoitusartikkelin muuttajien/muuutujien ja meemikaavani välillä.

transformaatioketjussa oli ensin T1,
morsian joka valmistautuu suvunjatkamiseen.
ihminen, joka varustautuu tulevaan. T1

a) Noihin aikoihin morsian oli yksiselitteisesti nainen.
Noihin aikoihin ihminen oli yksiselitteisesti sukupolinen ja kuolevainen olento.
Noihin aikoihin syntyi Vanha Kalevala; Kahviin tarvitaan energiaa (kasvu, valmistus, keittäminen)

b) Saamme isomorfisen ketjun nainen-lintu-morsian.
Saamme isomorfisen ketjun toteemi-ihminen-hybridi?
Saamme eeppisen runoelman. Saamme kupposen kuumaa.

Nuorikon oli syytä tulla pika pikaa raskaaksi, jotta hedelmällisyys saatiin todettua T2.
Tutkimuskohteen on syytä tulla kartoitetuksi, jotta tulos saadaan tehtyä. T2
Erilliset runot piti jalostaa eeppiseksi kokonaisuudeksi, jotta kansallistunne kohoaisi. Syntyi Runokokous Väinämöisestä eli Alku-Kalevala.
Kahvi valmistetaan veteen.

Raskaus päätyy synnytykseen, eli muuttaja T3:een.
Tutkimus päätyy julkaisuun T3
Julkaistiin ensimmäiset erilliset runokokoelmat. Sikermä-Kalevala
Lopuksi prosessissa syntyy kahvi.

Parhaassa tapauksessa sarja toistui erinäisiä kertoja, raskaudet tuottivat naisesta vaimon ja suvunjatkajan T4.
Parhaassa tapauksessa sarja toistuu erinäisiä kertoja, exitit tuottavat uusia tulkintoja ja sovelluksia Uusi Uusi Kalevala on käännetty monille kielille, runoelmasta tuli kansallisen identiteetin kantaja ja innoittaja.
Kahveja on erilaisia valmistustavan, jauhatuksen ja välineiden mukaisesti.

T5 on imetyksestä kertova muutostekijä sarjassa suvunjatkaminen,
T5 on kehityksestä kertova muutostekijä sarjassa uuden uljaan ihmisen tulevaisuus.
Koulukalevala tuli osaksi kouluopetusta ja äidinkielen oeptusta, ruotsinkielisillä samaa vastasi Runebergin hirvenhiihtäjät. Kahviin tarvitaan kahvipapuja pahhdettuna ja jauhettuna.

joka on kuvatun transformaation nimi, otsikko ja fokusmerkitys Tx,
joka on fokusmerkityksenä korpusmaisuus eli ihminen arvoituksena ja tekstinä itselleen ja tulevaisuudessa Tx

Kalevalan perusaines Suomen Kansan Vanhat runot digitoitiin verkkoon SKVR-korpukseksi. Kalevalan digiainesversio. Kahvinviljely ja valmistaminen on osa tuotantoa ja elinkeinostrategiaa.

joka kuuluu ihmiselämään eli merkitykseen Ty, sillä lasten on tulevaisuus, jälkeläiset ovat suvun selviytymisstrategia, jossa toiset kuolevat ja toiset syntyvät, elämä jatkuu.
joka kuuluu ihmiselämän viettipyrkimyksiin ja perustarpeisiin Ty, sillä kehitys jatkuu ja tulevaisuus muuttuu ja muuttaa maailmaa. TY

Suomalainen mytologia = SKVR-korpus + muu aines
(runot+uskomukset+sanonnat+nimet+metaforat) =>
universaalit = NAUTINTOAINEET/tarpeina huvi ja virkistys)
Erikoiskahvit ja kahvilat, osa urbaani-ihmiset elämäntapaa ja virkitstymistä, kahvihetket.

Muutokset noudattavat kaavaa, kuvattiinpa niitä meemikaavana tai transformaatioanalyysillä. Arvoitukset perustuvat tunteisiin, tunteet kertovat arvoista ja päinvastoin, arvot ovat tunteen, emoothion paljastajia.

Analogia meemikaavassa ja transformaatioketjun muuttujissa on seuraava, arvaan, oletan, testaan.
Tx = futureemi, Ty=strategeemi, T1=fenoomi, T2=genoomi, T3= myteemi, T4=transfeemi, T5 =semeemi.

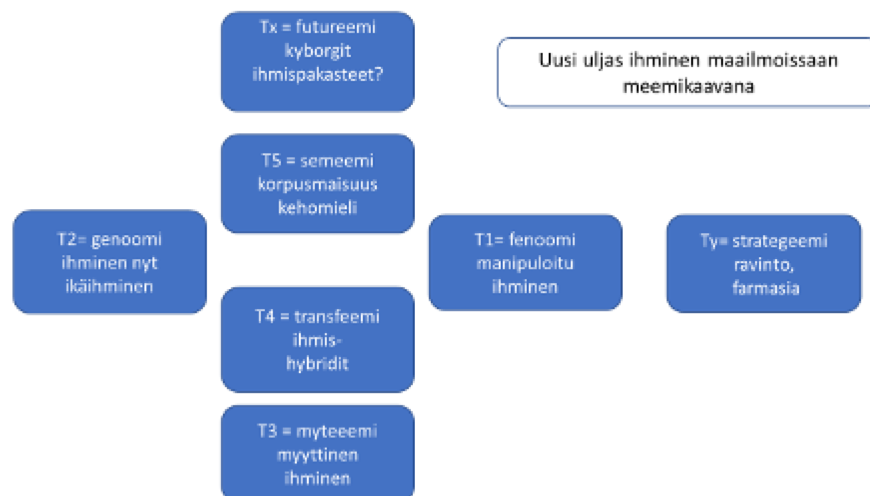
Kahvi on suomalaisen kulttuurin somajuoma, ja sen mytologian mieli koostuu kolmesta maailmasta, fokuksenaan ravinto.

KULTTUURI Ihmishybridit - ihminen ja kone -> kyborgisuus (Luonto vs. Tekniikka)
LUONTO Manipuloitu ihminen - farmagonit ja manipulointi -> korpusmaisuus (Arvot vs. Keinot)
TARU Ikuinen ihminen - kuolemattomuus ja henkisyys -> myyttisyys (Ikääntyminen vs. kuolevaisuus).

Sovellettuna korpusmaisuuden tulevaisuun tutkimusaiheeseen, myöhemmin tutu, saadaan sarja jossa:

Ihminen, joka varustautuu tulevaan. T1 Noihin aikoihin ihminen oli yksiselitteisesti sukupolinen ja kuolevainen olento. Saamme isomorfisen ketjun toteemi-ihminen-hybridi? Tutkimuskohteen on syytä tulla kartoitetuksi, jotta tulos saadaan tehtyä. T2 Tutkimus päätyy julkaisuun T3 Parhaassa tapauksessa sarja toistuu erinäisiä kertoja, exitit tuottavat uusia tulkintoja ja sovelluksia ihmisyydestä. T4 T5 on kehityksestä kertova muutostekijä sarjassa uuden uljaan ihmisen tulevaisuus, joka on fokusmerkityksenä korpusmaisuus eli ihminen arvoituksena ja tekstinä itselleen ja tulevaisuudessa Tx, joka kuuluu ihmiselämän viettipyrkimyksiin ja perustarpeisiin Ty, sillä kehitys jatkuu ja tulevaisuus muuttuu ja muuttaa maailmaa. TY

Analogia meemikaavassa ja transformaatioketjun muuttujissa on seuraava, arvaan, oletan, testaan.
Tx = futureemi, Ty=strategeemi, T1=fenoomi, T2=genoomi, T3= myteemi, T4=transfeemi, T5 =semeemi.

Kaavio. Alkuaihio korpusmaisuuteen, eli myytin, kosmoksen ja korpuksen välisistä suhteista.

OSA II

Sihteerilinnusta linturiin

Muuttunut muuttuva

kehon kaksinaistodellisuus

myytin palimpsestisuus

korpus

Maankamara, jolla Suomessa asutaan on kallioperältään kotoisin päiväntasaajan seudulta, kalliot ovat ikivanhoja. Nykyisellä päiväntasaajalla astelee Sagittarius Serpentarius, joka taistelee taidokkaasti pahuuden symboleita, käärmeitä vastaan tallaamalla ne kuoliaaksi.

Tämä teksti kertoo korpusmaisuudesta fyysisenä kehona, kehon ulkoisista kulttuurin luomista käsityksistä ruumiin ja kehon kautta sekä keho-kosmoksen mukaisesta tekstuaalisuudesta, myyteistä eri toten meemien kautta tarkastellen.

Työn alaotsikko – Muuttunut muuttuva muuttumattomuus viittaa sykliseen kiertokulkuun, jossa historia toistaa istseään ja ilmenee myytteinä ja kansanrunoina, meemeinä. Tavoitteena on todentaa, miten paljon universaalia ja modernia seitsemään groteskiin papua-guinelalaiseen myyttiin sisältyy.

Tavoitteena on kartoittaa myyttien ja kehoon liittyvien käsitysten kautta korpusmaisuutta Giambattista Vicon filologisena ilmiönä, jumalten ja sankarien aikana. Ilman kehoa ei ole ajatusta eikä tunnetta. Kehon kulttuuri on kuoleman kulttuuria, maan pojat, ihmiset tuotteineen voivat kadota, mutta myytit voivat vielä sittenkin elää kuin karhukainen.

Kuoleman kuvat, rapistuva ruumis inhottavat, ne ovat makaabereja ilmiöitä. Groteski ruumis on kauneuden irvikuva, jossa tasapaino järkkyy liiallisen tai vajeen vuoksi. Olioilla on duraationsa, kestonsa ja ekstensio eli ulottuvuus, meeminsä kaikella.3

Laulan Sinulle laulun,
kehosta keholle kehon kanssa.
Ajasta aikanaan ajan kanssa.

1. Tavoite ja lähdekirjallisuus

Tavoitteenani on ollut luoda uusi ulottuvuus erätrilogiaan, luonteeltaan jonkinlainen skissi tai pohjapaperi, jossa on suuntaviivoja muuttuneen muuttuvan muuttumattomuuden käsitteistöksi ja tulkintatavoiksi. Samalla erätrilogiasta on tarkoitus tehdä tetralogi tämän koostavan selitystekstin myötä.

Esitetyt ideat ovat pohdittuinakin vielä ajatusraakileita, jotka toivottavasti innostavat uusiin tulkintoihin. En myöskään ole turvautunut hillittömään määrään lähdekirjallisuutta, vaan pyrkinyt pikemminkin sulattelemaan jo aiemmin työstettyä ja aihioitua sekä kotikirjastoon koottua kirjallisuutta, jota nimitän lukemattomiksi kirjoiksi. Kyseessä on sanaleikki kaksinaismerkityksellä, lukemattomat voi tarkoittaa joko vielä lukemista vailla olevaa, tai se voi viitata kirjojen määrään, kun kappaleita ei ole laskettu. Kirjoja ja ajattelun aihetta on riittävästi näinkin, kolmen sadan kirjan poisto kotikirjastosta ei vaikuttanut juuri mitään paljouden määrään. Kotikirjastoni sisältää enimmäkseen tietokirjoja.

Sanaleikittelyt ovat hieman lapsellinen tapa ajatella tai kirjoittaa, mutta joskus piloissa, kuten karnevaalipiloissa, on syvempi taso, jos sen sieltä vain osaa kaivella esiin. Kun lukemattomat -leikittely voi tulkkiutua kahdella denotaation tasolla, riippuen tulkintavalinnasta, toisesta vaihtoehdosta tulee sivumerkitys eli konnotaatio. Tätä voisi nimittää humanistiseksi versioksi siitä mitä on kääntäen verrannollinen. Siis jos lukematon tulkkiutuu kirjaksi, jota ei ole vielä luettu tai ei ehkä luetakaan koskaan, niin tulkintaan vaikuttaa nykytilanteen arviointi, tilanne on nyt sellainen että…. Tuli mitä tuli on futurististen tieteiden peruskäsite suomalaisittain. Otsikon alaotsikko oikeastaan kiteytyy tässä, muuttuva muuttunut muuttumattomuus on suunnillee sama kuin tuo telosmainen mennyt tuleva eli mennyt aikamuoto, imperfekti joka viittaa tulevaan ja olevaan, juuri tehtyyn päätökseen nykyhetkessä. Seuraavaksi saattaa tulla selitys, miksi sitä ei ole luettu ja vielä lisäksi arvio tulevasta, eli aiotaankokaan kirjaa lukea tulevaisuudessa ja jos niin milloin. Mikäli lukemisaikomus on olemassa kyseessä voi olla aikataulutettu suunnitelma tai vain visio tulevasta, jossa tämä lukeminen vielä joskus jollain tavoin tapahtuu. Makuasia ja osittain luonnekysymys on kannattaako arkipäiväisiä tilanteita suunnitella tai ohjelmoida liian pitkälle, koska siten elämä ajan mittaan kaavoittuu liiaksi.

Hopeamarkkojen evankeliumi on kirja, jonka olen todennut aikanaan hankintahetkellä vuonna 2000 tutustumisen arvoiseksi. Vakaata aikomusta lukea se on kestänyt vuoteen ja kesään 2018 eli aikavälinä on myyttiset seitsemäntoista vuotta. Vastaavia lukemista odottavia kirjoja on monta, kuinka monta kappaletta itse asiassa, sitä en edes tiedä. Lisäksi kesän mittaan altistuin muutamalle lähdekirjallisuuden ostolle, josta varsinkin Erich Auerbachin teos Maailmankirjallisuuden filologia on ollut innoittava.
Ongelman lukemattomien merkitysvaihtumassa muodostaa se, kumpi merkityksistä on attribuutti toiseen nähden. Jos listaan kirjat ja saan selville montako kirjaa on lukematta, niin sen määrittämiseksi tarvitsen jonkin suureen, eli todennäköisesti konventionaalisen luvun kappalemäärästä. Tai sitten en, luku on langue, eksaktia virallista kieltä, mutta yhtä hyvin ja aivan riittävästi omiin tarkoituksiini voin todeta tuon minkä jo totesinkin parolena, puhekielenä – niitä on paljon, vaikka nyt sitten yksi jo on joukosta poissa ja siirtynyt luetuksi kirjaksi.

Mitä siis tapahtui? Kun luen kirjan, sen luonne muuttuu lukemattomasta luetuksi kirjaksi, mutta kirjan kohtalo jää edelleen epäselväksi. On tehtävä päätös kirjan säilyttämisestä, jääkö teos kirjahyllyyn vai lähteekö kiertoon. On arvotettava joko tunneperäisesti tai järkisyin mekaanisesti vaikkapa pisteytyksellä, mutta useimmiten arvotukseen vaikuttanee tunnesyyt.

Miellyttikö teos, vaikuttiko se syvästi, tai kenties osoittautui arvokkaaksi tietolähteeksi, joten siitä ei raski luopua. Kaikki tuo on vielä melko pintaa, koska syvälukuun tarvitaan ymmärrystä. Miten prosessoit lukemasi? Teitkö muistiinpanoja, pohdituttiko? Miksi se ilahdutti, viihdytti, ikävystytti, raivostutti? Miksi yli päätään tartuit mokomaan? Tapahtumilla on vaiheensa, jumalhierarkioilla sukunsa. Ensin on Uranus kosmoksen herra, sitten on Kronos, ja lopuksi Kairos. Ensin ostin tuon mainitun Hopeamarkkojen evankeliumin vuonna 2000 syksyllä, sitten säilytin sitä kotikirjastossa vuodet 2000-2018, minkä jälkeen kesäkuussa 2018 luin sen.

Hopeamarkkojen evankeliumin tapauksessa vaiheet voidaan laittaa jatkumoksi, jossa

Mennyt		Nyt		Tuleva
2000	…2018	28.6.2018	… 2018	2018 …
Hankinta	Säilytys	Luettu	Työstö	Teksti/Säilytys tai kierto

(7.11.2018 mennessä se on vielä säilössä)

Työstöosio tarkoittaa sisällön antia ja sen soveltamista tähän tutkimusaikeeseen. Mieli tekisi ristiä ajattelutyylini kiepsahdustekniikaksi. Yritän selvittää alustavasti, mitä sillä tarkoitan. Kevään eDelfoi-pajaopinnoissa selkeytettiin tutkimusaiettani korpusmaisuus, jonka lopputulemana syntyi kirjoitusta ohjaamaan runomatriisi kulttuurin ajallisuudesta. Puhekielellä tästä jatkettaisiin sanoilla – annapa olla, minäpä kerron, mutta kirjallisen kielen, litteräärin tekstin mukaan hämmästelyyn on vastaus. Johdanto-osassa Hopeamarkkojen evankeliumin kirjoittaja mainitsee keskustelun epookkijaosta eli aikakausijaosta. Kun työpajaohjaajat Hannu Linturi, Jukka Tikkanen sekä Antti Kauppi johtivat tutkimussuuntaa ajalliseen ja muutoksen vaiheisiin, niin nimeksi sitä pohdin, mutta lopputulemana työ ohjautui memetiikan pariin kuin itsestään. Tieteellisessä refereekäytänteessä meemien kilpailu on totista totta, kun pyritään kopiomeeminä monistautumaan mahdollisimman laajalle kulttuuriin maininnoin, lainauksin ja viittauksin. Kullekin ajalla on sille ominaiset meemit vallalla. Mairittelevaahan on, jos joku haluaa plagioida eli kopioida ajatukset itselleen.

Ei ole itsestään selvää edes historioitsijoille, miten aikajaksot, epookit nimetään ja ajoitetaan, kuinka ne määritetään ja mitkä meemit vallitsevat yhteisössä. Kuten kirjoja, aikojakin on ollut ja on lukemattomia, ajan vaiheet on katoava kuva. Lehtonen puhuu ajasta meemimurtumien kautta. - Inhimilliset yhteiskunnat, kulttuurit ja sivilisaatiot ovat myös rakenteellisia kokonaisuuksia ja nuo rakenteet muuttuvat. Niinpä ei ole hyödytöntä kysyä, milloin, millä tavalla ja millä tasoilla jokin kulttuurinen, taloudellinen tai sosiaalinen kokonaisuus muuttuu joksikin toiseksi. (Lehtonen 2000:9-10)

Alkuun on hyvä tarkastella kokonaisuutta, kuten monissa tietoteoksissa on käytänne. Kerrotaan tiivistelmänä se mitä kirja sisältää. Tiivistelmien sijasta minusta on mielekästä käyttää systeemisiä kiteytyksiä, joissa on mahdollista nähdä vuorovaikutussuhteita ja luokittelun ituja. Aikataulukko on syntynyt kehittelytyön loppuvaiheessa ja näyttää tältä nyt näin heti alkuun.

2. Kuvattu, kuviteltu telos

Kun aikaa oli kulunut kesän ja syksyn verran 2018, niin oli aika pitää pieni kypsyttelytauko siitäkin syystä, että innostuin tarkastelemaan Yval Noah Hararin trilogiaa ja suhteuttamaan sitä uskomusperinteeseen. Kun jatkoin käsikirjoitustyötä helmikuussa 2019 oli selvää, että poikkeama aiheesta kannatti. Uudnelainen näkökulma antoi eväitä tutu-meemien konstruointiin. Tutu-meemit ovat tämän työn lopputavoite, koska olen työtä alustanut eDelfoin piirissä.

Toinen tavoite sekä innoituksen lähde on ollut haave kuvittaa teos jollain tavoin itse. Apuna hankkeessa ideointivaiheessa on ollut kuvataiteilija-animaattori Samuli Råman. Muina innoittajina Gunnar Landtmanin valokuvat sekä kolmantena Parikkalan patsaspuisto ja ITE-taiteilija Veijo Rönkkösen eksoottinen fantasiamaailma groteskeine ja humoreskeine hahmoineen. Päätin taittaa työni ihan itse. Siksi vain että huvittaa kokeilla kykyjäni, olisiko minusta siihen. Ellei toisin mainita, valokuvat ja piirrokset ovat tekemiäni. Tekstikehys on löydetty vanhasta kirjasta.

Hararin trilogian mukaan ihminen on homo narraticus ja etääntyy huimaa vauhtia homo sapiens-vaiheesta kohti tarinoiden valtakuntaa bio- ja informaatioteknologian voimin. Koittaako ihmiskunnalle sen johdosta satumaa vai painajaismaiset olot, kuolemattomuus vai katastrofi, sen aika näyttää. Kuoleman ja fyysisen kehon kuvat ovat kuvataitelijoita aina viehättäneet samoin kuin ruumiskehon voimaharjoitukset ja muut kehon kehittämis- ja arantelumenetelmät.

Kerrottu / Sikermä

riitti KALENTERI	mytologia MYYTTI	tarina TARU	eepos EPIIKKA
Näytelty / Juoni			
riitti VUODENKIERTO	myytti PÄIVÄNKIERTO	tarina ELINKAARI	eepos EPOOKIT (periodi)
riitti HETKELLISYYS	myytti NYKYISYYS	tarina MUISTOT	eepos HISTORIA
riitti EVOLUUTIO	myytti KELLONAIKA	tarina ZEITGEIST	eepos FUTURA

Kuva. Teloksen tarkoitus

Vaiheistus on ensisijaisesti tulkinnallinen tapahtumaketju. Retoriikkaa, vaikuttamisen taitoa käsittelevä esseekokoelma Hopeamarkkojen evankeliumi selostaa eri näkökulmista retoriikan määrittelyjä ajan saatossa. Aihioitu aikasapluuna sijoittaa runomatriisissa epookit eeppisen elementtiin, jossa tietyt periodit, tapahtumat ajoittuvat aikaan ja paikkaan mutta myös ajattomaan.

Pystyakselilla eepos-sarjaan kuuluvat epookit, historia ja futura. Jatkumo on limittyvä, koska eepos on ajaton luonteeltaan, epookit häilyviä rajoiltaan ja ajoiltaan, historia ajoitettavine dokumentteineenkin tulkinnoille altis ja muuttuvainen totuus, tuleva aika koittaa, mutta millaisena. Eepoksesta ei voi varmuudella sanoa, milloin asiat tapahtuivat, tai millaisena aika koittaa aikanaan, jopa historia ja epookit ovat aikalaistodistuksista, dokumenteista ja ajanlaskusta huolimatta tulkinnallinen totuus, joka on riippuvainen näkökulmasta ja asenteesta, jossa 360-täysskannaus ei yleensä onnistu syvämerkityksistä puhumattakaan.

Trilogiassaan ihmiskunnan kohtalosta ennen, nyt ja tulevaisuudessa Noe Yval Harari korostaa tarinoiden voimaa, ja katsoo että valtavirtaideologioista ovat kuolleet jo monet suuret kertomukset, jäljellä on vain liberaali uskomustarina, joka uskoo ihmisen kehittymiskykyyn ja valinnanvapauteen.

Samoin satutyypeillä, on uskomusperinteelläkin luokituksensa. Loppuvaoitteena on yrittää luoda suuntavivat meemien esiintymiselle yhteisöissä ja yksilöllisisä merkityksissä. Mottona tälle tarinalle on työnimi ”Taistelu onnesta” ja pohjana elonkaavaksi muuntunut satukaava.

3. Meemit astuvat kuvaan

Parvekkeeni on ilmiö.
Parvekkeellani on talitintti.

Korpusmaisuuden tutkimusaikeessa eeposten tulkintatasoa edellä esitetyssä runomatriisikaavassa teloksesta tarkoituksessa edustaa Kalevala ja sen pohjana oleva kansanrunous sekä erätrilogian Supisuomalainen mytologia Kalevalan rakenteineen. Keskeinen epookki on keskiaika. Historiana on työpäiväkirja ja tutkimusprosessin eteneminen, jossa pohjustetaan tulevaa eläkeiän harrastusta ja tutumeemejä.

Epiikka ja mytologia ovat rinnakkaisia kerronnan tasoja, jotka limittyvät ja lomittuvat toistensa kanssa tarinoissa. Primitiivisissä yhteisöissä juhlakalenteri erilaisine riitteineen on keskeinen elämäntapa. Riitissä myytti näytellään ja esitetään, eletään ja samaistutaan, kun taas eepoksessa myytti kerrotaan ja tarinoidaan yhä uudelleen, lukemattomia kertoja. Kertoa voi tarkoittaa sekä puhumista että laskennallista toimenpidettä. Yhdisteltiinpä sitten lukuja tai sanoja, kyseessä on kombinatoriikka, yhdisteleminen. Kun muuttujia on systeemissä monta, niin mahdollisuudet ovat lukemattomat.

Jukka Ruokanen on filosofoinnut opinnäytteessään ansiokkaasti meemikritiikin lähtökohtia. Hän aloittaa sanottavansa ilmiöinnillä ja tarkoittaa itse asiassa artefaktia, kulttuuriluomaa.

Parvekkeeni on ilmiö.
Parvekkeellani on talitintti.

Tätä ilmiötä opinnäytteen tekijä ei pidä kulttuurisena meeminä ja perustelee näkemystään siten, että hänelle kulttuurin tyypillisimmät merkitykset liittyvät taiteisiin ja tapoihin kuten nyt esimerkiksi musiikkiin, kirjallisuuteen ja käyttäytymissääntöihin. Hän unohtaa että tapoihin kuuluu myös aineellinen kulttuuri taloutta, politiikkaa, rakennuskantaa ja tuotantovälineitä myöten. Artefakteilla on jokin funktio yhteisössä, joka kulminoituu eri tarpeiden tyydyttämiseen. Parveke on osa asuntoa ja suojan tarvetta. Tintti siellä on vieraslaji, joka ei kuulu vakituisiin asukkaisiin, mutta voi hyvinkin kuulua vakituisiin vieraisiin. Onko tintille varattu vierasvaraa talipallon tai lyhteen muodossa, on sitten talonväen häpeä tai kunniaksi. Eli tintti parvekkeella syöksee matkaan käyttäytymistä ja arvoja koskevan meemin. Meemit harvoin ovat puhtaasti eristettävissä toisistaan, ja myöhemmin esitettävän meemijaottelun mukaisesti ilmiöstä tintti parvekkeella voitaisiin todeta sen edustavan ainakin kolmenlaista meemiä.

a) näkökulmameemi, edustaa päättelyfaniutta

b) kielimeemi, tahtoo olla nokkela esimerkillään

c) regiimimeemi, pyrkii perustelemaan meemikritiikkiään

d) meemipleksi, kutsuu tapahtunutta ilmiöksi

e) altruismimeemi, sallii tintin tulla yksityisalueelle

f) evoluutiomeemi, tintti ja ihminen symbioosissa.

Näinkin yksinkertainen ongelma kuin tintti parvekkeella ei ole yksinkertainen tulkittava, koska vaihtoehtoja näkökulmaan on monta, ja kaiken mahdollisen mukaan otto työlästä. Ruokanen toteaa evoluutioanalogioita hyödyntävien tutkimussuuntauksien kohtalon kysymykseksi, missä määrin niiden avulla luotu ymmärrys on aidosti uutta, ja voiko meemiteorian avulla koskaan tehdä tiedettä vai onko se tosiasiassa vain eräänlaista tarinan kerrontaa. Tässä työssä edustan näkökantaa, jossa kysymyksenasettelu on turha, koska kaikki tieteellinenkin ajattelu on meemityötä kaikkine käsitteineen, ja ilmaistuna tarinan kerrontaa. Retoriikan, vaikuttamisen taidon kannalta meemiteoria voi olla hyödyllinen analyysikeino, koska se auttaa suuntaamaan huomion erilaisiin painopistealueisiin, mitä meemit missäkin tilanteessa ovat dominantteja.

Tintti parvekkeella voi meeminä tarkoittaa edellä mainittujen lisäksi muutakin satunnaisissa tapauksissa ja eri kulttuureissa. Perheen kissalle reviirille lennähtänyt lintu on oiva saalis, joka käynnistää evolutiiviset vaistot, saalistushalu on kissan geeneissä ihan luonnostaan. Asunnon taikauskoiselle mummelille mainittu ilmiö voi olla perimätietoa, jonka mukaan luontoeläimen ilmestynyt ihmisen asuntoon tietää kuolinsanomia perhepiirissä. Tuolloin kyseessä on kognitiomeemi perimätietona, mutta meemi voi saada myös astetta enemmän uskoon liittyvän meemin, jos talitinttiä pidetään Tiaisten suvun esi-isänä ja toteemieläimenä, jolloin kyse on yhteisön koherenssia lujittavasta sakraalista uskomeemistä tabuineen, jossa esi-isää ei saa tappaa perheen kissa eikä sen ihmisjäsenet. Tällöin meemit ovat tiiviisti sitoutuneet evolutiiviseen luontoon ja sen hallintaan ja manipulointiin. Kissa ei saa syödä mitä mielii eikä kakkia minne sattuu, ihmisen meemit määrittävät niin, vaikka kissa ei sitä tiedä, mutta oppii mikä on suotavaa. Tintti parvekkeella ei ole elinpiirin sopeutumassaan kotieläin, kissa on. Kategorisesti näin ei kuitenkaan ole, ainoastaan tapauskohtaisesti, koska villejäkin kissoja on, lemmikkilintuja häkeissään on. Meemeillään ihminen pyrkii sofistikoimaan vaistonsa, hiomaan taitojaan ja tietojaan sekä kertomaan meemeistään toisille sanoin ja teoin.

Meemikeskustelussa on Ruokasen tulkinnan mukaan kyse biologisesta evoluutiosta ja erityisesti ihmisen biologisesta evoluutiosta sekä kulttuurin ja erityisesti inhimillisen kulttuurin evoluutiosta. Evoluutioteoria
käsittelee biologisen evoluution ja kulttuurin vuorovaikutusta kaavalla A+B = C =>
genotyyppi + fenotyyppi = meemi.

4. Tintti-ilmiö

Koska työssä on osin pyrkimys hyödyntää ja selventää tutkimuksen pohjana olevaa suomalaisen mytologian ja kansanperinteen maailmaa tätä työtä edeltävän erätrilogian pohjalta, niin tintti-ilmiö voi nyt toimia tekstimannekiinina mitä tulee merkitystasojen konstruointiin ja rakenteeseen sekä meemikaavan alkuaiheisiin.

Meemikaavan toiminnan ydin on tärkeää ymmärtää, koska triadisuus perustuu genoomin, fenoomin yhteisvaikutukseen, josta semeemi eli tulkittava ilmiö koostuu. Talitintillä on tekonsa, evoluution ja ympäristön tuottamat samalla kun sen olemus on evolutiivisen kehityksen tulos. Tiainen ei aina ole ollut nykyisenkaltainen eikä tule olemaan, urbaanitiaisten laulukin on muuttunut. Mutta niin kauan kuin on ollut ja on tiaisia, lintu se on ja lintuna pysyy, vaikka sitä nimitettäisiinkin joksikin muuksi. Symbolina linnut ovat usein saaneet olla sielun tai hengen symboleita. Tiakkona tunnetaan henkiolento, metsässä oleva tiainen on kiitiäinen. Molemmille on tunnusomaista luja vauhti.

Tiainen kuuluu suomalaisessa mytologiassa myyttisiin lintuihin, joten etsittäessä syvämerkitystä, se on oiva esimerkki tulkinnallisuudesta. Toisessa Kalevalan runossa kerrotaan elintärkeä episodi kasken kaadannasta, jossa jälleen kerran tiainen en tietäjänä. Tiaisen tirskunnasta Väinämöinen saa idean ryhtyä kaskeamaan maata pelloksi.

Lintujen laulun meemikaava voidaan kuvata seuraavasti, kuten se n Kielastajassa esitetty.

Metsä (semeemi)
Ääni Enne
(genoomi) (fenoomi)
Muutto
(transfeemi)
Sielu
(myteemi).

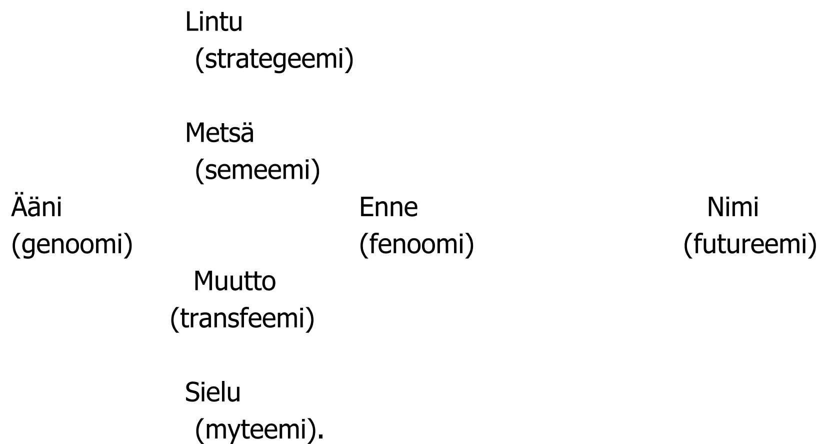
Tropiikissa ei tunneta eikä esiinny matkalaisia eli muuttolintuja siinä mitassa kuin pohjoisella pallonpuoliskolla, mutta idea Lintukodosta, onnelasta tähtein tuolla puolen toisaalla on yleinen kaikkialla. Sielut lentävät lintujen lailla tuonpuoleiseen, palatakseen sieltä taas elävien joukkoon. Oman tulkinnallinen puoli syntyy siitä, että taistelsusa tappavan vaarallinen kasuaari on menettänyt lentokykynsä. Se on maalintu, ei ilmojen liitäjä. Manalaan menijät, sielunsa eli hengenlentonsa kadottaneet ovat erikseen.

Yllä esitetty myteemikuvio kertoo siitä myyttisestä juuresta, mikä ilmenee lintujen enneominaisuutena, jossa erityisesti metsälintujen tai muiden villien metsän eläinten ilmestyminen asuttuun pihapiiriin merkitsee muuttoa tai lähtöä tuonpuoleiseen. Koska kuviossa oikein tulkittuna on yleensä jokin yhteys tavoitettavissa mainitun myteemin ja genoomin välillä, niin ei ole lainkaan yllätys, että lintumytologian keskeinen aines koskee sielulintu-uskomuksia.

Vainajan sielun uskotaan poistuvan mm. linnun hahmoisena ja mennessään se saattaa laulaa. Joutsenlaulu on lähdön symboli. Tähän samaan uskomusvyyhtiin kietoutuvat myös surmatun lapsen oudot äännähtelyt metsän kätköissä, kun ihtiriekko eli surmattu lapsi siellä ilmaisee ihmisille olinpaikkansa ja etsii rauhattomana sieluna siunattua maata ja viimeistä leposijaa.

Jotta peruskuviosta tulisi meemikaavan mukainen isotopia eli merkityskenttä, on joukkoon otettava lajien tunnistus ja nimeäminen. Lintujen historialliset, myyttiset ja kiertonimet ovat paljastava lähde, josta on mahdollista kaivaa kaavan avulla merkityksellinen juonne arkaismeista uskomuksiin ja vice versa. Näin myteemiviisiötä voidaan täydentää, ja jäljelle jääneet tekijät tunnistus ja nimeäminen kertovat strategeemin ja futureemin kuviossa.

Semanttiseen lintumeemimalliin tulee lisätä sanat nimi ja lintu, ja jälkimmäinen on tarkoituksellisesti epämääräisessä muodossa, koska lintuna jotkut pitävät ainoastaan metsoa, jolla silläkin on yhteinen nimittäjä metsän kanssa, sillä joidenkin väittämien mukaan sekä metso että metsä juontuvat sanoina joko samasta kantasanasta tai toinen toisestaan. Lintu on siten asettuva kuviossa metsään liittyväksi strategeemiksi, jossa metsokannat ja hakkuualueet ovat sidoksissa toisiinsa, kun sopivat soidinpaikat käyvät vähiin. Lintumytologian kannalta tämä merkitsee sitä, että metson ja muiden metsälintujen häviäminen tietoisuudesta tai lajistosta samalla vaivuttaa myyttisen menneen unhon yöhön.

Antiikin auguurit ja ugrien shamaanit operoivat lintusanomien kanssa. Edelliset tulkitsivat lintujen lentoa ja jälkimmäiset jäljittelivät riiteissä lintujen ääniä, liikkeitä ja höyhenpukua. Tietäjän varusteisiin kuului mm. lintupuku. Riitti on arkaaisen yhteisön tapa toimia ja varmistaa toimeentulo tulevaisuudessakin. Riitillä vahvistetaan myytti, jotta tulevaisuus olisi turvattu.

Lopuksi kuvioon tulee sijoittaa nimi-funktio. Miten nimi ja nimenanto eli nimeäminen toimii futuristisena meeminä? Historia on osoittanut, että lintujen nimet muuttuvat aikojen myötä ja lajiluokitusten muuttuessa ja tarkentuessa. Nimet ovat kulttuurisia meemejä, jotka muuttuvat evolutiivisen kehityksen myötä, sillä lintukannat eivät pysy ikuisesti samoina eikä eri lajien arvostus ole aina sama.

Ennen Suomessa riitti linnun nimeksi tiainen lajiin katsomatta. Mitä myyttiseen kalevalaisen runouden todistukseen tulee, niin Joukahaisen väittämän mukaan se lintujen lintu ei ollut metso, vaan hän tunnusti linnuksi tiaisen. Tarina ei kerro tarkemmin, mistä tiaislajista oli kyse. Vasta tulevat ajat ja vuosisadat toivat tullessaan tarpeen luokitella lajeja tarkemmin. Se mihin kuvio voi tässä arvoituksessa vastata, on tosiasia siitä, että nimet tulevat edelleen luonnehtimaan tavalla tai toisella kohdettaan. Vanhan sanonnan mukaan nimi on miestä myöten, samaa voitaneen sanoa linnusta. Ihmisestä vain tarkkaan tiedetään, mikä mies on milloinkin kyseessä, kun taas linnun laadusta ei aina olla niin varmoja. Tulevaisuus tähdännee kielen yhdenmukaistamiseen, jolloin kieli väistämättä köyhtyy ja nimien kirjo unohtuu, kun taas lajitietous tarkentuu ja kohentuu.

Nimet eivät pysy. Ne eivät ole muuttumattomia. Jopa tieteelliset nimet kokevat muodonmuutoksia. Meemikuviossa strategeemilla ja futureemilla on yhteys toisiinsa. Metsäkokemukset muuttuvat metsänhoidollisista syistä ja samalla lintukannat muuttuvat, ja lintujen vanhat kansanomaiset nimet unohtuvat ja kätkeytyvät sanojen viitaan.

Mutta vaikka sanat katoaisivatkin, niiden sielukkuus ei välttämättä katoa, vaan ne jatkavat ikuisen paluun myyttiä uusina kertomuksina. Lintujen laulu tulee jatkossakin olemaan sykähdyttävä elämys ja viesti ihmismielen rajoitusten tuolta puolen, kun taivaanääreläiset laulavat kevään viestiä.
Hömötiaista on ehdotettu suomalaismetsien haltijalinnuksi. Turjan maa on Lappi, jota kutsutaan myös lintukodiksi. Siellä elävät sulassa sovussa pienikokoiset lappalaisten jälkeläiset, linnuista pienimmät hippiäiset ja urpiaiset, tiaisten kera. Tiaisen arvellaan olleen

myyttisesti merkittävä lintu, koska siitä on synnytetty joukko loitsuja eikä tiaista saanut tappaa. Voi olla että tiainen on yksinkertaisesti merkinnyt pikkulintua yleensä.

Tulevaisuus on tuntematon, vain sielun siivin saavutettavissa. Vielä ilmentymättömään tarvitaan käsitteitä, nimeämisiä kuvitteelliselle, jotta tulevasta kehityksestä voitaisiin keskustella. Tiaisia on monta lajia, erottuvin tuntomerkki on pyrstötiaisella, jolla lennon vakaaja on huomattava.

Tiaismeemit kuuluvat Kielastajassa eleellisyysmyteemien joukkoon, jota luonnehtivat rituaaliset toimet, esitykset, performanssi ja paralingvistiset keinot, jotka ovat riippuvaisia esityksestä ja esittämistilanteesta sekä kuulijakunnasta. Eleellisyyttä tarvitaan siirtymäriiteissä, jotka syntyvät luonnon ja kulttuurin tai nykyisen ja tulevan välisestä vuorovaikutuksesta. Tiaisilmiö parvekkeella on seuraus lajin kesyyntymisestä pihalinnuksi ja ihmisten tavasta laatia tiaisten ruokintalautoja ja pesintäpönttöjä.

Elämän vietti, selvitymistarve ohjaa eläviä. Luontokappaleet pyrkivät selviytymään sopeutumalla. Puukiipijä osoittaa parviälyä hakeutumalla tiaisparveen ja ottamalla repertuaariin tiaismaisia ääniä, mikä ilmiö on luokiteltavissa imitaatiomeemiksi äänen avulla. Väriä ympäristön mukaan vaihtavat elävät käyttävät nekin selviytymisstrategiassaa imitaatiota, luonnon väriskaalan jäljittelyä. Ihminen käyttää imitointia huvittamiseen, erehdyttämiseen, esikuvien tai muodinmukaisuuden jäljittelyyn.

Vaistotoiminnot lintumaailmassa vastaavat ihmisten rituaaleja kulttuurissa. Siinä missä puhe on lingvistinen, kielellinen keino ilmaista itseä, puhumattomuus on paralingvistinen, eleellinen keino. Haavoittuneena niin eläimet, linnut kuin ihmisetkin vaistomaisesti hakeutuvat nuolemaan haavojaan ja vetäytyvät työstämään koettua. Eleellisyyteen kuuluvat valituksen, ahdistuksen, kiihkon ynnä muiden voimakkaiden tunnetilojen eleet ja tehosteet. Tulevaisuus tuntemattomana, nimettömänä ja hahmottomana herättää ahdistusta ja pelkoa, jos siitä ei voi puhua vaikkapa vain sanojen puutteessa, kun aavistelluille ilmiöille nykyhetken tuolta puolen ei ole vielä syntynyt käsitteitä, tai yksilöille tai yhteisöille kokemusta. On tärkeää pukea sanoiksi kuvitelmat, hahmoille on annettava muoto kuten arkaainen ihminen nimesi itselleen käsittämättömät näkymättömät mielen vireet ja voimat jumaliksi ja haltijoiksi.

Tiaisen haltijarinnastuksiksi Kielastajassa nimesin systeemin mukaisesti. eleellisyysmyteemin alle maallisia turjakkeita kuvaavat hahmot: Ähötär/Ähkiläinen; Turjotar/Turjolainen ja Äijätär/Äijykkäinen. Ensimmäinen viitannee ähkyyn, toinen Turjaan, kolmas Äijän väkeen, mutta muitakin tulkintamahdollisuuksia ollee. Puhutaan tulevaisuuksien tutkimuksesta monikossa, myyttisten nimien toiminta-alueet ovat nekin varsin vaihtelevia ja muuntelevia. Otetaan olettamus, että nimet viittaisivat ensisijaisesti tietäjiin ja ähky-taudin parantajiin. Kansanrunouskorpuksen sanahaulla ei pitkälle tällöin päästä. On etsittävä vastausta kiertoteitse siitä mitä on ja mihin tietoon voi päästä käsiksi. On otettava hieman alkuperäistä sanaa Ähötär muistuttava sana Kähötär.

Äkätä on noitumista, ja Pohjolan väki oli noitataitoista joukkoa. Ähmeröinen on Lönnrotin loitsukokoelmassa rinnakkaismuodossa Äiveröinen ja sanan selityksissä äimerryttää on häiritä, hämmentää. Gananderille Äimeröinen merkitsee Ähkyn isää ja turvotuksen syytä. Ähmeröinen on ähkyn syntysanoissa Gananderia noudatellen ähkynpoika. Lisää sekaannusta tulee rinnastuksisa korentolaiseen ja tohmeroiseen (toiveroiseen, tommeroiseen, tohverikkoon) eli tyhmään, tolloon. Ähmeröistä sanotaan myös Ähkäpuhka ähveriköksi tai yhmeriöiseksi. Lapissa Ähmeröinen on syntynyt.

Ähky on alun perin ollut aivan toista luokkaa pakotusta kuin piukeaksi syöty tai kaasuuntuva vatsa. On tietenkin tyhmää syödä itsensä ähkyksi. Parempi, jos tilanteen huomaa eli äkkää aiemmin ennen kuin vaiva äkämystyy vaivaksi asti. Entä sitten herrasväki Kähötär ja Kähönen, joista Kähönen mainitaan Lönnrotin loitsuissa kysymysmerkillä varustettuna, suomen kielen sanastaja ei ole ollut aivan varma, miten nimi tulisi selittää.

Loitsussa Kähönen on Kihosen isä, ja kihonen on sisilisko alias Hiien silmä ja Äijön poika, mutta mikä ihmeellisintä olennon on hautonut ja synnyttänyt Jouhiparta eli Halliparta, mikä viittaa ennemminkin hirven helloon kuin mihinkään muuhun. Tosin ortodoksikarjalaisten erästäjien ja miesten kunnia-asiana oli kasvattaa pitkä parta, joten nimitys saattaisi sopia mihin tahansa äijänköriläässeen, jolla on ehtinyt kasvaa tummanharmaa parta. Vanhoilla pohakoilla ja tietäjillä kerrottaan olleen kyky vaikuttaa käärmeisiin ja hyönteisiin, erityisesti ampiaisiin. Myrkylliset pistot eivät heihin vaikuttaneet. Myyttisissä nimissä elää vaihtoehtoinen menneisyys, aihioiduissa skenaarioissa vaihtoehtoiset tulevaisuudet, kummassakin asenteet, toiveet, tieto ja tarpeet vaikuttavat nimettyyn.

Kielastajassa olevassa myteemijaossa talitiainen on syvämerkitystason lintu, urpiainen edustaa myyttistä tasoa, kun peruslähtötasolla ovat lintulajit hippiäinen, isolepinkäinen ja hömötiainen. Tiainen on lauluissaan muuttunut muuttuva muuttumaton.

Talitiainen eli pakastiainen, (Talgmes), Parus major: Äänivalikoima on laaja. tavallisia ovat peipposmaiset pink ponk, nopea käheä sijutti sijuttu ja surumielinen kysyvä ti ty tyh. Laulu vaihtelee myös paljon mm. tyy titit tyyti-ti tityy tityy tityy tai tititityy titityy titityy. Laulussa on aina samanlainen sointi.

5. Trilogiasta tetralogiksi

Vaikka työ alkoi korpusmaisuuden pähkäilystä, sen metatavoitteena oli luoda kokoava katsaus erätrilogian tarkasteluun ja samalla pohjustus tulevaisuuden tutkimusotteen tarpeisiin yksilöllisellä, kirjoittajalle ominaisella tavalla. Lainaan edelleen Jukka Ruokasen ajatuksia, joiden mukaan olen arvioinut, onko erätrilogia noudattanut kulttuurisen meemin mukaista evoluutiota. Meemiryppäänä on lähinnä kilpailumeemi, evoluutiomeemi vastaan innovaatiomeemi, humpuukkimeemi ja huippuna kognitiomeemi.

Toisin sanoen kehityskaari satukaavasta on samalla kehityskaari humpuukkimeemistä innovaatimeemiksi, kun satukaavasta tuli sovellusten seurauksena yleispätevä elonkaava. Kilpameemit toteutuvat arvovaltataisteluna perinnetieteellisten regiimimeemien kanssa. Vallalla oleva käsitys ja valtatiedon haltijat eivät helpolla sulata uusia ajatusvirtoja osaksi regiimiä. Kehitystä on kuitenkin erätrilogian sisällöissä tapahtunut kahdenkymmenen vuoden ajan, enää perusajatusta ei voi huitaista unohduksiin humpuukkina, vaan lieneen ainakin kansanrunouskorpuksen osalta todettava, että kyseessä on tieto, kognitiomeemi ja kehityskaari vain elämää.

Näin proseduuri eteni. Seuraavassa on esitetty ensin Jukka Ruokasen esittämät kaaviot evolutiivisesta kehityskestä, ja alla oma näkemykseni, miten erätrilogian kehittyminen Sihteerilinnuksi suhteutuu esitettyyn. (viite: Jukka Ruokanen/Evoluution merkityksistä; s. 100)

Evoluutiobiologiasta tuttu selitysyhtälö **geenit + ympäristö = ilmiasu**
Yleisesti ottaen tie sopeuttavaan informaatioon käykin yksilöllisen oppimisen kautta.

Mikäli populaation jäsenet eivät kykenisi yksilölliseen oppimiseen, populaatiossa esiintyvillä kulttuurisilla muunnoksilla ja niiden ohjaamalla käyttäytymisellä ei olisi mitään yhteyttä paikalliseen ympäristöön ja siinä tapahtuviin muutoksiin.

kalalajit + toisintonimet = Mulurautunen OSA I (myteemit)

Boydin ja Richersonin ajattelussa: **geenit + kulttuuri + ympäristö = ilmiasu.**
Mikäli sosiaalista oppimista ei esiintyisi lainkaan, ei esiintyisi myöskään sen avulla saavutettua kulttuuristen muunnosten kumuloituvuutta; toisin sanoen kykyä omaksua jo kertaalleen keksittyä tietoa suhteellisen vaivattomasti ja muodostaa siihen perustuen uusia sovelluksia.

lintulajit + mytologia + Suomi = Kielastaja OSA II (eeposfunktiot)

Kulttuurin evoluution tarkastelun yhteydessä alkuperäinen yhtälö saakin muodon
geenit + ympäristö = kulttuuri + muu ilmiasu.

On kysyttävä, miten sosiaalinen oppiminen lisää yksilön sopeutuneisuutta. Kun jokin asia on kerran keksitty jonkin yksilön toimesta, eli kun yksilöllinen oppiminen on tuottanut uuden tai muokatun kulttuurisen muunnoksen, on toisten yksilöiden (oletetusti) paljon helpompi ja nopeampi omaksua kyseinen kulttuurinen muunnos ensimmäiseltä yksilöltä jäljittelyn tai opetuksen kautta kuin keksiä vastaava
muunnos alusta pitäen kokonaan itse.

hirvi + riistaeläin = hirvestys + kronikat = Hirvirunot OSA III (elonkaava)

Toisin sanoen **”kulttuuri”** esiintyy nyt yhtenä ilmiasun osatekijänä. Evoluutiotarkastelulla alku- ja loppupiste
väistämättä aina on.

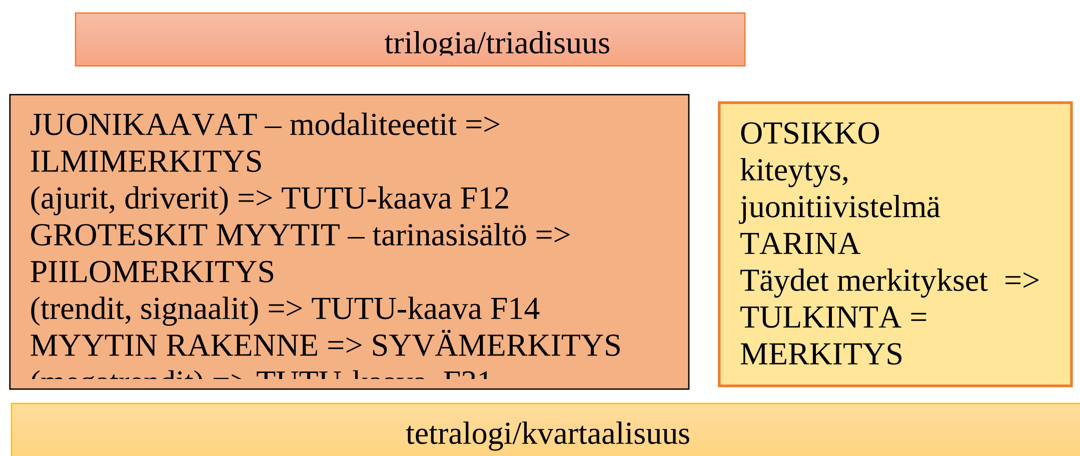
sihteerilinnusta linturiin - muuttuva muuttunut muuttumattomuus
eli se on yhtälössä **selitettävä** tekijä. => meemit **(meemikaava)**

Varhaiseen evoluutiopsykologiaan kuulunut muuttumattoman ja universaalin ihmisluonnon etsintä ja sen perusteella toimiminen on nostattanut niskakarvoja piireissä, joissa yhteiskunta- ja ihmistieteiden poliittiset
konnotaatiot pyritään ottamaan huomioon. Käsite ”muuttumaton” on kuitenkin ymmärrettävä suhteellisesti. Kyse on siitä, ettei geneettinen evoluutio lyhyellä aikavälillä mahdollista muutoksia, mutta pitkällä aikavälillä muutokset ovat odotettavia, toteaa Ruokanen.

Vertailun vuoksi tarkastellaan lyhyesti klusterievoluutiota Tekesin raportin mukaisesti. Kehitys kulkee siten että ensivaiheessa on 1) agglomeration, kasauma, joukko irrallisia yksiköitä, 2) sitten seuraa emerging cluster, kehittyvä klusteri, 3) developing cluster -vaiheessa kehitetään klusteria tietoisesti ja neljännessä vaiheessa saavuteen 4) mature cluster, ryhmän kypsyys, kunnes seuraa väistämättä uudistumisen tarve ja kehitys kehittyy transformaation kautta uusiksi hajautuviksi ryhmiksi.

Erätrilogian muutos tetralogiksi ja sen väistämätön jatko näyttäisi edellä esitetyn mukaisesti noudattavan kaavaa, jossa ensimmäin julkaisu, suomalaisen kalakannan perinnetietoa koskeva Mulurautunen on todella vielä kasauma irrallisia toisintonimiä ja ryhmittelyjä. Toinen sarjan työ hirvipeijaisrunoja koskeva Hirvirunot on kehityskaaressa kehittyvä tarinaryhmä, jossa hyödynnän opinnäytettä ja sen perusajatuksia edelleen. Kolmannessa työssä Kielastaja

on vuorostaan tutkittu ja sovellettu suomalaismyyttistä ainesta lintukantaan tietoisena pyrkimyksenä ottaa selvää syntyjä syviä myöten kansanrunouskorpuksen ja Kalevalan myyttiaineksesta. Viimeisessä vaiheessa tässä Sihteerlintu-projektissa ainekset olivat koossa, mutta selkiytymättöminä jatkoa ajatellen, joten käännyin eDelfoin puoleen saadakseni selvyyden ja suuntaviivat työn saattamiseksi päätökseen. Työ sai uusia suuntia, omaksi erilliseksi työstettäväksi muodostui tulevaisuuden tutkimuksen meemit, universaali myyttimeemit olivat muodostuneet jo aiemmin, ja myteemien lisäryhmänä syntyi kehityksen tuoksinassa vielä menippeian lajit myyttisovelluksena. Kuten klusterit, kukin kirja sisältää erilaisia teemajoukkoja, joilla on tiivis, löyhä tai olematon suhde käsillä olevaan tekstiin. Aika näyttää, onko ylimääräisellä aineksella järkevää käyttöä ja mihin ryhmiin kukin osatekijä tulee liittymään tulevaisuuden ”pienissä kylävihkosissani” ja saako työstö pelkän blogikirjoittamisen muodon.
Tetralogin muodossa ja evoluutiossa saattaa riittää tutkimista etevällekin filologille.

Kuvio. Groteskien myyttien tarkastelutapa tyyliin trilogiasta tetralogiksi. Ahioitu oheen tutumeemien mukainen merkitysrakenteen etsintätelos.

6. Iäinenkin ikääntyy

Kaikki elämä ikääntyy, vanhenee, lakastuu ja rapistuu, luonnon kiertokulku muuttaa maisemaa. Järvet soistuvat, pellot kasvavat kiveä. Kivikunta edustaa luonnon kiertokulussa hidastaajuista muuttumista eli ylisukupolvista kestävyyttä ja pysyvyyttä. Sellaisena kivet ja kalliot on koettu ijäisen, ikuisen ilmentyminä, jossa on ripe katoamattomuuden toivekuvaa jäljellä ja samalla muisto menneistä vuosituhansista, menneistä ikäpolvista.

Suomen peruskalliot ovat vanhaa perua, arkijärjelle tajuten suorastaan ajattomia eikä joka maassa vastaavaa ole lainkaan nähtävissä. Kalliot edustavat rapautuneena maa-aineksena myös maata, mikä kansanrunojen rinnastuksissa tulee selvästi esiin. Suomalainen maaperä on ohut ja on muodostunut peruskalliolle kasvuston kautta, jääkausi pyyhki mennessään maankuoren päällisen, kääri karvat ja kaiken muunkin kalliolta. Maa on äiti asujilleen ruokkijana, kivulla ihmiset synnytetään maalliseen elämään.

Kalevassa Hiisi on hirvenhaltija. Hirveä on ennen vanhaan nimitetty peitenimellä ijäinen tai maininnalla ijäinen hirvi, vaikka tieto onkin jo kadonnut pelkästään arkistomaininnoiksi.

Kalliokuvatutkijat ovat huomioineet hirvikuva-aiheissa tietyn kehityskaaren, jossa sarveton tai pienisarvinen hirvilehmä muuttuu ajan saatossa sarvipääurokseksi. Pohjois-Suomessa sarveksi kutsuttiin yhteisön johtajaa.

Kalliokuvien tulkinta on suomalaisen erämytologian kuninkuuslaji, muistettakoon, että kuningas on alun perin tarkoittanut alansa mestaria tai huippua, eli alansa hallitsijaa. Jos alana on ollut johtaminen, on kyse ollut myös arjen johtajuuden mystifioinnista, ja kun toimeentulo on ollut varsinkin talvisin riippuvaista eräonnesta, kalliomaalaukset ovat pastoraalimystiikka myteemeiksi käännettynä. Tutummin sanoen ilmiö elää rippeenä säkeissä Sampsa Pellervoisesta ja Sampo-taruna, mutta ennen kaikkea jumalatarryppäänä Paajatar-Kekritär-Syöjätär, joista kaksi edellä mainittua liittyvät vainajain palvontaan sekä hirviriitteihin. Paajatar kalliokuviin, Kekritär hirvipeijaisiin, Syöjätär on osin Paajattaren synonyymi, mutta jotta merkitysyteyksistä voisi saada luotettvan kuvan, on tiedettävä muutkin rinnakkaisnimet ja murremuodot ao. haltijoille.

Kansanrunossa SKVR 935 kerrotaan:

Syvätär paha emäntä
Puaataran möykkyh panoo,
Vehnän päällitsche vetää…

Kalevalassa tämä kohta tunnetaan Ilmarisen emännän leipomuksena Kullervon eväsleipään. Syvättärellä on muitakin rinnastuksia, Pohjolan pahaa emäntää sanotaan myös Syvättäreksi. On muistettava, että Ilmarisen emäntä oli Pohjan akan tytär, joten kyseessä voi olla pilkkaperinne, vallan osoittaminen nöyryyttämällä ja kuka tietää mikä vaikutin menneellä on sanontaan – Tämä on syvältä.

Syvätär, vaimo vanha
Porto Pohjolan emäntä
Kolme poikoa pahalla… SKVR 2639.

Ilmeinen ja pohjimmainen myyttimeemi sisältyy hahmoon syvätär, mutta sitä saa nettihakusanoilla turhaan hakea, edes alan perusteokset eivät ole hahmoa tunnistaneet.

Tulipoika aurinkoinen,
Aurinkoisen poijanpoika,
Syvättären synnyttämä. -
Syvätär merelle synty,
Lapin huora lainehille;
Synnytti poikoa yheksän,
Tyttölapsen kymmenennen… SKVR 4546.

Mutta kalliokuvien kannalta Syvätär on merkittävä tekijä, koska se on kiven haltijatar.

Muut vaan kiistää kiveksi,
Minä kiis*tän* kintahaksi;
Maan muna,
Pellon kakkara,
Sevottaren syvän,
Syvättären syvän käpynen… SKVR 1299

Jos et tuosta usko etkä tokene, niin on vielä muitakin runoja, ongelmoita oppimiani. Syötär-runoa esinttyy Kiven vihat-runoissa.

Kivi Kimm*a*n, Kammon poika,
Syvättären syänkipunen,
Mahattaren maksan *päätä*,
Maan muna, pellon makkara!
Muut kuhtuvat kiveksi,
Vaan minä kutun paiseeksi. SKVR 3848

Sitten Syöttären kautta Syöjättärestä tulee alkuperänsä Syvättären kaltainen kiven leipään leipoja. Kivikysymyksen kannalta tärkeä on runo, jossa metatiedot kertovat sen liittyvän Ison härän runoon ja Hämeen ihmeisiin. Iso härkä liittyy suomalaiseen kosmoskuvastoon, ja samalla hirvimielikuviin, samoin kuin osin Hämeen ihmeet. Säikeet vain ovat hiuksen hienot ja katkeilevat merkitysverkossa. Ja kehä kiertyy umpeen, kun Syöjätär saa rinnalleen Paajattaren ähkyn sanoissa, samalla tulee toinen viittaus hirveen hiitenä ja hirvenä

Veri kolmas korenta,
Sysin pujsta syn̄yttetty,
Koivun kuorista kärätty,
Hirven karvoista kyhetty*,
Vyön lappu join tako,
Paajattaren paijan helma,
Syöjättären kulkun torvi;
Etes kum̄ais on elois,
Vasta vuoris on menöis,
Tuli on surmais, rauta ruoskais,
Kum̄a hilon hiien päitä,
Jolla hiisi him̄enö,
Tahi sären sätkän päätä. SKVR 4618

Lönnrotiamaisen tempun thdäkseni, voi kansanrunokorpuksesta löytää vielä hiiden ajokin ja Synnyttären kytkennät. Sätkän sanoilla lähetetään ”koira” eli panentatauti kotiinsa, paatiseen kallioon.

Sätkäpoika Syöjättären,
Hiien sätkä Synnyttyrän,

Olet sie kyytii kysyvä,
Anova ajohevoista?
Kyll mie siulle kyyyin löyvän
Ja annan ajohevoisen,
Vuoresta valitun varsan,
Pitkä tukan tunturista
Kottiis mennäksees.

Sikermästä jo ilmenee, miten alkurunot varioivat runollisena kielenä, jossa selvärajaista transformaatioketjua ei voi tai se on ylen hankala laatia, ja hyvin tehtynäkin aina valmis uusille tulkinnoille. Pelkkien nimiselitysten avulla ei runojen todellusta tarkoitetta tavoiteta.

7. Disruptio alkumetreillä

Työpajat, jossa korpusmaisuuden näkökantoja hiottiin alkuun, on ensisijaisesti oppimisen areena. Työpajojen kevään 2019 teemana oli disruptio eli haasteellisuus. Korpusmaisuuden haasteeksi nimesin vanhentuneiden ja luutuneiden myyttitulkintojen tuoreuttamisen ja vaihtoehtoisen tulkintatavan löytämisen vallalla oleville kalevalaisen epiikan, antiikin mytologian ja feministisen näkemyksen myyttitulkinnoille.

Myytit väistämättä sisältävät korpukseensa kosmoksen ja sen maanpojat, joita Giambattista Vico piti alkuaikojen jättiläisinä, tosin väittää Raamattukin, että muinoin tiettyyn aikaan eli jättiläisiä maan päällä, ja kun he yhtyivät ihmisten tyttäriin, syntyi paha ihmiskunta, joka piti vedellä hävitettämän. Vaikka pahuus ei olisikaan tuhon motiivi, niin kuten klusterievoluutiosta jo esitettiin, kehityskaari johtaa aikanaan hajaantumiseen ja uusien muotojen syntymiseen. Aikana, jona globalisaatio pyrkii yhdenmukaistamaan maailman meemejä ja kulttuureja, kiinnostus myytteihin säilyy, mutta paradoksaalisti niiden elinvoima alkaa ehtyä ja yhdentyä. Lopulta myytit menettävät puhuttelevuutensa, jolloin kieli ja mieli banalisoituvat ja kapeutuvat. Tämä voi tulevaisuuden ihmisen kannalta olla kohtalokas kehityssuunta.

Olen kehon ohella siten tarkastellut myös myyttikorpusta ja sen vaikutusta mieleen. Oppiminen on myös osa yksilön ja yhteisön välistä sopeutumista ja kulttuurievoluutiota, jossa tärkeää on 1) Yksilöllinen oppiminen disruptiotilanteessa: Kyky keksiä, yksilön kyky haastaa? Yksilöllisen oppiminen on vaivalloista ja altista virheille, mutta ympäristön muuttuessa ennustamattomasti on yksilön kannalta parempi opetella itse, miten muuttuvassa ympäristössä toimitaan, kuin luottaa aiempien sukupolvien toisenlaisessa tilanteessa hyväksi havaitsemiin käyttäytymismalleihin, joiden toimivuudesta ennakoimattomassa ympäristössä ei ole varmuutta, näin Ruokasen mukaan.

Delfoi-työpajat edustavat oppimisevoluutiota siten, että se pyrkii ryhmäoppimisen avulla Sosiaaliseen oppimiseen vakiotilanteissa, imitaatiomeeminä eli valmiin metodisapluunan ja kysymystekniikan avulla uskoen että sosiaalinen oppiminen on tarkempaa kuin yksilöllinen oppiminen. Päätelmä ollee toimiva ympäristön muuttuessa suhteellisen ennustettavasti ja kun populaation jäsenten käyttäytyminen on nykyolosuhteisiin sopeuttavaa vaikkapa ryhmäkoherenssin avulla.

Yksilön on yleensä energiatehokkaampaa ja kannattavampaa jäljitellä toisia populaation jäseniä kuin turvautua suhteellisen vaivalloiseen yksilölliseen oppimiseen informaation hankkimisessa. Tavanomainen oppiminen on jäljittelevää oppimista, imitaatiomeemin kautta. Kehitys edellyttää innovaatioita, sitä että joku joskus keksii, miten kannattaa toimia, mistä muut voivat sitten ottaa mallia.

Tiedollinen oppiminen kohdistui täten metodiseen osaamiseen, kun taas korpuksellisuuden haaste kohdistuu kokemukselliseen oppimiseen:, tunneoppimiseen ja kehittyvään minuuteen suhteellisen ennustettavassa ympäristössä. Täten toimijoiden geenit ja ympäristötekijät ovat suoraan määrittäneet ilmiasun ominaisuudet ja käyttäytymistavat ilman, että olio tai yksilö itse tekijänä kykenee säätelemään reaktioitaan sopeuttavaa informaatiota. Sopeuttavana meeminä alkuun perättiin kysymyslistan tekoa.

Sosiaalisen oppimisen heuristiikat oli haaste, johon kysymysvaade kohdistui. Tuloksena olikin heti alkuun intuitiivisesti tehdyt tulevaisuuden fyysiseen kehoon kohdistuvat kysymykset, mutta jo tuossa vaiheessa osoittautui, etten halunnut käsittää ihmistä vain fyysisen korpuksen

kautta. Mielen maisemia kuvaamaan rinnalle tuli ottaa ja otinkin myyttikorpuksen, joka sitten tarkentui papualais-guinealaiseksimyyttisikermäksi groteskeista myyteistä, jotka suomalainen sosiaaliantropologi Gunnar Landtman oli 1900-luvun alussa kerännyt Kiwai-papualaisilta. Tämä siksi, että korpus oli kokoojan itsensä

Sosiaalisen oppimisen evoluutio koskee kulttuurin periytymisjärjestelmän psykologisten ja kognitiivisten edellytysten evolutiivista kehitystä yleisellä tasolla, tulevaisuuden haasteena on miten yksilöt saataisiin yhteistyöhön. Ryhmäoppiminen on hedelmällisintä silloin kun kaikki osallistujat ovat tasaväkisiä tai yhtä aktiiveja tai lojaaleja. Altruismimeemi ilmenee ryhmäoppimisessa itsekkyytenä, jossa toisten tekemiset eivät kiinnosta tai ryhmän palautteesta saa vain vähän innoitetta omalle tekemiselleen. Tällaisen tilanteen vallitessa aktiivinen tai lahjakas osapuoli on nettohäviäjä, sama tilanne on jos osallistujista joku toimii epälojaalisti.

Parhaimmillaan ryhmäoppimisessa menestyjien jäljittely lisää naivin yksilön kelpoisuutta, jäljittelijän ongelma on, että hän ei voi varmasti tietää, mitkä menestyjän kulttuuriset muunnokset ovat tämän menestyksensä taustalla, jolloin naivin yksilön on jäljiteltävä malliaan useissa suhteissa. En pidä mallioppimisesta ajattelun saralla, työtehtävien oppimisessa malleilla on sijansa. Jotain menetelmään on väistämättä käytettävä, jotta työ tulisi tehdyksi.

Korpusmaisuus_telos runomatriisina 16.1.2018

Runomatriisi KORPUS-MAISUUS	TOIMINTA	PROSESSI	TEKO	MENETTELY
Litania	Focus SIHTEERILINTU- Ruumiin kulttuuri = tutkimusaie 2018	YL I YLEISYYS RUUMIS	YL IV LAUSUMAT RUPPA	YL VIII ILMIÖINTI KEHO
Systeemi	YL II SIIRTYMÄ LIHA/HAASKA	YL XI EREHDYKSET LUUSTO luuranko = struktuuri	YL X KEHITYS TEURAS eläin, lihantuotanto, jalostus	YL IX USKOMUKSET RUUNU, KOPARAT = sarvi, johtaja, valta
Diskurssi	YL III MERKKIVERKKO OLENTO sukupuoli, laji	YL XIII TIEDOSTAMINEN MIES mennyt- kuolema-tieto	YL VI TIETÄMÄTTÖMYYS VARTALO esteettisyys, intentionaalisuus	YL XIV ALITAJUNTA NAINEN-tuleva, elämä, noituus
Myytti	YL XV RAJAT SIELU henkevyys, ihmisyys, jalous	YL VII SOOLOILU AAVEET	YL XII TODELLISUUDENTAJU RAATO raadollisuus, himo, vietit	YL V TIETOTAITO ENTUUT

Ohjaajien disruptioksi koituikin työn alkuaihiointia varten kehittelemäni runomatriisi fyysisen korpuksen ja myyttikorpuksen välillä. Pitkälti on johdanto nyt edennyt abstraktiona, joten väliin hieman konkretiaa. Lähtötilanteessa ensimmäinen työpaja oli helmikkuussa.

Havaittu runojen kehollisuus.

Miten saan Kalevala-korpuksen taipumaan korpusmaisuuteen?

Etsitään fyysisyyteen liittyvät ilmaisut/sanat
RUUMIS ja YMPÄRISTÖ metaforat

Suon silmä, lähteen silmä
Niemen nokka (ekso) –> nokkava, nenäkäs; Nieminen …
Salmen, lahden suu (endo) -> suulas; Salminen ….
Meren selkä, talven selkä, selkämeri (sää ja vesistö)
Kosken korva
Vuoren kuve
Metsänemännän käsivarsi (kanto)
Maan povi (hauta)
Kosken niska; uppiniskainen, niskoitella
Sukupolvi -> ikääntyminen (polveilla: mutkitella, kumpuilla)
Pakkasen kourissa
Talven sylissä, sydäntalvi jne. ….
Virta, verivirta

Kita, kurimus, nielu
(karnevalistiset symbolit)

Vuojolainen…Melatar…Hiisi

Ihminen ympäristössään
ja elementissään
(relationaaliset symbolit)

Ohjaajat olivat hieman ymmällä, miten saada kurssi suoristettua. Ja jonkinlainen näkemys syntyi. Peruskorpukseksi valikoitui kiwai-papualaiset myytit sekä prosessin loppupäässä työnimi Sihteerilintu sai lopuksi muodon Sihteerilinnusta linturiin – muuttunut muuttuva korpus. Papualaiset myytit, lähellä Australian rannikkoa syntyneet myytit ajatteluttavat ja toimivat kuin mustat joutsenet, ajattomina kuten myyttien on tapana. Pintarakenteeltaan ne ovat viihdettä, kauhutarinoita ja jokulaatteja, mutta samalla kertovat synnyistä syvistä, peloista ja arvoista, perustarpeista. Myyttien tulkinnassa tapahtuu usein samaa kuin Musta Joutsen -ilmiössä, tarinoiden sanomaa ei ymmärretä pintaa syvemmälle tai sitten tulkinta muutoin ei osu kohdalleen, koska sitä liikaa ohjaa tuttuus ja totuttu tapa tulkita ja ymmärtää. Itselle vierasta ja tuntematonta on vaikeaa tulkita. Tulevassa oleva on aina vieras ja outo ymmärryksellemme, vaivoin mielikuvituskaan voi antaa vastauksia.

8. Sihteerilinnusta linturiin

Gunnar Landtmanin kokoamista kiwai-papaulaismyyteistä valikoitui lähemmin tarkasteltavaksi seitsemän groteskia myyttiä. Seitsemän mahdollisti rinnastukset muihin seitsenjakoihin, kuten modaliteetteihin ja tarvehierarkioihin. Alkuaihiona oli otsikon perässä kaavailuja, ja prosessin loppupäässä jo osoittautuikin että Aukoton ihminen, josta tarkastelun aloin, oli fokustarina, jonka lopputulemana syntyivät tutumeemiaihiot.

Jatkossa viittaan Landtmanin aineistoon papualaisina myytteinä, vaikka korpus onkin rajattu Kiwai-papualaisiin. Tunnetusti Papua Uusi-Guinea on ollut kielten Baabelin torni, vielä 1900-luvun puolivälissä suursaarella arvioitiin olevan yli 900 eri kieltä ja lukuisia eri kansoja ja

heimoja. Pintatasolla merkitykset eivät ole samat edes papualaisten keskuudessa, joten varsinaista sisällöllistä analyysiä ei kannattane tehdä. Sen sijaan on paikallaan etsiä sisällöllisiä yleispätevyyksiä ja syvämerkityksiä, joihin ei herkästi vaikuta aika eikä paikka, ei kieli tai kuulija.

Kuva. Yksilön suhde yhteisöön ja ruumiskehoonsa papualaisten groteskien myyttien mukaan. Tarkastelutaustana on jatketun ja muokatun kehon merkitykset yhteisöllisenä myyttinä.

Rypäs voidaan uusryhmittelyn kautta tulkita esimerkiksi seuraavasti kolmen maailmaan, jotka olkoot
M1 Outous, M2 Ulottuvuus ja M3 Imitointi. Viime mainitun ryhmän myyttien kautta voidaan tarkastella meemien perusmodulia, imitointia eli jäljittleyä. Meemejä monistuu toki monella muullakin tavalla omaksumalla, mikä jäljempänä käy ilmeiseksi.

OUTOUS M1: **Toiseus, poikkeavuus**
JAMSSIKIVEKSET
MUITA GROTESKEJA KEHOJA

ULOTTUVUUS M2: **Mittasuhteet, ulottuvuudet**
MULKEROINEN
PITKÄKYNTINEN DAGI

IMITOINTI M3: Matkinta, jäljittely
KASUAARIJALKAINEN POIKA
PUUPÄISET IHMISET

FOKUS: KEHONKOHENNUS
Aukoton ihminen.

9. Akateemikon tieteellisen tiedon rajat

Jokapäiväinen kieli välittää kuvaa ympäristöstämme, luonnontieteellinen tieto yhdistää kokemustiedon tutkimustietoon. Voimme käyttää teorioita karttana, joka auttaa meitä suuntaamaan maastossa.
Helposti tunnistettavat maastoelementit, kuten kukkulat, tiet ja virrat, on merkitty tavanomaisella tavalla
määritellyillä symboleilla, kun taas metsä- ja maatyyppejä edustaa luonteenomaiset merkintätavat. .

Suuntaviivoiksi kartta antaa riittävän kuvan ympäristöstä, mutta siitä ei ole järkevää etsiä täydellistä näkemystä. Jokaista luonnon pikkupiirrettä ei voi merkitä karttaan; yllättäin puita ja kiviä ei olekaan maastossa kuten kartta näyttää. Myös kuvantamismenetelmät sisältävät rajoituksia. Tasokuva ei voi koskaan täysin kopioida maanpinnan pyöreyttä. Kartassa riittävä kuva muodostuu tavanomaisten symbolien ja valittujen esitysmuotojen yhdistelmänä rajoituksineen. Näin toimii myös se kuva todellisuudesta, jota kutsumme tieteeksi.

Englantilainen filosofi Francis Bacon julkaisi 1620 työnsä Novum Organum, luokitus tieteen jumalattomuudesta, jota hän kutsui tieteen harhoiksi, joita hän kutsui hassutuksiksi "Gyckelbilder".

Hän esitteli neljä erilaista tyyppiä:
heimon hassutukset
luolan hassutukset
aukion hassutukset
teatterin hassutukset.

Baconin harhaluulojen luokittelu perustuu Stenholmin mukaan syvälliseen ymmärrykseen tieteellinen tiedon lähteistämme ja sen rajoituksista. Stenholm esittää tieteellisen tiedon rajoitukset em. skeeman mukaisesti. kahden toisiaan täydentävän vastakohdan avulla.

	työkalu	**ympäristö**
Menetelmä	Teatteri	Aukio
Ihminen	Luola	Heimo

Johdantona lainataan Baconin kuvausta erilaisista hassutuksista:
Heimohassutukset: Näiden alkuperä on ihmishengen perusluonteessa, joka tietyllä tavalla luo ennalta määrätyn asenteen, rajoitukset, levottomuuden, tunteiden vaikutuksen, aistien riittämättömyyden ja lopulta tavan, jolla me saamme vaikutteita.

Torihassutukset: Ne ovat tunkeutuneet ymmärrykseen asioiden sanojen ja nimien välisen yhteyden kautta. Ihmiset saavat kosketuksen toisiinsa puheen kautta; mutta sanat jätetään sivuun massojen edessä. Asia ei ole autettavissa niiden määritelmillä.

Teatterihassutukset eivät ole synnynnäisiä, ei myöskään ole mitään yllättävää keinoa, jolla ihminen ymmärtää. Luulo, että tietomme on otettu meistä, kaatuu teorioiden ja väärien tietojen todistelusääntöihin. Monia filosofisia järjestelmiä on keksitty ja hyväksytty, niiden ollessa samankaltaisia teoksia, joita on jo tehty ja näytelty, ja kaikki ovat saaneet näyttämönsä ja teatterinsa.

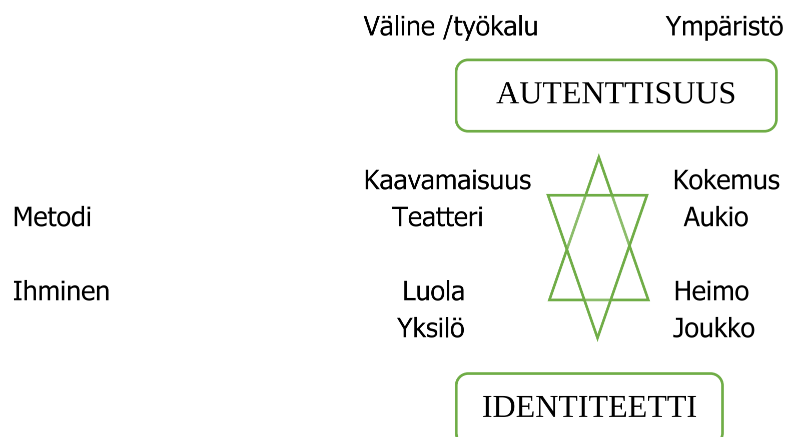
Luolahassutukset: Ihmisyhteisössä harhaluuloja edustavat luolat, jotka rikkovat ja vääristävät luonnon valon, osittain siksi että jokainen on omansalainen erityistapaus, osittain koulutuksen ja ihmissuhteiden tuloksena, osittain luettujen kirjojen vuoksi, osittain idolien ja ihailtujen henkilöiden vuoksi, ja osittain sielullisten erojen vuoksi, mitkä seikat vaikuttavat kypsään ja totuudelliseen tulkintaan.

Osoittaakseen tieteellisen kontekstin tietämyksen rajat, Stenholm esittää em. jaon tieteellisten rajoitusten näkökulmasta.

10. Ympäristön mentaaliset vaikutukset

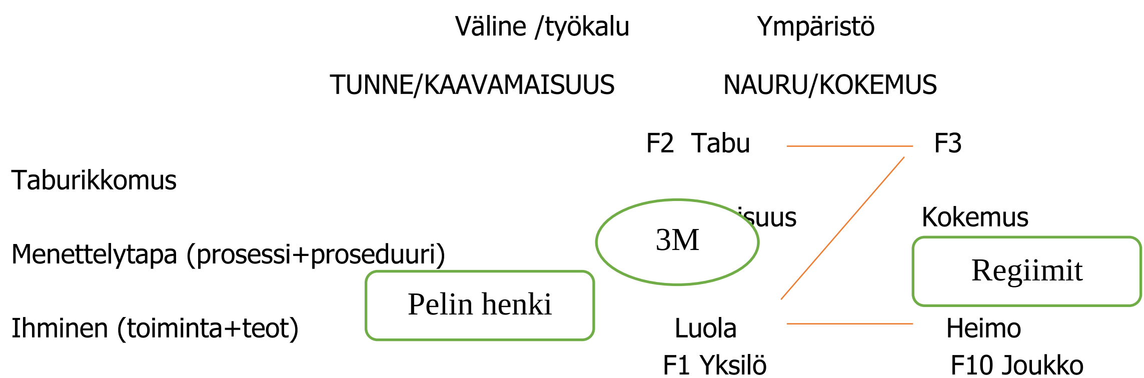
Kiteytettynä voisi sanoa, että ihmisellä on vaikutusta ympäristöönsa ja vastavuoroisesti ympäristö vaikuttaa yksilöön niin fyysisesti, sosiaalisesti kuin henkisestikin. Kulttuurinen vaikutus vuorostaan syntyy sosiaalisesta vuorovaikutuksesta yhteisöissä. Kulttuuri-identiteetti on riippuvainen niistä välineistä, työkaluista, käsitteistä, jotka kasvu- ja elinympäristö tarjoaa.

Torinaurumainen asettelu kuviossa voi selventyä suomalaismetsien hirvenmetsästysfunktioihin vertaamalla, jos kaavamaisuuteen rinnastetaan rituaalinen torinauru yhteisölliseksi säätelyvälineeksi. Elonkaavassa Propp-funktioissa funktio F2 edustaa kieltoa, kiellettyä, joten se voidaan yleistää tabuksi.

Tabuaiheista ei puhuta, mutta niille saatetaan hyvinkin nauraa kun tilaisuus tarjoutuu. Tai sitten keksitään tai keksitään kierteleviä puheenparsia ja toisintonimiä. Koomisuus selittää naurun rinnastuksen kokemukseen, patoutuneet jännitteet puretaan naurun kokemuksena. Kaaviossa tätä funktiota vastaa F3 eli kiellon rikkomus, jota kansankulttuuri on ahkerasti käyttänyt. Bahtin on teoksessaan torinaurusta ja karnevalismista todennut kansankulttuurin olevan kulttuurinen vastus viralliselle kulttuurille, se kehoittaa omaan, erityiseen näkökulmaan ja maailmaan ja sillä on ERITYISET MUODOT sen kuvallista heijastamista varten.

Rabelais sai perinnöksi monituhatvuotisen kansan naurun ja hän kehitti sen huippuunsa. Karnevaalinauru on avain voimakkaaseen, syvälliseen, alkuperäiseen kokemukseen eikä menneiden aikakausien taiteilijaa tai ITE-taiteilijaa voi ymmärtää ilman kansan naurukulttuuria. Aina ja kaikkina aikoina on ollut olemassa tori ja torilla naurava kansa, toteaa Mihail Bahtin. Hän paljastaa nauravan kansan omaperäisen ja vaikean kielen niin selkeästi ja täydellisesti, että hän valottaa samalla myös muiden aikojen kansan naurukulttuuria. Kansan naurukulttuuri kantaa kuoleman kuvia, ja karnevaalin jokaisessa kuvassa on läsnä kuolema tragediana: groteskissa tai rasistisessa muodossa. Naurukulttuuri on maailmanmalli, johon perustuvat kaikki taiteelliset kuvat, kirous-ylistys teemat, monimielisyys, symbolit, ja jossa kronotoopeista tulee topografiaa. Profanoidessaan ylevän ja pyhän karnevaalinauru on kulttuuriin uutta luova tekijä! Viime kädessä naurukulttuuri on eettinen tapa suhtautua, vaikkakin merkitys on ei-looginen.

Kolme maailmaa tulkinnassa muodostuu tarvittaessa elonkaavan 27:n (hirvi)funktion jaottelusta kolmeen kategoriaan!

Stig Stenholm näkee kulttuurimeemien systeemisessä tarkastelussa keskeisiksi tekijöiksi yksilön ja ryhmän välisen vuorovaikutuksen, josta syntyy kokemus niin empiirisessä kuin emotionaalisessakin mielessä. Hirvikronikat kertovat yhteisön yksilöllisestä kokemasta ja kokemuksesta, joten ne voivat antaa lisävaloa siihen, miten Stenholmin teoria pitää paikkansa.

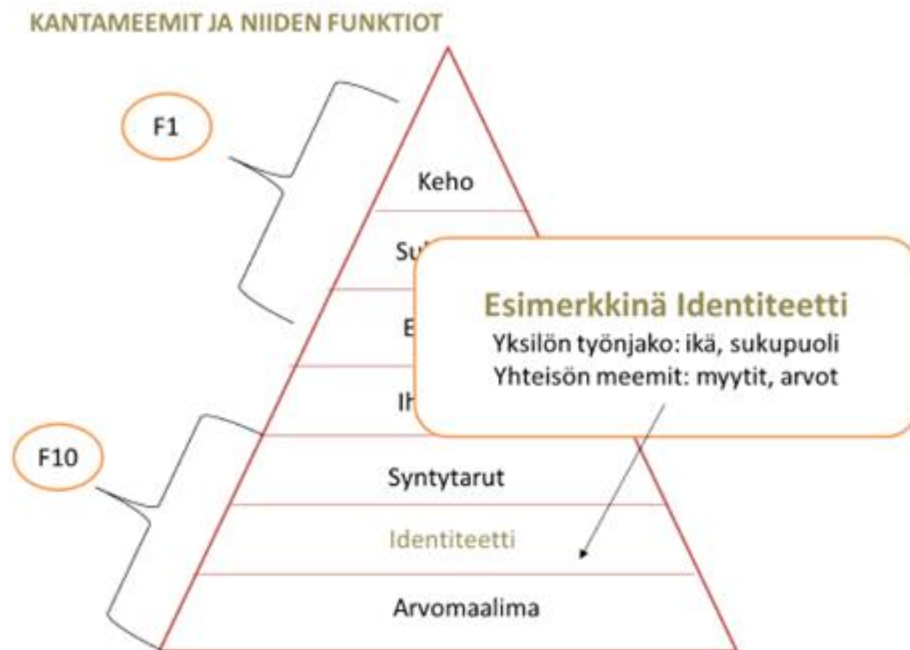
Nämä aiheet eivät kronikoitsijaa kiinnosta, vaikkakin metsästysrikoksia tapahtuu silloin tällöin, mutta niistä ei juuri huudella. Joukkotiedotus ja sidosryhmäviestintä, julkisuus on edustuksellista, peijaiset kyläyhteisöllisiä; yksilölliset näkökulmat eroavat, mutta yhteisö vaatii yhtenäisnäkemystä seuran linjauksen ja vakiintuneen kyläkulttuurin mukaan.

F2 Ampuma-/metsästyskielto (metsästyskielto)
F3 Hätäisyys/salakaato (metsästyskiellon rikkominen)
F24 Lehdistödiskurssi (valesankarin vaatimukset) some-mielipidevaikutus
F25 Saaliin käsittely (vaikea tehtävä) – suolistus, nylky ja paloittelu on yksilösuoritus

pohjimmiltaan (luolamiestouhua)
FOKUS eli Paloittelun taito (Sihteerilintu-runomatriisi) F10 (joukkovoima)

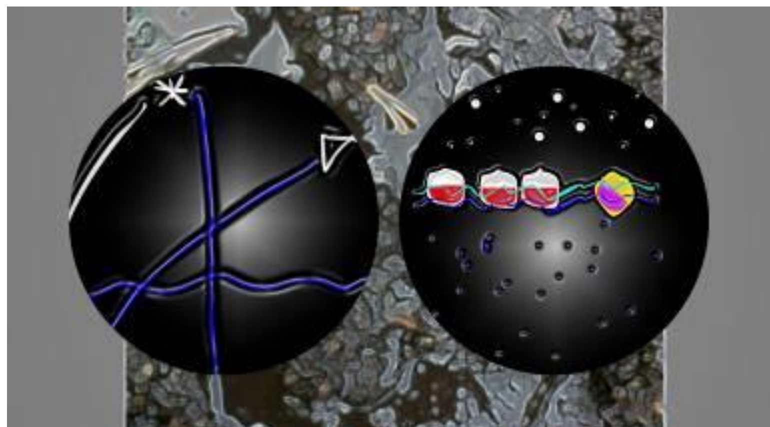
A) Tabut ja taburikkomukset ovat aina yhteisön asia primitiivisessä ympäristössä.
B) Tulevaisuuden tabut ja taburikkomukset? Yksilöllisesti kompleksisessa somessa?

Niin hirvestyksessä kuin muussakin yhteistoiminnassa elämännäyttämönä on ympäristö, jossa yksilöt ja ilmiöt elävät (eko)yhteisöissään. Ilve-sana on tässä paikallaan, koska hirvirunojen maailma ja keskiajan retorinen maailma sisältää runsaasti karnevaalisuutta, ja koska toisaalla tämän kirjan rinnakkaistarkasteluihin kuuluu myös menippeia. Menippolaista satiiria viljelevä klassikkokirjailija Francois Rabelais oli listojen ystävä. Tässä lista mitä netissä on sanottu sanasta ilve. Se on pila, ätse, aprilli, elje, elki, ilka, irve, jekku, jippo, juoni, jäynä, kepponen, koirankuri, koiruus, kolttonen, kuje, metku ja savolaisittain kyse on koiramoilasesta.

Kuva. Yksilön ja yhteisön suhde ja arvot luo identiteetin, jota voidaan tutkia kantameemien kautta.

Kuva.
Maa ja taivas,
poijut ja aikajana

Korpusmaisuus myyteissä

11. Tuleva topos on aika paikka

Tulevaisuuden kaavailluissa tai ennakoinnissa tarvitaan kykyä kuvitella, millaiseksi tulevaisuus muodostuu ja miten itse siinä aikoo toimia, tarvitaan myös kykyä luoda ja keksiä muutokseen tarvittava. Mahdollisuuksia etsittäessä tarvitaan järkeä, mielikuvitusta, tietoa ja oletuksia, hyviä arvauksia. Transformaation ymmärtämisessä oleellista on aikaperspektiivin käsittäminen.

Myyttinen maailma edustaa syklistä aikaa, ikuista paluuta tai kehää, jossa samaa toistetaan eri aikoina eri tavoin ja eri laajuudessa. Sen rinnalla ihmisellä on kronologinen mitattava aika, joskin nimitys juontaakin juurensa antiikin Kronos-heroksesta, ajan herrasta, jolla oli tapana syödä omia lapsiaan.

Kronos on allegoria siitä, miten ajan myötä ja ajan mittaan, aikanaan syntynyt myös ajan kanssa häviää ajallaan. Tulevaisuuden pyrkimykset venyttävät ihmisen elinaikaa, joidenkin haaveissa jopa rajattomasti ihmisen kuolemattomuuteen saakka. Ihmisen elinaikaa kutsutaan elämäkerraksi ja tuotteiden elinaikaa elinkaareksi. Sinänsä voisimme nimittää tätä ajan jatkumoa toisinkin, elämänkaari, elinkerta, mutta se ei tunnu luontevalta, koska miellämme ihmisen elämän ainutkertaiseksi, kun taas tuotteilla ja luontokappaleilla on jäännös- ja kierrätysarvo, uusi elämä materiana luonnon ja ekokierron kulussa.

Maallinen aika on paikkaan sidottua, kronotooppista tai spatiotemporaalista, tai kiinalaisittain yu-chou, maailmankaikkeus, tila-aika (Kamppinen s 89 1999 Enkelten aika), jossa menneisyydessä kulunut aika on chou ja ja avaruus ympärillä, tila joka suuntaan on yu. MOHISMI ottaa kantaa ajan ja tulevan muutokseen systemaattisesti, tulevaisuuden tutkimisen kannalta mohismissa on kiinnostavaa kausaliteetin käsite, jossa suunta voi olla sekä eteen että taakse päin. Tämä on ajateltavissa niinkin että kausaliteetti taaksepäin tarkastellen on tapahtuneen syiden analysointia, mutta ennakoinnissa nyt vallitsevan perusteella pyritään analysoimaan tulevia seurauksia päätetyn toimintamallin mukaan. TOIMINTAMALLI on eräänlainen meemipleksi, jossa eri meemit ovat funktioina.

Meemit voidaan ymmärtää myös merkityksinä tai merkitysten tuottajana. Matti Kamppinen nimittää merkityksiä korkeamman kertaluvun funktioiksi. Hän viittaa Dennettiin, jonka strategian hän näkee seuraavasti. - Aineellisissa järjestelmissä on komponentteja, jotka tekevät asioita. Näillä struktuureilla on funktioita, ja funktiot majailevat juuri kyseisissä struktuureissa. Struktuuri identifioidaan niiden avaruudellisten ja muiden fysikaalisten ominaisuuksien perusteella, eli struktuuri ovat olioita, joilla on näitä ominaisuuksia. Funktiot identifioidaan sen perusteella, mitä struktuurit tekevät, eli millaisia systeemisiä suhteita rakenteilla on keskenään ja mahdollisesti systeemin ulkopuolella… Merkitykset ovat puolestaan funktioiden funktioita eli korkeamman kertaluvun funktioita. Ne ovat alempien funktioiden tekosia, eli alempien funktioiden saamia rooleja laajemmassa systeemissä. (Kamppinen s 83/ 2000 Ajat muuttuvat)

Edelleen Kamppinen toteaa sanotun perusteella että systeemiontologia soveltuu hyvin ihmistieteiden metafysiikaksi ja kulttuuritieteiden perustaksi. Sanalla sanoen dennettiläinen systeemiontologia antaa mahdollisuuden merkitysten oman logiikan tutkimiselle, eli sen tarkastelulle mitä aineistosta nousee esiin.

Korpus ikääntyy ja vanhenee, menettää merkittävyyttään sekä tekstinä että fyysisenä kehona tai ruumiina. Vanheneva ruumis raihnaistuu ja menettää vähitellen elinvoimaansa, myytit ja tarinat menettävät nekin merkitystään ja viehätysvoimaansa, auttamattomasti vanhentuvat vanhanaikaisiksi ja ikiaikaisiksi, ellei niitä synnytetä uusille sukupolville uudelleen, uusin tuorein tulkinnoin ja merkityksin. Hävikki on suurta, osa tarina-aarteista katoaa, milloin kielen milloin mielen muutosten vuoksi. Käsitysten muutosta myötäillen sanasto muuttuu, katoaa ja muuttaa muotoaan. Mutta vaikka sanat, kieli ja käsitteet voivatkin muuttua, niin perustarpeet eivät muut samaan tapaan.

Tulevaisuuden mustaksi joutseneksi saattaakin osoittautua perustarpeiden muutos esim. suvunjatkamisessa ja seksuaalisissa tarpeissa, kun lisääntymiseen ei välttämättä tarvita enää sukupuolista kanssakäymistä.

12. Korpusmaisuuden perusteet groteskina tarinana

Tässä tutkielmassa on tarkoitus kutoa siltaa kahden erilaisen tekstin välillä, myyttikorpuksen ja kehokorpuksen. Molempien aiheiden suhteen voi vain todeta niiden olevan paljon tutkittuja, moniulotteisia ja monimutkaisia aiheita, minkä tulkitsemista ei helpommaksi tee symboliikka, jossa kehoa pidetään kosmoksen kuvana. Perinteisesti keho on mittasuhteiltaan kosmokseen viittaava järjestynyt systeemi, ja myytti sen sanallinen ilmaisu.

Groteski määritellään mauttomaksi, naurettavan liioittelevaksi, vääristyneeksi, luonnottamaksi ja mittasuhteita liioittelevaksi kuvaksi taiteessa ja pilapiirroksissa. Sillä on yhtymäkohtia irvokkaaseen ja makaaberiin, inhottavaan, epäsuhtaiseen tai vastenmieliseen. Korpusmaisuuden tutkimusaineistona on Gunnar Landtmanin Kiwai-papualaisten parista 1910-luvulla keräämä tarina-aineisto, jonka yhden osan hän on määritellyt groteskeiksi kehotarinoiksi.

Näitä tarinoita on yhteensä seitsemän, jotka on oheisaineistoksi suomennettu ja analysoitu. Otsikot on selkeyden vuoksi vapaasti suomennettu, iteroituminen tarinoissa tapahtuu ensin metatasolla otsikoiden mukaan, sitten tulee tarkennus juonitiivistelmien muodossa ja lopuksi verrataan tekstien sisältöä korpusmaisuuden uusiin tuuliin tulevaisuuden tutkimuksessa.

Groteskin kehon tarinat lähiluettavana ovat:

Puupäiset ihmiset
Mulkeroinen
Pitkäkyntinen Dagi
Jamssikivekset
Kasuaarijalkainen poika
Aukoton ihminen
Epätavallisia kehoja.

Tutkimuksellisia keinoja on useita. Kehikko perustuu runomatriisin 16-osaiseen jakoon, josta keskitytään kulmaruutuihin, joiden perusteella etsitään kerronnallisia sedimenttejä ja samankaltaisuuksia siitä, miten täysin eri puolelta maailmaa ja kaukana nykyajasta ja tulevasta

13. Papualaiset arkistoaarteet

Tämän tutkimuksen keskeinen myyttiaines on professori Gunnar Landtmanin 1900-luvun alussa kokoama aineisto, jonka hän on itse kääntänyt ja julkaissut englanniksi. Professori A.C. Haddon toimi taustavoimana hankkeelle, jossa Gunnar Landtman lähetettiin Papua-Uuteen Guineaan Kiwa-papualaisten pariin. Kuten Elias Lönnrot aikanaan, niin myös Landtmanin keräelmä on ajan mittaan arvoaan nostava aineisto jo tuolloin 1900-luvun alussa katoavasta kulttuurista. Ilman vastoinkäymisiä tiedon saanti tai sen säilyminen ei sujunut. Muistiinpanot hukkuivat matkalla Helsinkiin laivan haaksirikossa, mutta tarkan sijainnin ansiosta sukeltajat onnistuivat löytämään hukkuneen matka-arkun ja lähes kaikki muistiinpanot onnistuttiin kuivattamaan ja pelastamaan.

Aineiston keruuta varten Lanftman oppi kiwai-papuan kielen kahden vuodenoleskeluaikanaan, ja osa informanteista osasi pidgin-englantia. Osa tarinoiden rikkaudesta on kuitenkin kärsinyt käännöksistä, varsinkin nimiin sisältyvässä piiloinformaatiossa.

Toisenlaisen pelastustyön on tehnyt Stone, joka on pidgin.englannsita taltioinut nykykielelle Wantok Newspaper -lehdessä 1800-luvulta 1900-luvulle julkaistut säilyneet kansantarinat, yhteensä toista tuhatta kappaletta. Ne toimivat verrokkeina papualaismyyttien kirjolle. Papua-Uusi-Guinea on kielellisesti, heimollisesti hyvin heterogeeninen, kieliä on satoja, ja hankalat väliamtkat erottavat ja hankaloittavat vuorovaikutusta.

Professori A.C. Haddonin arvio Kiwai-papualaisilta kerätyn aineiston kasvavasta arvosta ja merkityksestä tulevaisuudessa on oikeaan osunut. Tässä tutkimuksessa on laajemman kokonaiskuvan saamiseksi ja universaalien etsimiesksi käytetty elonkaavaa epiikan asiasanojen pohjana ja verrattu aineistoa toiseen mytologiakeräelmistä tunnettuun alueeseen, Amazoniaan. josta saatuja aineistoja mm. etnologi-antropologi Claude Lévi_Strauss on taltioinut ja verrannut maailman myyttiaateistoon ja muihin intiaanimyytteihin.

Ideana on verrata toisistaan kaukana olevien, mutta elinympäristöltään samankaltaisen, tropiikkioplosuhteiden heimokulkttuureja toisiinsa. Tehtävä on hankala ja suuritöinen, joten tämä tutkimus pyrkii olemaan sekä johdatus tuleviin tarkasteluihin ja samalla kooste suomalaisesta erämytologiasta jas en mahdollisista universaaleista telementeistä.

13.1 Sido ja korpus

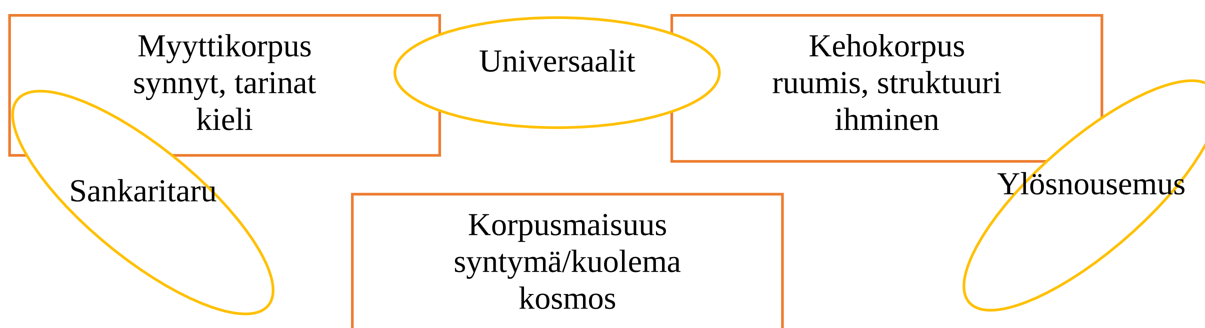
Perusaineistona myyttisyydessä on käytetty vuosisata sitten kerättyä papualaisten kansantarinoita. Painopiste näissä tarinoissa on miehinen näkökulma, vain pieni osa tarinoista on joko kuultu ja opittu naisilta tai naisen kertomaa. Lisäksi tarinoissa voi olla peiteltyjä ilmaisuja, koska osa tarinoista koettiin salaisiksi, erityisesti ne, jotka koskivat suuria juhlaseremonioita. (Landtman 1917:2)

Tarinoissa on paljon epäloogisuutta, esimerkiksi tarinoida saattoi mykkä nainen. Jotkut nimet on korvattu alkuperäisestä. Oman mausteensa tarinointiin antaa se tosiseikka, että kiwalaiset tunsivat vain numerot náo ja nettóva eli yksi ja kaksi, kolme muodostettiin yhdistelemällä nettóva náo ja siten päästiin noin viiteen. Tarinoihin kuului lauluja , laulajat eivät läheskään aina tienneet mitä lauloivat. Sanojen sijasta voitiin käyttää pantomiimia kerronnan elävöittäjänä. Gestiikka on kehon kieltä.

Korpus on suhteellisen laaja, järjestelmällisesti kerätty kokoelma näytteitä luonnollisesta kirjoitetusta tai puhutusta kielestä. Lääketieteessä **korpus**, corpus on ruumis, runko, varsi, esine, kappale. Yhdyssanana se merkitsee eri ruumiin osia, joista myyttisesti mielenkiintoisin on corpus pineale, käpylisäke, joka tuottaa mm. melatoniinia, univalverytmiä, ja jossa myös sielun väitetään majailevan.

Ihmisen sielu tai mieli ilmenee kielessä ja myyteissä, loppu on biologiaa, kemiaa ja fysiikkaa ja sellaisena helpommin mitattavissa, kehitettävissä ja käytettävissä jatketun kehon tarpeisiin. Myyttien mukaan ihminen on alunperin kuolematon, papualaisten tarinoissa ensimmäinen kuolevainen oli Sido.

Sidon hengen muuttaminen. Sido paneutui haudan pohjalle ja halusi luopua vanhasta ruumiistaan ja saada tilalle uuden ja ehomman. Seuraamalla hänen esimerkkiään ihmiset säästyisivät kuolemalta, mutta Sidoa estettiin tekemästä aikomustaan. - Hän kuoli kuitenkin, ja hänen äitinsä hautasivat hänet, mutta säilyttivät kallon ja kantoivat sitä kaulallaan vuorotellen. Sidon henki tuli ulos haudasta, mikä aiheutti voimakkaan valon. Niin Sido lähti pois ja kielsi äitejään seuraamasta häntä.

Kuvio. Korpusmaisuuden ideana kieli ja myytit kehon kuvaajana.

Ideana on ollut etsiä vastaavuuksia nyky-yhteiskuntaan ja mahdollisesti saada suuntaviivoja tulevaan sopivien analogioiden avulla. Asiassa on edetty prosessin myötä, niin, että otsikot on jäsennetty ensin modaliteeteiksi, sitten suomennettu Landtmanin laatimat juonitiivistelmä ao. myyteistä ja lopuksi suomennettu ja lähiluettu myytit. Työn kuluessa osoittautui, että pelkän otsikon perusteella tehty jäsentely modaliteeteiksi oli riittävä ja käyttökelpoinen sekä mahdollisti jatkokehittelun. Lopulta kyseiset myytit osoittautuivat yllättävän universaaleiksi näennäisestä eksotiasta huolimatta, kuten ydintarina aukottomasta ihmisestä osoittaa. Aukoton ihminen myytti on itse asiassa kehitystarina sukukypsyyteen, yksilöstä yhteisön jäseneksi Myyttiryppäästä viimeisenä suomennettu tarina Puupäiset ihmiset antoivat nimen tälle työlle, koska tarina kertoi uskomattoman tarinan linturista eli linnustajasta. Kun erämytologian kolmas osa Kielastaja on lintuaiheinen, niin tetralogin viimeinen osa oli luontevaa päättää näissä merkeissä.

13.2 Groteskit ja hirviömäiset kehot juonikaavoina

Valitun korpuksen juonikaavat, groteskin ruumiin tarinat Gunnar Landtmannin valikoimana ja luonnehtimana.

365. Dagi Pitkäkätinen (Dagi of the long arm)
366. Iso-Jorma (The man with the enormous penis)
367. Jamssikivekset (The Man whose scrotum was a yam)
368. Aukoton ihminen (The man who had no mouth or anus)
369. Kasuaarijalkainen poika (The boy with a leg like a cassowary)
370. Puupää (The man on whose head a tree was growing)

Epätavallisia kehoja (Other people with extraordinary bodies)
372. Epätavallinen keho I
373. Epätavallinen keho II

Juonikaavat vapaasti suomennettuna Gunnar Landtmannia mukaillen. Pelkkien otsikoiden perusteella korpukseen on etsitty modaliteettivastaavuudet. Sanottakoon näin alkuun modaliteettien olevan laatuja eli tavallaan eri tekemisen ja olemisen lajeja, joiden yhdistelminä elämä ja elonkaava näyttäytyy jos on näyttäytyäkseen.

Pitkäkyntinen Dagi - tietäminen
365. Dagin ruumis oli peittynyt hiuksiin, ja hänellä oli äärettömän pitkä käsivarsi. Yöllä hänellä oli tapana lähettää kätensä varastamaan ruokaa ja hakemaan muuta kaikenlaista tarvittavaa. Sitten kaksi naista, joiden ruoka oli varastettu otti käden kiinni, ja kiinniottajat seurasivat sitä Dagin luo. Heistä tuli hänen vaimojaan, mutta eräänä iltana vaimot leikkasivat Dagin pitkän käsivarren normaalipituiseksi, ja ajelivat karvat hänen kehostaan lukuun ottamatta tiettyjä osia. Dagi oli hyvin tyytyväinen muutokseen, ja hänen vaimonsa osoittivat iloaan ihmisille riemutanssilla.

Mulkeroinen - tahtominen
366. Waplella oli valtava penis, hän asui majassa yksin ja toisessa majassa asui hänen äitinsä. Useilla eri tekosyillä äiti houkutteli tytön toisensa jälkeen luokseen. Yöllä Waplen penis paisui ja mateli tyttöjen luo, vaikka Waple itse pysyi talossaan. Penis tunkeutui suoraan tyttöjen läpi, joten he kuolivat. Yhtä tytöistä oli hänen vanhempiensa henget varoittaneet ja tytön onnistui tappaa Waple ja niin kuolleet tytöt virkosivat eloon.

Jamssikivekset - täytyminen
367. Galegiden kivespussit olivat kasvanut maahan kiinni suureksi jamssiksi. Galedigellä ja hänen äidillään ei ollut kunnollista taloa, vaan he asuivat kasvien lehtien alla. Kaksi siskosta, Tagle ja Lude, asuivat jonkin verran heistä kauempana, ja eräänä päivänä Tagle lähti hakemaan tulta Galegidelta. Hän raapi aamulla juurikkaan juurta, kun verivirta puhkesi vuotamaan, ja vuotoa kesti kotiin saakka, jossa se tahri merkin talon seinälle, mutta sitten hän palasi sitten hakemaan jamssin juurta. Galegide lähetti äitinsä noutamaan tyttöä, jonka taloon hän oli merkinnyt, ja ensin hänelle tuotiin väärä tyttö. Kun Taglesta tuli hänen vaimonsa, Tagle tappoi Galegiden rikkomalla jamssikivekset. Tagle juoksi kotiin, ja sisarukset piiloutuivat suureen puuhun, eikä vanha nainen löytänyt etsimäänsä.

Aukoton ihminen - tekeminen
368. Äitipuoli uhkasi Murke-tyttöä huonolla hoidolla, joten Murke karkasi pois kotoa. Hän istutti jamssia ja bambua jälkeensä, jotta hänen isänsä voisi seurata häntä. Hän saapui Iregiden luo, miehellä ei ollut suuta eikä peräaukkoa. Murke katsoi häntä ja yhtenä yönä leikkasi miehelle suun ja peräaukon. Murken isä seurasi jälkiä ja haki hänet kotiin, ja Iregide oli heidän ystävänsä.

Kasuaarijalkainen poika - voiminen
369. Poika oli syntynyt yhdeltä jalaltaan kasuaarin kaltaiseksi ja käytti jalkaansa potkimalla ihmisiä kuoliaaksi, kun hän oli mukana taistelussa. Hänen ystävänsä toivoi saavansa samanlaisen jalan, joten hän leikkasi säärensä ja kiinnitti tilalle kasuaarin jalat. Kerran taistelussa kaksi kasuaarijalkaista ystävystä jäivät jälkeen muusta joukosta. Keinotekoinen jalka tarttui mutaan ja hajosi, ja mies tapettiin. Myöhemmin kasuaarijalkainen kosti ystävänsä kuoleman.

Puupäiset ihmiset - uskominen

370. Siemen alkoi itää miehen päässä ja kasvoi puuksi. Linnuilla oli tapana pesiä puussa, ja mies pyydysti niitä kävelemällä varovasti kotiinsa niiden kanssa. . Hänen ystävänsäkin istutti puun päähänsä, ja niin nuo kaksi pyydystivät lintuja yhdessä. Eräänä iltana, kun puupäinen mies nukkui, puu murtui ja mies kuoli.

371. Mies pystyi seisomaan täysin hiljaa, ja kun linnut kerääntyivät hänen päällensä, hän käveli niiden kanssa taloonsa. Eräänä päivänä kun hän seisoi rannalla, lintu pudotti ulosteen hänen päänsä päälle ja puu kasvoi. Odottamalla liikkumatta mies alkoi juurtua ja katosi.

Epätavallisia kehoja - oleminen
372. Yhden naisen rinnat olivat kuin kaksi puuta, ja hän käytti niitä taisteluun ihmisiä vastaan.
373. Yhdellä naisella oli naisgenitaalien lisäksi penis.

Kantavana ajatuksena on muun tarkastelun ohella verrata, miten tarinaston kerääjä on kiteyttänyt juonen ja miten se uudelleen ja toisin tulkittuna sadan vuoden jälkeen tulkkiutuu länsimaiselle, mutta jossain määrin atavistiselle tajunnalle. Toisin sanoen, mitä puolta tarinassa juonitiivistelmä alun perin painottaa ja millaiseksi se käsittelyn kautta voi muuttua, on keskeistä tässä tarkastelussa.

Arkaaisille myyteille on tyypillistä peruelementtien vapaa yhdisteleminen, niin kuin tarinoissa, niin myös tulkinnoissa voidaan vetää monia lankoja eri suuntiin, näin edeten tulkintasuunnan valinta vaikuttaa miten tarina ymmärretään tai tulkitaan. Uskontotieteilijä Mirca Eliade on esittänyt käsitteen pyhän ilmenemisestä, myyteissä esiintyvää tietoa hän kutsuu hierofaniaksi tai ontofaniaksi, pyhän tai olemisen ilmentymäksi. Päätavoitteena on siten esitetyn seitsemän tarinan sisällön ymmärtämisen kautta tavoittaa jotain universaalia, ajatonta ja kestävää tulkintaan. Myyteissä ajasta tulee avaruudelluista, origosta tietoisuutta kohti kohoavaa ja laajenevaa käsiteavaruutta.

Suomalais-papualaiset myyttimeemit

14. Avaintarina Aukoton ihminen

Korpuksen seitsemästä mainitusta groteskista tarinasta **Aukoton ihminen** on avaintarina, jolle on monta mahdollista tulkintaa. Jäljempänä esitetty tulkintamahdollisuus tulkita myytti aikuistumisen ja sosiaalistumisen kehityskaareksi kolmen universaaliryhmän, keittämisen eli kotilieden avioliiton ja sukuryhmän kautta.

Viitoke on toinen mahdollisuus tulkita korpusta, kun asiaa tarkastellaan alkuaihion mukaisesti memetiikan kolmen maailman merkityslajeina ja niiden rinnastuksina tulevaisuutta muokkaavien tekijöiden rinnalla, saadaan systeemissä alun rinnastus muuntumaan kalman suuntaan. Kuten tarinan sankaritar valittaa, - ellei hän pian saa kunnon ruokaa syödäkseen, niin hän kuolee.

Aukoton ihminen on avaintarina groteskien myyttien sikermässä. Sen antamien virikkeiden perusteella on tarkoitus havainnoida korpusfunktioita ja modaliteetteja suhteessa tulevaisuuden tutkimuksen meemiaihioihin. Ginnar Landtmanin kertoma tarina suomeksi kerrottuna alla.

368. AUKOTON IHMINEN

Gururussa asui mies nimeltä Iregide, jolla ei ollut suuta tai peräaukkoa. Kun hän oli nälkäinen, hän kuori banaanin ja haistoi sitä, mikä riitti rauhoittamaan nälän tunteen. Samalla tavalla hän söi pyydystämiään ja keittämiään kaloja. Hänellä oli tapana säilyttää hedelmiä ja kalaa, kunnes hän oli haistanut niiden hajua, sitten hän heitti ne pois. Ugrissa ei kovinkaan kaukana Búravista asui mies nimeltä Wóboiáme. Hänen ensimmäinen vaimonsa oli kuollut ja hänen jälkeensä jäi pieni tyttö nimeltä Múrke. (Herra isä se on pitkä tarina). Hänen toinen vaimonsa, nimeltä Ábu, ei antanut hänelle muuta kuin jätteitä syötäväksi, mutta Ábun tyttärellä oli tapana jakaa ruokansa Múrken kanssa, ja myös Wóbóiáme antoi joskus hänelle vähän syötävää.

Kerran kun Wóbóiáme lähti metsästämään, Múrke kärsi nälkää, ja kun hänen isänsä tuli kotiin, tyttö sanoi hänelle: "Voi isä, minun on niin nälkä aina, vatsani on aivan tyhjä, minun on nälkä ja olen kuolemaisillani. " Hän oli syönyt vain pelkkiä ruuan tähteitä, joita siskopuoli oli antanut hänelle.

Toisen kerran kun Wóboiáme oli poissa Múrke ajatteli itsekseen: "Oi olisipa kylliksi kaikaita, miltä se mahtaisikaan tuntua? Hän keräsi joitain luonnonvaraisia sokerijuurikkaita koriin, varustautui bambunversoilla ja kummitussirkoilla ja sitten meni pois. Vanha nainen, joka työskenteli kodin puutarhassa, kysyi häneltä: - Minne matka, pieni tyttö? -Voi, eukkoseni, sanoi Múrke, joka halusi pitää suunnitelmansa salassa, menen pelaamaan ystäväni tekemää gammonpeliä puutarhaan tyttöjen luo. Niin hän käveli eteen päin ja saapui Úbuwáleen, sytytti tulen ja keitti ruokaa. Ennen lähtöä hän istutti yhden villijuurikkaan ja yhden bambun verson. Sitten hän jatkoi matkaa ja tuli Gáleptúpun purolle Buritin ja Tseein välissä, ja siellä taas istutti yamssin ja bambun. Kapea puusilta meni puron yli, ja Múrke pelkäsi, että krokotiili nappaa hänet ja kun hän pääsi toiselle rannalle, niin hän huudahti "minä elän, ei enää

kuolemaa". Jokaiseen lepopaikkaan hän istutti jamssin ja bambun, koska halusi antaa isälleen jäljet, joita seurata hänen kulkuaan: "Isä, tästä minä olen kävellyt" Näin hän ohitti Dúmegíden ja tuli suurelle suolle, jota kutsuttiin Bádemópeksi. Siellä eli paljon krokotiileja. Hän valmisti aterian ennen kuin ylitti suon, sillä muutoin krokotiilit olisivat saattaneet siepata hänet. Mutta tyttö oli hyvin peloissaan ja huusi: - Voi, suuren suon alligaattorit, millä tavalla (miten) pääsen toiselle puolelle?

Sillä välin Íregdíe toi kotiin ruokaa, jonka hajulla hän ravitsi itseään haistelemalla.

Múrke ui suon yli kuljettaen koria päänsä päällä, ja huusi kaiken aikaa pelosta. Lopulta hän saapui toiselle puolelle ja huusi: - Oi jumalani, pääsin perille, alligaattori ei enää saa minua, ja olen kunnossa.

Suon reunalta Múrke löysi kaloja, jotka Íregíde oli pyydystänyt, ja näki etäällä savun nousevan talosta. Siihen paikkaan hän kylvi viimeisen yamssin ja bambun. Hän epäröi, pitäisikö hänen mennä lähemmäksi taloa. Siellä oli paljon ruokaa, jonka Íregíde "oli heittänyt pois haistelun jälkeen. Nähdessään, että paikan asukas oli mies, Múrke sanoi itsekseen, - luulenpa että hän menee naimisiin kanssani. Luulen, että hän on kunnossa, vaikka hänellä ei ole suutakaan. Ennen pitkää Ìregìde huomasi Múrken, ja alkoi vapina. Iregide ihmetteli, mihin ihmisiin tyttö voisi kuulua, en ole koskaan nähnyt vastaavaa, luulen että hän tulee jostain muualta. Hän ei voinut puhua ja vain murahti Hrrmh ja viittasi tyttöä istumaan, Múrke teki niin ja mies asetti banaanit lähelle häntä ja kehotti syömään. Kun mies liikahti Múrke huomasi, ettei miehellä ollut peräaukkoa. Ìregìde sanoi elehti hänelle: -Pysy täällä, älä mene takaisin. Täällä on runsaasti puutarhaa, olet nyt kaikai. Sinä pikkuinen kuulut nyt minulle, minulla ei ole omaa pikkuista.

Murke keräsi tuoreita tuoksuvia yrttejä ja survoi ne astiassa lääkkeeksi.
Hän oli myös tuonut kotoa lukuisia tyräkin lehtihaaroja. Yöllä, kun
Ìregìde nukkui, niin hän leikkasi hänelle suun ja peräaukon. Suuri määrä valkoista ainetta, kuin kiehuvaa vettä, täytti kolme allasta.

Ìregìden vatsa oli ennen ollut hyvin suuri, mutta koska se tyhjennettiin vähitellen, se pieneni. Koska mies vielä nukkui, Múrke hieroi häntä makealla lääkkeellä, maalasi hänet, ja koristeli hänet tyräkin oksilla. Sitten hän heitti pois kaikki roskat, ja kun linnut alkoivat aamuisen laulunsa, hän meni nukkumaan.

Jonkin ajan kuluttua Ìregìde heräsi. Hän tunsi vartalonsa keveyden ja katsoi hämmentyneenä. Hän pystyi sanomaan vain "Oi, oi, oi". Sitten hän huomasi, että hän voi puhua: - Jumalani, minulla on suu nyt, olen saanut puhekyvyn, ja joku on tehnyt minulle muutakin hyvää! Múrke hymyili nukkuessaan, kun kuuli miten Ìregìde jatkoi puhettaan – oi oi, olen nyt mies Oi jumala, olen nyt ihminen! Minkä heimon ihminen haluan olla? Olisinko banana-kaikai, taro-kaikai vai mitä? Ei, olen kala-kaikai. Oli kirkas keskipäivä, mutta silti hän meni ulos kertomaan uutiset: - Lope, Jangeduu (ja monet muut heimolaiset), olen ihminen nyt! Minulla ei ollut suuta ennen, mutta kuulette nyt minun ison Ìregiden puhuvan. Olen heimolainen nyt! Tyttöni on ollut hyvä minulle! Olkoon nimesi tästä lähtien Àbapli, ei enää Mùrke.

Aamulla hän meni ja ampui kalaa, ja tyttö paistoi ne hänelle ja Ìregíde söi. Oi jumala, hän huudahti, olen nyt kaikin tavoin kaikai, mistä olen hyvin iloinen!

Kun Wòboiàme Mùrken isä tuli takaisin kotiinsa, hän huomasi tytön kadonneen ja kysyi vaimoltaan: - Oletko tappanut Mùrken, koko ajan olen kuullut sinun haluavan tappaa hänet? ja hän löi hänet. Vanha nainen sanoi: - Ei, en taistele häntä vastaan, olen nähnyt hänen menevän ja hänellä oli mukanaan kaikai ja bambu. Woboiame lähti välittömästi seuraamaan Múrkea, joka pureskellen gamoda-juurta tullakseen kestäväksi. Nogopate-purolla hän löysi ensimmäiset merkit villistä yamsista ja bambusta, jotka Múrke oli istuttanut.

Kun hän oli käveli edelleen pitkin puroa, tuli pimeää ja hän palasi kotiin yöksi, mutta ei voinut syödä mitään, joi vain gamodaa.Aamunkoitossa hän lähti uudelleen purojen yli, ja sitten hän seurasi jälkiä paikasta paikkaan, jonne oli istutettu yamssia ja bambua. Välillä hän leiriytyi kulkiessaan Tseestä Irealelle, sieltä Dumegidesta ja Agedoroon, ja saapui lopulta laajalle suolle, jossa ampui kaloja. Hän näki Ìregìden suon toisella puolella ja huusi: "Kuka sinä olet? - Minä olen Ìregìde. Kuka sinä olet? Minulla olen Woboiame. Seuraan pikkuistani, onko hän siellä. - Ei ole ollut, en ole nähnyt häntä, lregide valehteli, ehkä alligaattori on vienyt hänet. Woboiame rakensi lautan bambusta ja ylitti suon. Nähdessään tytön hän huudahti, - Oi Luoja, sehän on pikkutyttöni Murke!" Iregide oli kieltänyt käyttämästä entistä nimeä, koska hän halusi, että Murke oli hänen tyttärensä, joka oli nimetty Àbapliksi, mutta Woboiame vaati, että tyttö kuului hänelle koska tytöllä oli hänen kasvonsa ja hän oli tunninstanut Murken kylvämät kasvit hänen reittinsä varrella. Murke myönsi tunnistavansa isänsä, mutta lregide pyysi vihaisesti isää olemaan puhumatta tytöstä enää. Olkoon niin, sanoi Woboiame lopulta, nimesi on Murke, ja sinulla on minun kasvoni, nyt sinulla on annettu nimi Àbapli. Minä menen nyt ja sinä kuulut nyt yhdelle miehelle, kun menet takaisin. "Hyvä on, tyttö kuuluu nyt minulle" sanoi Íregide, löytämäni pikkuinen ei enää kuulu Sinulle. Huolehdi hänestä hyvin, sanoi Woboiame. " Kotipuolessa sain lihavan sian myötäjäisiksi. Iregide sanoi – Minulla on paljon kalla – olkoon ne sinun, ja hän antoi hänelle kaikenlaisia kaloja ja puutarhatuotteita. "Tuo tyttö, joka avasi hänen suunsa, kuuluu minulle, hän jatkoi. Minulla ei ole ihmisistä tietoa, kaikki samoja étengenoja (myyttisiä pensasolentoja) joita tapaan. En tunne nälkää. Tuo tyttö teki minulle hyvää, siksi puhun tytön kuuluvan minulle."

Kun Wóboiame oli lähdössä, hänen ystävänsä sanoi hänelle "Kun kuljin hänen kanssaan suolla, puhui hän pyydystäneensä alligaattorin." Wóboiame palasi kotiin Ugriin ja kertoi ihmisille, että Murke jäi Íregídelle. Hän meni usein vierailemaan heidän luokseen.

Kun ugrilaiset valmistelivat suurta tanssia ja kutsuivat ystäviä tulemaan ja osallistumaan siihen, Wobie, Sóreasáre ja Góreva-heimot. Vieraat saapuivat eri ryhmissä, ja miehet heittivät keihäänsä ja juoksivat ympäri miestentaloa ennen kuin he istuutuivat. Iregide ja Murke saapuivat viimeisenä, kaikki ihailivat tyttöä ja Wóboiame kertoi ihmisille, että tyttö oli hänen tyttärensä. Tanssi kesti koko yön, ja kun Murke tanssi Iregide piti hehkuvaa soihtua hänen päänsä päällä osoittamaan hänelle tietä. Aamulla ihmiset menivät koteihinsa, Iregide ja Murke viimeisten joukossa

.

A. Eräällä tatimiehellä nimeltä Ume ei ollut suuta eikä peräaukkoa. Hänen tyttärensä nimi oli Murke. Hän valmisti ruokaa hänelle, mutta Ume ei halunnut mitään, koska hän ei voinut syödä. Eräänä päivänä tyttö päätti leikata Umelle suun ja pyysi häntä makaamaan sylissään, jotta hän voisi puhdistaa hiukset täistä. Jonkin ajan kuluttua Ume nukahti, ja varmistaakseen asian tyttö huusi: "Isä, minä lopetan täiden etsimisen, tule mennään syömään! Mutta Ume ei liikahtanutkaan, ja niin tyttö leikkasi hänelle suun ja peräaukon, ja valkeaa ainetta kaatui maahan. Herätessään Ume oli erittäin iloinen ja suuteli häntä. Eräänä päivänä hän meni ja kutsui paljon ihmisiä tanssiin, ja pidettiin suuret juhlat. Kaikki ihailivat Murkea. Ja Ume pyysi miestä, jonka nimi oli Bene, ampumaan Muruken ison sian kansalle, ja myöhemmin Bene

meni naimisiin Muruken kanssa.

B. Erästä tyttöä Budjien puolella sijaitsevassa paikassa kohteli äitipuoli huonosti. Tyttö oli jätetty kaitsemaan pientä vel…jeään, ja äitipuoli kehotti häntä syömään häneltä jääneitä ruuantähteitä, jos oli nälkä. Tyttö livautti sanoa äitipuolelle syöneensä niitä, mutta puheena olleet tähteet oli silkkaa skeidaa. "Kono kiawo kono kesawo." – Vaikka olen ystäväsi, et ruoki minua. Niin äitipuoli pakotti hänet syömään kissan tähteitä.

Eräänä päivänä tyttö sitoi hoitopojan niin ettei lapsi voinut lähteä talosta ja juoksi pois etsimään itselleen parempaa paikkaa elää. Hän löysi suuttoman miehen, joka ravitsi itseään hengittämällä ruuan tuoksua. - Hän on varmaan hyvä mies ja huolehtii minusta - tyttö ajatteli. - En huoli huonoa miestä, hän voi vaikka tappaa minut. Mies otti ystävällisesti tytön vastaan ja niin tyttö jäi hänen luokseen. Eräänä päivänä tyttö onnistui saamaan miehen suun auki.

Tytön isä halusi löytää tyttärensä ja tietää mihin hän oli mennyt. Hän kävi kymmenissä paikoissa pudottelen jälkeensä lehteviä oksia puusta, jonka lehtiä käytettiin tanssijoiden koristamiseen. Niin oli tapana kutsua ihmisiä yhtymään tanssiin. Isä oletti, että hänen tyttärensä tulisi toisten ihmisten mukana, ja niin tyttö tekikin, ja hänen miehensä tuli myös paikalle. He kaikki ystävystyivät, tyttö jäi miehensä luo, mutta pari pyysi tytön isää vierailemaan heillä usein.

14.1 Aikuistumistarina

Analyysi CLS-motiivitavan mukaan. Claude Léci-Straussin väittämän mukaan Lause (tai lauseryhmä) on pienin struktuurinen aiheyksikkö. Jotta tämän perusteella voisi muodostaa hahmotuksen struktuurista, yksinekertaisin tapa on kiteyttää lauseen sanoma yhdeksi sanaksi tai luonnehdinnaksi.

Budjien puolella sijaitsevassa paikassa äitipuoli kohteli huonosti erästä tyttöä . HUONO KOHTELU
Tyttö oli jätetty kaitsemaan pientä veljeään, ja äitipuoli kehotti häntä syömään häneltä jääneitä jätteitä, jos oli nälkä. HOITOVELVOITE
Tyttö valehteli äitipuolelle sanomalla, että hän oli nauttinut kyllä sitä moskaa, mutta jäte, josta oli puhe oli ns. "Kono kiawo kono kesawo." – Vaikka olen ystäväsi, et ruoki minua. RUUANJÄTTEET
Niin äitipuoli pakotti hänet syömään kissan jätöksiä. KISSANRUOKAA
Eräänä päivänä tyttö sitoi pojan niin ettei hän voisi lähteä talosta ja juoksi pois etsimään itselleen jonkin toisen paikan. KOTOA LÄHTÖ
Hän löysi suuttoman miehen, joka ravitsi itseään hengittämällä ruuan tuoksua. VÄHÄSYÖMÄINEN
Hän on varmaan hyvä mies, ja huolehtii minusta, tyttö ajatteli. ARVIOINTI
En huoli huonoa miestä, hän voi vaikka tappaa minut. VALINTAKRITEERI
Mies otti ystävällisesti tytön vastaan ja niin tyttö jäi hänen luokseen. HYVÄ KOHTELU
Eräänä päivänä tyttö leikkasi miehensä suun auki. TUPPISUISUUS PÄÄTTYI
Tytön isä halusi löytää tyttärensä ja tietää mihin hän oli mennyt. KAIPAUS
Hän kävi kymmenissä paikoissa moniin paikkoihin, pudottelen jälkeensä lehteviä oksia, joiden lehtiä käytettiin tanssijoiden koristamiseen. ETSINTÄ
Niin oli tapana kutsua ihmisiä yhtymään tanssiin. KUTSU
Hän oletti, että hänen tyttärensä tulisi toisten ihmisten mukana, ja niin tyttö tekikin, hänen

miehensä tuli myös paikalle. AVIOMIES
He kaikki ystävystyivät ja tyttö jäi miehensä luo, mutta he pyysivät tytön isää vierailemaan heillä usein.
YSTÄVYYS

Sama aines kosotettuna George P. Mundochin mukaisilla universaaleilla elementeillä, punaisella.

Lapsuuskoti: keittäminen
HUONO KOHTELU – Paha äitipuoli
HOITOVELVOITE – Ankara työ
RUUANJÄTTEET - Huono ruoka
KISSANRUOKAA – Ankara rangaistus

TUHKIMO
CINDERELLA

KOTOA LÄHTÖ – Onnen etsintä

Kotielämä: avioliitto
VÄHÄSYÖMÄINEN – Erikoinen mies
ARVIOINTI - Hyvä mies
VALINTAKRITEERI – Lempeä luonne
HYVÄ KOHTELU – Uusi koti

TUPPISUISUUS PÄÄTTYI – Mies saa suunsa auki

Perhe-elämä: sukuryhmät
KAIPAUS – Isä kaipaa
ETSINTÄ – Isä etsii
KUTSU – Isä keksii keinot
AVIOMIES – Isä kohtaa sulhasen

YSTÄVYYS – Perhesiteet

Tytön kannalta (yksilö)	Isän kannalta (yhteisö)	Käsitefunktiot
Uusi mahdollisuus	Tytön etsiminen	F19 Peripeteia, yllätys, käänne PUUTTEEN POISTO
Kurjistaminen	Äitipuoli	F23 Hamartia, kohtalokas erehdys YLLÄTYSTEKIJÄ
Lähtöpäätös	Etsintäkeino	F27 Anagnorisis oivallus, tunnistus TUNNISTAMINEN
Kaltoinkohtelu	Tytön katoaminen	F8 Pathos, kärsimys, tunne PUUTE
Parempi elämä	Tytön löytäminen	F11 Intentio, tavoite, pyrkimys LÄHTÖ
Juhlavieras	Tytön paluu	F20 Telos, päättö, toteutuma PALUU
Hyväksyntä	Tytön status	F31 Katharsis, puhdistus, tervehtyminen PIDOT

Kuvio. Seitsemän vaiheen kehityskaari elonkaavafunktioina ja kirjallisuustermeihin rinnastettuna.

Myytin sisältö voidaan tulkita myös puutteen ja puutteen poiston näkökulmasta. Perheen tytär oli äitipuolensa huomassa kaltoin kohdeltu ja vailla rakkautta tai turvaa, mikä luonnollisesti aiheutti kärsimystä ja emotionaalista paatosta, mikä kulminoituikin kotoa lähtöön. Tarina on arkkitarina, legenda selviytymisestä, tarina onnesta, yksilön tasapaino kuitenkin järkkyi tytön katoamisen myötä. Isä tunsi syyllisyyttä, kunne tasapaino oli taas palautettu, uusi sukuyhteys solmittu ja tavanomaiset juhlat pidetty, uusi mies hyväksytty ryhmän jäseneksi.

Rinnastuksissa tarvesysteemiin ja ihmisyhteisöjärjestelmiin tarina aukottomasta ihmisestä ja nälkää näkevästä tytöstä kuvaa perustavaa laatua olevaa olemista, ravintojärjestelmää, joka perustuu fysiologisiin terpeisiin, ja jonka keskeisin ilmentymä on ravinto, ruoka.

Keho-ruumis	OLEMINEN genoomi T2	Ravintoj./fysiolog. tarve	Aukoton ihminen	ruoka
sukupuoli	TIETÄMINEN Transfeemi T4	Opetusj./Itsensä toteutt.tarve	Epätavallisia kehoja	Koulutus
elinikä	TEKEMINEN Futureemi Tx	Toimitusj./Arvostuksen tarve	Kasuaarijalkainen poika	Leikki
ihminen	TAHTOMINEN Semeemi T5	Sukulaisuusj./seksuaalinen t.	Mulkeroinen	Käytös
syntytarut	USKOMINEN Strategeemi Ty	Uskomusjärj./Älylliset t.	Puupäiset ihmiset	Hygienia (terveys)
identiteetti	VOIMINEN Myteemi T3	Puolustusjärj./Turvallis. tarve	Jamssikivekset	Aseet (asunto)
arvomaailma	TÄYTYMINEN Fenoomi T1	Suojajärj./Sosiaaliset tarpeet	Pitkäkyntinen Dagi	Lämpö

14.2 Hyönteisravinto

Kun tarinan sankaritar varustautui matkalle, hän otti mukaansa pikkupurtavaa matkaevääksi, Google-kääntäjä mielsi sanan tulitikuiksi, mutta tarinassa varmaankin tarkoitettiin

Phasmatidae-lajin kummitussirkkoja (sick insects). Ikivanha proteiinin lähde on hyvin todennäköisesti valtaava alaa ihmisten ruokajuhlissa ja arjessa muuallakin asutussa maailmassa. Joten ei vain papaualaiset myytit vaan myöskin heidän ruokavalionsa voi osoittautua tulevaisuuden tutkimukselle hyödylliseksi.

Papua-Uudessa-Guineassa syödään paljon hyönteisiä, joista yksi on maineikas Rhynchophorus ferrugineus papuanus, joka kuuluu palmukärsäkkäisiin,.ei ole Sitä ei pelkästään syödä tai kaupata vaan se on keskeinen hahmo ja ontofantti vuosittaisisilla ruokafestivaaleilla. Näoissä hyönteisissä on lempeä ja makea, hieman pähkinäinen maku, ja eurooppalaiset syövät niitä samoin kuin Papua-uusi-guinealaisetkin. Ne ovat tärkeitä ravitsemuksellisesti ja muodostavat 30% proteiinien saannista Sepik-kansan keskuudessa. Lisäksi ne ovat hyviä rasvan ja muiden ravintoaineiden, kuten raudan ja sinkin, lähteitä. On selvää että hyönteiset ovat tärkeä osa Papua Uuden Guinean ruokaa. Ravitsemukselliset ohjelmien pitäisi tulevaisuudessa tunnustaa tämä seikka. Papua-Uusi-Guinea hyödyntää hyönteisiä monipuolisesti, ravitsemukseen kuuluu mm. seuraavia lajeja, joiden eksoottisuus ei aivan kaikilta osin suomennu: (Cerambycidae) pitkäsarvikuoriaiset; (Curculionidae) nokkakuoriaiset, kärsäkkäät (toukat, aikuiset) (Lucanidae) kuoriaiset, (Passalidae) kovakuoriaiset, (Scarabaeidae) sontakuoriaiset (toukat ja aikuiset), (Coreidae) lehtijalkabugi, (Cicadidae) Laulukaskaat, (Formicidae) muurahaiset, (Vespidae) ampiaiset, kimalaiset, (Acrididae)) lyhytsarvinen heinäsirkka, (Tettigoniidae), pitkäsarviheinäsirkka, (Phasmatidae) kummitussirkat, (Phyliidae) lehtisirkat.

Antropologi Margaret Mead on tutkinut ruokatabuja ja luokitteluperusteita, mitä voi syödä ja mitä ei. Osalla ruokatabuista on toteeminen tausta, toteemieläintä ei pääsääntöisesti syödä, mutta muitakin, yleisempiä myytteihin tai muihin uskomuksiin perustuvia rajoitteita on. Luontoympäristö voi osaltaan selittää syötäviksi katsottavien ja vastaavasti kartettavien ravintoaineiden luokitteluun.

Suomalainen on nälkää nähdessään kuorinut puuta, elämänpuun ihoa ja tehnyt siitä pettuleipää tai valuttanut mahlaa juodakseen. Tämä voi vaikuttaa primitiivisestä ihmisestä barbaariselta, koska toimet ovat rinnastettavissa verenvuodatukseen ja elävältä nylkemiseen. Kalevalaisen kansan silmissä taas matojen ja toukkien syöminen on vastenmielistä, koska molemmat rinnastuvat ruumiin multiin, kalmaan ja vainajiin. Samasta syystä käärmeitäkään ei syödä.

Yhteistä Papua-guinelaisille myyteille ja suomalaisille myyteille on hyönteisten rinnastuminen paholaishahmoon, joka papualaisille näyttäytyy kaikaina tai masalaina. Voinee perustellusti ounastella, että molemmissa toisistaan kovin kaukana olevissa kulttuureissa, paholainen on kärpästen herra, joka loi kaiken laiset ötökät, toukat, madot ja mateliajt maan päälle.

VAIHEET PROTEIININ LÄHTEISSÄ:

Luonnollinen	Prosessoitu
I munavaihe: toukat-juuret	-> mönjänsyöjät
II toukkavaihe: sirkansyöjät	
III kotelovaihe: lihansyöjät	
IV perhosvaihe: kasvissyöjät	

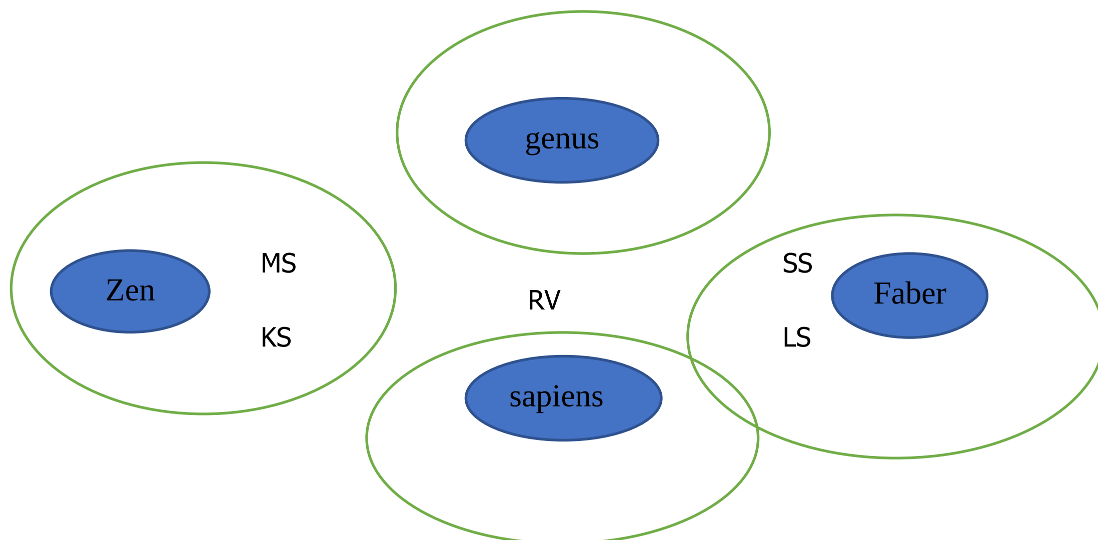
RAAKA – KEITETTY – HAPATETTU

TARVEKALUT KEINOT
(homo faber) (homo genus)
SIRKANSYÖJÄT MÖNJÄNSYÖJÄT

biologinen/ekologinen
RUOKAVALIOISET
kulttuuri/luonto

LIHANSYÖJÄT KASVISSYÖJÄT
(homo sapiens) (homo cultura)
AIVOT

ahminta – addiktiot – nautintoaineet – makea -> gastrolatri
rajoitteet_ maito, liha, jyrsijät. kotieläimet. kehon osat. ihminen-kannibalismi

Kuvio. LS = lihansyöjät; KS = kasvissyöjät; RV = ruokavalioiset; SS = sirkansyöjät; MS = mönjänsyöjät.

Alkuvaiheessa ihmsiten ravintona olivat toukat ja sirkat proteiinin lähteinä, hiilihydraatit saatiin hedelmistä ja hunajasta. Tätä vaihetta kuviossa edustaa kausi sirkansyöjsitä lihansyöntiin. Kun lihaa ja kalaa opittiin kypsentämään alkoivat ihmisen aivot kasvaa ja syntyi homo sapiens, joka oppi myös yrttien ja kasvien köytön sekä viljelyn. Niin ihmisestä tuli omnivori, sekaravinnon käyttäjä, jolle maistui niin liha, kala kuin kasvitkin. Nykymaailma elää ilamstouhkan tuomien haasteiden aikaa ja on alkanut suuntautua ravintoketjussa kasvisravintoa ja ravinteita kohti. Ravintoa täydennetään hivenaineilla ja proteiinijuomilla.

Tämä ruokavaihe on homo zen-vaihetta, jossa henkiset arvot vaikuttavat ruokavalintoihin,ja jossa kasvien ja erilaisten ”mömmöjen” yhdisteleminen valloittaa uusia ruuan kuluttajia. Tulevaisuudessa on odotettavissa jonkinasteinen ravitsemushaaste, johon pyritään liikakansoittuvassa maailmassa vastaamaan keinotekoisesti tuotetuilla prosessoiduilla tuotteilla sekä paluulla ihmiskunnan alkuun proteiinilähteiden suhteen. Sirkkajauhot, etanaviljelmät, prosessijauhot ja muut kuuluvat homo genuksen ruokapöytään. Tulevaisuuden ihminen on riittisellä rajalla, hänen kaikaissaan on vanhaa sekä uutta – ihka uutta.

14.3 Mitä on kaikai

Tyttö ei kuole nälkään vaan kasvaa, ympäristön vaarat eivät lannista oman tiensä kulkijaa ja onnensa etsijää, krokotiilitkaan eivät häntä vie. Vaaroja uhmaten hän löytää uuden elämän epätavallisen miehen myötä. Avaintarinan tulkintaluonne muuttuu sanassa kaikai. Sana tarkoittaa sekä ruokaa että syömistä, se on sekä nimi että teko. Mutta sillä on maahan ja maan alustaan juurtuva merkityksensä puuna ja outona henkiolentona. Vaikka kaikain etymologia lieneekin jo hämärtynyt, niin sana elää vahvasti nykyajassa, koska lehdistön vapautta edustava papua-guinealainen on kaikaimies.

Nimitys lienee tarkoituksellisesti otettu kansanperinteestä ja sen myyteistä, jossa masalailla on Gunnar Landtmanin taltioimana suuri merkitys, mutta hahmo sen nimisenä puuttuu monista muista antropologisista lähteistä. Kaikai on eufemismi cargokultille ja maanalaisille mestareille. Asiaa mutkistaa käsite wowumu, joka on puulaji, mutta tunnetaan pisinissä myös masalaina ja maanvoimana. Perinteisesti Masalait ovat kuolemattomia kummitusolentoja, joilla on kaikenlaisia outoja kehoja, joita on ollut siitä asti kuin maa muodostettiin. Ne tunnetaan voimastaan muuttaa ulkomuotoaan ja ne voivat jopa ottaa valkoisen miehen tai naisen muodon.

Mi kaikai saksak ya (‘I am eating sago’)
Mi no kaikai yet (‘I haven’t eaten yet’),
Mi kaikai pinis ya (‘I’ve fi nished eating’),
No ken hait na kaikai (‘Don’t eat in secret’).

Varsin merkillinen viittaus kaikaista liittyy hedelmällisyyteen, kun yllättävän monet aviloiitot olivat hedelmättömiä, niin avioliiton ulkopuolisesta suhteesta syntyneille lapsille oli aina ottajia. Kaikai liittyy myös noituuteen ja uskomuksiin taudin syistä. Noituuteen uskotaan vielä . Eräässä kylässä Enga provinssissa eräs mies sai vatsavaivoja, mutta hänen sairautensa tulkittii kaikai lewaksi (sydämen syönti), jonka uskottiin noidan tekemäksi, kun nouta salaa muuntui ja söi uhrin sydäntä saadakseen miehen elinvoiman itselleen.

Tässä merkityksessä Aukoton ihminen -tarinalla on jotain yhteistä suomalaisen maan ja tautien haltijattaren Syöjättären kanssa ja Pohjolan miehensyöjäkyliin. Jotain samaa löytyy myös Pohjolan emännän sammon himolla ja cargokultilla, molemmissa uskotaan tavaroiden, ruuan ja rikkauksien tulevan kuin ihmeen kautta koneen tai uhrauksen tuomina ja tuottamina, uhreiksi ovat kelvanneet ihmiset, sittemmin setelit ja cargokultissa jopa Agatha Christien kirja Evil Under the Sun.

Kun nykypapualainen nimittää underground-lehdistön eduistajaa kaikaimieheksi, niin nimitys viittaa maahan ja samalla papualaiseen myyttiseen historiaan, jossa jatkumo on kuin kalevalaisissa synnyissä. Nykykieli tuntee myös turisteille näytettävät mudemenriitit, jotka kaikain tapaan viittaavat masalaihin, jotka tunnettiin yleisesti Papua-Uusi-Guineassa vielä

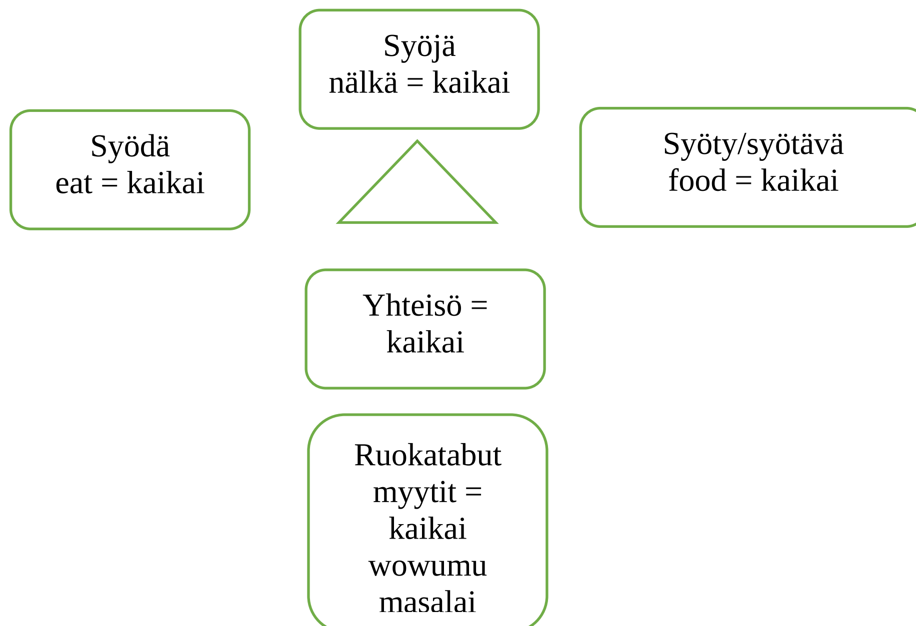
1800-luvun lopulla Wantok Newspaperin sivuilla.

Siinä missä tarinan Aukoton ihminen sankaritar tahtoi saada muutoksen elämäänsä, niin kaikaimiehet haluavatm myös saada muutoksen papualaiseen uutisointiin. Heidän mielestään ihmisten ei tulisi niellä kaikkea sellaisenaan, koska totuuden mukaista puoluteetonta informaatiota ei ole mahdollista esittää. Tiedon nälkä on suuri, mutta tarjonta niukkaa, tarjolle tuominen vaarallista.

Kaikai merkityksessä ruoka on varsin keskeinen tarina-aihe groteskien myyttien sikermässä. Tavalla tai toisella se on mukana viidessä tarinassa seitsemästä. Elämän onni on riippuvainen siitä saako ihminen kylliksi syödäkseen ja vatsansa täyteen. Naisen elämässä vatsa voi olla "täysi" joko ruuasta tai kasvavasta sikiöstä. Sekä papualaiset että karjalaiset yhdistävätkin maan olennot, hedelmällisyyden ja ravitsemuksen toisiinsa. Kun papualaisten kaikaihahmon esikuva on manalan masalai-hahmoissa, joita mutamiehinä esitetään yleisölle, niin suomalais-karjalaisessa perinteessä maran ja paran hahmot ovat sekoittuneet. Mara on alkujaan painajainen, mutta myös vatsa sekä kylläisenä että raskaana oltaessa.

Ihmisen ravitsemus, kaikai sisältää syömisen teon, jotta voi syödä on oltava mitä syödä ja syöjä myös. Kaikai-meemikaava syntyykin tästä monipuolisesta syömisen aktin käsitteestä, jolla on juurensa maan, maahan menneiden esi-isien myötävaikutuksella. Ajan myötä syötettävästä tulee syöjä, syöjästä taas syötettävä. Kaikai edustaa elämän kiertoa ravintoketjussa niin ajassa kuin ikuisuudessakin.

Ruoka on monitahoinen kulttuurinen meemi. Perustasolla voimme puhua kaikaista suomalaisittain evälnä ja kypsiksenä eli retkieväinä, joka yleensä on kuivamuonaa tai sitten kotona valmistettuna tuoreena ruokana ruokalajiksi valmsitettuna. Sama jako suurin piirtein pätee myös primitiivisissä yhteisöissä. On eri asia jos kysytään: onko mitään syötävää? Tai jos kysytään: Mitä ruokaa tänään on? Tässä kulkee raa´an ja keitetyn perusero.

Seuraava tarina masalaista kirkastaa kuvion merkitystä.

14.4 Nälkä aiheuttaa veljesten kuoleman

Eli kerran seitsemän veljestä Powungin kylässä. Kylässä ei ollut riittävästi ruokaa, joten veljekset usein juuri söivät tuhkaa tulesta. He polttivat polttopuuta, sitten varovasti keräsivät yhteen mustan tuhkan ja valmistivat siitä aamiaisen ja illallisen.

Ulostaessaan he istuivat puun päälle ja kakkasivat maahan. Eräänä aamuna he kaikki menivät yhdessä ulostamaan. He menivät ryhmässä puulle nuorimmasta vanhimpaan veljeen, ja huomasivat ulosteiden olevan pikimustia. Vain viimeisen veljeksen uloste oli keltaisia.

Kaikki veljekset tiesivät että viimeinen (nuorin) veli oli syönyt jonkinlaista ruokaa, koska hänen ulosteestaan oli tullut keltaista. Pikkuveli säikäytti vanhemmat veljensä sanomalla, että hän usein varasti ruokaa masalai-miehen puutarhasta. Veljet toimivat nuorimman veljen mukaan, joka päivä he sitoivat köysissä jonkun laskeutumaan siistille alueelle vuoren kupeessa, jossa masalain puutarha sijaitsi ja varastivat sieltä ruokaa.

Eräänä päivänä kaikki heräsivät ja menivät varastamaan lisää ruokaa. Kun he olivat varastamassa, masalai saapui vaimonsa kanssa. Kaikki vanhemmat veljet kiipesivät nopeasti köyden avulla ylös vuoren huipulle ja pakenivat.

Viimeinenkin veli hyppäsi köysiin, mutta köysi katkesi ja hän putosi maahan. Veli-raukka etsi kovasti paikkaa mihin piiloutua. Hän ei kuitenkaan löytänyt mitään sopivaa piilopaikkaa, joten hän siirsi inkiväärikasvin paikoiltaan ja piti inkivääriä varresta kiinni ja meni itse piiloon sen alle.

Masalai ja hänen vaimonsa oli olleet etsimässä ruokaa, ja nyt he palasivat. He hyppäsivät yli puutarhan aidan, mutta kun he olivat menossa taloon, piileskelevä veli vihelsi ja niin masalait palasivat. He yrittivät selvittää, kuka heille vihelsi eivätkä löytäneet mitään, joten he sulkivat puutarha-aidan ja menivät takaisin taloon. Veli vihelsi jälleen.

Tällä kertaa masalai-mies oli raivoissaan. Hän palasi ja poistaakseen inkivääri ja villin sokerijuurikkaan alla piileskelijän. Hän kiskoi inkiväärin juuria, joista veli piti kiinni. Masalai yritti kiskoa inkiväärin ylös, mutta se oli hyvin suuri, joten vaimo tuli auttamaan häntä ja he vetivät kovasti inkiväärin juurta ylös. Lopulta nuori veli puree kovaa masalaita. Masalai ja hänen vaimonsa näkivät valkoisen pikkuveljen valkoiset hampaat. Masalai otti keihään ja tappoi veljeksen, sitten hän vei hänet taloon.

Masalain lapset näkivät tämän ja olivat tyytyväisiä. He huusivat hiphurraa, ja hHeidän isänsä keitti pikkuveljen kehon. Iltapäivällä vietettiin valtavat juhlat.

Seuraavana päivänä masalai ja hänen vaimonsa menivät metsästämään luonnonvaraista riistaa metsässä. Vanhemmat veljekset menivät sillä aikaa masalain taloon, jossa oli vain kolme lasta. He kysyivät lapsilta, mitä eläintä he eilen söivät? Lapset vastasivat syöneensä valtavan eläimen, jonka heidän isänsä puutarhassa tappanut ja tuonut kotiin. Miehet vietiin katsomaan kaikkia pikkuveljen luita. Veljekset näkivät ne ja olivat raivoissaan. He tiesivät nyt masalain tappaneen heidän pikkuveljensä.

Myöhemmin he narrasivat lapset näyttämään, miten he nukkuivat yöllä. Lapset näyttivät heille, miten he makasivat peräkkäin. Silloin veljekset ottivat köyden ja sitoivat heidät. Sitten he telkesivät talon oven tiukasti ja sytyttivät talon tuleen.

Masalaimies ja hänen vaimonsa näkivät savun nousevan talosta, ja kiitivät kotiin. Veljekset olivat hyvin valmistautuneita ja tappoivat masalain ja hänen vaimonsa jousipyssyllä. Sitten he kantoivat masalain luut kylään laukussa, kuiviin banaaninlehtiin kääritynä. He ottivat

muurahaisia ja laittoivat nekin pussiin. Muurahaiset liittivät kaikki masalan luut, josta sukesi vauva. Veljekset hoitivat vauvaa, joka sitten kasvoi ja asui heidän kanssaan.

15. Groteskien myyttien modaliteettijako

Modaliteettien ryhmittely auttaa jäsentämään myöhemmin esiteltäviä aineiston elonkaavan unviersaalisia motiiveja, jotka jakautuvat rinnasteisiin kategorioihin.

Masalai-aave-surmattu-kuollut on kategoria, joka kuuluu yllättävien käänteiden ja tietämisen eli tunnistamisen joukkoon.

HENKI masalai – aave/surmattu -kuollut Transformaatioluokka T4 tarina: Epätavallisia kehoja **modaliteetti tietäminen** tarinatermi: anagnorisis G-kysymyssarja, korpusmaisuus
SUKULAISUUS veli – sisko / isä - tytär Transformaatioluokka T3 tarina: Jamssikivekset **modaliteetti voiminen** tarinatermi: katharsis E-kysymyssarja korpusmaisuus
TAISTELU ”taistelu onnesta” kasuaari – marsupial / käärme – lintu ”käärmekokko = sihteerilintu Transformaatioluokka Tx tarina: Kasuaarijalkainen poika **modaliteetti tekeminen** tarinatermi: telos F-kysymyssarja, korpusmaisuus
SYNNYT kuinka – alkuperä / missä -miksi Transformaatioluokka Ty tarina: Puupäiset ihmiset **modaliteetti: uskominen** tarinatermi: hamartia C-kysymyssarja, korpusmaisuus

KOSMOS aurinko – kuu / tähdet - tuli Transformaatioluokka T1 tarina: Pitkäkyntinen Dagi **modaliteetti: täytyminen** tarinatermi: intentio, "disruptio" D-kysymyssarja, korpusmaisuus
YKSILÖ, TAVAT avioitunut – vaimo / nainen - syntymä Transformaatioluokka T5 tarina: Mulkeroinen **modaliteetti tahtominen** tarinatermi: peripeteia B-kysymyssarja, korpusmaisuus vrt. Ahdistelu - Plejadit
FOKUS – AISTIT kylä – vuoret – puut Elinympäristö

Kuten lopputulemasta voi huomata, tämä aihio antaa samankaltaisen tuloksen kuin kolmannessa osiossa kerrottu yhteenveto ja rinnastus suomalaiseen mytologiaan, jossa osoittautuu, että sekä Ritvalan helan helan huutaminen, että M.A Castrénin suomalaisen mytologian luennotpainottavat samaa asiaa, puita.

Universaalina toimii elinympäristö, joka sekä sademtsissä että havumetsissä on puista muodostunut vuorineen ja vaaroineen. Metsä koetaan usein oudoksi ja pelottavaksi toiseuden maailmaksi, jossa uhkat ja pedot vaanivat. Ryhmittelun asiasanaparit aurinko kuu/tädet-tuli ovat muodostuneet tiivistämällä a myyttien keskeiset tarina-aiheet.

Semanttiset solmut

16. Universaalit George P. Mundockin tapaan

Tiedon yhtenäistäminen luonnontieteiden ja humansitisten tieteiden, tieteen ja taiteen välillä on ollut toistaiseksi saavuttamaton kiintoidea tieteen kentillä. Edwardo O. Wilson puhuu konsilienssista, tiedon yhtenäisyydestä yhtenä mahdollisuutena ratkaita luonnontieteen ha humanistisen näkemyksen kuilu.

Semanttinen muisti palauttaa mieleen merkityksen ja on sellaisena käyttökelpinen käsite tarkasteltaessa merkkiverkkoa triadeina.Aivot tiivistävät samankaltaisina toistuvat taphtumat käsitteiksi, ja siitä edelleen symboleiksi. Universaalit eivät voi selittää kaikkia mahdollisia maailmoita ja niiden variaatioita, mutta oikein käytettyinä ne jäsentävät kompleksisia kokonaisuuksia.

Vuonna 1945 antropologi George P. Mundock luetteli kulttuurin universaalit, jotka hänen määritelmässään olivat sosiaalisia meemejä käyttäytymisineen ja instituutioineen. Alun perin luettelossa on 67 universsaalia, joihin olen lisännyt yhden loogisesti puuttuvan universaalin eli aitiologiset tarinat.Tämä sillä perusteella, että Juri Lotmanin kannan mukaan kulttuurit jakaantuvat joko eskatologisiin tai aitologisiin kulttuureihin sen mukaan millaisia myyttejä ne suosivat ja käyttävät. Koska Murdockin listassa on oppi maailmanlopusta, niin universaaliksi on hyväksyttävä myös oppi maailman alusta tai luomisesta eli synnystä. Täydennetty luku sallii myteemijaon, jossa on neljä perustekijää, semioottisen neliön verran.

Aakkostettuna lista on jäsentymätön: aseman korostaminen, asumissäännöt, asunnot, avioliitto, eleet, ennustaminen, etiikka, etiketti, etnobotaniikka, hallinto, hautajaismenot, henkilönimet , hiustyylit, hygienia, hyönteisiä koskevat tabut, iän luokitus, kalenterit, kansanperinne, kauppa, kehon koristaminen, keittäminen, kieli, kirurgia, koristetaiteet, kosmologia, kutominen, kyläily, lahjojen antaminen, laki, lääkkeet, magia, iomsitusoikeudet, onneen liittyvä taikausko, opetus, oppi maailmanlopusta, pelit, perhejuhlat, perintösäännöt, puberteeettitavat, puhtauden opettaminen, rangaistukset, raskaudenaikaiset käytännöt, ruoka-ajat, ruokatabut, seksuaaliset rajoitukset, seurustelu, sielukäsitteet, sukulaisuuteen liittyvä nimistö, sukuryhmät, synnytksen jälkeinen hoito, synnytysoppi, sään säätely, tanssi, tervehdykset, tulenteko, työkalujen valmistus, työnjako, unien tulkinta, urheilu, uskolla parannus, uskonnollinen rituaali, vieraanvaraisuus, vitsailu, väestöpolitiikka, yhteinen työ, yhteisön muodostaminen, yliluonnollisten olentojen lepyttäminen.

Aakkostaminen on yksi tapa järjestää tai ryhmitellä sanat tai käsitteet, mutta rakenteellisesti ajatellen se ei muodosta mitään systeemistä, ja näin tullaan uusjärjestämisen tarpeeseen, ja vaikka ryhmiä on seitsemäntoista niin lisäarvoa ei saavuteta sillä, että ne luokitellaan nimetyiksi myteemilajeiksi. Sen sijaan kullekin neljän käsitteen, meemin ryhmälle tulee antaa nimittäjä, sana joka luonnehtii semioottista neliötä riittävän osuvasti ja kuvaavasti.

17. Universaalien rinnakkaistodellisuudet

Edellä listatut sosiaaliset meemit, George P. Mundock luettelemat kulttuurin universaalit, voidaan ryhmitellä alustavasti myteemijaoksi seuraavasti. Kulttuurien piirteet on määruiteltävissä sen mukaan, mitkä meemit painottuvat ja miten ne on toteutettu. Kyseessä on kulttuuriset meemit.

Alla on aihioitu rinnastus kahden etnografin näkemyksen pohjalta. Mundochin systeemin universaalit on summittaisesti sijoitettu Claude Lévi Straussin Mytologiikoita -teoksen universaaleihin, jotka on ryhmitelty teossarjan myyttikorpuksen perusteella myteemiryhmiksi. Sinisellä CLS-myteemit. Tässä yhteydessä yhdistyy sekä kirjoittamis- että tutkimusprosessi tiiviillä tavalla. On selvää, että luokittelu voi parhaimmillaankin olla vain suuntaa antava, ja itse asiassa jo kirjoittamisprosessin aikana ilmeni korjaustarvetta. Silti se systeemisenä työkaluna on kykenevä ohittamaan myyttivariaatiot ja auttaa jäsentämään ja mieltämään monimerkityksellistä ja tulkinnallista aineistoa sekä näkemään niiden yhteiset piirteet. Tarkastelussa rinnastuu alla aineellisen ja henkisen kulttuurin myteemiset keskeisaihiot.

Sosiaalinen todellisuus rakentuu näin ollen meemeiksi myteemien kautta, samoin kuin fyysinen korpus tulkitaan kosmoksen kuvaksi, tai ihminen jumalan kuvaksi. Fyysinen ympäristö on maailma, jossa eletään, ja maailmankaikkeus myytteineen sen mukainen. Suomalaisten ja tropiikin ihmisten elämää yllä pitävä voima on puusto ja metsän eläimistö.

1. SÄÄNNÖT – sakraali – seremoniallisuus
   asumissäännöt
   asunnot

avioliitto
kutominen

2. NIMET – legenda – naiset
henkilönimet
iän luokitus
sukulaisuuteen liittyvä nimistö
sukuryhmät

3. KIELI - mystiikka – kieli
vitsailu
kieli
eleet
tervehdykset

4. ELINKEINOT – ylevyys - tähtitaivas
kauppa
koristetaiteet
hallinto
opetus

5. ANTELIAISUUS – fantasia – maailmankuva
aseman korostaminen
kyläily
lahjojen antaminen
vieraanvaraisuus

6. YHTEISKUNTA - sankari – vuotuisjuhlat
perintösäännöt
laki
rangaistukset
omistusoikeudet

7. LISÄÄNTYMINEN - luonto – lajiluokittelu
väestöpolitiikka
synnytyksen jälkeinen hoito
synnytysoppi
raskaudenaikaiset käytännöt

8. TERVEYS – traaginen – onnettomuudet
uskolla parannus
puhtauden opettaminen
lääkkeet
kirurgia

9. KOSMOS – eksotia – eksoottinen
hautajaismenot
sielukäsitteet
uskonnollinen rituaali
kosmologia

10. LEIKIT- balladi – linnut
pelit
tanssi

urheilu
seurustelu

11. SUKUKYPSYYS - primitiivi – elämä
seksuaaliset rajoitukset
onneen liittyvä taikausko
perhejuhlat
puberteettitavat

12. TYÖ - satu - eläinsadut
yhteisön muodostaminen
yhteinen työ
työnjako
työkalujen valmistus

13. TAIKAUSKO - maaginen – peribinaarisuus
ennustaminen
magia
unien tulkinta
yliluonnollisten olentojen lepyttäminen

14. RAVINTO — pastoraali – ruoka-aineet
ruoka-ajat
ruokatabut
keittäminen
tulenteko

15. KORISTEET –eleellisyys – symboli, tabu
hiustyylit
kehon koristaminen
etiketti
kansanperinne

16. MORAALI – demonisuus – vesielmentti
etiikka
hygienia
hyönteisiä koskevat tabut
etnobotaniikka

17. AIKA - primitiivi – elämä
oppi maailmanlopusta
kalenterit
sään säätely
etiologia /synnyt

Meemit tulkkiutuvat parhaiten triaaleina, eli kolmikkona. Torii-portit ja Stonehengen keskuspilarit viittavavat kosmiseen yhteyteen ihmisen kehon ja taivaan välillä. Luonnollisesti taivaalle on kuviteltu jonkinlainen muoto tai rakenne, vaikka sinne ylsikin aikanaan vain ihmisen henki ja sielu. Kosmoksen koostumus muodosti kestoarvoituksen, jota ihmiset ovat ennen ja nyt innolla pohtineet myyttejä, tutkimuksia, tarinoita ja uskomuksia luoden sekä kansoittaen taivaan erilaisilla jumaluuksilla. Kolmen muodostelman, kolmikon voi nähdä monessa eri muodossa.

Esimerkiksi suomalaisessa, vanhaksi uskotussa runosikermässä Ritvalan helkavirret on keskurunostona kolmea naista koskevaa runoa, jotka kertovat Mataleenasta, Annikasta ja Inkeristä. Mataleenan elämä leimasi ”elkiöt” eli synti, kielletyn hedelmä. Mataleena oli tappanut vastasyntyneet lapsensa monella eri tavalla, hukuttamalla, polttamalla ja maahan hautaamalla. Myteemilajeina tarkasteltuna Matleenan virsi muodostaa legendamyteemin, koska siinä esiintyy raamatullinen aihe nimen muodossa ja Jeesus-hahmo synnin paljastajana. Annikaisen virsi vuorostaan kertoo petoksesta ja viettelystä, sellaisena se on traaginen tarina, mutta luokiteltavissa runona lähinnä balladiksi. Inkerin virsi on lähinnä sakraalia toimitusta, koska sen arvellaan olleen pyhäin kuvain saatto Inkerissä, josta runo sitten tapoineen olisi kulkeutunut Sääksmäelle. Inkerin virren lopputulema on kuitenkin verhoutunut puiden jumaluuteen Hongottareen ja Pilhlajattareen, joiden paralleelina toimivat Katajatar ja Tuometar.

Myteemijaolla on välineellinen arvo. Lopun tavoitetta tutu-meemejä etsittäessä on syytä tarkastella aihion mukaista osuvuutta meemien ja myteemien vastaavuuksina. Kun Ritvalan helkavirsissä on nähtävissä sekä legendaa, balladia että sakraalia, niin mitä ne olisivat keho-korpuspohjaisessa myteemijaossa?

Ilman muuta tulkinnassa on alkuun haparointia, jostain on kuitenkin lähdettävä liikkeelle. Universaaleissa on varmasti hyvin keskeinen kulttuurinen teema kyseessä. Tietyt ihmiyhteisön ja ihmisen peruselementit ja tarpeet pysyvät, vain muoto vaihtelee. Rakenteen oleellisten piirteiden määrittely auttaa tulkintaa.
Fokus eli keskeisen näkeminen on yleensä määriteltävissä vaikeaksi tehtäväksi, koska ensin on ymmärrettävä kokonaisuus.

Korpusmaisuuden tutkimusprosessin edettyä, rinnakkaisuuksiksi työhypoteesina oli asettunut seuraava hahmotelma moniulotteisena tietolaatikkona. Imitaatio, jäljittely sijoittuu keskeiseksi meemiksi yhdessä ”humpuukkimeemien”. Sadut ja vaihtoehtoiset maailmantulkinnat ovat toiminnallinen pari, jota voisi luonnehtia lähinnä sanalla kansanusko ja sen myyttinen ulottuvuus, jossa perinteen jatkumo tuottaa riitit. Merkityksellistä tässä vaiheessa on kuitenkin fokuksen korpus-käsite ruumis merkkinä.

Kirjan kantavana ajatuksena on luoda teksti, jossa trilogiasta muodostuu tetralogi. Itse asiassa, jos triaalilla on aina neljäs ulottuvuus olipa kyseessä pyramidimuodostelma tai menhireistä rakennettu torii-portin kaltainen. Kyse on vain onttoudesta ja maaperästä. Jos

pyramidin sisällä ei ole mitään, merkitys muodostuu pelkistä seinistä, trilogian osista, jotka voivat olla enemmän tai vähemmän yhteensopiva kokonaisuus. Jos pyramidin sisällä ei ole mitään, mutta siinä on pohja, siitä muodostuu mysteeri, koska ulkoa päin tarkastellen ei voi tietää, mitä tetra sisältää. Tämän mysteerin ratkaisemiseksi voi käyttää **trizologiaa**, jossa kolmesta tekijästä voidaan määrittää neljä, viisi tekijää päättelemällä, mikä puuttuva voisi olla ja mikä sopii sarjaan.

Fokuksen meemit ja myteemit olisivat näin määrittäen tutu-meemien peruspilareissa

MLVIII Ilmiöinti Credomeemit Sakraalimyteemit	F5 TUTU - Tutkimusjulkaisut kalendaarisuus F5 ruumis vankilana F5 (rajoitukset) VF F27 TUTU – CLA-analyysi elämänkaari F27 ruumis sairaana F27 (sairaudet) Menippeia: 12 Irrallisten lajien laaja käyttö – mikserit, parodiat IHANNEYKSILÖ Sukupuoliroolit höllentyvät ja sekoittuvat kymmenen vuoden kuluessa. Kyllä, ei, perustelusi Pitkää ihmistä arvostetaan edelleen. Kyllä, ei, perustelusi
MLIX Uskomukset Kielimeemit Balladimyteemi	F4 TUTU - Laillisuus ja laittomuus F7 TUTU Salahankkeet, rikollisuus pesintä F7 ruumis groteskina F7 (kauneusleikkaukset) menippeia: 6. Kokeileva fantasia -> epätavallinen näkökulma laulu F4 ruumis kadonneena F4 (itsetunto, tuntoaisti) VIEHÄTYSVOIMA Suuririntaisuus menettää seksuaalisen vetovoimansa kahdessa vuosikymmenessä. Kyllä, ei, perustelusi Kurvikasta naista arvostetaan tulevaisuudessa edelleen enemmän kuin älykästä naista. Kyllä, ei, perustelusi
MLX Kehitys Replikameemit Legendamyteemi	F24 TUTU- syntymyytit, etiologiat festivaalit F24 *ruumis raihnaisena F24 (ajankulku) VF* F29 TUTU – transformaatiot, vaiheistus riitit F29 *ruumis virtuaalisena F29 (konsti-ihminen)HF* Menippeia: 10 Jyrkät kontrastit kombinaatioissa -> oksymoron, hyveellinen hetaira, jalo roisto ARKILIIKUNTA Biohakkerointi tulee pakolliseksi oppiaineeksi viiden vuoden sisällä. Kyllä, ei, perustelusi Nanohabits on uusi elämäntapakonsultoinnin trendi, jonka läpimurto tapahtuu viiden vuoden sisällä? Kyllä, ei, perustelusi

Tämä on muutettava esityöstetyn universaalijaon mukaiseksi, ja saadaan universaaliverrokit. [2]

SÄÄNNÖT – sakraali – seremoniallisuus
asumissäännöt
asunnot
avioliitto
kutominen

[2] Palapelimerkki on viittaus systeemin rakentumiseen ja samalla testaamiseen ja eri metodeihin.

NIMET – legenda – naiset
henkilönimet
iän luokitus
sukulaisuuteen liittyvä nimistö
sukuryhmät

LEIKIT - balladi – linnut
pelit
tanssi
urheilu
seurustelu

Fokus vaikea tehtävä Imitaatiomeemit Satumyteemi & Humpuukkimeemit (new age) Eleellisyysmyteemi	TUTU – F25 TULEVAISUUKSIEN TUTKIMUS Menippeia: 15 Sukulaisgenret -> diatribi, soliloquia, symposium ▪ Diatribi: saarna, retorinen, poissaolevan kanssa keskustelu yksilöltä yhteisölle ▪ Soliloquia: keskustelu itsen kanssa, sisäisen ihmisen löytäminen, autoteelinen dialogi ▪ Symposium: Pidot ja pöytäpuheet, karnevaalikieltä, vakavan ja naurettavan yhteys, yhteisöltä yksilölle Fokus Syntyvyys alenee edelleen. /VÄESTÖ uroteot F25 ruumis merkkinä F25 (viesti, tulkkiutuvuus esim. kultaiset hiukset jalona syntyperänä)

Eleellisyys ja satumyteemit saavat fokuksesta Mundochin universaaleista seurakseen ryhmät:

KORISTEET – eleellisyys – symboli, tabu
hiustyylit
kehon koristaminen
etiketti
kansanperinne

TYÖ - satu - eläinsadut
yhteisön muodostaminen
yhteinen työ
työnjako
työkalujen valmistus

Kuvio. Onnen ja epäonnen linnut.

Myyttikorpuksen myteemien meemit					
myyttilaji	genoomi	fenoomi	semeemi	transfeemi	myteemi
Satu eläinsadut	M330 sloth	M315ab bats	M398 dogs	M16 wild pigs	M96 oppossum
Legenda naiset	M29 woman	M709 female suicide	M253 menstruation	M429b bigamy	M5 diseases (done)
Mystiikka myytit	M11 moon phases	M594 tides	M242 names of constellation	M45 Language	M459 Myths
Ylevyys tähtitaivas	M28 Stars	M362 Venus, Sirius	M131 Pleiades	M392 moon	M279 const. Orion
Traaginen onnettomuudet	M74 foul smells	M378 cockle-burr	M205 poison snake	M557 rock on sea	M22 jaguar
Pastoraali ruoka-aineet	M157 agriculture	M613 cultivated plants	M526 cooking	M214 mead	M94 maize
Sakraali seremoniat	M188 Honey festivals	M2 funeral rituals	M40 laughter	M484 sacred weapons	M418 sacred flute
Maaginen peribinaarisuus	M412 day	M326a Night	M7 fire	M203 water	M75 death
Luonto lajiluokittelu	M209 wild plants	M64 trees	M128 fish	M768 species and robin	M36 animals
Eleellisyys symbolit	M483 scalping knife	M182 forbidden instruments	M87 foods…	M376 berries	M524 digestion
Folklore etnografia	M181 multicoloured vase	M183 painted earthemvase	M20 Manufacture	M710 canoe carrying	M812 earth oven
Eksotia eksoottinen	M223 Capybara	M229 ant-eater	M192 honey	M161 curare	M157 tobacco
Sankari vuotuisjuhlat	M318 barks masks	M245 shamanistic power	M662 salmon rites	M33 humanity	M298 season
Balladi linnut	M326a ducks	M574 Loon´s spot	M661 crow	M737 chickadee	M784 woodpecker
Demonisuus vesielementti	M247b dolphin	M801 otter	M117 rain	M608 waterfall	M743 lake
Fantasia maailmankuva	M407 Southern Cross	M571 comets&meteorits	M257 moonspots	M610 marriage	M276a cult of Boker & Izy
Primitiivi elämä	M569 old age	M23 baldness	M570 mortality	M125 lianas	M357 forest (FOG)

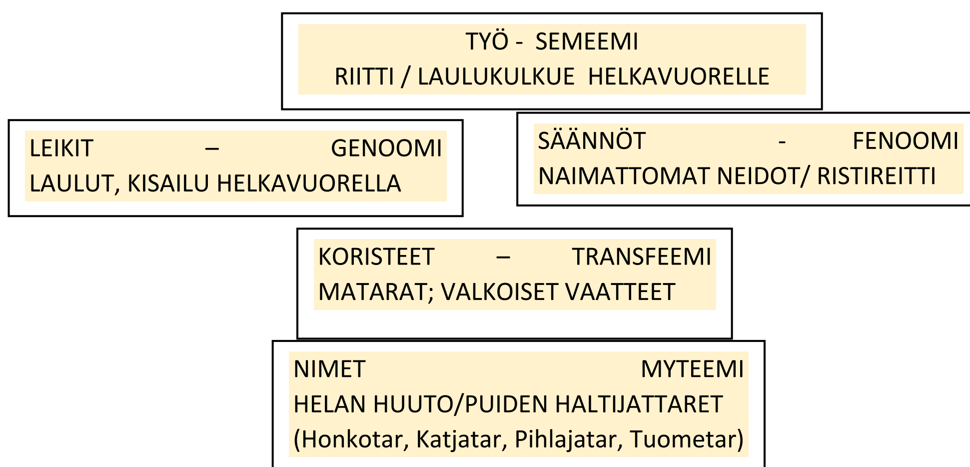
Kuvio. Claude Lévi-Straussin Mytologiikoita teoksen keskeiset myyttiaiheet.

Pikatesti osoittaa, että sattumanvaraisesti yhdistetty kaksi systeemiä antaa aihepiiristään toden tuntuisen kuvan, jota voisi luonnehtia suomalaisella sananlaskulla – Ensin huvi sitten leikki. Suotta ei suomenkielessä ja monissa muissakin kielissä yhdistetä soittoa, laulua ja tanssia parinmuodostusriitteihin. Työnjako on sukupuolittunutta, kosiskelutavat ovat vakiintuneita, yksilöllinen muuntelu tapahtuu kehoa, vaatetusta ja hiustyyliä koristamalla. Faabelit, jotka seurasivat myyttejä opastivat yhteisöä moraaliin ja yhteistoimintaan, usein sanoma oli verhottu opettavaisiksi eläinsaduiksi.

Meemijakoakin voi yrittää muodostaa, ja sen järkeen käypyys on samalla testi, jolla jaon mielekkyys tehdään ymmärrettäväksi. Seurustelu pyrkii kumppanin löytämiseen ja avioliittoon, yhteisasumiseen tarvitaan asunto kotitarpeineen. Avioitumissäännöt usein määrittävät kuka muuttaa kenenkin luo ja minkä nimen hän avioituessaan saa. Kaikki alkaa kisailulla,

leikkiryhmä toimii yhteisössä genoomina, minkä tulokset ilmenevät fenoomina säännöissä. Osapuolen arvo usein mitataan mm. työkyvyssä, riskiydessä. Nimen ja työn yhteys tulee esiin sananparressa – Ei nimi miestä pahenna ellei mies itse; usein mainitaan myös kosittavan etuna, jos hänellä on hyvä nimi, kansanrunouskin tuntee hyvänimiset.

Kuten lintumaailman soidinmenoissakin, on ihmisyhteisöissä hyvin erilaisia tapoja koristautua ja kosiskella, mutta jollain tavoin sulhasehdokas pyrkii erottautumaan edukseen, jotta atrappi kiinnostuisi. Hyvät pyrstösulat ja korkeat hypyt viestivät elinvoimasta, joten voi hyvinkin olla ettei ihminen elä ainoastaan leivästä, on tanssi ja laulu tärkeämpää.

Näillä näkymin on systeemi hyödyllinen tulkinnan väline. Kun palautetaan kuviota lähtökohtaansa Ritvalan helkavirsiin, niin saatu universaalimeemien rinnakkaistodellisuus primitiivissä myyteissä testaa käytettävyyttä. Ritavalan helkavirsien iästä tai alkuperästä ei ole varmaa tietoa, muistitietona esitetään sen olevan ikivanha, ja ripe muinaisuudesta heijastuu väitteessä että riittiä on tehty iät ja ajat, ja jos riitti joskus loppuu, silloin tulee maailmanloppu. Helkavirsien vanhaa alkuperää korostetaan sen edustavan alkukieltä. Tässä voi olla muistuma maailmansynnystä, syntyrunoa usein nimitetään sanalla alku, esim. Hel, an alku tarkoittaisi aurinkokunnan syntyä. Myytistä on kuitenkin jäljellä vain riitti, jonka myyttiä ei enää ymmärretä ja joka selvästi on sekulaaristunut. Kosmiseen viittaa vain alku- ja loppuruno, alkurunossa viitataan jumaliin menosta Helkavuorelle ja loppurunossa on mystinen väittämä hirvestä ja tammen lehvistä, ja viittaukset neljään puiden haltijattareen. Tätä arvoitusta voi yrittää ratkaista Ison härän tapon pakoepisodista, kun jumalat karkasivat puihin pakoon ison härän pään heilautusta. Epäilemättä runo on tulkittava allegorisesti ja heijastaa suomalaista muinaisuskoa.

18. Universaalien meemihahmotelma

Edelleen systeemiä voi testata ja tarkastella ryhmittelemällä Mytologiikoita-korpuksen tekijät meemijaoksi, jossa on neljä eri alaryhmää. Suomalaisesta mytologiasta helposti löytyvät motiivit on lihavoitu.

Genoomimeemit
Beasts: M330 sloth M223 Capybara **M326a ducks** M247b dolphin M29 **woman**
Sky: M11 moon phases M28 Stars M407 Southern Cross M412 **day** M569 **old age**
Earth: **M157 agriculture** M209 **wild plants** M318 barks masks M74 foul smells
Culture: M483 **scalping knife** M181 multicoloured vase **M188 Honey festivals**

Fenoomimeemit
Animals: M801 otter M315ab bats M229 ant-eater M574 **Loon´s spot** M245 **shamanistic power**

Plants:M378 cockle-burr M64 **trees** M613 **cultivated plants** M182 **forbidden instruments** M183 painted earthemvase
Life: **M326a Night** M571 comets&meteorits **M23 baldness** M2 funeral rituals M709 **female suicide**
Fertility: M594 tides (Moon) M362 Venus, Sirius

Semeemimeemit
Beliefs: M398 dogs M128 fish M205 **poison snake** M662 salmon rites M661 **crow**
Food: M7 **fire** M87 **foods... M526 cooking** M192 honey M117 rain
Mysteries: M257 moonspots M253 menstruation **M242 names of constellation** M131 Pleiades M570 **mortality**
Professions: M40 laughter M20 Manufacture

Transfeemimeemit
Creatures: M16 wild pigs, M376 **berries** M737 chickadee M125 lianen M768 **species and robin**
Water: M203 **water** M392 **moon** M557 **rock on sea** M214 **mead** M608 **waterfall**
Habits: M94 maize M524 digestion M812 earth oven M157 tobacco M276a cult of Boker & Izy
Fog: M743 **lake** M298 **season**

Myteemimeemit eli sademetsän myytit
Forest: M36 **animals** M96 oppossum M784 woodpecker M22 jaguar M357 **forest**
Myths: M5 diseases (done) M459 **myths** M75 **death** M418 **sacred flute** M279 const. Orion
Society: M429b bigamy M45 **Language** M710 canoe carrying M33 humanity M610 **marriage**
Weapons: M484 sacred weapons M161 curare

Väljä vastaavuus on korpuksesta löydettävissä ja suhteutettavissa myös Kalevalaan. Suomalaisesta eepoksesta jää polveilevaan kahden mantereen korpukseen nähden aukkoja, koska toisessa on kyseessä yhtenäinen kooste ja toisessa sekalaisen aineksen yhteenliittymä, silti vähällä vaivalla ja enempiä pakottamatta noin puolet tropiikin myyttiaiheista löytyy myös suomalaisesta kansanrunous- ja uskomustematiikasta.

Suurin ero tullee luonnollisesti erilaisesta elinympäristöstä, koska tropiikki elinympäristönä on erilainen kuin pohjoinen seutu ja samalla sen kasvikunta ja eläimistö poikkeavat toisistaan. Osa suomalaisesta myyttisestä tietämyksestä on jo unohtunut ja vaipunut kansanuskoksi tai muistikuviksi erilaisista kansankäsityksistä, tai kuten myytin M524 aihealue ”digestion” pieruhuumoriksi.

Kulttuuriset ja maantieteelliset erot vaikuttavat niin tähtitaivaan rakenteeseen kuin teknis-taloudellisiin aiheisiin. Osa on tulkinnanvaraista poisjättämistä. Koirat ja siat vilahtavat kyllä sanoina myös kalevalaisessa maailmassa, mutta alakärsäksi asettaminen ja koiran käsitteet ovat usein osa loitsua ja loitsintaa ja koira voi viitata moneen eri asiaan ja eläinlajiin.

Kanteletta voidaan pitää Väinämöisen salaisena aseena. Siellä missä Amer intiaani keittää ruokaansa maauunissa, on Pohjan perillä keitetty ruoka kodassa. Mitä kieleen tulee kalevalaisella runoudella on oma kielensä, kalevalamitta. Rinnastuuko M188 enemmän häävirsiin, noihin naimakansan runoihin kuin peijaisrunoihin, on sekin tulkinnanvaraista, varsinkin kun karhunpeijaisia on vietetty myös häänäytelmän tapaan, ja niissä on juotu simaa, olutta ja viinaa. Vaasitkaan eivät ole olleet savesta, vaan puusta veistettyjä kolpakoita ja puukko on kuulunut vakiovarusteisiin niin metsällä kuin juhlassakin, missä sitä on tarvittu lihan leikkaamiseen.

Kaiken kaikkiaan 85:stä aihioista 40 aihiosta löytyy vastaavuuksia Kalevalaeepokseen, joten ne saattanevat edustaa universaaleja tai sitten ne ovat kaikuja menneestä yhteisajasta, jolloin Beringin salmen kautta väkeä valui Pohjois- ja Etelä-Amerikkaan. Jonkin verran ryhmittelyssä on horjuvuutta ja vaihtoehtoisuutta kunkin meemilajin transfeemin ja myteemin välillä. Myyttinen verhoutuu usein myös eksoottiseen ja outo saa ylleen helposti myyttistä sädekehää. Vaikka Suomessakin on myrkkypyyntiä harrastettu, niin Kalevalassa siitä ei

kerrota. Salaiset aseet voitaneen tulkita myös ansoiksi, kätketyiksi pyyntivälineeksi, jota on täydennetty metsästysloitsuin ja elinkeinotaioin.

Nainen on selkärankainen eläin
Luonto jakautuu moniin lajeihin ja luokitteluihin, mutta jostain syystä naista pidetään eläimiin verrattavana enemmän kuin miestä. Suomalaisessa tapaperinteessä sarjan ankka, saa muodon hanhi, joksi naispuolista joskus myös kutsutaan. Yhteistä ryhmän lajeille on tasalämpöisyys ja imettävyys, mistä nimi nisäkäs. Elämä syntyy taivaan ja maan välille, kumpuaa maasta ja pyrkii kohti kosmosta ja henkistä yhteyttä juhlarituaaleineen.

Voimaeläimet

Tietäjän, shamaanin voima on sidoksissa voimaeläimeen, joka voi olla toteemista perua tai vaikkapa unen kautta valituksi tullut apueläin sielunmatkoilla. Muurahaiskarhu on sademetsien myyttinen voimaeläin, Suomessa vastaavassa asemassa on ruskea karhu. Kuikka on sekä tietäjän nimitys että vesilintu. Lepakot ja saukot ovat tuonpuoleisen uskomuksiin soveltuvia, toinen liikkuu kuin kala vedessä ja toiset suunnistavat pimeässä. Kasveista saadaan lääkettä, väriä ja vaatetta, ja tarvittaessa myös soittimia, käärmepillejä ja muuta. Siinä missä genoomiset lähtökohtameemit viittaavat alkuun, syntymään, on fenoomisen kohtalon täältä lähtö taivaan kotiin ja/tai tuonpuoleiseen, Tuonelaan.

Emokaloista ronkuntaan

Monet luonnon tuotteet tunnetaan elinolojen turvaajana, mutta mielikuvitustakin luonto on aina virittänyt. Kuukautiset ja kuunpilkut ovat kiehtoneet ja tarjonneet myyteille mysteereitä käsiteltäväksi. Kotoisten käsitöiden ohella on tarvittu viihdykettä pimeiden iltojen ja öiden viihteeksi. Arkinen on sisältänyt taustalla metafyysisen, arvoituksellisen maailman. Luonnon osana korppi on ollut haaskansyöjälintu, mistä ihminen on laventanut sen toimintakenttää pahan airueksi. Myyttisessä ajattelussa koirakaan ei ole aina sitä mitä luulisi, tietäjä saattoi lähettää ”koiransa” eli käskyläisenä esim. aljokäärmeen toisen tielle, tai tietäjä saattoi paeta emokalansa sisuksissa.

Päivittäinen perusmuutosprosessi
Jokaisen ihmiselämän keskeinen transformaatio, päivittäinen muutosprosessi on solujen uusiutumisen lisäksi ravinnon muunto energiaksi, kehon rakennusaineiksi ja jätteeksi. Kielenkäytön tasolla miehet muuttuvat sioiksi, Kalevalan myyteissä marjat Karjalan pelastajaksi, tiaisen tiesi linnuksi Joukahainenkin, mutta nimi tarkoittaa myös tietäjän toimiin. Liaani on tyypillinen parasiittikasvi, joka tukehduttaa tuttavansa, tekee elävästä kuolleen. Suomalainen luonto on transfeeminen lehitpuissaan, kuten Elli-Kaija Köngäs on tutkielmassaan lehtipuiden arvoitussikermästä osoittanut. Elementeistä muuttuvin on vesi, joka voi ilmetä sekä kiinteänä, nesteenä että kaasuna. Tropiikissa esiintyy lähinnä kaksi viime mainittua, Suomessa vuodenajan mukaan vesi muuttuu myös jääksi ja lumeksi. Vesi on myös janojuoma sellaisenaan tai sitä voidaan muuntaa muiden aineiden kanssa vettä väkevämmäksi.

Myyttiset universaalit
Perusmyyttisyys ilmenee ihmisen selkärankaisuudessa ja aivojen koossa. Länsimaisen pyhän luomiskertomuksen mukaan Luoja antoi ihmiselle ensimmäiseksi tehtäväksi nimetä eläimet. Ihmiselämän perusvastus, kuolema loi tarvetta yrittää ymmärtää tarinoinnin kautta, mistä on kyse. Tätä mysteeriä vastasi musiikki, jota käytettiin rituaalisesti sekä palvontaan että parannukseen. Tähtitaivas saa ja sai osansa taivasikävästä maanpäälisellä taipaleella, jossa ihmisyyttä edusti kieli ja kulttuuri, jonka alkeismuoto oli yhteismetsästyksessä ja avioelämässä.

19. Merkkiverkko semanttisina solmuina

Ei edes uusryhmittely sinänsä auta luomaan tai ratkaisemaan merkkiverkon alkua, saadut ryhmät on vielä uudestaan luokiteltava. Näin syntyy TABU-ryhmä, johon kuuluvat säännöt, moraali, kieli ja nimet. YHTEISÖryhmään kuuluu anteliaisuus, yhteiskunta, elonkenot ja työ. VÄESTÖ-osiossa ovat lisääntyminen, sukukypsyys, terveys ja ravinto ja RITUAALI-jakoon jää aika, kosmos, koristeet ja leikki, jäljelle jää metafokus MYYTTI.

Merkkiverkon alkusoluna toimii tämä kaksinkertainen tiivistelmä sanoineen ja muodostelma on tulkittavissa diagonaalisesti, vertikaalisti ja triadeina, mutta lineaarinen tulkintalinja ei johda mihinkään. Tulkintatavoitteena oleva Lévi-Strauss-korpus sisältää etelä- ja pohjoisamerikkalaisia intiaanimyyttejä, joille suunnat näyttäytyivät diagonaalisesti, eikä pysty-vaaka-akselina. Tosin voi olla, että diagonaalinen joissain tapauksisa kuvaa syvyyssuuntaa aikaa ennen 3D:tä.

Samoin kolmio muodostaa pyramidimuodon, jossa kolmion keskuksena oleva voidaan tulkita pyramidin kärjeksi ja tetralogin pohja/taustakolmion ilmentymäksi, jossa piste kuvaa metatasoa sinänsä ja näin yksi kolmio onkin periaatteessa semioottinen neliö, tetralogi mallinnettuna, jossa yksi kokonaisuus muodostuu yhdeksästä yksittäisestä tekijästä perusmuodossaan.

	Työstetyt verrokit						
17	PRIMITIIVI	ELÄMÄ	säännöt	avioliitto	kutominen	asunnot	asumissäännöt
2	LEGENDA	NAISET	nimet	sukuryhmät	sukulaisuuteen liittyv	henkilönimet	iän luokitus
14	BALLADI	LINNUT	kieli	kieli	vitsailu	eleet	tervehdykset
4	YLEVYYS	TÄHTITAIVAS	aika	etiologia/synnyt	oppi maailmanlopus	kalenterit	sään säätely
7	SAKRAALI	SEREMONIALLISUUS	anteliaisuus	aseman korostamine	lahjojen antaminen	kyläily	vieraanvaraisuus
10	ELEELLISYYS	SYMBOLI	yhteiskunta	laki	rangaistukset	omistusoikeudet	perintösäännöt
5	TRAAGINEN	ONNETTOMUUDET	lisääntyminen	väestöpolitiikka	synnytyksen jälkeine	synnytysoppi	raskaudenaikaiset käytännöt
15	DEMONISUUS	VESIELEMENTTI	terveys	kirurgia	puhtauden opettami	uskolla parannus	lääkkeet
9	LUONTO	LAJILUOKITTELU	elinkeinot	hallinto	kauppa	koristetaiteet	opetus
13	SANKARI	VUOTUISJUHLAT	leikit	pelit	urheilu	tanssi	seurustelu
3	MYSTIIKKA	MYYTIT	sukukypsyys	onneen liittyvä taika	perhejuhlat	seklsuaaliset rajpoitu	puberteettitavat
11	FOLKLORE	ETNOGRAFIA	työ	yhteisön muodostam	yhteinen työ	työnjako	työkalujen valmistaminen
8	MAAGINEN	PERIBINAARISUUS	taikausko	magia	yliluonnollisten olent	ennustaminen	unien tulkinta
6	PASTORAALI	RUOKA-AINEET	ravinto	tulenteko	keittäminen	ruoka-ajat	ruokatabut
12	EKSOTIA	EKSOOTTINEN	koristeet	etiketti	kansanperinne	hiustyylit	kehon koristaminen
1	SATU	ELÄINSADUT	moraali	etiiikka	hyönteisiä koskevat	hygienia	etnobotaniikka
16	FANTASIA	MAAILMANKUVA	kosmos	kosmologia	sielukäsitteet	hautajaismenot	uskonnollinen rituaali

Mundock ja Lévi-Sterauss-myyttikorpuksen universaalit.

Eleellisyys SYMBOLI / YHTEISKUNTA	A	B	C	D
Litania 1	…US	Pastoraalisuus; RUOKA-AINEET RAVINTO	Folkloremaisuus; ETNOGRAFIA TYÖ	Demonisuus; VESIELEMEN… TERVEYS
	…us; ELÄINSADUT MORAALI	Traagisuus: ONNETTOMUUDET LISÄÄNTYMINEN	Maagisuus; PERIBINAARISUUS TAIKAUSKOA1	Mystisyys; MYYTIT SUKUKYPSYYS
Diskurssi 3	Primitiivisyys; ELÄMÄ SÄÄNNÖT	Sankaruus; VUOTUISJUHLAT LEIKIT	Luontomaisuus; LAJILUOKITTELU LUONTO	Ylevyys; TÄHTITAIVAS AIKA
		Eksoottisuus; EKSOOTTINEN KORISTEET	Legendamaisuus; NAISET NIMET	Fantastisuus; MAAILMANKUVA KOSMOS

LÄHTÖKOHDAT
- Universaalit
- Korpusmaisuus

ILMIÖINTI
- Olet mitä syöt
- Ruokasi on

MAAILMAT
- Parole_langue
- Myytit

GROTESKI
- karnevaalinauru
- irvokas keho

Kuvio. Universaalien runomatriisi.

20. Kaksi universaalijoukkoa ja korpusten konsilienssi

Kuten aiemmin olen jo esittänyt, varsinaisena tutkimuskohteena on Claude Lévi-Straussin myyttikorpus ja siinä mahdollisesti esiintyvät universaalit. Yksittäiset myytit ovat merkityksiltään niin moneen suuntaan hajautuvia, ilmeisesti tarkoituksella ja vuosisatojen myötä, ettei niitä seuraamalla saavutetta Adrianen lankaa.

Ei voida myöskään jatkossa puhua pelkästä analogiasta tai isomorfisesta rakenteesta kun kaksi eri universaalityyppiin yritetään mudostaa konsilienssi, yhtenäisyys tai yhtenäisnäkemyus tulkinnan muodosta. Kuitenkin on mahdollsita mudoostaa näistä kahdesta eri aikaan ja eri tavoin muodostetuista korpuksista samalla kaavalla mielekäs hahmotelma ja näkemys, joka nyt odottaa tulkintaansa, otsikkonaan yhteiskunnan symbolit ja universaalit, jotka ilmenevät sosiaalisina eleinä, tekoina, toimina, prosesseina ja menettelyinä ja jotka voidaan sijoittaa yhtenäisnäkemykseksi runomatriisiin. Näin saadaan merkitysten eri tasot paremmin esiin kuin triadisella merkkiverkolla, koska taulukkoa voi lukea sekä horisontaalisessa että vertikaalisessa suunnassa mielekkäästi.

Runomatriisissa on rinnastettu ensin myyttikorpuksen perusteella saadut universaalit ja alla on Murdockin universaalien uusryhmittelyn kiteytys. Molemmat luonnehdinnat on sijoitettu CLA-pohjaiseen runomatriisiin eri merkitystasoille rinnasteisina, ja liitetty nimikkomyteemilajiin. Myteemeissä kuten elämässä ei ole olemassa tarkkarajaista sijoittumista johonkin lajiin, luokitukset vaihtelevat ympäristön ja tarpeiden mukaan.

Pääväite testin mukaan kuitenkin on konsilienssin tehokkuus ajattelussa. Näin on ollut mahdollista muutamassa tunnissa yhdistää Murdockin sosiaaliantropologiset instituutioihin ja tapoihin perustuvat luokittelut omaan luokitteluuni synnyistä Lévi-Straussin intiaanimyyttikokoelmaa hyväksi käyttäen. Samalla kullekin myteemilajille on syntynyt tarvittaessa myteemilajien tulkinnan motiivit systeeminä.

Kennomaisessa merkkiverkossa on kuitenkin yski vahvuus. Se auttaa selvittämään tarvittaessa ja tahdottaessa perusmodaliteetit, jotka korpuksessa ovat keskeisiä.

Mulkeroinen

21. Mies jolla oli suunnaton penis

366. Eräs mies nimeltä Wáple asui äitinsä kanssa Ébebessä. Miehenpenis oli suunnato, kuin käärme. Yhtenä päivänä Wáple sanoi äidilleen. – Meidän ei ole hyvä olla vain keskenämme tapaamatta muita ihmisiä, parempi olisi jos lähtisit katsomaan ihmisiä. Aluksi nainen ei löytänyt ketään, mutta sitten hän tapasi kaksi tyttöä, joilla ei ollut isää eikä äitiä. – Miksi tulit tänne? äidiltä kysyttiin- - Tulin katselemaan ympärilleni. Asun yksin poikani kanssa, ja haluan mukaani pari seuralaista. – Sinulla on poika? tytöt kysyivät. – Kyllä, minulla on poika kotona.

Vanha nainen otti vanhimman tytön mukaansa. Hän nukkui suuressa talossa ja hänen poikansa pienessä majassa. Saavuttaessa kotiin äiti sanoi Wàplelle sanoi – otan tytön tänne, olen löytänyt hänet – Sinä otat hänet sinne missä sinäkin olet vastasi Wàple. Tyttö ei

aavistanut mitään pahaa, ja vanha nainen sanoi hänelle – Poikani pysyttelee piilossa pensaikossa. Mutta tämä ei ollut totta, koska poika eli pienessä majassa. Vanha nainen ja tyttö valmistivat ruokaa ja auringon laskiessa äiti vei pojalleen hieman ruokaa. Hän varoitti poikaansa sanoen- hän on hyvä nainen, et saa tappaa häntä. Vaimo ja tyttö nukkuivat yön yhdessä, ja Wàple nukkui majassaan. Kolmantena yönä Wàplen penis kohosi itsekseen ja ryömi toiseen taloon, sillä aikaa kun hän nukkui majassa. Penis tunkeutui tyttöön syvälle kunnes tuli ulos hänen suustaan. Sitten hän veti peniksen ulos ja tyttö oli kuollut.

Aamulla vanha nainen heräsi ja löysi tytön kuolleena poikansa surmaamana. Kuollut ruumis kannettiin ulos ja tòma-puun juurelle, mutta ei haudattu.

Sitten Wàple kysyi äidiltään. – Mene hakemaan tienn tyttö, haluan hänet. Vanha nainen meni ja sanoi tytöille – tyttö jonka otin pojalleni muutama päivä sitten – minulla on paljon ruokaa, kukaan ei jaksa syöä kaikkea, tahdon toisen tytön tulevan hänelle. Yksi tytöistä seurasi naista hänen kotiinsa. – Keitä ruokaa, sanoi vaimo tytölle, siskosi tulee ihan kohta, hän on puutarhassa. Tyttö odotti siskoaan tulevaksi, auringon laskiessa vanha vaimo sanoi – hän ei tulekaan ihan pian, hänellä paljon ruokaa puutarhassa, ja paljonbanaaniterttuja kerättävänä. He keittivät ruokaa, ja vanha nainen vei osan Wàplelle. – Sisarelle hän uskotteli poikansa olevan vielä ulkotöissä. – Luulen että hän viettää yönsä ulkosalla. Jossain vaiheessa huomenna seuraat minua katsomaan häntä. Tyttö ei tiennyt mitään Wàplesta, ja hän ja vaimo nukkuivat talossa, ja poika nukkui majassa. Yöllä penis ryömi tytön luo ja tunkeutui häneen kunnes tuli suusta ulos, ja tyttö kuoli. Aamulla vanha nainen sijoitti hänet siskonsa viereen.

Taas Wàple lähetti äitinsä kosimaan tyttöjä ja vaimo sanoi heille – Oh, nuo kaksi siskoasi ovat tehneet paljon puutarhaa,:Paljon ruokaa hän korjasi, kukaan ei jaksa syödä kaikkea. Kolmas tyttö liittyi naisen seuraan ja he menivät Wàplen kotiin missä häntä pidettiin samoin lupauksin kuin siskojakin ja lopuksi Wàple tappoi hänetkin.

Samalla tavalla tyttö toisensa jälkeen houkuteltiin Wàplelle joka tappoi heidät kaikki. Lopulta vain yksi tyttö oli jäljellä. Hän oli levoton siskojensa kohtalosta ja siksi meni vanhempiensa haudalle, raivasi pensaikon, antoi haudalle ison kasan ruokaa ja sanoi- Äitini , isäni annan teille mukaan hyviä herkkuja. Puhukaa minulle unessa yöllä, missä siskoni ovat, minne he ovat menneet, mitä tekevät. Odotan että te kaksi tulette puhumaan minulle yöllä, tai oletetetaan ettette tule puhumaan, niin kaivan hänet päästään teidän seuraanne, imen hänet pois piilosta. Yöllä vanhemmat ilmestyivät uneen ja sanoivat – tyttönikuuntele mitä kerromme sinulle. Huomenna Wàplen äiti tulee kutsumaan sinua, ota mukaasi kaksi puun palaa, kun menet hänen kotiinsa. Kaikki siskosi ovat kuolleet Wàple tappoi heidät peniksellään. (àrumo). Waple asuu pienessä majassa. Yön tullen kuulet pientä ääntä, kun penis tulee pitkin lattiaa. Laita yksi puunpala alapuolellesi ja siltä varalta että penis pyrkii suusta sisääsi seivästät hänet toisella puun palalla; ja mies kuolee. Mene sitten katsomaan isoa puuta lähellä taloa, kaikki kuolleet siskosi makaavat siinä lähistöllä.

Aamulla tyttö otti vanhempiensa haudalle laittamansa ruuat takaisin , koska pensastolaisilla oli tapana ottaa takaisin ruuat, jotka oli laitettu haudalle tavpoitteena saada yhteys henkiin unessa. Hän sanoi – Olen iloinen ja kiitollinen teille isä ja äiti, kun puhuitte minulle totuuden suoraan.

Wáplen äiti tuli ja sanoi – Tule, kaikki siskosikin ovat tulleet hänelle. Sinun ei ole hyvä jäädä tänne, parempi että tulet samaan paikkaan kuin hekin. Tyttö meni ja otti kaksi puun palaa mukaansa. Hän ei nukkunut yöllä vaan piti huolellisesti vahtia. Jonkin jan kuluttua penis tuli pitkin lattiaa ja tyttö ajatteli, siinähän se on. Ensin jäsen meni kohti vanhaa naista, mutta haistettuaan häntä ohitti hänet ja liikkui kohti tyttöä. Tyttö pani yhden puun eteensä ja nosti

toista valmiin iskemään. Juuri kun penis oli ohittamssa puupalan, hän iski ja Wáple kuoli. Sitten tyttö nousi ja tappoi myös Wáplen äidin, minkä jölkeen hän poltti molemmat talot. Haudattuaan kuolleet siskonsa hän meni kotiin, astui taloon, sytytti tulen kuolleille siskoillen – sikoni, hän sanoi ehkä kuolemanne on jo lopullinen, niin hyvä on. Mutta jos ei, tulkaa takaisin tähän taloon, olen sytyttänyt tulen teille. Äiti ja isä jättivät tämän talon meille.

Kaikki hänen siskonsa palasivat ja astuivat taloon, vanhin sisko ensin ja sitten loputkin, jokainen omiin askareisiinsa talossa. – Ei kai haittaa, vaikka olenkin ollut kuollut – he kysyivät sisareltaan. – Miehellä oli iso penis kuin käärme sisko selitti – hän tappoi teidät äitinsä avulla huiputtamalla teitä. Palautin teidät eläviksi. SISarukset olivat kaikki hyvin iloisia ja pitivät suuret juhlat (Wáibu, Mawata).

23. Mulkeroinen ja kekri

Mitä myyttihahmot kekritär, joulupukki, tuonetar, manalainen, hongotar, köyritär, mierolainen, mara, para, tihulainen, keijukainen, lintukotolainen, pellervoinen, viljaeukko tai mörkö voivat auttaa meitä ymmärtämään? Ja mitä yhteistä näillä olennoilla on. Miksi voidaan sanoa, että syvimmiltään kaikilla näillä hahmoilla on sama juuri, ja synnyt syvät ovat Kekrissä.

Myyttisten funktioiden mukaan Kekrittären hahmon monet muodot on mallinnettavissa ns. ymmärtämislajeiksi. Alla esitetyssä on ensin ymmärtämislajin kategorian numero ja sitä vastaava kekriuskomushahmo, jonka alla on isoin kirjaimin merkitty vastaava uskomushahmo. Keskellä on testerisana. eli hahmoihin liittyvä keskeinen kulttuurinen käsite. Toisin sanoen joulupukkiin ja kekrittäriin liittyy kulttuuriperinteen tasolla viinakset juhlajuomana. Vainajain palvonta on vanhinta uskontoperinnettä, testisanana on siten vainaja ja hahmot liittyvä tuonpuoleiseen.

Kuvio on luokiteltu arvottaviin ryhmiin laajasti tulkiten modaliteeteiksi, joita on seitsemän. Täten viisitoista ei ole tasan jaollinen, vaan jakojäännös edustaa fokusta, keskeistä taustatekijää kuviossa. Joulun ja Kekrin viettoon on kuulunut ja kuuluu piintyneitä tapoja, joita ”täytyy” tehdä. Joulu ei muuten tunnu joululta, tai vuodentulo vaarantui. Vainajista emme tiedä, edesmenneet vaipuvat tietymättömiin. Siksi manatarten ja tuonetarten sijoittaminen tietämättömyyden arvokenttään on paikallaan.

Täytyminen

VIII palvelija IV juhlija
KEKRITÄR => nuorin sisko JOULUPUKKI => kuolleet vanhemmat

viina

Tietäminen

V tuonelanhaltija X vainajaolento
TUONETAR => univastaus MANALAINEN => vainajahenget

vainaja

Uskominen

II metsänhaltija I karjanhaltija
HONGOTAR => orvot sisarukset KÖYRITÄR => petollinen vanha nainen

karja

Kekrihahmojen uskottiin päätoimenaan kaitsevan ja hoitavan karjaa sekä navettasuojissa että metsälaitumilla. Karjaa uhkasi sisällä joko nirppanärppä tai muu karjatauti ja ulkona rommakoura eli karhu (voitaisiin suomentaa myös sanalla lehmänkähmijä) saattoi iskeä silmänsä ja kouransa maitolehmän takalistoon. Riskit tuottavuudelle olivat olemassa. Pelko, pimeys ja tilojen ahtaus eivät välttämättä heruttaneet, ja vähäistä maitotilkkaa saattoi uhata lisäksi käärme, jonka uskottiin olevan niin perso maidolle ja imi valkoista suoraan utareista.

Voiminen

III kerjäläinen XV valittaja
MIEROLAINEN => yövieras MARA (Yönitkettäjän merkitys) => penis

pilaus

Voimisen modaliteetti kuvaa ja arvottaa, merkityksellistää kekrihahmon kerjäläis- ja valittajamerkityksiä pilauksen kautta. Oli tavallista, että kirous taloon tuli huonosti kohdellun vieraan vihoista tai lapsi sai yönitkettäjän naapurin kateista tai renki yöllisen lemmenahdistuksen lähitienoon hieprukasta, kevytmielisestä tyttölapsesta, joka oli silmännyt tai lumonnut miehen yöllisiin painijaisiin. Elo talossa kävi tukalaksi, rauha ja onni oli pilalla pilattu.

Tahtominen

IX varallisuudenkartuttaja XI pahantekijä
PARA => vanha nainen TIHULAINEN => Walabi

noita

Hyvä emäntä, joka toi taloon vaurautta saattoi itsekin olla piritys, mutta yleisemmin oletettiin vaurastuvan talon haltijalla olevan erityinen onnea tuottava piritys piilossa. Taikakalun avulla talo siitä vaurastui ja komistui. Lisäksi emännillä oli käytössään järeämmät keinot, jos he halusivat lisätä voita leivän päälle. Para, varallisuuden-kartuttaja syntyi käden käänteessä, jos tiesi oikeat sanat ja sopivat tykötarpeet olivat saatavilla. Para hyödytti kyllä emäntäänsä, mutta oli vastaavasti kohdetalouden tihulainen ja pahantekijä, kun kävi salaa imemässä lypsäviä ja kahmoi viljalaareja. Yleensä paran haltijan motiivina oli rikastumisen halu, kohde tahtoi saada tihutyön tekijän kiinni itse teossa. Sittemmin paranoituus siirtyi uskomuksissa lehtikelikkomatkoihin, pääsiäistrulliuskomuksiin ja yölliseen lampaiden keritsemiseen.

Tekeminen

VI suojeluhaltija XII käsityönhaltija
KEIJUKAINEN => puskissa LINTUKOTOLAINEN => majassa
haltija

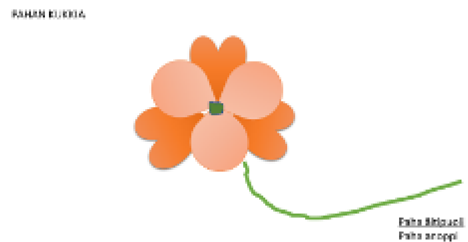
Oleminen

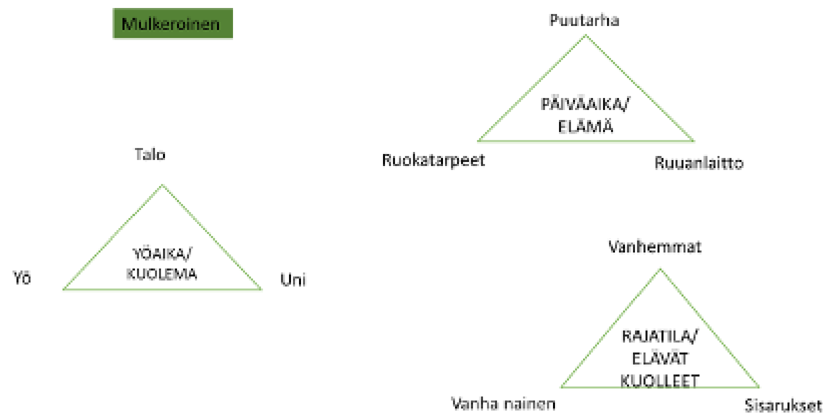
VII kasvunhaltija XIII viljanhaltija
PELLERVOINEN => puutarha VILJAEUKKO => houkuttimena ruoka
vilja

FOKUS:
pirulainen = MÖRKÖ = Mulkeroinen

Perusmodaliteetteja, arvonmuodostuksen tukijalkoja ovat tekeminen ja oleminen. Jos olio on olemassa, se yleensä myös toimii jotenkin, ellei muutoin, niin on. Vastaavasti teolla on tekijänsä. Kekrihahmon agraarisuus ilmenee haltijamaailmassa. Haltijat ovat kuta kuinkin sama asia kuin tonttu. Lintukotolaiset ja keijut ovat paikallisia olentoja kuten haltijatkin. Talolla ja talon toimilla oli omat haltijansa. Riihenhaltija eli riihitonttu huolehti puimariihestä, tallitonttu heinistä jne. Metsän emännän taloudessa sinipiiat hoitivat metsän siipikarjaa, lintuja. Lappi oli tietäjien, haltijoiden ja lintukotolaisten maa. Muualla Suomessa luontomaisemaa sulostuttivat keijut, joilla on unhoon painunut hämärä maine. Nykyään keijut lähinnä tanssivat.

Kasvu ja kuihtuminen kuuluvat elämään, erityisesti viljankasvusta oltiin hallaisten peltojen äärellä huolissaan. Tekemisen modaliteettiin sijoitetut hahmot huolehtivat metsänkarjan ja luonnon hyvinvoinnista, olemisen hahmot ovat viljapelloista syntyneitä, viljaan liitettyjä uskomusolentoja.

Pitkäkyntinen Dagi

24. Näpistelevä kummajainen

Sásasáressa, Másingárojen vanhassa kodissa, asui kauan sitten Dagi-niminen mies. Hänen vasen käsivartensa oli tavallinen, mutta oikea oli erittäin pitkä, yhtä pitkä kuin etäisyys Máwatasta Dáru-saarelle.

Dagi pysyi aina talossaan, mutta yöllä hän venytti pitkän käärmemäisen käsivartensa maata pitkin, ja varasti ruokaa ihmisten puutarhoista. Hedelmäpuun löydyttyä käsi kohosi ylhäälle ja tunnusteli pyöreitä hedelmiä, ja jos puussa ei ollut yhtään kypsää, käsi laskeutui alas ja kiipesi toiseen puuhun.

Pitkäkäsi palasi kotiin löytöjen kanssa. Dagi asui talossa jonka perustukset olivat maassa (ei paaluille rakennettuna kuten tapana oli), ja hän nukkui suuren rummun sisällä, jonka kertoja oli kerran nähnyt.

Dagin tukka ja ihokarvat peittivät koko hänen kehonsa ja kasvonsa, joten hän näytti kasuaarilta tai sialta.
Joka ilta ennen nukkumaan menoa hän huusi: "Háárúbi púra mo Dági no. - Onko täällä ketään? Dagi täällä.

Hän tappoi sikoja ja muuta riistaa kietomalla kätensä eläimen ympärille ja murskasi niiden luut, ja vesi ja polttopuut kiikutettiin kotiin käsikannossa. Dági katkoi kuolleita puita polttopuiksi, mutta vehreät puut hän jätti ennalleen. Jonkin matkaa Dagista asui kaksi naista, joiden puutarhasta hän varasti. Hänen sormenkyntensä olivat kuin koukut, ja kerran hän toi mukanaan pikkurillin kynnellä kengurun, kasuaarin nimettömän kynnellä, keskimmäisen sormen kynnellä sian, hedelmän etusormella, ja koko joukon muita puutarhatuotteita peukalon kynnellä.

Dági kypsensi varastetun ruuan illalla ja lausui tavallisen tapaan valituksensa, mutta kukaan ei kuullut häntä. Huomenna menen saalisretkelle, hän sitten huusi, "yksi tappaa kengurun, toinen tappaa kasuaarin, kolmas menee tappamaan sikaa, neljäs noutaa hedelmiä, viides mies katsoo puutarhaa. - hän puhui sormistaan.

Yöllä hän päästi kätensä, ja se saavutti kaksi taloa, joissa kaksi naista elivät. Tunnustellen tietä käsi napautti kahden majan seinää, mutta naiset nukkuivat eivätkä kuulleet mitään. Käsi kulki vanhemman sisaren taloon ja pihisti banaanitertun ja kulhollisen mábusia, tarosta, kalasta ja kookosmaidosta tehtyä seosta, jonka nainen oli valmistanut sioilleen. Dagi vei kotiinsa varastetun ruuan ja mábusia syötyään, hän ajatteli sen olevan hyvää ja makeaa ruokaa, kuin miehelle tehtyä. Niin hän päätti jättää naisen sian, kengurun ja ottaa joka yö vain tuota yhtä ruokaa astiasta.

Seuraavana yönä hän löysi saman talon ja varasti hieman lisää mábusia, toi kotiin ja tuoksuteltuaan sitä hän sanoi: - Ensimmäisellä kerralla oli kovan työn takana löytää tätä ruokaa, mutta nyt sen sieppaaminen käy nopeasti. Vanhempi sisko, joka huomasi mábusia puuttuvan, epäili että nuorempi sisar ottaa on ottanut sen, mutta jälkimäinen sanoi: Miten muka olen ottanut sen? Minulla on puutarha, sinulla on puutarha, molemmat teimme mábusia.

Mutta vanhempi sisar näki sormenjäljistä, että joku oli ottanut puuroa ja he riitelivät. Seuraavana yönä vanhempi sisar ei nukkunut vaan piti vahtia, jotta saisi selville kuka varas oli. Keskiyöllä hän kuuli, kun Dágin käsivarsi ryömi maata läpsien lähemmäksi ja lähemmäksi, vahti ajatteli sen olevan sammakko, joka hyppii. Jonkin ajan kuluttua käsi löysi tiensä taloon ja tarttui mábussimaljaan, palaten samalla tavalla.

Nainen sytytti valon ja katsoi kättä huudahtaen: Voi ei, yhtään ihmistä ei tullut sisälle, vain tuo käsi tuli sisään. Aamulla hän kutsui nuoremman sisarensa luokseen ja sanoi: Riitelimme

turhaan. Löysin vain käden, joka vie mábusin. Jätä talosi ja tule muuta luokseni, vahditaan yhdessä kuka vie ruuat. Seuraavana päivänä, naiset puuhastelivat puutarhassa, ja tekivät kaksi pitkää köyttä. Yöllä nuorempi sisko lukitsi talon ja liittyi siskonsa seuraan.

He pitivät vahtia ja pilkkoivat kasveja taipuisiksi köysiksi, vanhempi sisko sanoi: Toiseen päähän tehdään suuri silmukka; katsokin että kun käsi aikanaan tulee, sidot käden nopeasti ja tiukkaan. Keskellä yötä käsi tuli hyppien, jolloin vanhempi sisko kuiskasi: Hän tulee nyt.

Hetken kuluttua käsi tuli majaan valmiina tarttumaan puuroastiaan, samassa nuorempi sisko veti köyden tiukasti ranteeseen, ja molemmat sisaret kiinnittivät lopun köyden ympäri pöydän. Dagi yritti päästä ansasta, mutta ei voinut ja ajatteli: Kuka mahtoi ottaa minut kiinni niin nopeasti? Naiset sytyttivät soihdun ja katsoivat kättä: Voi miten karvainen käsi! Hiuksia oli irronnut myös maahan. Naiset halusivat selvittää, minne käsi johti ja seurasivat sitä jonkin matkaa, mutta koska oli liian pimeää, he palasivat ja odottivat päivänvaloa majoissaan.
Dági jatkoi kätensä kiskomista, mutta ei voinut saada sitä vapaaksi.

Aamulla kaksi siskoa irrottivat köydet ja vanhempi sisar sanoi: Jätä köysi käteen ja pidä kiinni siitä köydestä, minä pidän kiinni kädestä. Seurataan mihin käsi menee, jos hän potkii matkalla, kulje nopeasti puiden suojassa. Käsi veti heidät varovasti yhä lähemmäksi Dágia.

Nuorempi sisko sanoi: Luulen ettei se potkaise, vaan haluaa minun tulevan hänen luokseen. Dagi ajatteli kättä takaisin vetäessään: Se on raskas, mutta tulee nyt takaisin ja sitten Dági kääri kätensä talon nurkkaan kuin käärmeen, kun yksi kulma täyttyi, hän pani loput toiseen.

-Talo on täällä, vanhempi sisar sanoi, aluksi he olivat peloissaan, mutta kurkistivat sitten taloon sanoen: Mikä tämä talo on, kun se on täynnä samaa köyttä?
He sanoivat Dagille: Oletko sinä mies?
– Olen kyllä, nimeni on Dági. Mistä tulette? –

Seurasimme pensaikkoa, me kaksi naimatonta naista, joilla ei ole yhtään miestä, ruoka jonka pihistit kuuluu minulle, siksi minä tulen. – vastasi vanhempi sisko.
Dagi sanoi: Minun puutarhani ei näytä hyvältä, näytän mitä olen voinut tehdä yhdellä kädellä. Voitte hakea ruuan, joka kuuluu teille.
Naiset noutivat ruuan, ja he olivat hyvin iloisia.

Puutarhaan oli kasvit istutettu hyvin epäsäännöllisesti, siellä täällä oli tyhjiä aukkoja eikä Dági voinut ymmärtää kätensä jälkiä. Naiset toivat kotiinsa ruokaa ja heistä tuli Dágin vaimoja ja niin he jäivät Dágin luo.
Yöllä kun vaimot nukkuivat Dági lähetti kätensä sieppaamaan paljon sikoja, kenguruita, kasuaareja ja asetti ne naisten viereen, mistä he aamulla löysivät. Naiset teurastivat eläimet ja keittivät ruokaa.

Jonkin ajan kuluttua naiset menivät hieman syrjemmälle kuiskien – Voi raukkaa, parempi olisi leikata hänen kätensä, joka on liian raskas kantaa. Kun hän nukkuu, katkaisemme sen. Illalla Dági kysyi tavalliseen tapaansa – Onko siellä ketään? Kuka hankkii ruuaksi paljon sikoja, kasuaareja, kenguruita? Tänään en tapa mitään, seuraavana yönä menen jälleen. Sitten hän nukahti ja kaksi naista sanoivat – Hetkemme on koittanut, hän nukkuu koko yön. Hetken kuluttua he yrittivät herättää hänet kysymällä – Nukutko? Talo palaa!

Mutta Dági ei liikahtanut. Niinpä he katkaisivat hänen kätensä kahdesta kohtaa, hieman ranteen yläpuolelta ja vähän olkapään alapuolelta ja heittivät pois keskiosan ja liittivät kädenpalat yhteen täsmälleen toisen käden pituisena.

Leikkaamiseen käytettiin bambuveistä ja simpukankuorta. Dági nukkui koko ajan. Operaation päätteeksi naiset ajoivat karvoituksen ja jättivät kulmakarvat ja viikset. Viime mainittuja pidetään koristeellisena miehen merkkinä, koska naisilla ei ole partakarvoitusta. Hieman karvoitusta jätettiin myös poskiin ja keskelle rintaa sekä genitaaleihin, mutta ei penikseen, joka ajeltiin paljaaksi. Sitten he maalasivat Dágiin kaikenlaisia koristekuvioita mustalla hiilellä ja vedellä sekä valkoisella mudalla. He jättivät hieman vettä maljaan, jotta voisivat nähdä Dágin reaktiot kun hän herää. He hautasivat käden jäänteen ja puhdistivat talon huolellisesti ennen nukkumaan menoa.

Jonkin ajan kuluttua Dági heräsi ja alkoi tuijottaa. Hänen kaksi vaimoaan katselivat häntä salaa. Dági nosti leikattua kättään ja huudahti: - Haloo! Ajatellen että oli nostanut lyhyttä kättään, hän nosti toista kättä, mutta sekin oli lyhyt. – Haloo, nehän ovat samanlaiset! hän huudahti. Kumpikaan käsi ei ollut enää raskas. Hän kuljetti kättään vartaloaan pitkin ja tunsi ettei se ollut enää karvainen. Lopulta hän hypähti ylös ja huusi – Dági, Dági, Dági! ja hänen kaksi vaimoaan katseli häntä hänen iloitessaan. Dági katsoi kuvajaistaan vedestä ja huudahti: - minäkö tuossa, ihan oikea ihminen! Olen maalattu, olen saanut monia kauniita kuvia kehooni! Haloo, olen kunnossa, olen mies nyt! Ja hän hyppäsi ylös ja tanssi ympäri taloa huudellen ulos – hyvä nyt, kaikki hyvin nyt! Hän herätti vaimonsa ja sanoi: - Miksi te nukutte? Olen kunnossa nyt! Tänä yönä olen päässyt kädestä, ja olen normaali nyt. Mutta kaksi naista tiesivät totuuden ja sanoivat: - Oi, sinä luikuri, et tehnyt sitä itse , me kaksi teimme sen.

Naiset palasivat koteihinsa ja valmistelivat suuret tanssiaiset, joihin Dági tulisi hieman myöhemmin. Matkalla kotiin he kutsuivat monia kyläläisiä tanssijuhliin, kutsu lähetettiin myös Gúruruun, Tatiin, Ugiaan, Tatirueen, Mirapoon, Baduun (Irupi), Darubeen, Lameen, Olmeen, Waleamuun, Irueen ja Ariparan ihmisille.

Dági ja kaksi naista tekivät suuret tanssijuhlavalmistelut ja kutsutut saapuivat määräpäivänä. Dági saapui toisten kanssa ja hän veti nuolensa ja kuulutti,– Dági täällä! Kukaan ei tuntenut häntä ja siksi naiset olivat päättäneet pitää tanssiaiset näyttääkseen jokaiselle: - Katsokaa kaikki ihmiset, tässä on Dági.

Suuret määrät ruokaa tarjottiin ja ihmiset söivät omissa ryhmissään. Auringon laskiessa he alkoivat tanssia, mikä on pensastolaisista omituista. He lauloivat monia lauluja, ja yksi niistä kuului:

- Yöaikaan mies hyvältä näyttää kaikkine koristeineen.

  Päiväsaikaan mies on kylläinen, kehoine ravittuineen.

Tanssi jatkui koko yön. Auringon noustessa he tappoivat kaksi sikaa ja tarjosivat aamiaisen kaikille, sitten kaikki menivät kotiinsa. Dagi ja hänen kaksi vaimoaan palasivat kotiinsa Sásasáreen, ja jäivät sinne. Jonkin ajan kuluttua vanhempi nainen synnytti pojan, jonka nimi oli Núe, ja nuorempi nainen sai tytön. Eräänä päivänä, kun lapset olivat kasvaneet Dagi sanoi: "Ei ole hyväksi, ettei täällä ole ihmisiä, parempi että poika ja tyttö menevät naimisiin, ja niin heistä tuli aviopari.

Tämän kertomuksen jatko on tarinassa Núesat ja ensimmäinen kookospähkinä. (Ks. no. 263; Námai, Mawáta).

A. Toisinto myytistä.
Eräänä päivänä kauan kauan sitten kun Másingáran ihmiset työskentelivät puutarhoissaan lähellä kylää oli eräs mies, joka oli kotona ja harrasti seksiä pojan kanssa, joka nukkui yhdessä taloista. Pojan isä oli houkutellut miehen taloon, koska se oli käytäntö, joka teki pojista terveitä ja vahvoja. Miehet eivät halunneet naisten tai lapsien tietävän siitä. Mutta poika valitti siitä, mitä mies teki, ja kaikki kuulivat tapauksesta, naiset ja lapset myös. Oli erittäin huono asia, että salaisuus oli paljastunut, sen seurauksena maa alkoi tärähdellä, suuri hyökyaalto nousi merestä ja kaikki ihmiset hukkuivat. Sen jälkeen vesi palasi takaisin.

Eräs merkittävä mies pakeni kanootissa ja saapui Túmamópeen. Siellä hän valmisti suuren rummun. Hänen ruumiinsa oli kauttaaltaan karvainen kuin sialla tai kasuaarilla, hänen kätensä olivat kuin suunnattomat käärmeet. Hänellä oli tapana varastaa ihmisten puutarhoista samalla tavalla kuin ensimmäisessä versiossa. Hän varasti pois ruoan, jotka kaksi Tati-naista olivat nimenneet Púapeksi ja Pápeksi. Seokset oli tarkoitettu sioille. Nuorempi sisko sitoi käden ja seurasi sitä Dagin luo. Hän ei kertonut vanhemmalle sisarelleen, mitä hän näki siellä, ja toisena yönä hän taas meni Dágin luo, katkaisi hänen kätensä normaalipituiseksi ja muotoili lopuksi sormet ja peukalon. Hän ajeli ja koristeli kehon, ja Dági oli suuresti hämmästynyt herätessään. Nainen toi siskonsa ja mies nai heidät molemmat.

Eräänä päivänä pidettiin tanssijuhla. Dági löi rumpuaan ja naiset tanssivat. Hän lauloi,

- Läheiseni kuolivat kauan sitten. Missä kaikki ovat? Yksin tanssin, kukaan ei auta minua.

Metsästyksen jälkeen Dágilla oli tapana laulaa seuraavaan laulu paluumatkalla, jotta vaimot saisivat tietää metsästyksen olleen onnistunut.

- Núgu kámuda laialia séa gie mlále úpera.

Dagin vanhempi vaimo synnytti pojan, jonka nimi oli Núe, ja hänen nuorempi vaimonsa tytön, jonka nimi oli Òmeme, ja kun lapset kasvoivat he menivät naimisiin. (Muutamat Másingára miehet).

24.1 Sormet pelissä

"Kerran hän toi mukanaan pikkurillin kynnellä kengurun, kasuaarin nimettömän kynnellä, keskimmäisen sormen kynnellä sian, hedelmän etusormella, ja koko joukon muita puutarhatuotteita peukalon kynnellä.

Dági kypsensi varastetun ruuan illalla ja lausui tavallisen tapaan valituksensa, mutta kukaan ei kuullut häntä. Huomenna menen saalisretkelle, hän sitten huusi, "yksi tappaa kengurun, toinen tappaa kasuaarin, kolmas menee tappamaan sikaa, neljäs noutaa hedelmiä, viides mies katsoo puutarhaa. - hän puhui sormistaan."

Tiivistelmä Dagi-tarinasta saalistussormituksina voi viitata totemismiin. sormet ovat oleellinen osa kättä ja sen tarttumisotetta, käden toimintoja ohjaavat aivotoiminnot vievät aivokapasiteetista suuren osan, joten seitsemän miehen tai seitsemän ämmän systeemi voidaan laskea myös rinnastaa perusmerkityksiltään sormiin, joka on tietynlainen perusta kymmenjärjestelmään, systeemiin joka on laskettavissa kahden käden sormin. Yhden käden viisi sormea on viisi eli sama kuin meemikaavan perustekijöitä. Kaksi muuta tekijää ohjaa, strateginen toiminta johtaa tulevaisuutta. Dagin tarina on sivilisoitumistarina. Suomalaisten sivistystarinan on taltioinut Aleksis Kivi teokseensa Seitsemän veljestä.
Kuten sormia on viisi, vasemman ja oikean käden sormet lukien, niin myös seitsemän ämmän systeemi voi saada myyttisen tulkkiutumansa Plejadien tähtisisaruksista, joiden miehinen ja raadollinen ilmentymä elää filologisena roolituksena seitsemän veljeksen hahmossa. Plejadien tähdistön nimet ovat peräisin kreikkalaisesta mytologiasta, taivaan tähdillä ja planeetoilla on vuosituhansia ollut seitsemän vakiosymbolia tähtihaltijoina. Koska myyttiin on liitetty toisinto, niin tavallaan sillä kuvataan nykykielellä sitä, että kyseessä on se tavallinen tarina. Kuinka kyse voi olla jostain tavallisesta, kun päähenkilö on varsinainen kummajainen käytökseltään ja olemukseltaan. Lopulta myötätunto Dagin lopulta kuitenkin paransi ja teki yhteiskuntakelpoiseksi. Kyse on siitä, mikä ajan mittaan vieraannuttaa ja mikä sosiaalistaa.

Tämä systeemi ristiin luokittaa, ja Dagin tarina kuuluu eksotiamyteemin pariin. Eksotika kreikkalaisittain tarkoittaa kansanuskomushahmoja piruineen. Tunnetumpi sana eksoottinen voidaan ymmärtää mm. ulkomaalaisena, viettelevänä, outona, värikkäänä, uteliaana, erilaisena, kiehtovana, hohdokkaana, erikoisena, romanttisena, tuntemattomana, epätavallisena, avant-gardena, houkuttelevana, vieraana, kaukaisena, ulkomaisena, tuotuna, monimutkaisena, omituisena, ulkopuolisena, huomiota herättävänä, tavanomaisesta poikkeavana.

Hänen sormenkyntensä olivat kuin koukut, ja kerran hän toi mukanaan pikkurillin kynnellä kengurun, kasuaarin nimettömän kynnellä, keskimmäisen sormen kynnellä sian, hedelmän etusormella, ja koko joukon muita puutarhatuotteita peukalon kynnellä.
…
Dági kypsensi varastetun ruuan illalla ja lausui tavallisen tapaan valituksensa, mutta kukaan ei kuullut häntä. Huomenna menen saalisretkelle, hän sitten huusi, "yksi tappaa kengurun, toinen tappaa kasuaarin, kolmas menee tappamaan sikaa, neljäs noutaa hedelmiä, viides mies katsoo puutarhaa. -hän puhui sormistaan.

Aukottoman ihmisen tarina on kumppanitarina Pitkäkyntiselle Dagille. Myteemilajina tarina sijoittuu eksotian piiriin ja korpusmaisuuden aihionnissa runomatriisissa eksotia sijoittuu ilmiöinnin maailmaan ja merkkiverkko-merkityslajiin. Pitkän käärmemäisen käden omistavan Dágin tarinassa on monia tasoja ja näkökulmia, joihin tarttua. Kun kyse on näpistelystä, niin ei ihme että sormet ovat se piilofokus, joka tarinassa pilkottaa. Kuten tarinassa kerrotaan:

Hänen sormenkyntensä olivat kuin koukut, ja kerran hän toi mukanaan pikkurillin kynnellä kengurun, kasuaarin nimettömän kynnellä, keskimmäisen sormen kynnellä sian, hedelmän etusormella, ja koko joukon muita puutarhatuotteita peukalon kynnellä.
…
Dági kypsensi varastetun ruuan illalla ja lausui tavallisen tapaan valituksensa, mutta kukaan ei kuullut häntä. Huomenna menen saalisretkelle, hän sitten huusi, "yksi tappaa kengurun, toinen tappaa kasuaarin, kolmas menee tappamaan sikaa, neljäs noutaa hedelmiä, viides mies katsoo puutarhaa. -hän puhui sormistaan.

Kullakin sormella oli oma tehtävänsä. Sormet pelissä on myös suomalaisessa sammon ryöstössä, Louhi tosin sai näpeilleen, kun Väinämöinen katkaisi muut sormet, vain sakarisormi eli pikkurillin jäi jäljelle. Dágilta meni loppujen lopuksi käsikin, mutta toimenpiteellä oli kuitenkin suotuisat seuraukset. Louhen sormen menetyksen lisäksi Kalevalassa on yleinen formula runolaulusta, jossa laitetaan sormet sormien lomahan. Vähemmän tunnettua on Lemminkäisen ivaele Pohjolan jumalten juomingeissa käärmeisen tuopin kanssa. Lemminkäinen tekee hävyttömän eleen peukalolla ja sormella niemttömällä. Kuvio tunnetaan lasten sormivarjoleikeissä jäniksenä.

Dágilla sormet olivat erikoistuneet eri pyyntilajeihin. Sakarisormilla saatiin pussieläimiä, nimettömällä kasuaarilintuja, keskisormella sikoja, etusormi poimi hedelmiä ja peukalo puutarhatuotteita (juureksia ja kasveja). Puutarhatila ei ollut lukittu, joten Dágin ei tarvinnut peukaloida lukkoja, sen kun vain luikerteli kasvimaalle.

Perussovelluksessa tilanne on tämä yhden käden sormituksena:

Subtaso: Mitä Dagi duunaa?
haasteena yhteisökelpoisuus = topos = peukalo (heimon tavat)
yhteisön häirikkö – Dagi etsii ruokansa puista = etusormi (osoittelu, vieroksunta)
oppiminen = motiivi = keskisormi (oppii syömään valmisaterioita, varastaa puuroa ja eläimiä)
poikkeavuus – syrjitty/syrjäytynyt= nimetön (persona non grata, poikkeava ulkomuoto, mr. no-body)
eristyminen – seuran kaipuu = pikkurilli (toive kumppanuudesta, eristynyt asema, rumpu kotina)

Metataso: Dagin osa ja kohtalo
kokemus = realiteetti = keskisormi (käärmekäsi ja kohtalon osa oli raskas taakka)
analytiikka = kronos = peukalo (toisintotarina)

Tarinassa peukalo kertoo tilanteen haltuun otosta. Palloa ei voi heittää hyvin ilman peukaloa ja näppituntumaa tekeillä olevaan. Isän oppien mukaan pitää olla näppituntuma, muuten ei tule mitään hommasta. Pianistin tai soittajan tulee osata sormien paikat soittimella sekä instrumenttinsa laatu.

Naiset huomasivat, että joku oli käynyt varkaissa heidän puutarhassa, mutta he ajattelivat että jotkut lepakot tai muut eläimet olivat vierailleet puutarhassa.

> Mitä huoli Lemminkäinen! Ei tuossa kovin hätäillyt.
> Tapasip' on taskuhunsa, löihe kukkaroisehensa,
> otti teiren sulkasia; hieroa hitustelevi
> kahen kämmenen välissä, sormen kymmenen sovussa:
> siitä syntyi teirikarja, koko parvi koppeloita.
> Syöksi ne kokolle suuhun, antoi appajan kitahan,
> kulkkuhun kokon tulisen, ikenihin iskulinnun.
> Sillä siitä selvittihe, pääsi päivän ensimäisen. (Uusi Kalevala, 26. runo).

24.2 Etusormi

Monella 1900-luvun maaseudun kasvatilla voi olla muistikuva kiellosta, ettei saa osoittaa sormella. Tällöin kyseessä on etusormi. Sormimerkeistä tunnetuimpia lienevät peukalon ja pikkurillen muodostama sarvipää ja keskisormimerkki, joka on lähinnä visuaalinen haistattelu. Metsästäjäperinteessä sormilla ja kädellä on erityinen merkitys, mutta metsästäjä ei puhu sormista lainkaan, on vain koukistajalihas ja liipasimen painanta. Kädet saattavat täristä riistahorkan kynsissä, tai ei kädet, ase tärisee. Kaikki käden sormet ovat kuitenkin olleet nimetyt, vasen käsi toisin ja oikea toisin. Lähes poikkeuksetta peukalon nimenä on peukaloputti ja etusormen suomensotti tai tuomentotti. Poikkeuksia on muiden sormien osalle tullut enemmän. Harvinainen, ilmeisesti vasemman käden tietoa edustava sormiloru kuuluu: Puomistukki, eppiikki, försmanni, herttajussi ja pikkuvilkkari. Koukistaja on saanut nimekseen eppiikki, mutta varsin veikeästi tunnemme päällysmiehen savolaisominaisuudesta. (hoirvirunot)

Eurooppalaisessa kosmogoniassa astrologia jakaa taivaan planeettahaltijoiden kesken, ja kunkin sektorin alla sama vaikutus läpäisee koko luomakunnan. Jotain tämän tapaista muinaissuomalaistenkin uskomuksissa lienee ollut, vaikkakaan he tuskin puhuivat eläinradasta, heille taivaankansi näyttäytyi suurlahdin jälkeen siivattarattaana, otavana eli kärrinpyöränä, jonka keskiössä taivaantolppana ja perimmäisenä asuntatähtenä oli Pohjantähti, jonka ympärillä elämä pyöri. Joidenkin tulkintojen mukaan Lemminkäinen hirvenhiihdossaan ajoi aurinkoa ja kosioretkellään Pohjolaan kosi kuutarta, kalvaan kuultavaa Pohjan neitoa. Kalevala luonnehtii Lemminkäistä vereväksi ja Pohjan neittä kuulakkaaksi.

Ruumiin kuvat on kosmoksen mikrokosmos. Kalliokuvista päätellen erityistä merkitystä muinaissuomalaiset ovat tunteneet kättä kohtaan. Käden kuvaa on myös käytetty taikamerkkinä. Tähdissä on sakarat, ja kämmenessä pikkurilli on saanut nimekseen sakarisormi. Kallioiden punaväriset kämmenen jäljet eivät kerro mitään puihin tai kasveihin liittyvistä uskomuksista, mutta lasten sormiloruissa on jäljellä joitain Ison härän tappoon liittyviä yhtäläisyyksiä ja merkillistä on myös etusormen säännönmukainen nimittäminen suomen tai tuomentukiksi eri muunelmineen. Luettelossani hirvipuuksi on nimetty haapa, mutta Ritvalan helkavirsissä Tuomen syntyrunossa rinnastetaan tuomi hirven juoksuun hikeen asti. Hirven hikoamiskyky ei ole kaksinen, joten liika juokseminen voi hirven tappaakin nostamalla ruumiin lämpötilaa.

Runon maininta viittaa ehkä taivaallisen romanssin alkujuurille, ja totemistiseen alkuun kosmisessa jahdissa, jossa muut jumalat kansoittivat muut puut. Tammi tai tuomi osui hirven haltijalle, joka ilmeisesti oli myös suomalaislappalaisten haltija eikä jäljellä ole muuta kuin lastenloru, joka sitkeästi rallattaa suomen tuomena ja päinvastoin, peukalopotin jälkeen tulee suomensotti alias tuomentotti, mutta puhutaan myös tuomentukista tai suomentukista. Peukalo on joko peukalopukki tai -potti.

Vesilahdella tämä on toisin, poikkeuksellisesti he ovat nimittäneet etusormea honkasälliksi, ja joissain paikoin etusormi on isotukki tai kaukalo. Kaukalo vuorostaan on merkitykseltään melko lähellä taviokuurnaa, leppärintaista lintua, jonka levinneisyysalue on samoilla havumetsävyöhykkeen alueilla kuin hirvenkin. Ympäri käydään yhteen tullaan metsänherran Tapion valtakunnassa. Entinen lasten hokema nikotukseen oli: Nikko niiteen, toinen tuomeen, kolmas koivuun, neljäs neitoon, viides viitaan, kuudes kuuseen, seitsemäs seipääseen, kahdeksas kantoon, yhdeksäs yöpuulle, kymmenes kylälle, nyt on nikon pää poikki. Hoku oli luettava yhteen menoon kertaakaan välillä hengittämättä ja niin herkesi nikottamasta.

Sormiloruissa ja Ison härän (sian) runossa on molemmissa kyse lahtaustoimista, sillä kuhmoniemeläisessä lasten sormilorussa on sanat:

Peukalopotti sai sian hei!
Suomensotti sen kotia vei!
Pitkä mies siltä niskan taitti
Nimetön makkarat laitti.
Pikku tilli ne suuhunsa vei.

Tilli ei ehkä ole pelkkä murremuoto sanasta rilli, vaan sisältää syvemmän merkityksen, sillä tilli on paitsi maustekasvin myös tietäjän nimi, tulilappalaisen peräti. Tilli merkitsee myös tikkaa. Viinaksien katselusta nimitys on siirtynyt tillissä olemiseksi, humalatilan nimitykseksi. Mikäli lorun tilli viittaa tietäjälaitoksesta kerrottuun runoreliktiin, on lorun toistuvalla nimiparilla peukaloputti ja suomensotti/tuomentotti erityinen merkitys.
Lastenlorut, kronikat, sarjakuvat ja karikatyyrit muokkaavat sanottavan iskevään ja olennaiseen muotoon, josta kaikki turha on karsittu pois ja olennaista liioiteltu. Suomen metsästäjäin liiton emeritus hallituksen puheenjohtaja metsänhoitaja Aarne Liuksiala on yhdistänyt taiteellisella etevyydellä olennaisen suomalaisuuden, tuomimytologian, ja kuuttaren salaisuudet pilapiirroksessaan, jossa akateemikko Koskenniemi sommittelee riimejä "aukaistessa luomen nään kukkasia tuomen näin huomen on suomen. Siinä näkijä missä tekijä. Ilvessalo sahaa pölkkyä todeten: Päin mäntyä on tutkimus ohjattava, ja Okkonen sutii väriä maisemaan jumalanviljan hännällä ja Toivonen tunnistaa parlografista selviä suomalaissävyjä monelle hirvestäjälle tutuista suloäänistä klik-klunk-prr s. Nevanlinna funktioi Suomea maailmankartalle ja Aaltonen muovailee versiota kultaneidosta.

Ken nylkee, hän piirtää ruhon, joten lopuksi tämän työn ymmärtämislajien myyttiseksi perustaksi esitettäköön harvinainen muistuma piirronvetolorusta Laitilasta. Jokaisen uurron kohdalla sanotaan sana. Teen, teen, mitä mä teen, teen näitä, puukon päitä, jollet usko, tule kattoma, lyö viisitoista… Eksoottista tämäkin. Kun teräaseella hakkaa pölkkyyn tiuhasti vieri viereen viisitoista sanan painotusta, teho on varma. Sopinee napakaksi vastalauseeksi liian innokkaille piirtoneuvojille nykyaikanakin.

Tietäjien kieli on toinen ja vasemman käden merkitys on myös toinen. Loruissa tämä ilmenee siten, että suomensotti ja tuomentotti ovat oikean käden sormen tietoa, ensikäden tietoa. Nurinkäännetyn maailman nimet ovat toiset, vasemman käden peukalolla ja etusormella tehtävät toimet ovat olleet kahtalaiset, peukalo on täintappaja ja etusormi voinlappaja tai hivenen arvoituksellisimmin ruotsalaisvoittoisesti lillingen, julvingen tai peu ja toomasse. Selkokielisesti sanottuna vasemman käden peukalo sopi estävään ja suojaavaan taikuuteen ja oikea käsi edistävään ja toimeentulon turvaavaan taikuuteen. Oletan, että sekaannus suomensotin ja tuomentotin säännönmukaisesta sotkemisesta on kotoisin tästä ilmiöstä. Tuometar on tuonetar, vasemman käden etusormi ja suometar oikean käden etusormi, ojentava, neuvova, opastava, joskus tuomitsevakin.

Penttahinen eli viisiloppinen on viisisakarainen taikamerkki, jota on piirretty ovien pieleen ja talousastioiden pohjaan. Oletetaan, että viisiloppinen on saanut nimensä, ja taikavoimansa aurinkokuntaamme kiertävistä planeetoista sekä maan keskustähdestä kiertolaisineen. Saamme seitsemän peruselementtiä, jotka symboloivat kutakin elämänaluetta. Mikäli näin on, ne tulisi olla myös tarvehierarkian perusteella modalisoitavissa. Ja ovat ne. Sormilla on yhteys sakarina tähtiin, Sakari on suomalainen etunimi, mutta puhutaan myös sakaritähdistä, ei vain sakarisormesta.

Uskominen TIETO (Merkurius)
Tekeminen MIES (Mars)
Oleminen NAINEN (Venus)
Tietäminen KULTTUURI (Saturnus)
Täytyminen LUONTO (Jupiter).
Tahtominen LIIKKUMAVAPAUS (Aurinko -> aurinkohirvi)
Voiminen KODINONNI (Kuu -> kuutar).

Kuten Ilmari Kianto sen sanoo, mies on luotu liikkuvaksi, mies tahtoo toimiinsa liikkumavapautta, nainen on harjaantunut kotatulen vartija, jolle kodinonni on tärkeää. Hyvin monimutkainen ja hienovarainen tietovaranto on jäljellä ja löyhin sitein jäljitettävissä kosmogoniseen aurinkohirvimyyttiin ja hevosuhrien ja uhriporojen rituaaliseen jatkumoon. Runo oli aikansa tiedonhaltija, kulttuurin edustaja, laulaja, mutta runoja liikkui myös luonnossa hirven hahmossa. Tulilappalainen oli tietäjä ja noita etevyydessä ylitse muiden. Hän tiesi Panun tavat, käsitteli kirvestä ja henkiä tarpeen mukaan.

25. Papualaisten tarinamotiivit eeposkaavana

Thomas H. Slonen julkaiseman Wanton Nespaper:ssä alun perin julkaistu tarinasarjan perusteella sadan vuoden takaisten papualaismyyttien 31 keskeistä aihetta on sijoitettavissa eeppiseksi kerronnan kaavaksi elonkaavan funktiosovelluksena viiteen pääryhmään ja kolmeen metaryhmään.

I Konsultaatio, neuvot, neuvokkuus

sister	brother	sisko	veli
girl	wife	tyttö	vaimo
father		isä	

II Viestintä, tieto, tarinat, myytit

how	origin	kuinka	alkuperä
where	why	missä	miksi
born		syntynyt	

III matkat, retket, seikkailut

masalai	ghost	piru	kummitus
killed	died	surmattu	kuollut
kylä		kylä	

IV sota, seikkailut, taistelut

cassowary	marsupial	kasuaari	ussieläin
snake	bird	käärme	lintu
married		avioitunut	

V sankariteot, kokeet, näyttö, uroteot

sun	moon	aurinko	kuu
fire	strars	tuli	tähdet
woman		nainen	

Metafunktiot:

Aloitusfunktiot: saalistus-riista
hunting – food / metapiirteenä ravinnon saanti

Vastusfunkitot: luonto-ympäristö
hunger – mountain / metapiirteenä olosuhteet

Hallintafunktiot: keräily – viljely
tree – yam / kasvisruoka

Yli tuhannen myytin otsikoiden mukainen asiasanoitus paljastaa keskeiset arvot, joiden mukaan papualaisheimot elävät. Tässä työssä on analyysin perustana seitsemän groteskia myyttiä, joiden pohjalta tarkastellaan primitiivistä kulttuuria miellekarttana Malinowskin tarvehierarkioihin ja Maslown tarvehierarkioihin peilaten. Näissä kahdessa rinnakkaisessa systeemissä on seitsermän tasoa, tämä siksi että rinnan kuljetetaan myös modaliteettijakoa. Kategoriajaot vaithelevat sen mukaan, mihin elonkaavan mukaiset asiasanaviitteet (funktiot) sijoittuvat.

Peruslähtökohtana on seitsenjako, joka tulee esiintymään monelta näkökannalta katsottuna. Modaliteetteihin perustuvassa perusjaossa on nlejä kertaa seitsemän eli 28 funktiota, kussakin modaliteetissa on neljä motiivia. Pitkäkyntisen Dagin tarina on paloittelutarina, joka kuuluu täytymisen modaliteettiin. Kun Aukottoman ihmisen myytti kertoo fyysisestä poikkeavuudesta vajavaisuutena, niin Pitkäkyntisen Dagin tarina vuorostaan kertoo fyysisestä liikakasvusta. Molemmissa myyteissä keskeisestä roolia näyttelee ruoka, kypsennetty ja valmistettu ruoka.

Pitkäkyntisen Dagin myytti kertoo kehosta ja sen suhteesta yhteisöön moniulotteisesti. Keskeistä tarinassa on sormet, pieni episodi ei ole pitkä ja vaikuttaa irralliselta kokonaisuuteen nähden, mutta sormilla on syvempi merkitys ja suhde toteemiseen. Sampon maininta tatuoinnin, ihokoristelun vaikutuksesta identiteettiin on tarinassa merkittävä kuvaus. Dagi sai uuden yhteisön hyväksymän identiteetin, kun varasteleva käsi ja liika villeys so. karvoitus poistettiin ja paljaalle pinnalleen hän sai tatuoinnit, ja niin tehtiin varkaasta yhteiskuntakelpoinen mies.

Eepisessä kategoriassa tarina kuuluu lähinnä sankaritekojen sarjaan, jossa urotekona olivat yölliset saalistusretket ryöstelyn ja metsästyksen muodossa. Dagi on tässä eräänlainen papaualaisversio varallisuudenkartuttajasta parasta. Kuten para, niin Dagikin kantoi saaliinsa naisten ruokatarpeiksi.

Kasuaarijalkainen poika

26. Lisää iskukykyä

Groteskien myyttien sikermässä Kasuaarijalkainen, tarina erikoisen jalan omistavasta pojasta, on sijoitettu voimisen modaliteettiin. Voiminen on yhteydessä kykyyn osata, kompetenssiin. Eeppisessä runoudessa kyviykkyys osoitetaan sotatantereilla, ja niin on myös papualaisissa myyteissä. Voiton merkiks riistetään pääkallo, intiiaanien tarinoissa tyydytään riistämään pelkästään päänhaka. Ennen kuin tarinan sotasankareita verrataan Oidipus-myytin tulkintakaavaan on paikallaan esitellä ilmiöintioppi tarvehierarkisena aistiperusteisena laadullisena systeeminä.

Modaliteeteista tarinassa korostuu perusmodaliteetti tekeminen, joka aistivastaavan luokituksena on luokiteltavissa tekemisen modaliteetiksi, jonka symbolina on tasapainoa säätelevä sisäkorva ja ominaisuutena liike, kyseessä vestibulaarinen tarina kasuaarin kuolettavasta potkusta. Samalla tarina on opettavainen tarina, jossa sananparsi, ei kannettu vesi kaivossa pysy, ilmenee varsin karmivalla tavalla. Tai tulevaisuuden tutkimuksen ja antiikin perusteella voisi myös väittää tarinaa hybriskertomukseksi, jossa himoittu tai haluttu, keinotekoisesti paranneltu keho tai ominaisuus osoittautuu kohtalokkaaksi.

369. Eräs Mao nainen synnytti kerran pojan, jonka sääri oli kuin kasuaarilla. minkä vuoksi äiti syötti hänelle yksinomaan kasuaarin lihaa.

Eräänä päivänä, kun poika oli kasvanut täysi-ikäiseksi Mao ja Wiórubi menivät taistelemaan Gémedai-ihmisiä vastaan Wápiin. Kasuaarijalkaisella pojalla oli ystävänä Wiorubi, joka oli hyvin innoissaan taistelun tuomista mahdollisuuksista sanoi - Huomenna minä surmaan monta meistä, saatpa nähdä. Puhuteltu, kasuaarijalkapoika oli hieman häpeissään, koska ajatteli, että ystävä oli saanut oikeat jalat, mutta hänen jalkansa ei ollut hyvä. Siitä ei hyvää seuraa – nähdään, hei sitten. Kun hyökkäyslaivue rantautui Wiorubi hyppäsi rannalle ensin vihollisten kimppuun ja tappoi heistä kolme. Kasuaarijalkainen nauroi jännityksestä ja kiiruhti myös rannalle. Hän potkaisi kovaa kasuaarijalallaan, joka oli yhtä voimakas kuin kiviveitsi. Jalka meni suoraan läpi kehosta, kallo meni mäsäksi ja vatsasta suolet pursuivat ulos. Wiorubi-mies katsoi hämmästyneenä: Herra isä, kunpa kaikki olisivat tuon linnun kaltaisia. Oi hän voittaa minut. Parempi mennä hakemaan kasuaarijalka.

Viimeinenkin Gémeidai-kansasta surmattiin, ja vierailijat katkaisivat heidän päänsä ja palasivat kotiin soittaen trumpetin kuoria, jotta heidän kansansa kotona saisi tietää heidän tulsotaan. Wiorubi meni ystävänsä luo ja sanoi: "Miten sinulla on tuollainen jalka? Opettaisitko minua. Ei jalkaa ole leikattu, vastasi ystävä, -äiti synnytti minut tällaisena. Et saa leikauttaa jalkaasi ja pilata itsesi. -Oi ystävä, lasket leikkiä, sanoi Wiorubi, parempi että leikkaan itselleni tuollaisen säären, kun en ole syntynyt sellaisena.

Niin Wiorubi mies meni ja pyydysti kasuaarin ja leikkasi sen sääret irti. Sitten hän katkaisi omat jalkansa ja kiinnitti kasuaarijalat tilalle. Hän käytti tappia kiinnittämään molemmat jalkojen osat yhteen ja sitten hän sitoi ne tiukasti yhteen. Haava tulethtui hieman, mutta kun se oli parantunut, miehellä oli kasuaarijalat kuten ystävälläänkin.

Jonkin ajan kuluttua Mao ja Wiorubi-kansat menivät taistelemaan Abo-kansaa vastaan ja kaksi kaverusta osallistui retkeen.. He hyppäsivät rantaan yhtä aikaa ja onnistuivat yllättämään

Abo-kylän. Kaksi kasuaarijalkaista kaverusta potkivat paljon vihollista kuoliaaksi erikoisilla jaloillaan, ja heidän kumppaninsa seurasivat perässä ja leikkasivat surmattujen päät. Jonkin ajan kuluttua hyökkääjät vetäytyivät ja kaksi ystävystä jäi heidän selustaansa. Nähdessään heidän olevan yksin, abo-ihmiset keräsivät rohkeutensa ja lähestyivät kaveruksia kun kasuaarijalkaiset kaverukset vetäytyivät hitaasti rantaa kohti.

Sillä aikaa kun toinen piti vahtia jousella ja nuolella, toinen vetäytyi hänen takanaan, ja kun toinen väsyi, ystävä vapautti hänet. Niin he tulivat rantakallioille ja hetken levättyään he päättivät että Mao hyppäisi ensin ja sitten alkaisi ampua toiselta puolen, jotta ystävä voisi hypätä. – Aika kuluu, hyppää nyt, huusi Mao kun hän oli saavuttanut toisen rannan, suojaan sinua, katso. Wiorubi hyppäsi, mutta putosi suoraan kallioille ja kun hän yritti vetää ylös tekojalkaansa mudasta, jalka katkesi. Hän ryömi polvillaan ja huusi – Oi ystävä parempi että kannat minua ! - En voi kantaa sinua – huusi hänen ystävänsä, olisimme molemmat mennyttä. Olen puhunut sinulle, sinä menet ensin. Wiorubi seisoi polvillaan ja hänen ystävänsä yritti kovasti puolustaa häntä ampuen koko ajan. – Liian paljon ihmisiä, he lyövät minut nyt, hän huusi. – Hyvä on, jätä minut, sanoi Wiorubi – vaimoni ja pienokaiseni kuuluvat sinulle.

Jätä kotisi Mao ja asetu asumaan kotiini ja ota vaimoni, hän kuuluu sinulle. Abo-heimolaiset tulivat, Mao juoksi pakoon eikä voinut kuulla kuinka he hakkasivat hänen ystäväänsä kivikirveillään. Kun heidän uhrinsa oli kuollut Abot veivät hänen päänsä. Mao keräsi Wiorubin ystävät ja kertoi mitä oli tapahtunut, ja he valittivat. Seuraavana päivänä he menivät taas taisteluun sanoen – Ei ole hyvä jättää ystävän ruumista haisemaan. Muutoin ystävän aaveet vahtivat meitä käärmeinä, lintuina ja niin he menivät takaisin kostaakseen. Uusi taistelu käytiin ja Mao tappoi jaloillaan paljon ihmisiä, hän meni kahden abo-miehen taloon tappaen koko väen ja nuori sotilas seurasi häntä päitä katkoen. Wiorubin pää löydettiin ja hän otti sen Wiórubi kotiisi haudatakseni sinut. Ja Wiorubi palautettiin kotiin.

27. Kasuaarijalan testi, kuinkas kävikään

Poika oli syntynyt yhdeltä jalaltaan kasuaarin kaltaiseksi ja käytti jalkaansa potkimalla ihmisiä kuoliaaksi, kun hän oli mukana taistelussa. Hänen ystävänsä toivoi saavansa samanlaisen jalan, joten hän leikkasi säärensä ja kiinnitti tilalle kasuaarin jalat. Kerran taistelussa kaksi kasuaarijalkaista ystävystä jäivät jhälkeen muusta joukosta. Keinotekoinen jalka tarttui mutaan ja hajosi, ja mies tapettiin. Myöhemmin kasuaarijalkainen kosti ystävänsä kuoleman.

kvalifioiva koe -> antaa pätevyyden suorittaa pelastusretki. Pelastusretken tai paluuretken onnistuminen riippuu ratkaisevasti siitä. Kvalifioivassa kokeessa koetellaan sankarin rakkautta tai tunteiden ja aikomusten vilpittömyyttä sekä kykyä tehtävään.

YSTÄVYYS, kasuaarijalka petti

Tätä tarkoitusta varten kohdataan haaste:
esim. isä pyytää poikaansa viettämään kolme yötä haudallaan, lampun henki pyytää vapautusta, vanki pyytää armahdusta, sankari kalastaa hauen, saaliseläin pyytää armahdusta. Koe tehostaa samaistumisprosessia, jännitystä ja uskottavuutta, noita aristoteelisia nautinnon elementtejä.
Jäädäkö vai eikö jäädä, viisas päätös

Muita kokeita ovat:

pääkoe / taistelu rinta rinnan - taisteluvalmius
kunniaa tuottava koe / kasuaarijalan esiin marssi

27.1 Triadit ja neliöt tienä kohti modaliteetteja

AISTIMODALITEETIT ja SYMBOLIFUNKTIOT

Modaliteetti	Aisti	Toiminto	Symboli	Symbolifunktio
Tietäminen	näkö käsi	visuaalinen	silmä käsi	ymmärtäminen
Tahtominen	kuulo	auditiivinen	korva	oppiminen
Voiminen	tunto	taktiilinen	iho	tunteminen
Uskominen	keho	haptinen	käsi silmä	käsittäminen
Täytyminen	haisti	olfaktorinen	nenä	haistaminen
Oleminen	maisti	gustatorinen	suu	maistaminen
Tekeminen	liike	vestibulaarinen	sisäkorva	liikkuminen

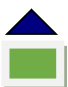
Perusmodaliteetit:	Oleminen		Tekeminen
Rakennemodaliteetit:	Voiminen		Täytyminen
Tietoisuusmodaliteetit:	Tahtominen		Tietäminen
Arvomodaliteetti:		Uskominen.	

1.fysiologiset perustarpeet ILMA/RUOKA -> RAVINTO/ravintojärjestelmä
2. seksuaaliset tarpeet VIETIT/HALUT -> HEDELMÄLLISYYS/sukulaisuusjärjestelmä
3. turvallisuuden tarpeet ASUNTO/ASEET -> SOTA/suojautumisjärjestelmä
4. sosiaaliset tarpeet RAKKAUS/VIHA -> TUNNE/kasvatusjärjestelmä
5. arvostuksen tarpeet ITSEKUNNIOITUS/ARVOSTUS -> VALTA /arvostusjärjestelmä
6. itsensä toteuttamisen tarve LUOVUUS -> KAUNEUS/toimintajärjestelmä
7. älylliset tarpeet AJATTELU/USKO -> TIETO/uskomusjärjestelmä

Seuraavassa on yhdistetty kunkin modaliteettilajin kohdalle rakenne, joka muodostuu kärkikolmiosta, jossa kantasana lepää kahden määreen varassa triaalina. Perustuksena, seinininä toimii neljä muuta kantasanan määritäjää, myytti kuuluu credomeemeihin ja uskomiseen, kertoo asioista, joista kiistellään ovatko ne totta vai valhetta.

Koska koko korpustarkastelu pohjautuu papualaisiin groteskeihin myytteihin, jotka on modaliteettiperiaatteella ryhmitelty, niin vastaava kuvio on esitetty myös kunkin arinan alussa yhdessä ao. modaliteettia koskevan kysymysaarjan kanssa.

USKOMINEN / veridiktorinen neliö

MYYTTI; Tosi ja valhe
OLLA/ei-olla NÄYTTÄÄ/ei-näyttää
TOSI – VALHE – SALAISUUS – MYSTEERI
älylliset tarpeet AJATTELU/USKO -> TIETO/uskomusjärjestelmä

TIETÄMINEN / kognitiivinen neliö

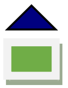
KÄSITE; Tieto ja nimi
HAVAITA/ei-havaita YMMÄRTÄÄ/ei-ymmärrä
TIETO – NIMI – HAVAINTO – EPÄTIETO
itsensä toteuttamisen tarve LUOVUUS -> KAUNEUS/toimintajärjestelmä

TAHTOMINEN / dysforinen neliö

TOIVE; Onni ja epäonni
HALUTA/ei-haluta SAADA/ei-saada
ONNI – EPÄONNI – PETTYMYS – RAUHA
seksuaaliset tarpeet VIETIT/HALUT -> HEDELMÄLLISYYS/sukulaisuusjärjestelmä

VOIMINEN / kompetenssineliö

KYKY; Taito ja este
VOIDA /ei-voida OSATA/ei-osata
TAITAVA – ESTYNYT – TAIDOTON – KYVYTÖN
arvostuksen tarpeet ITSEKUNNIOITUS/ARVOSTUS -> VALTA /arvostusjärjestelmä

TÄYTYMINEN/ obligatorinen neliö

NORMI; Määräys ja rikos
TOTELLA/ei-totella VAATIA/ei-vaatia
MÄÄRÄYS – RIKOS – TAPA – VAPAUS
sosiaaliset tarpeet RAKKAUS/VIHA -> TUNNE/kasvatusjärjestelmä

OLEMINEN/eksistentiaalinen neliö

OLEVA; elämä ja kuolema
SYNTYÄ/ei-syntyä KUOLLA/ei-kuolla
ELÄVÄ – SYNTYMÄTÖN – KUOLEMATON – IÄINEN
fysiologiset perustarpeet ILMA/RUOKA -> RAVINTO/ravintojärjestelmä

TEKEMINEN/ aktiviteettineliö

OLEVA; elämä ja kuolema
VIRKISTYÄ/ei-virkistyä TOIMIA/ei-toimia
LEIKKI – TYÖ – LEPO - UNI
turvallisuuden tarpeet ASUNTO/ASEET -> SOTA/suojautumisjärjestelmä

27.2 Oidipus myyttiteoriaesimerkkinä

Myyttitutkimuksen sarjallisen tutkimuksen klassikko on Claude Lévi-Straussin esittämä Aihiointi Oidipus-tarusta. Heikkoutena menetelmälle voi pitää lähteen tulkintakäytännettä,

joka sallii monien variaatioiden yhdistelmänä paljon näkökulmaeroja. Tässä tutkimuksessa lähdeteoksena käytetyssä semiotiikan suomenkielisessä ensimmäisessä teoksessa Strukturalsimia-semiotiikkaa-poetiikka, on Eero Tarastin artikkelissa esitelty Lévi-Straussin partituurin omaista myyttitulkintaa ja myteemien sarjallisuutta (Tarasti 1974:87-89).

Yksinkertaistetusti selostettuna sarjallisuus myyttitutkimuksessa olisi lähteen mukaan satunnainen numerosarja, joka järjestyy sovitun kriteerin avulla omiksi vertikaalitason joukoiksi, joita luetaan pystysuorina sarakkeina. Juonikuvio taas muodostuisi vasemmalta oikealle muotoutuvan tapahtumaketjuina, joissa ei kuitenkaan välttämättä ole kronologista järjestystä.

Tapahtumaketjusta on muodostettu kokonaisnäkemys, ilmeisesti eri variaatioita käyttäen. Kaikkia myytin tulkintamahdollisuuksia ei ole käyty läpi, ei tyttärien myötätuntoa isäänsä kohtaan tai poikien kovasydämisyyttä. Ei Jokasteen itsemurhaa, kun sukurutsa tuli ilmi tai Oidipuksen itsetuhoista tekoa, hänen sokaistua silmänsä ja ryhdyttään kerjäläiseksi. Varmaan monta muutakin mielenkiintoista erillisseikkaa on Lévi-Straussin tulkinnassa jäänyt sivuun, mikä on perusteltu teko silloin kun yritetään rönsyilevästä ja myyttiseen hämärään uponneesta tarinasta etsiä Adrianen punaista lankaa, juonta.

Koska mainittua kirjaa ei enää ole kätevästi saatavissa, alla taulukko uudelleen esitettynä.

1.	2.	3.	4.
Kadmos löytää sisarensa Europan		Kadmos tappaa lohikäärmeen	
	Spartalaiset surmaavat toisensa		
			Labdakos (Laioksen isä) = rampa
	Oidipus surmaa isänsä Laioksen		Laios = vasenpuolinen
		Oidipus tappaa sfinksin	
Oidipus nai äitinsä Jokasteen			Oidipus = ontuvajalkainen
	Eteokles tappaa veljensä Polyniken		
Antigone hautaa vastoin kieltoa veljensä Polyneikeen			

Kuva. Oidipus-tarun juonikaava ja myteemit (tarinayksiköt)

Kirjassa Tarujen Hellas on kerrottu suomeksi Oidipuksen tarina jaettuna yhdeksään lukuun. Juoni siinä on kuvattu väluiotsikoissa, jotka vastaavat ym. myteemi-juonikaavaa. Kahden esitystavan vertailun vuoksi ja jotta sisällön ja rakenteen eroavuus tulisi selväksi on syytä testata tarinajuoni noiden otsakkeiden perusteella. Tarujen Hellaan akaotsikko mainitsee kirjan sisältävän vanhoja klassilisia satuja. Gustav Schwabin kokoelma on suonennettu 1957 ja osoittaa selvästi sadun ja myytin keskinäisten rajojen hämärtyvyyden. Näissä tarinoissa Polyneikes karkotetaan Thebasta, joten edellinen myyttitulkinta ei päde, jos uskotaan tätä versiota.

1.	2.	3.	4.
Oidipuksen syntymä, nuoruus ja	Oidipus nai Thebassa äitinsä	Paljastus	Jokaste ja Oidipus rankaisevat itseään

isänmurha			
5. Oidipus ja Antigone	6. Oidipus Kolonoksessa	7. Oidipus ja Theseus	8. Oidipus ja Kreon
Oidipus ja Polyneikes			

Kuvio. Juonellisen Oidipus-tarinan otsikot. Tarina on osa Oidipus-tarinastoa.

Näin ollen mekaaninen tapa tulkita ei anna ehkä riittävää syväymmärrsytä myytin tarkoitusperistä ja syntyyn vaikuttaneista tekijöistä. On kokeiltava muuta tietä. Lévi-Straussin esittämä partituurimyyttitulkintakaava selittyy Eero Tarastin esseessä niin, että 1-sarakkeessa on kyse korostuneista verisiteistä. Tämä sinänsä pitää paikkansa sekä juonellisessa kaavassa että myteemihahmotuksessa Antigonen suhteen. Oidipuksen tytär kuvataan myötätuntoisena, helläsydämisenä ja jalona luonteena, joka seurasi satuversiossa sokeaa isäänsä taluttajana köyhyyteen. Tämä säälin piirre sopii siten sarjaan armeliaisudesta, ja moraalisesta vahvuudesta, jonka mukaan omatunnon ääni voittaa ulkoiset käskyt.

Edelleen Tarasti pitää toista saraketta ensimmäiusen antiteesinä, kolmannessa on kuvattu hirviöitä ja neljännessä nimiä. Vastaavasti sarakkeilla on relaatio keskenään eli ensimmäinen ja toinen sarake kuuluvat merkitykseltään yhteen ja kolmas ja neljäs mudostavat aisaparin. Syvin ulottuvuus myytissä Lévi-Straussille on ihmiskunnan synty maasta. Syvyydestä syntyneiden attribuuttina, tunnuksena on klassisessa mytologiassa vasenpuoleisuus tai ontuvajalakaisuus. Tämä pätee myös kalevalaiseen epiikkaan, jossa Väinämöinen on ontuvajalkainen, polvenhaavan saanut.Universaali myyttimotiivi insesti esiintyy sekin sekä Oidipus-myytissä että Väinämöisestä ekrtovissa runoissa.

Lévi-Straussin kaavio on yksinkertaistettunakin vaikea ymmärtää, jolloin soveltamismahdollisuudetkin jäävät pieniksi. Siksi sitä on syytä edelleen selventää, ja selvennös voidaan aloittaa edellä santun arvioinnista. Suhtautuvatko sarakkeet toisiinsa sanotulla tavalla pareina? Entä jos asiaa tarkastellaan perusmodaliteettin kautta?

1. Kuka toimii	2. Mitä tapahtuu	3 Mihin kohdistuu	4 Millainen toimija
TEHDÄ VERISUKULAISET (insesti)	EI-TEHDÄ SURMATYÖT	Ei-OLLA HIRVIÖT	OLLA NIMET (suku, epiteetti)

Kuvio. Semioottinen neliö, jossa tapahtuma tulkkiutuu luontevammin endona ja eksona. Nimet kuvaavat toimijoita.

Oidipuksen tarina on insestitabua koskeva myytti. Sellaisena se voi olla varoitustarinan luonteinen, jolla kerrotaan insestin turmiollisesta vaikutuksesta, yhteydestä josta syntyy epäsikiöitä, hirviöitä ja joka aiheuttaa sotaa ja onnettomuutta velisurmien ja sodankäynnin muodossa, ja jossa elämänmuotojen harmonisuus rikkoutuu ja särkyy nimettynä kehon vajavaisuuksiksi. Kaikkinensa jako ei kuitenkaan ole itsestään selvä, jotta voitaisiin sanoa suhteen olevan itsestään selvä. Oidipus-taru voi yhtä hyvin kertoa rappiosta, jota valtataistelut ja liiallinen uskominen oraakkelilausuntoihin tuottaa. Sellaisena se olisi opetustarina taikauskon turmiota tuottavasta vaikutuksesta, kulttuurista jossa nomen est omen, nimi on enne, ominaisuudet osoitus luonteesta, luonne kohtaloa muovaava voima.

Insestitabu on universaali, yhteisöä ohjaava normi jolla pyritään estämään degeneraatiota, suvullista rappiota. Luonnon elementti, degeneraatio insestissä tai sisäsiittoisuudessa kohtaa

kulttuurisen elementin yhteisön tabuissa, moraalisäännöissä ja muissa regiimikäytänteissä. Lévi-Straussin mukaan kulttuurin määrittlee sääntöjen esiintyminen. Suomalaisen mytologian Väinämöinen on malli siirtymästä luonnon elementeistä kohti kulttuurista, koska heros on vedenhaltija, mutta myös musiikin luoja, ensimmäisen soittimen, kanteleen tekijä.

Mytologiikoissa Lévi-Strauss esittelee kaksi päätermiä. Bricoleur tekee käsillä ja saatavilla olevasta luovia yhdistelmiä ja luo uutta, kun taas bricolage muodostaa käsitteistöä loogisesti ja systemaattisesti. Kun Väinämöinen katselevi, kääntelevi hauen leukaluuta mitä tuostakin tulisi, ja lopulta Ilmarisen avulla takoo luusta kanteleen, jota oppii myös soittamaan, niin hän konkreettisesti luo uutta käsillä olevasta. Väinämöinen on Bricoleur. Mutta kun Ilmarinen takoo sammon ja kultaneidon, hän keksii upouusia asioita, oppii kokemastaan ja tekee korjaavia toimenpiteitä, kehittää tuotetta ja luonnostaan esiintyvää.

Siirtymä luonnosta kulttuuriin on häilyvä. Jos ja kun kulttuurin määrittää regiimien käyttö, jossa normit säätelevät yhteisöjen ja niihin kuuluvien yksilöiden elämään, sosiaalinen muodostuu normien ja universaalien yhteispelistä. Insestitabu on universaali ilmiö, joka kuuluu sekä luonnon että kulttuurin joukkoon kuten Väinämöisen kannel hauen leukaluuna on luontoa, mutta kanteleena ja soittimena osa kulttuuria, jolla on juurensa luonnossa, sen materiaaleissa ja äänissä. Normista ei kuitenkaan voi suoraan päätellä universaalia, sen sijaan normi voi olla osoitus koetusta riskistä, yhteisön tasapainoa järkyttävistä tai sellaisiksi uskotuista uhkista ja riskeistä. Kulttuureill ja normeilla on dimensionsa.

Uskontotieteilijä Ninian Smart tarkastelee maailman uskontoja seitsemän eri dimension eli ulottuvuuden kautta. Lévi-Strauss puhuu kulttuurisesta ohjelmistosta, joka koodautuu kymmenen eri koodikategorian kautta. Viime mainitussa jaottelussa on mahdollsita erottaa yhteisöllisyyteen painottuvat ja yksilölliseen kokemukseen painottuvat tekijät sekä molempiin yhtäläisesti kuuluvat. Korpusmaisuutta ajatellen koodit voisi luokitella kolmeen lajiin.

Yksilölliset koodit	Yhteiset koodit	Yhteisölliset koodit
esteettinen (tarve)	kulinaarinen (anomaliat)	sosiologinen (ympäristö)
anatominen (keho)	kosmologinen (maailma)	astronominen (taivas)
sensorinen (aistit)	fysiologinen (luonto)	teknis-ekonominen (talous)
	retorinen (valta)	

Kuvio. Kullttuurisen ohjlemoinnin koodit uusryhmiteltynä. Luettelosta on näin tullut jäsentyneempi näkemys. Koodiohjelmsito määrittää myyttien sanoman ja sisällön merkityksen, joka muodostuu eri koodien rinnakkaisuudesta ja/tai vastakohtaisuudesta. Koodien koonti paljastaa struktuurin.

Väitetään, että struktuuri on itse sisältö määrätyllä tavalla esitettynä, ja se voi olla myös ja tai pelkkä tutkijan työhypoteesi, tapa tarkastella ilmiötä kokonaisuutena. (Tarasti: 1974 s. 81) Struktuuri muodostuu relaatioista, suhteista ja näitä suhteita voidaan käsitellä transformaatioiden avulla. Teema saa variaationsa. hirvenmetsästys kronikoissaan vuosittain uusiutuvan peijaisrunon, jossa kertomus muuttelee, mutta rakenne on sama olipa kyseessä seuran historiikki tai peijaisruno. On kokoontuminen, on lähtö, on toiminta ja sitten on juhlan aika. Myytti kykenee suhteuttamaan itseensä ajan kokonaisuudessaan, menneen, tulevan ja nykyisen. Myytti on perusluonteeltaan muuttunut muuttuva muuttumattomuus.

Myytin kertomiseen tarvitaan kieli, mieli tietenkin myös. Akateemikko S. Söderholm on

omassa struktuurikehikossaan päätynyt järjestelmään, jossa ympäristö ja kokemus muodostavat kulttuurisen ohjelmiston perustan. Tätä ajatusta soveltaen voidaan myyttiä pitää universaalina, käsittämättömänä kokemuspohjaisena kertomuksena, kun taas kieli pohjautuu variaatioihin eri filologisina esityksinä, jossa sanat luovat oma ympäristöstä kumpuavat käsitteensä ja ulottuvuutensa, dimensionsa. Keskeiset luontoilmiöt saavat sanastossa eriytyneempiä ilmaisuja kuin jos vastaavaa ilmiötä ei asuinympärsitössä ole. Ei myytti eikä kieli puhu tulivuorista, jos niitä ei ole. Suomalainen mytologia on maastonsa luomana kokemuskenttänä vetinen, sen päähaltija on Väinämöinen, jonka attribuutti on vesi.

Myyttitutkimuksessa Lévi-Strauss esittää ajatuksen myteemistä, joka on pienin myytin yksikkö. Vastaavasti mm. folkloristiikassa kielen pienin merkitysyksikkö on motiivi, aihepiiri, josta puhutaan. Ongelmana on myteemin eristäminen, millä perusteella se voisi tapahtua? Motiivi, tarinan aihe ja syy on jo helpompi kiteyttää keskeiseksi asiasanaksi. Heitettiinpä saappaalla jota kuta harmista tai upposipa saapas suolla rämpiessä tai jos koira kostoksi kusaisi jonkun saappaaseen, voidaan keskeismotiiviksi laittaa sana ”saapas”. Sen sijaan yritettäessä ymmärtää tämän aiheen merkitys ja asema korpuksessa, limittyy myytin ja myteemien kanssa. Jos kyseessä on kansanhuumori, se voisi olla folkloremyteemin alla, mutta jos saappaalla onkin metaforinen merkitys, niin kyse voikin olla arvoista ja tarpeista, jossa kunnia ja omanarvontunne käy koetukselle, jolloin myteeminä voisi olla luontomyteemi, eli tpahtuma käy niin sanotusti luonnon päälle.

Motiivit esitettynä tarinassa esiintyvässä järjestyksessä vastaavat juonitiivistelmää tai sisällön referointia. Taitava kertoja kertoo saman asian toisin sanoin, joten tekstistä tai korpukseseta poimittaessa vertikaalitason samaa koskevia ilmaisuja ei todennäköisesti anna onnistunutta lopputulosta ilman semanttista tulkintaa. Tarina muodostuu relaatiokimpuista, se on tapahtumakuvaus, jossa on sarjana sanoja ja käsitteitä. Pystysuora luentapa sarakkeittain antaa ainekset myteemin tulkinnalle ja mahdollisuuden ymmärtää sen syvempi merkitys kokonaisuudessa. Lineaarinen, horisontaalinen tasalinja kuvaa juonen, luo kertomuksen pintatason.

Esimerkki.
Vajaat kaksivuotias apsenlapseni Elias pitää musiikkivideoiden katselusta. Eräänä iltana hän katsoi äitinsä kanssa laulua Mirri sairastaa, josta oli tehty animaatio. Koska kotona on terhakka kissa, niin lapsella oli vahvat emootiot kissan hyvinvointia kohtaan ja myötätunto kävi kovin raskaaksi kantaa ja pikkupoika häträäntyi toden teolla, kun sairautta kuvattiin ruokahalun puutteella. Pojan lempiruoka ja lauluaihe on makkara, ja kun animaatiossa sairas Mirri sanoi maidolle ja makkaralle – Kiitos ei! niin sitä ei poika voinut ymmärtää, vaan kehotti epätoivoisesti tarinan kissaa maistamaan edes vähän – Ota nyt! Tarinan opetus, epimyytti on siinä, että pojalla on luonnostaan empaatinen luonnon laatu, mutta sen lisäksi häenllä on lämmin kiintymysside kotona olevaan kissaan. Kolmanneksi, hän pitää makkarasta, joten hänen kokemuksensa mukaan kissa on tosi sairas ellei sille ruoka maista, ei edes makkaraherkku – ja sellainen käsittämättömyys kokemuksellisesti kenties tietää jotain pahaa, ehkä vaikka kuolemaa, vaikka siitä ei pieni poika vielä mitään tiedäkään. Myytit ja tarinat ajatteluttavat meitä, vaikka itse emme syistä ja niiden taustalla olevista kokemuksista olisikaan tietoisia.

Palataan vielä Oidipus-myytin sarjallisuuteen ja sen sarakejakoon. I-sarakkeessa on kyseessä verisiteet ja sukulaisuussuhteet, II-sarakkeessa kerrotaan veritöistä, joilla on velisurman luonne. III-sarja kertoo hirviömäisistä myyttiolennoista, joilla on usein hybridiluonne, eri eläinlajit tai elementit ovat sulautuneet yhdeksi olennoksi, hybridiksi jolla on uskomattomia kykyjä. Sen vastinparina on sarake IV, jossa paljastetaan toisintonimien etymologiaa ja suomennoksia. Scwabin kertomassa Oidipus-versiossa nimen salaisuus esiintyy hieman toisin.

Oidipukselle luvataan siunattu loppu, kun ankarat eumenidit, kunnianarvoisat jumalattaret armahtavat hänet. Tarina selventää nimeä. Mutta tämä nimitys eumenidit, ”hyväntahtoiset”, oli kuolevaisten keksimä kunninaosoitukseksi ja lepytykseksi ja tarkoitti erinnyitä eli raivottaria, koston jumalattaria.

Lévi-Strauss on tulkinnassaa jättänyt myös pois Kreonin, joka on surmatun Laioksen veli ja hallitsija sekä Laioksen että Oidipuksen jälkeen. Vaikka hänestä ei mainitakaan mitää liikanimeä tai peitenimeä, niin tarinaan tulkitsemalla hän ilman muuta kuuluu sarakkeeseen III hirviöt myytiolentoina. Kyseessä on kaksinaamaisuus ja kaksinaismoraalisuus, ihminen joka edessä näytteli hyvänsuopaa, mutta tilaisuuden tullen katalasti ryösti toiselta kaiken. Emotionaalinen hirviö, jalon ihmisen irvikuva myyttiolentona kuvattuna. Samaan petolliseen sarjaan kuuluivat Oidipuksen molemmat pojat. Myytin keskeinen piirre on hyvän ja pahan taistelu. Tämä teema ilmenee Kreonin ja Oidipuksen hahmoissa. Tietämättömyyttään rikoksen tehneenä Oidipus osoitti jaloa luonnetta rankaisemalla itse itseään tapahtuneesta ankarasti, itsemurha Kullervon tai Jokasteen tapaan olisi ollut helppo ratkaisu, sen sijaan Oidipus halusi hyvittää kärsimällä elämänsä loppuun. Kreon ei sen sijaan armoa tuntenut eikä antanut, vaan vei vielä loppua lähellä olevalta sokealta hänen viimeisetkin tukensa ja turvansa, sauvan ja tyttäret.

Ihan lyhyesti Oidipus-tarussa voidaan nähdä semioottinen neliö, jossa
I verisiteet ja sukulaisuus   II verityöt ja velisurmat   => kuka tekee ja mitä
III hirviöt ja myyttiolennot   IV nimet ja toisintonimet   => symbolisuus, kiertoilmaisu.

Osmo Kuusi erottelee artikkelissaan (1974: Kuusi s. 102) ajattelun prosessit ajattelun kohteista ja selittää redundanssin eli toiston merkitystä myyttien ja merkitysten tulkinnalle. Myytin tärkeimpiä tehokeinoja on toisto. Vaikkakin vanha, niin edelleen käyttökelpoinen viestiketjun kaava voi avata tulkinnalle ominaisia piirteitä.

Lähde - lähettäjä - kanava - vastaanottaja

koodaus   häiriö   dekoodaus

Jos kyseessä on myytin kertominen, niin lähteenä on jokin aihe, jonka kertoja on päättänyt kertoa jostakin syystä

Motiivi – Runonlaulaja - Runokieli - Kuulijat
(aihe, syy)   (kertoja)   (myytti)   (kokijat)

muistitieto   outo sanasto   käsite OK.

Kanava on altis häiriöille, disruptioilmiölle ja sen ymmärtämiseksi on osattava myös alikoodien merkitys. Laulantatilanteessa muisti tai väärinymmärrys voi rapauttaa alkuperäistä muotoa, samoin variointi. Lisäksi dekoodaus voi epäonnistua, koska kuulijoiden käsitekartta on muuttunut toisenlaiseksi ja sanasto vanhentuneena unohtunut ja menettänyt merkitystään ja jopa muuttunut käsittämättömäksi. Toisaalta vaikutus voi jäädä dekoodautumatta siksi, ettei kuulijalla ole kokemuskentässään vastaavaa emotionaalista tai kokemuksellista tarvetta tai kykyä käsitellä kerrottua.

Tarve määrittää dekoodauksen tason. Tarvemääritys voidaan tehdä dimensioittain, mihin kategoriaan kuultu signaali osuu ja mikä on signaalin kulkusuunta. Koodausvaihetta voidaan ajatella modaliteettien ja myteemien välisenä suhteena, kun taas dekoodaus on riippuvainen kerrotun dimensioista ja kuulijan tarpeiden kohtaamisesta. Tarve edustaa yksilöllistä,

kokemuksellista tasoa ja dimensiot yhteisöllistä luokittelua. Jos viestiketju koskee esimerkiksi SOS-merkin sarjaa kuten Osmo Kuusen esimerkissä sekä koodaus että dekoodaus tapahtuu konventionaalisella kielellä, hätämerkillä. Tilanteessa lähettäjä on merihädässä, kyse on elämästä ja kuolemasta, perusmodaliteeteista, olemisen säilyttämisen vuoksi on välttämätöntä tehdä jotakin. Oikeastaan tilanteessa on läsnä kolme modaliteettia: 1) tarve elää = oleminen, 2) pakko tehdä jotain = täytyminen ja 3) hätämerkin lähetys = tekeminen. Miten tapahtumat siitä etenevät määrittävät myteemin. Ehkä aalto heittää rannalle, jolloin kyseessä on luontomyteemi, ehkä yliluonnollinen olento pelastaa jolloin kyseessä on mysteerimyteemi, ehkä merihädässä olija hukkuu ennen kuin apu saapuu perille tai hai syö, jolloin kyseessä on traaginen myteemi. Mikäli hädässä olija onnistutaan pelastamaan vaikeissa olosuhteissa, niin kyseeseen voisi tulla fantastinen myteemi.

Dekoodauksessa kohtaavat tarve ja dimensio, missä mielessä vastaanottaja on merkin tulkitseva. Taivaalla leijaa nyt punainen hätäraketti. Rannalla merivartiomies näkee sen, ja tietää että viran puolesta hänen on siihen reagoitava. Hän haluaa hoitaa työnsä kunnolla säilyttääkseen arvostuksen omissa ja toisten silmissä, joten hän aloittaa pelastustoimet. Hänet saa liikkeelle arvostuksen tarve, mutta mitä ulottuvuutta hän tapahtuneessa dekoodaustilanteessa edustaa?

Ninian Smart jakaa uskonnollisuuden dimensiot seitsemään kategoriaan:
1) käytännöllinen ja rituaalinen
2) kokemuksellinen ja emotionaalinen
3) narratiivinen ja myyttinen
4) opillinen ja filosofinen
5) eettinen ja laillinen
6) sosiaalinen ja institutionaalinen
7) materiaalinen.

Lista auttaa luonnehtimaan miten jokin abstrakti kulttuurissa esiintyy, se harmonisoi materian ja hengen kohtaamista ja ilmentymiä, tulkintoja joissa ympäristö ja kokemus kohtaavat. Merihätäkoodin saanut on ammattilainen, meripelastus on hänen työtään, joten hän rientää matkaan rutiinin tuomalla varmuudella ja valmisteluritualit suoritettuaan käytännöllisen ja rituaalisen dimension mukaan. Se on myös hänen eettinen ja laillinen velvollisuutensa, joten viidennenkin ulottuvuuden taso on mukana. Lisäksi hän tarvitsee toteutukseen tarvittavat välineet, veneen, polttoainetta, lämpöpeitteen ynnä muuta. Ne hänelle on hankkinut meripelastuslaitos, joka sosiaalinen instituutio, joten kuudeskin ulottuvuus on vahvasti mukana. Näin kertomukset, myytit, tilanteet elämässä ovat monen tekijän summa, tulkinnan kannalta tämä on oleellista, koska tulkinta on vahvasti riippuvainen siitä, mitä tarkasteltavassa korpuksessa tai tekstissä painotetaan.

Toisaalta esimerkki todistaa jaon narratiivisen pintatason jaotteluna olevan naiivi. Sen sijaan rakennetasolla voi jaosta olla joissain tapauksissa hyötyä kokemuksen ja ympäristön vuorovaikutteisuuden määrittäjänä. Korpusmaisuuden merkitysulottuvuudet voidaan tutkimuksessani jakaa seuraaviin keskeisiin asiasanoihin.

1) REGIIMI käytännöllinen ja rituaalinen
2) TARVEHIERARKIA kokemuksellinen ja emotionaalinen
3) GROTESKI/KORPUS narratiivinen ja myyttinen
4) EPIMYYTTI opillinen ja filosofinen
5) TABU/TAVAT eettinen ja laillinen
6) SEREMONIAT/JUHLAT sosiaalinen ja institutionaalinen
7) ELINYMPÄRSISTÖ materiaalinen.

Kokenut kaikki tietää, ympäristön vastinpari on opillinen ja filosofinen ulottuvuus eli epimyyttinen taso, josta mm. Kalevalan elkätten-runot kumpuavat. Sanaparsisto tuntee aiheesta sanontoja, sellaisia kuin – Älkää tehkö niin kuin minä teen vaan niin kuin minä sanon jne. Tässäkin, kuten monessa muussakin on toki vaikuttamassa kolmen kimpassa myös tuo varsinainen kokemuksellinen ja emotionaalinen ulottuvuus, koska aika kultaa muistot ja eri ihmiset kokevat saman tilanteen hyvin eri tavalla eri syistä, joista osa on peräisin olosuhteista, osa koetuista tapahtumista, osa luonteesta, perimästä, kulttuurista.

Osittain tällainen moniulottuvuus selittyy asioiden prosessimaisuudesta, jossa merkki on merkitsemis- eli kommunikaatioprosessin tulos ja myytti kerronta- ja kuulemisprosessin tulos. Ihmissuvun kehitystä on kuvattu erilaisten attribuuttien kautta, homo faber nimitys viittaa kehitysprosessiin, jossa ihminen oppi käyttämään työkaluja, kättä pidempää. Myyteillä on biologinen dispositio, taipumus. Ympäristö vaikuttaa ihmisen luomiin myytteihin, joista alkumyyttejä ovat synnyt eli etiologiset myytit. Syntymyytti edustaa ihmisen biologista taipumusta, uteliaisuutta so. tiedon tarvetta luonnon ja systeemien lainalaisuuksista. Tiede tekee sen bricolagena, villi ajattelu bricoleur:nä. Vaikka ei voidakaan sanoa ihmisen meemien olevan pelkkää luonnon imitoinnin tuottamaa, niin monet kerronnan prosessit pohtivat ihmisen ja eläimen suhdetta eläinsatuina ja syntymyytteinä.

Luokittelut syntyvät täyttämään jotain tarvetta. Erilaiset listat ja luettelot ovat luokittelun esiaste. Ryhmittelemällä saatuja käsitteitä ja sanoja eri kriteerein voidaan saada esiin rakenne, jolla korpus on muodostettu. Pintamerkitys, tekstin sanastollinen taso ei sitä suoraan ilmaise, ei myöskään mekaaninen soveltaminen jotain luokittelua käyttäen. Keho kosmoksen kuvana voi tarkoittaa erilaisia relaatiois, lukusuhteita, myteemikimppuja tai kenties jotain muuta.

Suomen maankamara on paljaan peruskallion lisäksi kivinen, joten otetaan kivi on luonteva esimerkki myyttisten kategorioiden esiintymiseen. Kivellä on a) faktinen, b) lingvistinen ja c) semanttinen merkitys. Tunnistamisprosessi kivi tunnetaan kiveksi materian ja muotonsa perusteella (a), kivestä tulee meemi, kun se nimetään ”kiveksi”. Kun käsite ja funktio yhdistyy, niin merkitys tulkkiutuu funktion mukaisesti. Kivi voi olla seita, palvoskivi yleensä, mutta ei tiedetä kenen. Kivi voi olla nimetty vaikkapa Akmeelin seidaksi, jolloin siitä tulee paikallinen merkkikivi. Merkityksen synteesi tapahtuu kartoittamalla semanttinen kenttä myytin ja funktion perusteella. Suomalaisessa mytologiassa kerrotaan paajattaresta palvoskivien haltijana.

Kivi – faktinen => siirtolohkare, graniittia, mitat 1 x 1,5 x 0,5 metriä, sijainti Kurukairassa (LUONTO)
Kivi – lingvistinen => ase, seita, historia: käytetty palvoskivenä vv. 1700-1800; nimi (KULTTUURI)
Kivi – semanttinen => paajatar, kipukivi, SKVR-runot, myyttinen etymologia (TARU)
Kivi – myyttinen => metafora, verkkokivi aivojen symbolina, ajattelu ja kieli sanoina, sampo ei sanoja puutu.

Sum sumarum Oidipus-myytin klassinen tulkinta saadaan yksinkertaisemmaksi, helppotajuisemmaksi ja samalla yleispätevämmäksi soveltaa, jos nelikenttätulkintaa ajatellaan perusmodaliteettien kautta tehdä ja olla, mikä samalla vastaa myyttiolentojen toimista ja luonteesta. Nimitän kahta endotasoista määrittelevvää kategoriaa objektiiveiksi. Tehdä-kategorioassa selvitetään tarinan juonta ja sisältöä enemmän tai vähemmän tarkemmin,

juonena tai koko tarinana. Olla-sarake kertoo syventäväätietoa eufemismien tai iden attribuuttien avulla siitä millaiset toimijat ovat liikkeellä. Olemisen luonteeseen kuuluu muoto. Onkosankari tai sankaritar hyvä, äitipuoli ilkeä ja mitä siitä seuraa.

TEHDÄ	OBJEKTIIVIT		OLLA
sisältö, aktori	moraali, opetus	hirviö, kamppailu	muoto, nimi
kasuaarijalkaiset synnynnäinen ominaisuus Mao hankittu ominaisuus Wiorubi	keinotekoisuus kostautui; jalka petti, henki meni; toveria ei jätetå	heimosodat, kallonriisto, hirveää jälkeä, verinen sotaretki	puna(ystävä) vaimo ja lapset testamenttaus kuollut keho (kummitus)
juoni	epimyytti	symboli	eufemismi

Puupäiset ihmiset

29. Puupäiset linturi-linnustajat

370. Kerran tietty iasamies meni pensastoon, Ja sai linnun ulosteessa awapuun siemeniä päälleen. Siemenet alkoivat kasvaa hänen pitkässä tukassaan ja niistä kehittyi ouu, jokseenkin uskomattoman pitkä. Hänen ystäävänsä eivät tienneet miten puu oli alkanut kasvaa päässä. Puun juuret peittivät hänen ylävartalonsa ja osa juurista oli tunkeutunut hänen korviinsa ja nenäänsä, joten hänen täytyi katkoa niitä hieman, toiset juuret peittivät hänen silmänsä, ja niin hänen täytyi katkoa niitä juuria myös. Kun näköala avautui suuri joukko lintuja pesi puussa, ja mennessään taloon mies hyvin varovasti toi linnut mukanaan, jotta ihmiset voisivat tappaa ne syötäväksi. Hän usein toisti tämän lintupyydystystoimen. Niin pian kuin puussa oli tarvittava määrä lintuja hän meni taloon, taipui eteenpäin niin että puu meni ensin. Hänen täytyi nukkua keskellä taloa, koska puulle ei ollut lähihuoneissa tilaa.

Kerran miehen ystävä tuli hänen luokseen ja kysyi. – Namira (friend) mistä olet löytänyt tuo puun? ja hän mies kertoi ystävälleen kuinka puu oli kasvanut hänen hiuksiinsa. – Namira luulen että pilailet, sanoi ystävä. – Luulen että vaimosi o istuttanut tuon kuvatuksen. Toinen mies meni istumaan awa-puun alle mutta ykksikään lintu ei istuutunut hänen päälleen. Sitten hän veti ulos pienen dwa-puun valmisti itselleen terävän tikun ja sanoi vaimolleen. – Tule ja tee reikä keskelle päätäni. – oi, en minä voi tehdä reikää, koska sinä kuolet, vastusteli vaimo. Mutta mies oli itsepäinen aikeessaan ja sanoi – en minä kuole, tee se nyt vain. Niin nainen ajeli läikän hänen päähänsä, puhdisti tikun ja porasi niin että veri virtasi. Sitten hän istutti puun reikään ja meni pois.

Mies kutsui ystävänsä ja he tulivat ja seisoivat paikassa, jossa oli paljon lintuja. – Saate kaverit nähdä että löydän teille paljon lintuja, sanoi mies, jonka päässä kasvoi puu. Ensimmäinen mies sanoi – Namira luulen että kuolet tänä yönä. Monet linnut lepäsivät puissa, ja kaksi ystävystä varovasti menivät asumaansa taloon, jossa linnut tapettiin.

Illalla kaksi kaverusta menitvät nukkumaan. Kun mies, jonka puu oli viljelty pani päänsä maahan, puu katkesi, juuri vääntyi ulos mutta kukaan ei ollut paikalla. Miehen vaimo keitti lintuja sagon kera, ja kun ateria oli valmis hän meni herättämään miestään, mutta huomasi

hänet kuolleeksi. Hän alkoi vaikeroida, ja kaikki yhtyivät surunvalituksiin. – Namira ystäväni, sinun ei olisi pitänyt tehdä reikää päähäsi, puuni kasvoi itsestään. Kuollut haudattiin, ja hänen ystävänsä huolehtivat leskestä. Suuret valittajaiset vietettiin (Gáname, Ipisia)

A. Puu kasvoi erään Manavete miehen päässä kuten ensimmäisessä versiossa, ja juuret tunkeutuivat suoraan hänen kehoonsa mahaan saakka. Hänellä oli tapana pyydystää lintuja tuomalla ne kotiin sen jälkeen kun ne olivat pesineet puussa. Mies ei voinut asettua makuulleen mutta jäi istuvaan asentoon. Eräänä päivänä sika hyökkäsi pensaikosta ja tappoi hänet. Ystävät löysivät ja hautasivat hänet, puu leikattiin pois. Leski annettiin toiselle, mutta kuolleen miehen veli oli hurjana ja sanoi – Ei ole hyvä mennä naimisiin hänen kanssaan ennen kuin kysyt minulta sopiiko se. Nainen ei ollut kysynyt lupaa, ja siitä syntyi taistelu, jälkeen päin heistä tuli taas ystävät. (epere, Ilpisia)

371.

Kauan aikaa sitten mies nimeltä Daru pyydysti lintuja seuraavalla tavalla: Hän seisoi jonkin aikaa rannalla liikkumatta, ja linnut jotka arvelivat häntä puuksi laskeutuivat hänen päälleen suurin joukoin. Sitten hän käveli varovasti taloonsa, ovi suljettiin ja linnut tapettiin.

Eräänä päivänä hän seisoi rannalla odottamassa lintuja, mutta niitä ei tullut. Etäällä kaksi Bush-fow lensi häntä kohtu, mutta eivät laskeutuneet ja niiden uloste tipahti hänen päähänsä. Puu kasvoi ulosteesta ja jonkin ajan kuluttua mies oli tiukasti juurten ympäröimä. Hän ei voinut liikkua juurisäikeiden vuoksi ja siihen hän menehtyi. Hänen vaimonsa ja lapsensa, veljensä sanoivat – Isä on nyt kuollut. He menivät taloon, sulkivat oven, ja sytyttivät taloon tulen, ja polttivat itsensä kuoliaaks (Naima, Mawata)

Muita groteskeja kehoja

39. Epätavalllisia kehoja

372. Kauan sitten Uúossa asui nainen nimeltä Ámunau jonka rinnat livat hyvin isot ja vahvasti muistuttivat puunpahkaa. Kun Dorópo people came to fight Uuo, Ámunau istui maahan ja heitti hiekkaa rinnoille, tuottaen siten äänen, jolla säikytti viholliset tiehensä. Toisen kerran Dorópo miehet hyökkäsivät Uúojen kimppuun lyödäkseen heidän pelottavan Ámunaunsa, mutta nainen meni ja tappoi heidät kaikki käyttämällä rintaansa houkuttimena. (Támetáme, Ipisia).

A. Toinen tarina kertoo naisesta jonka rinnat olivat suuret kuin isot laudat. Eräänä päivänä hän otti yhden miehen kiinni ja sanoi hänelle – Haluan mennä naimisiin kanssa, kun minulla ei ole yhtään miestä. He menivät naimisiin ja naisella oli tapana lähettää miehensä työskentelemään puutarhassa, metsästämään, kalastamaan sillä välin kun hän lorvaili kotona. (Gabía, Ipisia).

373.

Kerrotaan naisesta jolla tavallisten naissukuelimien lisäksi oli penis. Monet miehet olivat hänen kanssaan, mutta kun he huomasivat peniksen, he lähtivät karkuun. Jonkin ajan kuluttua nainen tuli raskaaksi ja synnytti lapsen. Hän nai yhden miehistä. (Támetáme, Ipisia)

Jamssikivekset

30. Liiallinen juurevuus

367. At Gálegide, ei kovin kaukana Binatúrista, asui äitinsä kanssa mies, jota kutsuttiin Gálegideksi. Hänen kvieksensä muodostuivat laajasta jamssijuuresta, joka oli maahan kiinnittyneenä, joten hän ei voinut liikkua mihinkään. Jamssin lehdet ympäröivät hänet kokonaan ja ne olivat hänen kotinsa. Hänen äitinsä, myös Gálegide nimeltään oli tavallisen naisen näköinen, hän työsketeli puutarhassa ja valmisti ruokaa molemmille. Heillä ei ollut omaa taloa, vaan he nukkuivat jamssin lehtien suojassa. Poika pystyi nukkumaan vain istualtaan.

Jonkin matkan päästä heistä asui kaksi tyttöä nimeltään Tágle ja Lúde. He viettivät päivänsä kalastamalla ja puutarhassa työskentelemällä. Eräänä päivänä rankkasade sammutti heidän nuotionsa, ja samana päivänä he näkivät Gálagiden nuotion. Kun he tulivat kotiin he tärisivät kylmästä eikä heillä ollut tulta. – ou, luulenpa että menemme Gálegiden luo sanoi Tágle. – näimme savua , joku oli tehnyt tulen sinne. Kumpikaan heistä ei tahtonut lähteä, mutta lopuksi Tágle muutti mielensä ja lähti. Ennen lähtöä hän ripusti ruohoisen lannevaatteensa ovelle ja sanoi – Jos ruohohameeni putoaa joku on siepannut minut siellä. Jos taas mitään harmillista ei tapahdu, palaan takaisin. Pelkään, koska monta ihmistä on kadonnut siellä ja emme ole turvassa. v- Älä pelkää, sanoi Lúde – ei kukaan sinua sieppaa siellä. Ei hän pyydystä ihmisiä, on vain sytyttänyt tulen. Tágle kulki hyvin varovasti ja pelkäsi kovin. Kahdesti hän kääntyi takaisin mutta keräsi sitten rpohekutensa jälleen ja ajatteli – ei, menen hakemaan tulta, muuten siskollani on kylmä. Ei se mitään jos joku siepaa minut – ihan sama! Kun hän oli saapunut paikalle hän katsoi sisälle sivuovesta. – mitä ihmettä, tämähän on jamssitalo. Hän meni sisään ja Gálegide kysyi: kuka olet? – Olen Tágli ja tulin pyytämään tulta. – Tuli on tuossa, sanoi Gálegide. Katsoessaan tulisijaa tyttö näki suuren jamssin, mikä kumma tuo on? iso jamssi oletan. Hän meni lähemmäksi sitä ja raaputti jamssia sormensa kynnellä niin että iho viiltyi ja verta pirskahti hänen vartalolleen ja tukalleen. Mitä nopeammin tyttö juoksi sitä nopeammin veri juoksi takana (samasta pusuta) Verivirta saavutti tytön talon tytön perässä ja teki merkin seinään sanoen – Tyttöni on täällä äitini tulee hakemaan häntä. Itse en voi kävellä. Sitten vri palasi omistajalleen.

Lopetettuaan työnsä puutarhassa vanha nainen palasi kotiin ja sanoi Gálegidelle – Miksi et ole tehnyt tulta? Äiti, miten minä tekisin tulta? vastasi poika. Missä kävisin? Mikä on vikana kun et tee mitään? Et tee mitään ja minä olen vanha jo. Niin he riitelivät. Hetken kuluttua Gálegide vastasi – Oi äiti, yksi tyttö Tágle on tulossa tänne, hän otti mukaansa ihoani, minä annoin hänelle vertani. Menisitkö hakemaan naiseni. Ensin äiti ei halunnut mutta lopulta taipui täyttämään pojan toiveen.

Kun Tágle tuli kotiin hän sanoi siskolleen – oi, joku on tehnyt verimerkin, en voi paeta verta joka tuli jäljessäni. Luulen hänen tulevan ottamaan minut. Sitten hän valitti siskolleen – Minkä kumman taki lähetit minut? Joku on pilannut minut, minulla ei ole kunniallista nimeä, veri on pilannut sen.

Vanha nainen seurasi verijäliä ja löysityttöjen talon. – Miksi tulit? he kysyivät. Tulin katsomaan tyttöä, joka kuuluu pojalleni. Hän on ottanut ihoa, joka kuuluu pojalleni. – Emme tiedä kuka on ottanut poikasi ihon, he sanoivat. Vanha nainen jatkoi – Tulin hakemaan naista joka kuuluu pojalleni. Tulkoon äkkiä nyt! Ellei kukaan tule, hän tekee minusta kodittoman. Mutta kumpikaan tytösitä ei halunnut mennä hänen kanssaan, ja kiivaan kiistan jälkeen he

pakottivat naisen palaamaan yksin. Gálegide oli hyvin vihainen kuultuaan epäonnistumisesta, niin he riitelivät ja nainen lupasi mennä takaisin samassa tarkoituksessa seuraavana aamuna.

Gálegide heräsi aikaisin ja sanoi – Äiti, mene naiseni luo, mitä odotat? Haluan hänet juuri nyt, hänhän pilasi minut. Äiti meni ja kysyi vanhempaa tyttöä – Esikoistyttö, seuraa sinä minua. mutta tyttö vastasi – Ei! Sitten äiti sanoi, nuorimmainen tyttö, tule sinä. Tyttö joka pitää hänestä tulee. Mutta molemmat työt kieltäytyivät lähtemästä hänen mukaansa, ja niin hän meni takaisin yksin. – Äiti, missä on tyttöni? Gálegide kysyi. – En saanut häntä, vastasi äiti. - Kumpikaan ei pitänyt ajatuksesta. Gálegide halusi lähettää äidin takaisin vielä kerran ja kun hän oli syönyt hän meni. Tällä kertaa vanhempi sisko antoi periksi ja seurasi häntä. Nuorempi sisko jäi taloon kaitsemaan puutarhaa ja sikoja. Vanha nainen toi tytön Gálegidelle, mutta hän sanoi – Ei ensimmäisellä kerralla naiseni ollut tuon näköinen. Etsin hyvännäköistä naista, olet jättänyt hyvän naisen, minun naiseni kotiinsa. Vie tuo tyttö takaisin.

iti vei vanhemman sisaruksen takaisin ja sanoi nuoremmalle. – Poikani pitää sinusta, sinun on tultava. Sitten tyttö meni naisen mukaan pyytäen siskoaan huolehtimaan sioista ja puutarhasta, ja sitten hän itki, koska ei välittänyt Gálegiden kaltaisesta miehestä. Hänet kuitenkin vietiin hänelle, ja hän valmisti vanhan naisen kanssa suuret määrät ruokaa. Gálegiden äiti sanoi pojalle – Nouse ylös syömään!. – En voi nousta, olen maassa kiinni, hän vastasi – eikä kannata vetää. Seuraavana päivänä kaksi naista menivät työskentelemään puutarhaan mutta Gálegide jäin kotiin, eikä voinut mennä minnekään, illalla naiset palasivat.

Vanhempi yksin jäänyt sisko itki päivin ja öin eikä kyennyt nukkumaan eikä työskentelemään puutarhassa. Gálegiden vaimo myös itki siskoaan joka oli jäänyt kotitaloon ja ajatteli – Mitä teen? Ehkä tapan tuon miehen? Seuraavana aamuna hän teeskenteli olevansa sairas, joten hänen anoppinsa meni yksin puutarhaan. Työskennellessään hän äkkiä lyyhistyi jonkinlaisesta musertavasta tunteesta ja ajatteli itsekseen: - Mikä poikaani mahtaa vaivata, onkohan hän sairas.

Kun tyttö jäi yksin Gálegiden kanssa hän nousi ylös, teroitti keihään ja löit jamssikiveksiä särkien ne kertakaikkiaan. Gálegide kuoli ja hänen vaimonsa karkasi pois siskonsa luo ja kertoi tappaneensa miehen. Tule tapa hänelle kaksi isoa sikaa, jotka kuuluvat minulle, nopeasti. – vanhempi sisko sanoi, muuten tuo nainen tulee ja tappaa meidät molemmat. He tappoivat siat ja söivät osan niistä, loput he säästivät. Sitten he karkasivat ja rakensivat talon kauaksi isoon puuhun, ja jäivät sinne.

Kun vanha nainen tuli kotiin, hän näki että jamssin lehdet olivat nahistuneet ja huudahti – Mikä hätänä poikani? Oi, joku on iskenyt poikaani, joku tappoi poikani. Ja hän itki koko yön. Seuraavan aamuna hän varustautui tappamaan molemmat tytöt. Mutta tytöt olivat tavoittamattomissa isossa puussa, ja ovat siellä vieläkin. Vanha vaimo elää vieläkin Gálegiden luona. (Gúi, Dírimo)

31. Epimyytit ja elkätten-runot

Kalevalaisessa runoudessa opettavat säkeet tiivistetään kehoitukseen "Elkätte!". Tällaisia lopputoteamuksia Kalevalassa On yhteensä yhdeksän (9) luvuissa:

4: 439-518 Elkätte emot...
9: 579-586 Elkätte...
13: 263-270 Elköhön...
16: 401-412 Elkätte, imeisten lapset...

19: 511-518 Siinä...
23: 79-90 Ellöspä...
36: 351-360 Elkätten...
37: 241-250 Elkätte...
50: 593-620 Elkätte.

Mitä sitten Kalevala ja kansanrunot ovat katsoneet erityisen korostamisen ja opettamisen arvoiseksi? Asian selkeyttämiseksi on syytä tehdä lyhyt yhteenveto runokokonaisuudesta. Pitävän ja asiantuntevan koosteen voi muodostaa esim. Rothstenin Kalevala-toimitteen alkuluonnehdinnoista ja Kalevalalippaan runon sisällysreferaateista, joita sen kirjoittajat Pertti Anttonen ja Matti Kuusi kuvaavat juonitiivistelmiksi. B-kohdan tekstiluonnehdintaa merkitsen tunnisteella RUK eli "Rothsten Uusi Kalevala", kun taas a-kohta on epimyyttirunon Kalevalalippaan juonitiivistelmäkuvaus.
C-kohtaan on otettu Uuden Kalevalan mukainen teksti. Tämä muodostaa Peircen kategorian mukaisen enseysmerkityksen eli sen kaikkein selkeimmän ja ilmeisimmän, mikäs tässä tapauksessa on painettu teksti ja siitä tehdyt tulkinnat. Toiseuden muodostaa tehty tulkinta d-kohdan avainsanoista, ja näiden tuloksien mukaan tehty metasynteesi on se kolmannen asteen tulkintamerkitys, mikä runojen epimyyteille, opetuksille ja ohjeille voidaan osoittaa.

31.1 Ensivaikutelmasta mielijohtumaan

ELKÄTTE-runoista saadaan seuraavanlainen firstness-tulkinta eli ensivaikutelma:

Runo 4. Aino hukkuu - emo varoittaa

a) Väinämöiselle luvattu Aino hukuttautuu. Emon kyynelvirrat. (LIP)

b) Väinämöinen tapaa Joukahaisen sisaren vastan taitosta, ja pyytää häntä puolisoksensa. Tytär juoksee itkein kotia ja kertoo asian äidillensä. Äiti kieltää häntä suremasta, ja käskee ennemmin iloitsemaan ja koreissa vaatteissa käymään. Tytär itkee itkemistänsä ja sanoo, ei tahtovansa iki vanhalle miehelle puolisoksi mennä. Huolissansa kävellen eksyy korpeen, joutuu oudolle meren rannalle, lähtee pesemään itsensä ja hukkuu veteen. Äiti itkee yöt päivät hukkunutta tytärtään. (RUK)

c) Opetusrunosäkeet 4:439-518

"Elkätte , emot poloiset, Sinä ilmoisna ikänä
tuuitelko tyttäriä, lapsianne liekutelko
vastoin mieltä miehelähän, niin kuin mie emo poloinen
tuuittelin tyttöjäni, kasvatin kanasiani." (439-446)

Välisäkeissä kuvataan emon vuolasta kyyneltulvaa ja syyllisyyttä, mikä sai kuulemaan joka käden kukunnassa muistutuksen tapahtuneesta onnettomuudesta. Joka käki tuntui ilkkuvan tapahtunutta onnettomalle surijalle, ja lopulta äitiparka saattoi vain todeta suremisen olevan pahasta senkin. (447-506)

"Elköhön emo poloinen kauan kuunnelko käkeä;
kun käki kukahtelevi, niin syän sykähtelevi,

itku silmähän tulevi, ve´et poskille valuvi,
hereämmät herneaarta, paksummat pavun jyveä;
kyynärän ikä kuluvi, vaaksan varsi vanhenevi.
Koko ruumis runnahtavi kuultua kevätkäkösen.” (507-518)

d) Synteesi –> avainsanoja: vesi, kuolema, painostus, suru, käki.

Tulkinnoissa on eroa kuten aiemmin on jo todettukin. Aiempi tulkinta toteaa Ainon hukkuneen, kun taas myöhempi tulkinta samasta runosta on ollut hukuttautumisen kannalla. Seuraamuksen, sanktion tasolla tulkintaerolla ei ole merkitystä, runovirren sankaritar menehtyi aaltoihin, joutui Ahdin puolisoksi Vellamoksi, koska ehdotettu naimakauppa oli ylivoimaisen vastenmielinen kohtalo kestettäväksi. Ihmisen kehosta, ruumiista suurin osa on vettä. Veri on symbolisesti elämän vettä eli makeaa juomavettä, kun taas kyyneleet ovat surun, tuskan ja onnettomuuksien kirvoittamaa kyynelvirtaa, suolaista varsin karvasta maultaan. Surullinen on masentunut ja masentuneella on mieli maassa. Masentunut on itkuinen, ja silloin veri ikään kuin jähmettyy suonissa ja sen sijaan vedet nousevat silmiin. Tällä Uuden Kalevalan Aino-runokoosteella on yhtenevyyksiä Sampo-runostoon. Väinämöiselle luvattiin niin Aino kuin Sampokin, mutta molemmat lupaukset osoittautuivat toden tullen tyhjäksi, ja molemmat ainutlaatuiset aarteet Väinämöinen menetti iäksi aaltoihin. Ja aalloille, Ainon ja Sammon perään Väinämöinen myös lähtee veneellään Kalevan loppurunossa. Suomalaiseen kuolemaan liittyviin uskomuksiin kuuluvat vene ja käki kuolemaan liittyvinä symboleina. Vainaja haudattiin veneensä alle tai haudasta tehtiin veneen muotoinen Tuonelan virtaa ajatellen. Käki on kuolemanlintu, koska sen kukahtelu kekrtoo elettävien vuosien määrän kansanuskomuksissa. Siksi Ainon äiti koki joka käen kukahduksen elämänsä keväässä menehtyneen tyttären terveisinä äidille kuoleman takaa. Lopulta äiti kuitenkin surustaan havahtui ymmärtämään, että käen kukunnan kuolemaa korostavan merkityksen korostaminen masensi entisestään. Viisaampaa oli olla kiinnittämättä käen ääntelyyn enemmälti huomiota, koska siitä seurasi vain mielipahaa.

Neljännessä runossa opettavuus on kahtia jakautunut: a) ihmisellä tulee olla itsemäärämisoikeus omaan elämäänsä ja b) surusta pitää pystyä irroittautumaan.

Runo 9. Väinämöinen varoittaa uhittelemasta

a) Haavan parantaminen: raudansyntysanat, verensulku ja voiteiden valmistus. (LIP)

b) Väinämöinen kertoo ukolle raudan synnyn. Ukko herja´a rautaa ja lukee verensulkusanat, veri salpautuu. Ukko laittaa poikansa voiteen tekoon, voitelee ja sitoo haavan. Väinämöinen paranee ja kiittää Jumalaa avun saannista. (RUK)

c) Opetusrunosäkeet 9: 579-586

”Elkätte etinen kansa, kansa vasta kasvavainen,
veikaten venettä tehkö, uhkaellen kaartakana.
Jumalass´on juoksun määrä, Luojassa lopun asetus,
Ei uron osoannassa, vallassa väkevänkänä!”

d) Synteesi -> Avainsanoja: haavoittuminen, uhma, kirves, rauta, voide, parantaminen.

Runo kertoo kansanparannukseen liittyvästä perinteestä, ja ihmistä, tietäjääkin korkeamman voiman olemassa olosta. Opetuksena on, että ylpeys ja pelkästään omaan taitoonsa ja omiiin voimiinsa luottaminen saattaa osoittautua vahingolliseksi ihmisen hyvinvoinnille. Ajatus elää edelleen mm. sananparressa ”Ylpeys käy lankeemuksen edellä”. Onni ei ole pelkästään omassa kädessä, vaikka kädessä olisi kirveen verran rautaa. Pilkka voi sattua omaan nilkkaan. Väinämöisen oppien mukaan työhön on ryhdyttävä suunnitellen ja harkiten, ei summamutikassa. Kokeellisella veneenveistolla ei ennen pitkälle päästy. Taitamaton veistelijä, poropeukalo, joutui vain irvileukojen veisteltäväksi. Hyväksi ei ollut myöskään työn teko ähmissään tai vihapäin tehtynä. Vielä oli muistettava nöyryys ja oman osan vähäisyys lopputulokseen, koska lopputuloksesta ei etukäteen voi olla varma. Työ onnistuu, jos Luoja suo! Opetussäkeiden aktantit ovat:

KIRVES VERI

HAAVA

RAUTA VOIDE.

Kalevalan kertomukset ovat hengen ja aineen välisen jännitteen selostusta. Kirves ja rauta ovat kovaa ainetta, taottavaa. Haavasta vuotava veri ja haavan parantava voide ovat pehmeätä, juoksevaa ainetta. Tosin verikin voi kuvaannollisesti jähmettyä suonissa ja rauta voi ahjoutua maan sisuksissa tai sepän ahjossa punahohtoiseksi magmaksi juoksevaan muotoon. Voiteet liittyvät useimmiten parantamiseen tai toiminnan sujuvuuden edistämiseen. Lahjonnasta käytetään nimitystä ”voitelu” tai homma sujuu kuin rasvattu silloin kun se sujuu hyvin. Ja joissakin tapauksissa, kun puheet, neuvottelut ja suostuttelu eivät auta, saatetaan tokaista ”taas olis kirveellä töitä”. Kirveellä on rajuluonteinen kansa tottunut tekemään elintilaa itselleen olipa vastassa sitten varjostava, pihaa pimentävä iso tammi tai jonkin vihamiehen vesa. Kansantaruston paikallistarinoiden suosikkiaihe on juttu uudisasukkaasta, joka lastun laineilla nähtyään tarttuu kirveeseensä ja lähtee naapuria listimään. Tietäjiltä kuten verenseisauttajilta vaaditaan karaistua, kovaa luonnetta, teräksen lujaa sisua, jotta haava ja verenvuoto asettuisi. Koska veressä on rautaa hemoglobiinin muodossa, niin veren karvas maku on kavaltanut sen olevan jollain lailla sukulaissuhteessa raudan syntyyn ja ties mistä ammoin jo unohtuneesta syystä tullut ihmislihan viholliseksi ja haavoittajaksi. Kun kyse on niinkin tehokkaasta työ- ja tappovälineestä kuin kirves, niin mielenmaltin korostaminen työssä ja toimessa on yhtä paikallaan kuin muidenkin aseiden käsittelyssä.

Haava on suomalaisen loitsurunouden ja mytologian symbolisimpia sanoja ja rinnastettavissa Mihail Bahtinin analysoimaan troutiin. Suomalainen vastaava leikittely on havaittavissa lemmenloitsuissa ja loveen lankeamisessa. Onkalot, luolat ja lähteet ovat luonnon aukkoja maan uumeniin samoin kuin suu, sieraimet ja naisen sukuelin ovat kehon aukkoja. Tämä yhteys on havaittavissa myös ruumiin eritteiden käytön korosteisuuden parannusriiteissä ja erityisesti lemmentaikuudessa yhtä lailla kuin kovna ja pehmeän kohtaamisessa. Kuten tavallista elämässä on, Väinämöinen ei noudattanut omia oppejaan, vaan uhmakkaasti toimi kerran jos toisenkin teoissaan. Tavoitteli iälleen sopimatonta naimakohdetta ja sen saadakseen turvautui jopa abduktioon ja käytti ystäväänsä Ilmarista hyväkseen saadakseen mitä tahtoi. Harkintaa ja nöyryyttä hän ei toimeen ryhtyessään osoittanut, vaan luotti taitoonsa runojana usein huonoin seurauksin. Menossa mukana hukkui milloin Aino, milloin Sampo.

Runo 13. Lemminkäinen varoittaa uhittelemasta

a) Pohjolassa Lemminkäisen ensimmäisenä työkokeena on Hiiden hirven hiihdäntä. (LIP)

b) Lemminkäinen pyytää tytärtä Pohjolan akalta, joka määrää hänelle ensimmäiseksi ansiotyöksi hiihtää Hiiden hirven. Lemminkäinen lähtee ylimielisesti uhkaamalla hirven ajoon, mutta tulee pian mielipahoiksensa havaitsemaan, ei saavansakaan uhalla hirveä. (RUK)

c) Opetusrunosäkeet13: 263-270
"Elköhön sinä ikänä, menkö toinen miehiämme,
uhalla metsän ajohon, hiien hirven hiihäntähän,
kuin menin minä poloinen, hävitin hyvät sivakat,
sauvan kaunihin kaotin, kiihkeimmän keihojani !"

d) Synteesi -> Asiasanat: hirvenhiihto, metsästysonnettomuus

Tässäkin runo opettaa karttamaan ylimielisyyden vaaroja ja jumalten tahdon uhmaamista omaan voimaan ja taitoon luottaen, mistä on usein seurauksena jokin vaara tai onnettomuus. Onneen tarvitaan kunnioittavaa suhtautumista elämää ja ylempiä voimia kohtaan. Uhmaamisensa Lemminkäinen joutui maksamaan sekä saaliin että pyyntivälineiden menetyksellä Tapiolle. Ajankohtainen opetus vielä nykyisillekin metsästäjille. Sääntöjen rikkomisesta seuraa rangaistus, vahingonteon välineet voidaan tuomita menetetyksi vallanpitäjälle.

Tilanteesta muodostuu tulkinnallinen neliö, jossa:

METSÄSTÄJÄ
Lemminkäinen

METSÄSTETTÄVÄ — METSÄSTYSTAPA
Hirvi — Hiihto

METSÄSTYSVÄLINEET
Sukset, keihäs

Keskeinen tekijä neliöstä puuttuu. Suotuisaan lopputulokseen vaadittiin oikeaa menettelyä. Lemminkäinen kohtasi epäonnea toistuvasti, kunnes nöyrtyi pyytämään metsän emännältä apua ja suosiollisuutta ja menettelemään hyväksi havaittujen sääntöjen mukaan. Tulosta tuli vasta kun Lemminkäinen oppi nöyrästi pyytämään, pyytäen pyyntimiehestä kehkeytyi saantomies ja Mielikin mielisuosio oli taattu.

Runo 16. Väärinteot kostautuvat kuolemassa

a) Väinämöinen ryhtyy rakentamaan venettä ja käy tuloksetta Tuonelassa pyytämässä veneenveistoon tarvittavia sanoja. (LIP)

b) Väinämöinen laittaa Sampsa Pellervoisen laivapuita etsimään, veistää niistä venettä ja kaipaa kolme sanaa. Kun ei saa sanoja muualta, lähtee Tuonelaan, jossa häntä mielitään pitää. Väinämöinen mahdillansa kuitenkin pääsee Tuonelasta, varoittaa palattuansa,

kenenkään sinne omin päin lähtemästä, ja kertoo, missä kovin surkeassa ja kauhistavaisessa tilassa pahat ihmiset siellä asuvat. (RUK)

c) Opetusrunosäkeet 16: 401-412
" Elkätte immeisten lapset sinä ilmoisna ikänä
tehkö syytä syyttömälle, vikoa viattomalle!
Pahoin palkka maksetahan, tuolla Tuonelan koissa:
Sia on siellä syyllisillä, vuotehet viallisilla.
Alus kuumista kivistä, palavoista paateroista,
Peitto kyistä, käärmehistä, Tuonen toukista kuottu!"

d) Synteesi -> Avainsanat: vääryys, oikeus, tuomiot, Tuonela

Jälleen kerran Väinämöinen on ollut valmis äärimäisiin keinoihin saadakseen päämääränsä läpi. Tuonelaakaan hän ei jätä rauhaan. Rajan ylitys on kuitenkin osoittautunut rankaksi kokemukseksi ja hän tajuihinsa palattuaan maalailee kauhukuvia matkan vaaroista ja samalla antaa moraalisia neuvoja maanpääliseen vaellukseen. Elämä on pyrittävä elämään oikein välttäen tietoista väärin tekoa, sillä vaikka niin onkin, että paha saattaa jäädä rankaisematta ja tuomitsematta maan päällä, niin manan majoilla Tuonelassa kohtalo on kova vääryyteen vikapäille. Eläessään toiselle käärmeissään eli vihoissaan olleet saavat kohdata Tuonelassa toisen todellisuuden ja mielen myrkky kihisee ja möyrii Tuonen tuvilla peittäen kaikki alleen. Tässä opetuksessa on kristilliset helvetintulikuvitelmat sekoittuneet suomalaiskansalliseen Tuonela-Manala-ainekseen. Opetus on selkeä: Ei saa tehdä vääryyttä toiselle!

Runo 19. Kannattaa varoa nuorta kilpakosijaa

a) Ilmarinen selviytyy yliluonnollisista työkokeista. Pohjolan emäntä lupaa hänelle tyttärensä. (LIP)

b) Ilmarinen tulee Pohjolan tupaan, kysyy tytärtä ja määrätään vaarallisille ansiotöille. Pohjan neiden neuvolla saapi työt onnelliseseti täytetyksi ja kynbtää ensiksi käärmepellon, saapi toiseksensa Tuonen karhun ja Manalan suden, pyytää kolmanneksi hirveän suuren haui´in Tuonelan joesta. Pohjolan emäntä lupaa ja kihlaa tyttärensä Ilmariselle. Väinämöinen palaa pahoilla mielin Pohjolasta ja kieltää kenenkään lähtemästä kilpakosijaksi toisen nuorempansa kanssa. (RUK)

c) Opetusrunosäkeet 19: 511-518 Siinä...

"Siinä kielsi Väinämöinen, epäsi Suvantolainen
vanhan nuorta noutamasta, kaunista käkeämästä,
kielti uimasta uhalla, veikan vettä soutamasta,
kilvoin neittä kosjomasta, toisen nuoremman keralla."

d) Synteesi -> avainsanat: villiintyminen, kilpailu

Tässä vaiheessa, monen epäonnistumisen jälkeen, on Väinämöinen lopulta viisastunut sen verran, että tajuaa ikänsä ja arvonsa nuorten neitosten silmissä, ja toteaa samalla suureksi mielipahakseen oman narrimaisuutensa "käkeämisensä" kauneuden perään. Tämä epimythion on ikinuori muistutus vanhenevan miehen viidenkymmenen villityksestä. Totuuden edessä Väinämöinen vihdoin luopuu häähaaveistaan ja väistyy kosiomarkkinoilta nuorempien tieltä.

Opetuksena on, että epäonni seuraa toisen apajille menosta, toisen alueelle ei pidä mennä ehdoin tahdoin.

Runo 23. Ei pidä käyttäytyä taitamattomasti

a) Morsiamelle annetaan neuvoja miehen kotona elämistä varten. Vanha kulkuakka kertoo omasta elämästään. (LIP)

b) Morsianta opastetaan ja neuvotaan, kuinka hänen tulee miehelässä elellä. Vanha kulkuakka kertoo elämänvaiheensa tyttönä, miehelässä ja miehelästä erottuansa. (RUK)

c) Opetusrunosäkeet 23: 79-90
" Ellöspä sinä ikänä, kuuna kullan valkeana
tavatoin talohon menkö, miehuetoin miehelähän!
Tapoja talo kysyvi, tapoja talo hyväki,
Mies on mieltä koittelevi, mies mieltä ani paraski.
Äsken tarkka tarvitahan, jos talo epätapainen,
Ja vakainen vaaitahan, jos on mies epäpätöinen"

d) Synteesi -> avainsanoja: itsehillintä, kypsyys, sopeutuvuus
Tässä runosikermässä neuvoja morsiamelle riittää, mutta tarkoitteena on muistuttaa mieleen nöyryyden, ahkeruuden ja tottelevuuden hyvettä sekä sopeutumisen merkitystä kotirauhalle. Vaikka oletettavaa onkin, että uusi tilanne, joka tavallaan on arvonalennus kohtelussa, on samalla uuteen yhteisöön sopeutumisriiti ja kypsyyden mitta. Sellaisenaan morsiamen neuvokit soveltuvat myös kaikkiin sellaisiin yhteisöihin, joissa tulokas on uusi ja tilanteessaan hierarkian alimmilla askeleilla. Arvon ylennys on ansaittava soveliaalla käytöksellä.

Toisaalta runon alku estelee vailla itsehillintää olevaan yksilöä hakeutumasta liian kovien vaatimusten alle, koska hyvässäkin talossa on sopeuduttava talon tavoille ja erityistä mielenmalttia ja luoteen lujuutta tarvitaan sitä enmmän mitä huonompi on talon meno ja sen isäntäväki. Tämäkin ohje pätee laajemminkin kuin perehyhteisöissä. Epätapaisuus so. holtittomuus ja hallinnon tai perheenpään "epäpätöisyys" eli mitättömyys tai taitamattomuus on osattava korvata omalla taitavalla toiminnalla.

Runo 36. Lasten kaltoin kohtelu kostautuu

a) Kullervon lähtöä eivät sure muut kuin äiti. Tapettuaan Untamon väen Kullervo palaa kotiin, jossa kaikki ovat kuolleet. Metsässä hän tulee paikalle, jossa vietteli sisarensa, ja tappaa itsensä. (LIP)

b) Kullervo valmisteleikse sotaan ja jättelee hyvästi kotolaisensa, joista ei muut, kuin äiti yksinänsä, sanoneet huolivansa hänestä, kunne lähtisi, kuolisiko, jäisikö henkiin. Tulee Untamolaan, kaataa kaikki maahan ja pistää tuvat palamaan. Palaa kotiin, löytää talon autiona, eikä muuta elävätä koko paikalla, kuin vanhan mustan koiran, jonka kanssa lähtee itsellensä syödä metsästä ampumaan. Joutuu metsämatkallansa sille paikalle, kussa oli sisarensa houkutellut, ja lopettaa tuntonsa vaivoissa miekalla päivänsä."

c) Opetusrunosäkeet 36: 351-360
"Elkötte etinen kansa lasta kaltoin kasvatelko
luona tuhman tuuittajan, vierahan väsyttelijän!

Lapsi kaltoin kasvattama, poika tuhmin tuuittama,
Ei tule älyämähän, miehen mieltä ottamahan,
Vaikka vanhaksi eläisi, varreltansa vahvistuisi."

d) Synteesi -> Avainsanoja: välittäminen, laiminlyönti, ymmärtämättömyys

Mitäpä olisi tähän traagiseen kohtalon opetukseen lisäämistä? Kalevalan opettavaiset sanat ovat lisääntyvästä häiriökäyttäytymisestä päätellen huonosti uponneet Suomen kovapäiseen kansaan. Sen hyvinvoiva voittajaosapuoli untamolaiset ovat kaltoin kohdelleet vastuulleen uskottuja kullervolaisia, osattomia heimoveljiään, joita on kilvan ja joukolla kannustettu toimittamaan lapsiaan "luokse vierahan väsyttelijän". Onni saada kasvaa oman pihan tanhuvilla oman äidin kasvattamana ei aina ole ollut saatavilla. Laiminlyönnit ja kaltoin kohtelu viimein kostautuivat ja kostautuvat.

Kullervon taru on myytti, josta uskomusperinteessä elävät lastenpelottelut. Kansa lastensa kasvattajana on ollut Suomessa varsin kovakouraista, mutta ei mitään niin huonoa ettei jotain hyvääkin. Vierä lasten säikyttelemisen perinne on säilönyt koko joukon muistumia myös myyttisistä uskomushahmoista niin unen kuin valveenkin aikana. Kokoamassani myyttisten hahmojen ja toimien luettelossa noin kymmenesosa on perinteisiä lastenpelotteluja, mutta lopuista vajaasta kahdestatuhannesta termistä voi nykyisin suuren osan luokitella satuhahmoiksi tai lastenpeloitteluksi sikäli kun niitä kukaan enää sattuu muistamaan, arkistoaineistossakin kun mainitut oliot ovat harvinaisia.

Samaan tapaan kuin lastenpelottelut tai kiertopuheet ja -käytänteet kuten makkaramitan nouto, on elkätte-opit tarkoitettu todesta otettavaksi lapsen uskolla, epäilemättä, annettuna. Kun runolaulu toistui illan hämärän rattona, niin oppi epäilemättä meni hyvin perille ja jäi mieleen. Epimyyttejä on yhdeksän ja niin myös myyttiset lastenpeloittelusävyiset uskomushahmot ovat luokiteltavissa yhdeksään luokkaan.

31.2 Varoitustarinoilla on vastineensa

Kalevalan epimyytit ovat opetustarinoita, joilla yhteisön arvoja on siirretty sukupolvelta toiselle samoin kuin agraarinen yhteisö pyrki kasvattamaan jälkikasvua tavoille ja yhteisökelpoiseksi.

4. runo	HUKKUMINEN vrt. (metsän, veden ja maanviljan vartijat, ryhmä 8)
9. runo	HAAVOITTUMINEN vrt. (kiusanhenget ja tautidemonit, ryhmä 5)
13. runo	RIKKOUTUMINEN vrt. (erikoisuudet ja muut oliot, ryhmä 4)
16. runo	KOSTAUTUMINEN vrt. (vainajat, kummittelu, enteet, ryhmä 2)
19. runo	HARKITSEMATTOMUUS vrt. (möröt ja lastenpelottelu, ryhmä 3)
23. runo	HUONOTAPAISUUS vrt. (haltijat, maahiset, ryhmä 1)
36. runo	TÄRVELTYMINEN vrt. (taiat, noidat, pyhätavat, ryhmä 7)
37. runo	RIEHAANTUMINEN vrt. (sää ja luonnonilmiöt, ryhmä 9)
50. runo	VILPPI, VALHE ja PILKKA vrt. (jätit, kääpiöt, pirut ja pahat, ryhmä 6)

Onko yllä mainitulla listalla mitään merkitystä? Asia testautuu struktuurilla, listassa keskiöön on asettunut lastenpelottelu, joka tunnetaan möröistään. Kalevalan runoissa kyse on 19. Runossa kerrotusta epimyytistä, jossa Väinämöinen epäonnisen ja itsetuntoa kalvavan retken

jälkeen varoittaa harkitsemattomista teoista, muun muassa kilpailemisesta ylivoimaisen vastustajan kanssa. On otettava huomioon olosuhteet ja iän tuomat rasitteet ja velvoitteet. Tämä täsmää lastenpelotekulttuurin perusajatuksen kanssa.

Ensimmäisessä epimyytissä, joka kerrotaan Kalevalan 4. Runossa, Aino hukkuu. Synkeillä saloilla saattoi sattua, että lapsi eksyi marjametsään tai kenties petokin nappasi. Niin ainakin pelättiin ja tämä pelko kuvattiin tarinoilla metsänpeitosta ja maahisten tavasta siepata ja houkutella pientä kulkijaa omaan maailmaansa pois ihmisten ilmoilta.

Yhdeksännessä Kalevalan runossa opettava tarina kertoo Väinämöisen polvenhaavasta ja sitä seuranneesta ahdingosta, kun apua ei ollut noin vain saatavissa. Verensulkijaa sai etsimällä etsiä tiettömien taipaleiden takaa. Kansanperinteessä uskottiin pahan kiusanhengen lipsauttavan teräkalun ja henget myöskin aiheuttivat tauteja, karannaisia ja tartunnaisia, joita nykyaikana nimitämme viruksiksi ja bakteereiksi).

Lemminkäinen rikkoo suksensa (epimyytti 13. Runossa), kyseessä on tavallaan arkaainen metsästysonnettomuus, jossa kalliit sukset tärveltyvät. Lapset ovat luonnostaan pieniä lemminkäisiä, aina menossa tukka putkella liikoja ajattelematta. Siinä menossa helposti tavaroita särkyy. Tarvittaessa kansa keksi siihenkin keinot ja mietti sopivia olentoja hillitsemään raisua menoa.

Väinämöinen käy Tuonelassa ja tuo tuomisina opetuksia jälkipolville. Erilaiset väärinteot kostautuvat ja vainajat lyöttäytyvät levottomina sieluina siihen taloon, joka jätti isännän tai emännän sänkiäisen eli peijaislehmän tappamatta hautajaisiin tai teki muuta ei-sopivaa. Vastaavasti kuolemanenteitä nähtiin ja kuultiin ja niistä kerrottiin lapsille iltasatuina kauhukertomuksia.

Morsiamen neuvokkivirressä nuorta emäntää opastettiin uuden talon tavoille. Lapsi on maailmassa yhtä noviisi ja kokematon tavoista kuin nuorikko uudessa taloudessa. Lapsuus kuluu neuvokkivirtenä, jossa haltijat toimivat moraalin vartijoina ja talon tapain varjelijana.

Mutta mitäpä voisi sanoa kalevalaisen epimyytin ja lasten noitapelottelujen välisestä vuorovaikutuksesta? Paljonkin, sillä nimenomaan lasten tapaperinne säilöö menneiden aikoijen pääsiäis- ja joulu-uskomuksia tonttuineen ja trulleineen, myös uuden vuoden ja juhannuksen taikaperinne säilyy lähinnä isojen ja pienten leikkiperinteenä. Kullervon tarina sisältää Kalevalan ainoan selvän viittauksen lastenkasvatusperiaatteisiin. Lasta neuvotaan hellimään ja kasvattamaan hyvin tai muuten kaikki tuleva kehitys on pilalla. Lapsesta kasvaa pahansuopa ja katkera noita, joka käy rapsimassa pääsiäisenä lampailta karvat ja lehmiltä nännit, hevoselta hännät.

Ilmarisen antama opetus jälkipolville on kokemustiedon siirtoa. Säät ja tunnetilat ovat yhtä sekä kielikuvissa että monen tuntemuksissa. Kun seppä menetti vaimonsa ilkeän murhan seurauksena, hän masentui ja menetti lopulta lähes järkensä, kun yritti korvata vaimon menetystä takomalla kultaisen kuvan kumppanikseen sänkyyn. Tämän mielen valloilleen riehaantumisen Väinämöinen sai lopulta taltutetuksi, mutta Ilmarinen "matkalaisten" eli muuttolintujen jumala suuntasi tiensä Pohjolaan.
Lapsiinkin vaikuttavat niin ympäristän tunneilmasto, se mistä milloinkin tuulee ympäristössä kuin itse ilmanpainekin. Korkeapaineella pakkassäässä laskiaismäessä tai helteellä uimassa meno on riehakasta.

Nykyisin lapsia pelotellaan autolla ja junalla, hammaspeikolla ja joulutontulla tai kerrotaan laiskan koululaisen kohtalosta. Tällä karmean-hupaisalla perinteellä on silti vakavamielinen tarkoite. Tarinoita ja runoja oudoista mielikuvitusolennoista esitetään opettamis- ja varoittamistarkoituksessa. Pelottimet kuten kiellotkin varoittavat. Koti- ja pihapiiri on lapsen tapaturma-alttein paikka, niinpä lastenpelottelut sisältävät kaikki kielletyt paikat ulkona ja sisällä ja tavoitteena on estää tapaturmia ja onnettomuuksia sekä takoa järkeä lasten päähän. Lisäksi kansalla on ollut tapakasvatuspelottimia, varkautta, valehtelua, ruualla leikkimistä ynnä muuta sellaista vastaan. Näillä tarinoilla on pyritty opettamaan hyvät käytöstavat ja vanhempien kunnioitus, johon kuuluu myös tottelevaisuus. Mielikuvitusta ja kerrontataitoja on ruokittu varjoleikeillä ja tarinoilla vaikkapa juoniukon reestä ja mustalaisen kontista. Leikin varjolla on samalla opittu kohtaaman pelko ja kasvatettu pelottomuutta. Runojen avulla on suurperheissä siirretty heimon tapoja ja arvoja eteenpäin.

Maatalousvaltaisen yhteisön lastenkasvatusarvot vaikuttavat kalevalaisen maailman kanssa varsin yhteneviltä. Perusarvot eivät muutu. Tämähän on totta.

Runo 37. Järjetön ikävä saa tekemään tyhmyyksiä

a) Ilmarinen suree kuollutta vaimoaan ja takoo itselleen kullasta naisen. Kultaneito on kuitenkin kylmä kylkeä vasten, ja Väinämöinen varoittaa nuorisoa kullalle kumartamasta.

b) Ilmarinen itkee kauan kuollutta naistansa, takoo sitte kullasta ja hopeasta uuden naisen itsellensä, jonka suurella työllä ja vaivalla saapi henkeä vailla valmiiksi. Lepää yön kultaisen morsiamensa vieressä ja tuntee aamulla havattuansa sen kyljen kovin kylmäksi, jolla oli maannut kuvaa vasten. Hylkää kultaisen morsiamensa Väinämöiselle, joka ei kuitenkaan huoli siitä, vaan käskee Ilmarisen sen muiksi tarpeiksi takomaan, eli semmoisena, kuin oli, muille maille viemään kullan haluajille kosijoille.

c) Opetusrunosäkeet 37: 241-250

”Elkätte pojat poloiset, vasta kasvavat urohot,
olette elonkeraiset, elikkä elottomatki,
sinä ilmoisna ikänä, kuuna kullan valkeana
naista kullaista kosiko, hopeaista huolitelko!
Kylmän kulta kuumottavi, vilun huohtavi hopea.”

d) Synteesi -> Avainsanoja: keinotodellisuus, rahanhimo, tyytyminen

Ihmisen pyrkimys onneen on sitkeä ja syvää perua. Kun menetys ja puute kohtaavat, onnea saatetaan tavoitella mitä kummallisimmin keinoin ja erilaisilla addikteilla. Ilmarisen, Sammon takojan ei ollut helppo luopua vaivalla ja uroteoilla saadusta kauniista vaimosta, joka raa´alla tavalla oli saanut ennenaikaisen ja yllättävän lopun. Oma karja raateli hoitajansa. Ilmarinen takoi muistikuvansa idoliksi, jumaliseksi naiseksi, mutta yrityksistä huolimatta, lämpöä ei kultanaiselta herunut vieruskumppanille. Ovelasti tämä runo johdattaa pohtimaan aviomotiiveja – rikkaus vai rakkaus. Valintakehoite on selkeä, runon opetus kannustaa valitsemaan rakkauden ja neuvoo välttämään rikkauden houkutusta sydämen valinnoissasekä tyytymään osaansa ja vertaiseensa.

Runo 50. Ei pidä oudoksua poikkeavaa

a) Marjatta tulee puolukasta raskaaksi ja etsii turhaan saunaa synnyttämiseen. Poikalapsi sntyy metsässä mutta katoaa pian kunnes löytyy suosta. Väinämöinen tuomitsee isättömän lapsen kuolemaan, tämä nousee puumaan Väinämöisen tuomiota vastaan ja ristitään Karjalan kuninkaaksi. Väinämöinen poistuu vaskiveneellä ennusten, että vielä häntä tarvitaan uuden sammon saattajana, uuden päivän päästäjänä ja uuden soiton soittajana. Laulajan loppusanat.

b) Neiti Marjatalle syntyy poika puolukasta. Poika katoaa pienenä ja löydetään viimein suosta. Tuodaan vanha ukko ristimään, mutta ukko ei risti (isätöntä) poikaa, ennen kuin tutkittaisi ja päätettäisi (jos olisi henkiin jätettävä). Väinämöinen tulee asiata tutkimaan ja päättää kummanlaisen pojan kuoletettavaksi, mutta puolikuinen poika nuhtelee häntä väärin tuomitsemisesta. Ukko ristii pojan Karjalan kunnkaaksi, josta Väinämöinen suuttuu ja lähtee myötyriksi pois, ennustamalla, että häntä vielä kerran kaivataan uutta sampoa, kanteletta ja valoa kansalle laittamaan; hän alski vaskisella veneellä maan ja taivaan väliin, jossa vieläkin lienee, mutta kanteleen ja suuret laulunsa jätti kansalle perinnöksi. Loppuruno.

c) Opetusrunosäkeet 50: 593-620

" Elkätte hyvät imeiset tuota ouoksi otelko,
jos mä lapsi liioin lauloin, pieni pilpatin pahasti!
En ole opissa ollut, käynyt mailla mahtimiesten,
Saanut ulkoa sanoja, loitompata lausehia.
Muut kaikki oli opissa, mie en joutanut kotoa
Emon ainoan avusta, yksinäisen ympäriltä. "

d) Synteesi -> Avainsanoja: hyväksyminen, taituruus, hienotunteisuus

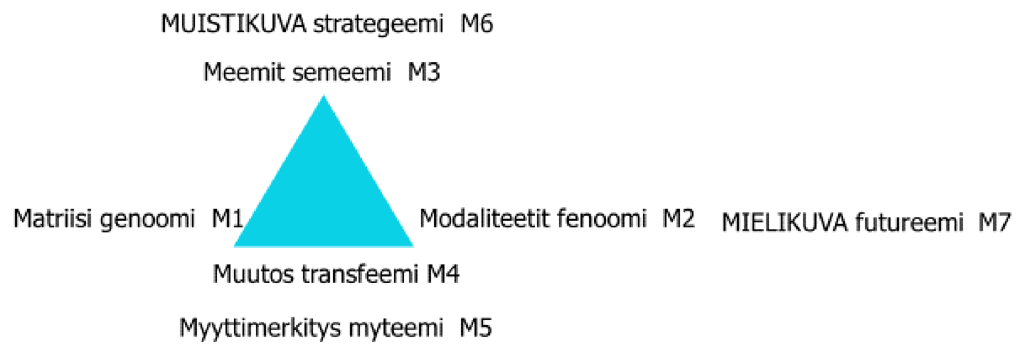
Viimeinen Kalevalan runojen opetus korostaa sosiaalista kanssakäymistä, jonka keskeinen käyteaine on kohteliaisuus. Jos vaikka laulajan taito ei aina yltäisikään odotusten tasolle, koska suuren maailman tapoja ei ole tilaisuutta ollut oppia ja koulutuskin on jäänyt vähäiseksi ja taito jäänyt harrastelijatasolle elämisen välttämättömyyden painosta.

Seitsemän ämmän evankeliumi

32. Meemien luomiskertomus

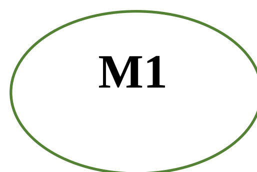
Meemit ovat merkityksenantovälineitä, ja ne voivat muodostua monin eri tavoin yksilön ja yhteisön kulttuurin myötä- ja vuorovaikutuksesta, jossa impulssit voivat olla sisäsyntyisiä, muistiin ja kokemuksiin pohjautuvia muistoja, opittuja asioita, mitä vain tai ne voivat olla ulkokohtaisia havaittuja tai opittuja asioita. Meemikaavalla on vakiojärjestys, joka auttaa tulkinnassa.

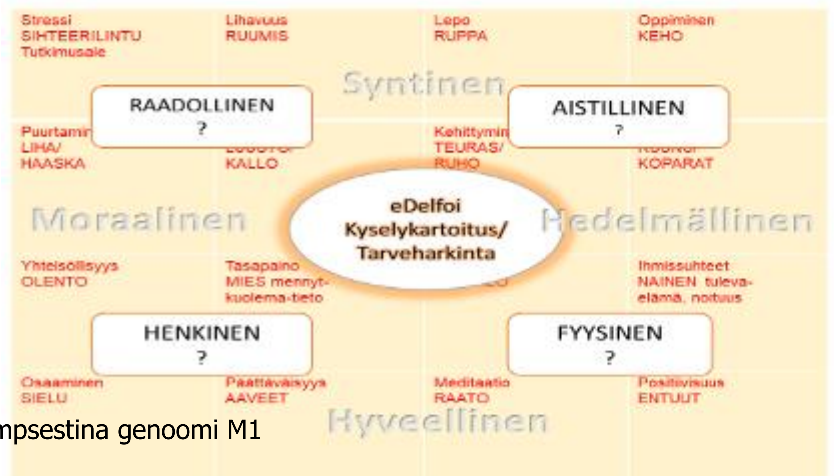
MUISTIKUVA strategeemi M6
MIELIKUVA futureemi M7
Meemit semeemi M3
Matriisi genoomi M1
Modaliteetit fenoomi M2
Muutos transfeemi M4
Myyttimerkitys myteemi M5

Kuvio. Meemikaavan suhteutettuna metodiikkaan.

Alussa oli runomatriisi ja sen henki liikkui korpuksen yllä. Elämänsuunnitelman pohjalta hengen lento sai sanojen muodon ja kehittyi kohti lihallista näkemystä, kohti kehollisuutta omassa embryossaan.

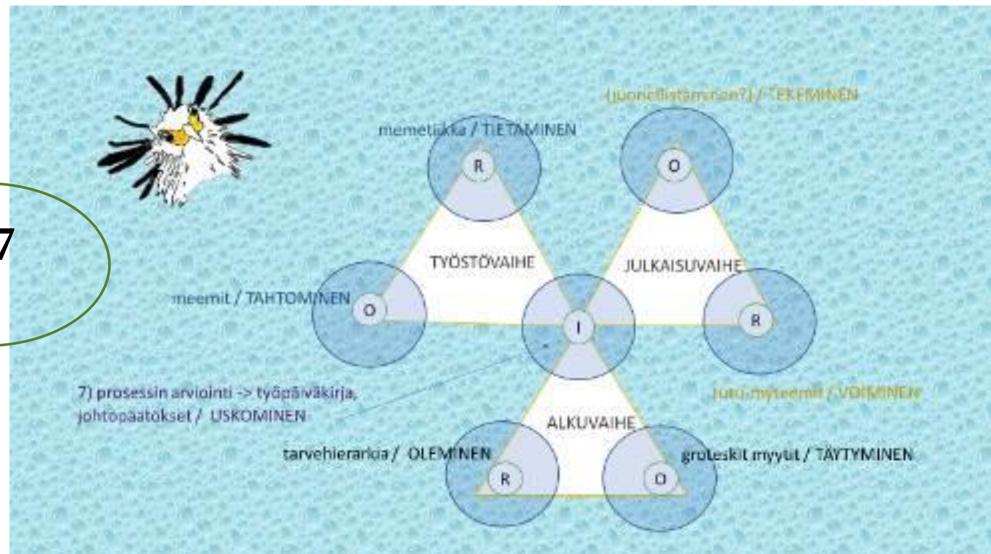

Kuvio 1. Runomatriisi ja meemikaava palimpsestina genoomi M1

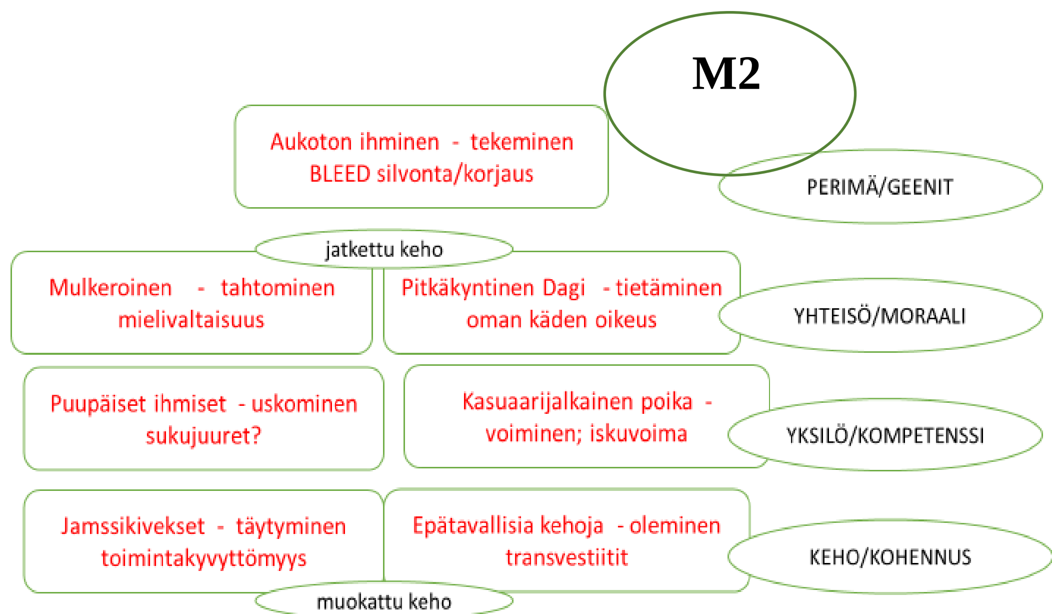
Noina aikoina mielessä kävi käsky, että koko korpusaineisto oli modaliteeteiksi työstettävä. Niin tutkijakin lähti matkaan kohti kaukaista tulevaisuuden maata, reitin varrella hän kohtasi topologista kenttää, oli kronotopiaa, oli dystopiaa, oli entopiaa ja tietenkin tuo utopinen määränpää korpus kosmoksen kuvana ja tilana.

M7

Kuvio. MIELIKUVA M7 futureemi

Tutkimus kulki halki sudenkuoppien ja eksyttävien seutujen ja päätyi lopulta groteskien myyttien modalisointiin, Papua-Guineasta merenpohjan kautta ihmisten ilmoille noudettuihin narraatioihin.

Kuvio. Modaliteetit fenoomi M2

Kun tähän pisteeseen oli päädytty, Maritan meemien synnyttämisen aika tuli, vaikka työtila aivoissa oli jo täysi, kun kaikki mahdollisuudet olivat siellä yhtä aikaa liikkeellä. Lapsi syntyi ulkopuolella systeemin seriaalisesti.

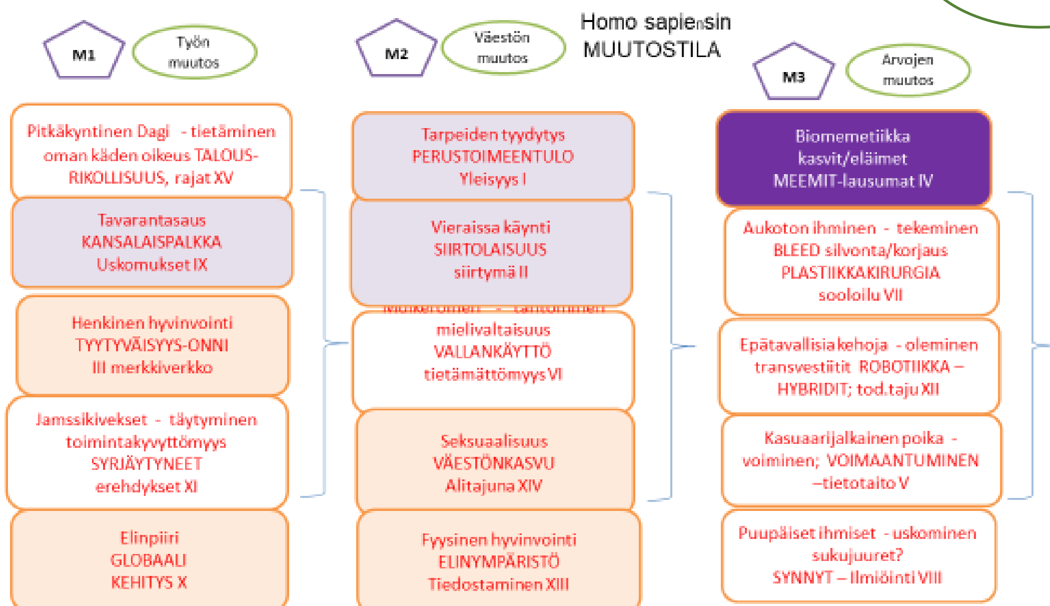
M3

1) imitaatiomeemit (jäljittely)
2) replikameemit (kopiointi)
3) innovaatiomeemit (keksintö)
4) näkökulmameemit (arvot)
5) kognitiomeemit (tieto)
6) kielimeemit (kulttuuri)
7) regiimimeemit (ohjailu, valta)
8) gendermeemit (sukupuoli)
9) väestömeemit (demografia)
10) humpuukkimeemit (new age)
11) uskomeemit (tabu)
12) meemipleksi (ilmiöinti)
13) verkkomeemit (kommunikaatio)
14) altruisimeemit (itsekkyys)
15) kilpameemit (taistelu)
16) ennakointimeemit (varustelu)
17) evoluutiomeemi (kehitys) .

Kuvio. Meemit semeemi M3

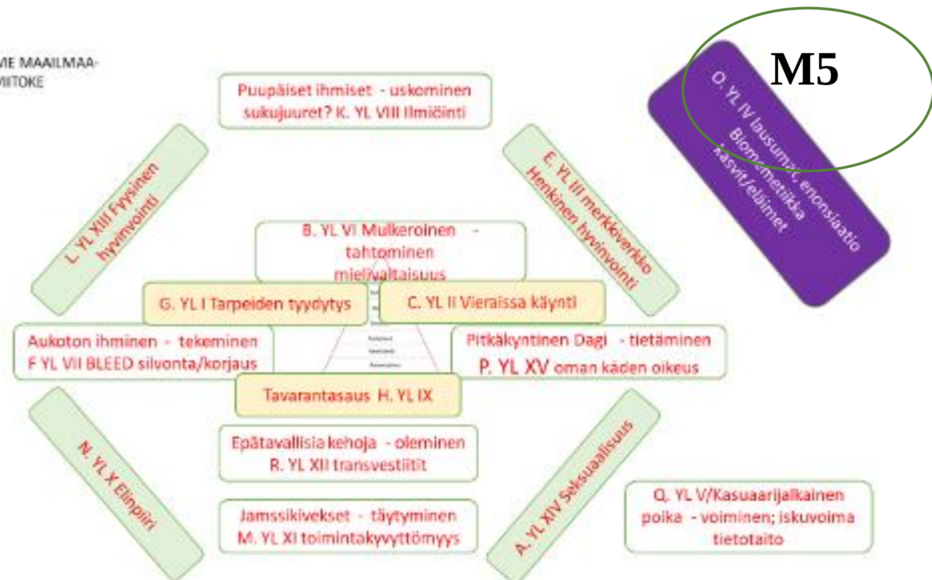
Vastasyntynyt lepäsi vielä kapaloissa, mutta kuin enkeleiden hohde kapaloissa lepääjää ympäröi kolmen maailman muutokset ja disruptiot.

M4

Kuvio. Muutos transfeemi M4

Kaukaisen eteläisen maan viisaat luovuttivat lahjansa vastasyntyneelle, sillä he olivat nähneet niiden merkityksen taivaalla ja maan päällä ihmisissä. Tarinat taipuivat tulevaisuuden tutkimuksen kysymyssarjaksi lahjakkaasti, ja kysymyssarjat kumarsivat myyttisikermää, jossa ikiajat oli ja on uinunut lapsen viattomuus.

Kuvio. Myyttimerkitys viitokkeen avulla myteemi M5

Kun antagonit saivat tämän kuulla, heidän silmissään sumeni, ja he yrittivät sanan säilällä teilaamalla nuijia vastasyntyneen ja kaikki sitä muistuttavat hengen tuotteet maan rakoon. Ja suuri oli surku tulevaisuuksien kaikkeudessa, kun niin moni loistoajatus jäi kaipaamaan menippeiaa kyselyjen ja tutkimusten sarjassa. Siksi tutkimus kulki kiertotietä ja eksytti vainoajat kannoilta ja viitoke kulki edellä ja näytti tietä.

M7

Kuvio. MUISTIKUVA strategeemi M6

33. Muistaakseni sen tein

Menneen muistelemiseen liittyvät sekä traditionaalisuuden että nostalgisuuden elementti. Mennyt on osa nykyisyyttä, joka vuorostaan tulevan mennyt ja vaikuttaa näin ollen tulevaan. Menneistä ajoista on tunnetusti vaikea ottaa opikseen, historia toistaa virheitään, onpa todettu niinkin etteivät perusasiat koskaan muutu. Aika kultaa muistot, koska muistamme mieluiten hohdokkaat ja mieleenpainuvat hetket, mutta kehomme ei unohda kun se traumatisoituu. Nälän muisto voi jatkua sukupolvesta toiseen solutasolla ja ilmetä kitukasvuisuutena, vaikka ravinto-olosuhteet paranisivatkin.

Perusmodaliteetti **tekeminen** on keskeinen muistitoiminnoissa, joissa on kaksi päälinja, a) tekemättä jättäminen ja b) tekeminen sekä vielä lisäksi c) itsepintaisuus, johon oleellisesti vaikuttavat nykyajan tiedot ja uskomukset, joista emme aina ole tietoisia sekä koetut tunnekolhut. Emme läheskään aina suhtaudu kriittisesti tai kyseenalaistaen päivittäiseen tietotulvaan, jonka saamme. Lehtitietoja tai popularisoituja tulkintoja pidetään tietona jne. Tietoiseksi tulemisen keskeinen elementti on muisti. Jos muisti katoaa niin identiteettikin katoaa, samoin siihen mennessä opittu ammattitaito. Muisti ja muistikeinot ovat tietotyössä keskeisiä tekijöitä. Muistin avuksi on laadittu ja laaditaan erilaisia apukeinoja kuten kalentereita ja aikatauluja, oleellista muistityössä on myöskin ns. kattavien käsitteiden omaksuminen.

Daniel Schacter jakaa muistin toiminnot seuraavasti: Tekemättä jättämisen syntejä ovat **katoavuus, hajamielisyys** ja **lukkiutuminen**. Tekemisen syntejä ovat **väärin kohdistaminen, johdateltavuus** ja **erheet.** Omaa luokkaansa muistissa on **erittäin pitkä muisti** esimerkiksi koettujen loukkausten suhteen tai kun emme voi unohtaa jotain kadotettua tai vanhemmilta opittua emmekä siksi kykene päästämään menneestä henkisesti irti. Asioiden vatvominen on itsepintaisen muistitoiminnon synti.

Kuolemansynnit	**Muistin synnit**	**Muistin keskeisvaikutus**
YLPEYS	ITSEPINTAISUUS	ITSEPINTAISUUS, VATVOMINEN
VIHA	LUKKIUTUMINEN	TORJUNTA, KYTKEYTYMINEN
KATEUS	ERHEET	HAVAINTOTARKKUUS
AHNEUS	KATOAVUUS	SÄILYMINEN MUISTISSA
AHMINTA	HAJAMIELISYYS	KESKITTYMINEN ASIAAN
INTOHIMO	VÄÄRINKOHDISTUS	OIKEIN KOHDISTUMINEN
LAISKUUS	JOHDATELTAVUUS	MÄÄRÄTIETOISUUS

Modaliteetteja on seitsemän ja niin on myös klassisia ”syntejä”, joita ovat ylpeys, viha, kateus, ahneus, ahmiminen, intohimo ja laiskuus. Eri asia on, onko näillä synneillä nähtävissä mitään erityistä vastaavuussuhdetta keskenään. Silti on helpompaa muistaa, mistä on kyse,

os muistin synnit (väärinteot) rinnastetaan ihmiselämän virhetoimintoihin eli ns. kuolemansynteihin.

Kuolemansynneissä ahminta ja laiskuus ovat elämäntapoja, muut viisi syntiä liittyvät läheisemmin tunteisiin. Emootiot liittyvät läheisesti tulevan tai opittavan tiedon havaitsemiseen ja reksiteröintiin. Muisti paranee kun luodaan assosiaatioita ja liittymiä opittavan asian ja tulevien faktojen välillä. Kannattaa ennakoida tuleva tilanne niin hyvin kuin se nykyhetken tietojen perusteella on mahdollista. Mielikuvien lisäksi myös konreettiseten kuvien käyttäminen muistikeinona auttaa. Samoin avainsanat auttavat, jos on verbaalisesti suuntautunut. Oikea aivopuolisko vastaa kuvien ymmärtämisestä ja vasen sanojen.

Muistierheet ovat tavallisia nimien ja kasvojen tunnistamisessa. Schacterin mukaan muistajan tiedot ja uskomukset vaikuttavat muistitietoihin. Perinne on muistitietoa, jossa yhteisö säilöö muistissaan tarinoita ja uskomuksia jälkipolvelta toisille. Ennen tarinoita kerrottiin, joten tarinat eivät olleet sanasta sanaan samanlaisia kulloisenkin kertojan muistaessa tarinan eri lailla. Syntyi muunnelmia. Perinnetieto ei siksi ole muuttumaton, mutta entisajan totena pidetty tieto on herkkää materiaalia muuttumaan nykyajan uskomustiedoksi. Tämän voi havaita vaikkapa muuntamalla entisajan pojankossien harrastaman kiusaperinteen nykyaikaan ja luomalla niille vastaavuudet aikuisten maailmassa. Muisti luo ja tuo mieleen muistoja, lapsuusmuistojen keskeistä ainesta ovat leikit ja kolttoset sekä elämykset niin hyvässä kuin pahassa. Varhaisilla kokemuksilla on tunteisiin syvästi vaikuttavina tapahtumina muistia ohjaava vaikutus. Monen vähemmän liikunnallisesti lahjakkaan lapsen kauhein koulumuisto liittyy koululiikuntaan. Joillekin opettajan arvostelu oli sellainen kauhun paikka, että jäljet vaikuttavat pitkälle aikuisuuteen, itsetuntoon ja auktoriteettien pelkoon. Muistamme hyvin tunnepitoiset kolhut. Joskus itsepintaisesti ne pysyvät muistissa ja painajaisissa vuodesta toiseen. Muistamattomuus on joskus hyväksi. Esimerkiksi liian traumaattisen tapauksen muistelu voi olla niin tuskallista, että muisti pettää ja torjuu koko tapahtuman mielestä.

KIUSALEIKKILAJI	PERINNEKÄYTÄNNE	NYKYKÄYTÄNNE
Suttaus	Tervaus	Graffitit
Nakkelu	Rikkeet	Rikkominen
Rumat kuvat	Miehenkuvat	Vessakirjoitukset
Varastelu	Kateet	Näpistely
Ilkivalta	Räyhähenget	Jengikäyttäytyminen
Tirkistely	Katsominen	Nettiporno
Salpaaminen	Kyöpelöinti	Koulukiusaaminen
Äänenesto	Metsänpeitto	Syrjiminen
Rikitys	Ukonvaaja	Häiriköinti
Pelottelu	Kummittelu	Punktyyli
Kiusaaminen	Taiat ja loitsut	Sieppaus
Keräily	Komppeet	Roskaaminen
Kepponen	Kosto	Fuksiaiset
Kiipeily	Aljopuu	Hakkerointi
Kolttonen	Pilaus	Ilkivalta

Kuvio. Kiusalajien suhde perinteisiin.

Työssä muistettavat asiat sekä hyötyvät että kärsivät tunteiden ja mielikuvien sekaantumisesta ja sekoittumisesta. Täysin arvovapaita muistettavia ihmisellä ei kuitenkaan ole, joskin monet rutiinit ovatkin melko arvovapaita ja lähinnä totutusta kiinni. Motto: Mitä isot edellä sitä pienet perässä eli esimerkin voima.

34. Kysymyssarjat

Kevään 2018 eDelfoi-opintotavoitteena oli kypsytellä aihiot kyselykierrokseksi tavoitteen kartoittaa mitä mieltä vastaajaverkosto olisi kehoruumiillisuuden tulevaisuuden näkymistä. Aie kuitenkin kairutui selkiytymättömänä, ja koska kyselykierrokset tuskin olisivat antaneet paljoakaan lisänäkökulmaa epämääräiseen tavoitteeseen. Meemit kuitenkin alkoivat kiinnostaa entistä enemmän.

Ennen tutumeemeiksi muuntamista edelsi kuitenkin harjoituksena aihiot groteskien myyttien kyselysarjasta kehoruummiillisuus huomioiden. Alustavat kysymykset muotoutuivat seuraaviksi teemoiksi.

Fokussarja: Aistit

1. Virtuaalitodellisuus heikentää ajattelukykyä / Lisätty (virtuaalinen) todelisuus huonontaa havaintokykyä ja älykkyysosamäärä laskee.

2. Mielenterveysongelmaisuus lisääntyy, keskittymiskyky heikentyy oleellisesti / Hermostolliset (mielentervyedelliset) ongelmat lisääntyvät

A-sarja: Aukoton ihminen

1. Sukupuoliroolien muutos monimuotoistaa ja tasa-arvoistaa / Sukupuoliroolit höllentyvät ja sekottuvat kymmenen vuoden kuluessa
2. Kookkaus johtajaominaisuuteen liitettynä käsitteenä säilyy / Pitkää ihmistä arvostetaan edelleen
3. Väestön luonnollinen kasvu pysähtyy ja robohybridit syntyvät / Syntyvyys alenee edelleen länsimaissa ja ensimmäiset biohybridit luodaan.

B-sarja: Mulkeroinen

1. Ensisijainen proteiinilähde ravinnossa on heinäsirkat / Ravinto muuttuu hyönteis-kasvivoittoiseksi, vegaaniruokavalio on enemmsitönä
2. Teknoarmeijat korvaavat ihmisarmeijat, koska ne ovat immuuneja biosodankäynnille / Sotarobotiikka synnyttää teknoarmeijan kymmenessä vuodessa

C-sarja: Puupäiset ihmiset

1. Kehonkuva ja ihanteet muuttuvat radikaalisti, suuret rinnat koetaan rumiksi ja hankaliksi / Suuririntaisuus menettää seksuaalsien vetovoimansa.
2. Fyysinen vetovoima (sex appeal) perustuu tulevaisuudessakin ulkomuotoon / Kurvikasta naista arvostetaan tulevaisuudessa edelleen enemmän kuin älykästä naista
3. Fyysiset erot sukupuolten välillä kapenevat / Androgyyninen persoonallisuustyyppi lisääntyy
4. Ikääntyvätkin muokkaavat kehoaan aktiivisti ulkonäkösyistä / Kauneusihanteet muuttuvat

D-sarja: Pitkäkyntinen Dagi

1. Lihaksikkuus(miehillä) ja tuuheatkkaisuus (naisilla) on elinvoimaisuuden osoitus / Lihaksikasta miestä ja pitkähiuksista naista arvostetaan tulevaisuudessa edelleen samoin kuin mykytilanteessa
2. Liikalihavuus eli obesiteetti maksaa, vakuutusmaksut määräytyvät painoindeksin mukaan / Lihavuus lisääntyy edelleen kaikkialla maailmassa seuraavat kymmenen vuotta.
3. Iäkkäiden määrä kasvaa, keski-ikä nousee nopeasti / Kymmenen vuoden sisällä keski-ikä nousee kolme vuotta,

E-sarja: Jamssikivekset

1. Yksineläminen ja parisuhdettomuus lisääntyy / Perinteinen seksi menettää merkitystään
2. Seksuaalisten tarpeiden tyydytys muuttuu / Seksiroboteista tulee arkipäivää kymmenen vuoden kuluessa
3. Älykkyys koetaan haluttavana kumppaniominaisuutena, koska se assosioidaan huumorintajuun ja hyviin geeneihin / Äly kohoaa ensisijaiseksi seksuaalsiesti kiinnostavaksi tekijäksi.
4. Lapsettomuus on suuri onglma länsimaissa kymmenen vuoden kuluttua / Joka kolmas lapsi länsimaissa syntyy keinohedelmöityksellä

F-sarja: Kasuaarijalkainen poika

1. Kauneuskirurgiaa tehdään vastuuttomasti, esteetisen kirurgian turismi lisääntyy/Kauneusleikkaukset yleistyvät
2. Rintaimplanttien määrä kasvaa syövän ja kauneusihanteiden vuoksi / Joka toisella vuoden 2000 jälkeen syntyneellä naisella on implantteja kehossaan
3. Kehoa voidaan säädellä geneettisesti sikiönä, esimerkiksi hiusten ja silmien väri voidaan valita / kehonmuokkaus saa uusia muotoja
4. Yhä useampi, noin 1/3:sta turvautuu kehonkohennuspalveluihin / Kehonmuokkaus on lisääntyvä trendi

G-sarja: Epätavallisia kehoja

1. Mielialalääkintä on jokapäiväistä ja reseptivapaata / Älyn ja aistien stimulaatiofarmasia tekee ihmististä onnellisia
2. Kyvykkäät kehot sortuvat loputtomaan kilpailuun, psyyke ei kestä / Kehon suorituskykyä parantava farmasia tekee ihmisistä onnettomia

3. Narsistinen suhtautuminen kehoon kasvaa, rumista tulee paariaa, jota halveksutaan avoimesti / Minäkuva muuttuu narsisitisesti rakentuvaksi ja painottaa ulkoista kauneutta
4. Ihmisten kehosensitiivisyys murtuu, tunteiden ja tuntemusten tunnsitus heikkenee/Joka toinen aikuisväestöstä käyttää kehpnpalautemittareita lähitulevaisuudessa.

Aihio tarkentui meemijakoa kohti mentäessä. Sitä ennen piti aihioitua meemijakoa hieman testata, jolloin fokussarjan kysymykset täydentyivät parilla muulla ajankohtaisella elämäntapaväitteellä, biohakkeroinnilla ja nanohabiteillä.

35. Menippeian sanotaan olevan älylaji

Mielikuvavastaukseni odote oli kuitenkin toinen. Oletettavampaa mielestäni oli joko ilman vastausta jääminen tai epäasialliset ja asiaa ymmärtämättömät emotionnaaliselta pohjalta kumpuavat vastaukset. Aihioin mielikuvissani kysymyksille käyvän näin:

eDelfoi väitteeni: Syntyvyys alenee edelleen, väestön luonnollinen kasvu pysähtyy ja robohybridit syntyvät -> innovaatiomeemi

Odote vastauksista:

Soini vastaa nimimerkillä, vakaumuksen syvällä rintaäänellä ”Painu akka helvettiin!” = AGRESSIOT
Paavilaiset: Kyllä tappaminen on synti. Pedofilia vain teoriassa. Kehot on luotu (hyväksi)käytettäväksi, kun himottaa. (Huom. viime mainittu tietysti lukee rivien välissä, ei sitä julki lausuta) => PERUSARVOT
Koivisto: Milloin elämä syntyy? Se syntyy kun siittiö kohtaa munasolun. => KLISEE
Valtiovarainministeriö: Tämä on huolestuttava taloudellinen trendi, lapsia ei hankita taloudellisista syistä. => FAKTA
Naisaktivistit: Mä en haluu! => EMOOTIOT

Edellinen teksti on näyte menippolasiesta satiirista. Arvaan, että monikaan ei ihan ymmärrä karnevaalin syvempää olemusta eikä myöskään menippeian syvempää tarkoitusta. Kyse ei ole viime kädessä pelkästä ilveillystä ja irvailusta. Esimerkkini ei edusta pelkästään irvailua, sillä on tarkoitus herättää mielipiteitä ja kysymyksiä..

On kaksi vaihtoehtoista tapaa esittää asiat, käytän tilanteesta ja korpuksesta riippuen joko meta-sub paria tai sitten endo-ekso. Käytännössä tämä on yleensä sama asia, sub on se näkyvä toiminta, johon meta vaikuttaa taustalla. Endo on sisäisyyttä, joka peilautuu ulkopuolisen kautta.

Tarkemmin ottaen runomatriisin tasot ovat muutettavaissa arvoanalyysivälineeksi tuolla esittämälläni esimerkkilausesikermällä. Yleispätevästi voidaan sanoa, että litania-jargon tasolla toimii ensisijaisesti emootiot ja aggressiot, jossa aggressiivin käyttö on poleemista ja provosoivaa kuten nimettömänä esiintyvillä nettikeskustelupalstoilla on tapana. Elämä muodostuu erilaisista systeemeistä. Meemeistä puheenollen perusmeemien kenttää on luonto ja ekosysteemi. Käsitteet ovat usein fakkikielisiä ja -mielisiä kliseitä, joita toistellaan, omaperäisyys on harvinaisempaa, erityisesti poliitikkojen suosima taso antaa merkityksiä. Sitten on tiedemies- ja virkamiespiirien suosima harhainen maailma tiedon autuaaksi tekevästä merkityksestä ja diskurssin voimasta tiedottamalla, viestinnän ja median maailmaa tämä.

36. Myyttien alitajuntaan vaikuttava struktuuri

Lopuksi sitten on myyttitaso tajuntamme taustalla, perusarvojemme tiedostamaton taso, joka saa ilmenemänsä emootioiden ja aggressioiden kautta. Tämä jako muodostaa subtason sille metakulttuurineliölle, jonka Aukottomassa kehossa viime kerralla esitin. Eikä siinä kaikki, totuuden merkitys avautuu, kun näin saatu keskusneliö tarkastellaankin kulmina eikä keskiönä.

Näin runomatriisi sai uudenlaista näkökulmaa, jossa litania/jargontasoa luonnehtivat aggressio ja emootiot, perusvastapoolina miehet vs. naiset. Toisella tasolla on systeeminen merkitys, jossa kliseet ja fakkius kohtaavat, ja esimerkiksi ekosysteemi. Kolmannella tasolla on diskurssi, eli esitetyt faktat ja niistä tiedottaminen, ja lopuksi syvämerkitys löytyy tai on kätkettynä myyttisyyteen tasolla neljä, jossa on perusarvot ja se mitä pidämme pyhänä tai tabuna.

A-sarjan kysymykseen aihioin itse koevastauksen, kun lehdistödiskurssissa velloi syntyvyyden alenemisesta huolestuneet kannanotot ja samalla osa peripuritaanisen uskon kuvan omaavat katsoivat tilaisuutensa tullee aborttikielteisen kantansa esiin tuomiseen. Mediassa esitettiin Margareta Attwoodin dystopiaa synnytyskoneiksi alistetuista naisista. Satiiri kohdistui mahdolliseen vastausantiin A-sarjan kysymykseen: Syntyvyys alenee edelleen, väestön luonnollinen kasvu pysähtyy ja robohybridit syntyvät. Olin alustavasti luokitellut kysymyksen innovaatiomeemeihin kuuluvaksi tulevaisuuden odotteeksi.

Esimerkkinä on edelleen avaintarina Aukoton ihminen eli tarina miehestä jolla ei ollut suuta eikä peräaukkoa, eli ruunasulatustoiminnot puuttuivat. Primitiiviset myytit ovat hyvin ruokakeskeisiä, monet ruokasäännöt ja tabut määrittävät ruokavaliota ja yhteisön elämää. Nykyaikana vastaava toiminto on siirtynyt ohjeiksi ruokapyramidista, suositukseksi siitä mitä kannattaa ja ”saa” syödä ettei sairastu ja eläisi pitkään terveenä. Hyvässä uskossa varmaankin tehty, vaikka on tutkimuksellisesti osoitettu, että jos on mahdollista valita vapaasti mitä syö, ihminen luonnostaan valitsee melko terveellisesti ja tasapainottavati syömisensä.

Sarjallinen myyttitulkintaote

Claude Lévi-Straussin myyttitutkimuksista usein esitetään hänen tulkintansa Odysseus-myytistä, jossa sarjallisuus on luokiteltu motiiveittain rinnakkaiksi tapahtumalajeiksi. Viimeisin sarake litityy nimiin, jossa sanakreiden ominaisuudet paljastuvat heidän toisinto-liika tai peitenimiensä kautta. Nimi viittaa johonkin fyysiseen tai henkiseen ominaisuuteen tai sukuyhteyteen.

Tätä ominaisuutta ei suinkaan kaikissa myyteissä ole, ei varsinkaan lyhyissä kertomuksissa, mutta nimi sisällään voi vahvastikin viitata myyttiseen menneisyyteen suvun kautta olipa kyseessä sitten toteeminen kaiku tai jokin muu myyttinen tapahtuma.

Nimien syvämerkitysten penkominen on työlästä ja osin mahdotontakin, koska kielestä kuolee sanoja ja vaihtoehtoisesti alkujaan samaa tarkoittaneet merkitykset muuttuvat ajan mittaan ja alkuperäinen merkitys unohtuu. Ruutana on kaloista yksi myyttisimpiä, jos sitä verrataan kansanuskoon, mutta sukunimissä Ruutanoita ei ole, sen sijaan parisenkymmentä Ruutalaa löytyy. Sukututkijoiden käsityksen mukaan sekin muoto on hyvin harvinainen.

Kuten Mulurautusessa eli kalamytologiassani olen maininnut:

- Nimi on merkki. Nimi on käsite joko yleisellä tasolla tai merkkituotteena. Kalojen paikallinen nimistö on sekalainen kerros erilaisia lempi- ja peitenimiä sekä muita kiertoilmaisuja yleiskielisen nimen lisäksi. Kieli elää. Kehitystä voidaan sanoa myös kulttuurisukkessioksi tai kielen köyhtymiseksi. Soistuvien järvien tavoin sanallinen vesistö rikastuu ja alkaa kasvaa umpeen, rämettyy ja muuttuu vähitellen suoksi, kosteikoksi ja korveksi. Kun kielen käyttämät nimet rämettyvät, ne lakkaavat merkitsemästä sitä mitä ne olivat ennen, niitä käytetään eri merkityksessä tai ne unohtuvat jonnekin arkistojen kätköihin tai unhon yöhön käyttämätttömänä. Umpeen kasvavasta metsälammesta kalat katoavat, viimeiseksi siellä selviää vain ruutana, kourikala eli kouri.

Otan tämän esiin mallina siitä, miten nimien kirjo vaikuttaa. Vaikka Ruutanaa ei sukunimenä ole, vanha nimijäänne Ruutala on kuitenkin, ja sen rinnakaisnimi kouri (kourikala) on sitäkin tunnetumpi julkisuduessa ja sukututkijain mukaan nimi on tavanomainen esiintyvyydeltään. Nimeä on tavattu sekä Pohjois-Pohjanmaalla että Varsinais-Suomessa. Yhdysvalloissakin on sadoittain Kouri-sukuisia ilmeisesti suomalaisten Pohjanmaalta lähteneen emigranttivirran seurauksena. Myyttinen ja ruokatabuihin liittyvä kalannimi on myös Sorri, lähtöisin Satakunnasta ja merkitsee haukea alun perin, joskin tämä tieto on jo kokonaan yleiseetä tietoisuudesta kadonnut. Nimien merkityksen katoamisen lisäksi Odysseus-esimerkin mukainen nimien tulkitseminen on useimmissa myyteissä hankalaa jopa tarinaa äidinkielenään puhuville eikä nimien kuvaavia merkityksiä edes ole mainittu tai etsittävissä lainkaan. Nimet ovat kuitenkin monella tapaa tärkeitä, nimien vaihto eri habitusten mukaan on monissa yhteisöissä ollut tavanomainen tapa. Suomessakin oli muutama vuosisata sitten tapana kotivävyjen nimenvaihto talonväen nimeksi, jolloin oman suvun nimi katosi. Käänteisesti sama kuin nykyään vallalla oleva ottaa miehen sukunimi avioiduttaessa.

Kuuluisa Odysseus-kaavaa tulee modifioida, jotta se soveltuisi monenlaisiin tarinoihin ja muihinkin kulttuuriytheyksiin kuin Antiikin tarinat. Voitaneen puhua struktuuristen universaalien etsinnästä. Muuntamalla nelisarakkeisuus myyttis-semanttiseksi olemisen ja tekemisen perusbinaariksi alimääreineen saadaan sarakejako:

TEHDÄ – TEKEMINEN, kuka, mikä toimii	EI-TEHDÄ, mitä tapahtuu	EI-OLLA; mihin kohdistuu	OLLA – OLEMINEN; nimet, attribuutit
esim. x tappaa y:n, x kosii Y:tä	esim. velisurma, sukurutsa jne.	esim. mielikuvitusolennot, uskomukset	esim. vasenjalkainen, ontuva, verevä
SISÄLTÖ – TEOT	MORAALI - TABU	HIRVIÖ - MYYTTI	MUOTO - OMINAISUUS
esim. Dagi	esim. varkaus	esim. masalai	esim. kaikai
JUONI	EPIMYYTTI	SYMBOLI	OTSIKKO
	OBJEKTIT		

On syytä palata alkuperäiseen Odysseus-struktuuriin. Osmo Kuusi on esittänyt ensimmäisessä	Spartalaiset surmaavat	Kadmos tappaa lohikäärmeen	

semiotiikkaa esittelevässä suomalaisessa teoksessa Strukturalisimi Semiotiikka Poetiikkaa seuraavan Levi-Straussin esittämän tulkintakaavan. Kadmos löytää sisarensa Europan Oidipus nai äitinsä Iokasteen Antigones hautaa vastoin kieltoa veljensä Polyneikeen	toisensa Oidipus surmaa isänsä Laioksen Eteokles tappaa veljensä Polynifiken	Oidipus tappaa sfinksin	Labdados (Laioksen isä) = rampa Oidipus = ontuvajalkainen
TEHDÄ (KIELTORIKKOMUS) toiminnankuvaus	EI_TEHDÄ (KIELTO) tabut ja moraali	EI-OLLA (MYYTTIOLENTO) uskomusolennot	OLLA (NIMI) ominaisuuskuvaus

Tämä esitetty kohta vertautuu elonkaavassa kohtiin, kielto ja kieltorikkomus, Kuusen artikkelissa mainitaan selityskenä Oidipus-myytin pohjimmiltaan kertovan ihmisten synnystä. Lisäksi myytit sisältää Lévi-Straussin mukaan kaikki versionsa. Myyteissä käsitellään symbolisesti so. vertauskuvallisesti jotain ongelmaa ja sen avulla pyritään ratkaisuun. Vertailevan uskontotieteen ja kansarunoustieteden kannalta tämä väite on haastava, koska tutkimustrdtio pitäyy deskrptioiden vertailuun, kun syntyjä syviä on huomatavasti vaikeampi toteen näyttää ja etsiä.

Seuraavassa olenkin pyrkinyt ratkaisemaan palmpsestisuutta, päällekkäisiä ja toisiinsa limittyviä tekstiaiheita modernisoimalla tarkastelemani groteskien tarinoiden kopruksen sttruktuuria. Sillä jos rakenne on oikein, sen vuo vuorata ja päälyystää lähes rajattomasti eri tavoin ja silti rakenne pysyy, kuten vaikkapa Senaatintorilla olleet nallet eri maiden versiona samaan malliin tai lehmien kirjo saman mallsiena mutta eri kuvioisen aptsaana. Isomorfisuus ei ole muodossa, pintarakenteen erot auttavat identifioimaan yksilön tai tyypin, mutta ei lajia. Avaintarina Aukoton ihminen on oltava sovellettavissa muodostettuun näkemykseen, mikäli kyseessä on aito myytti ja esitetty Oidipus-rakenne on oikeaan osuva perusmyytin rakenne. Siis uudestaan sama, eri sisällöllä vain.

Tehdä SISÄLTÖ	Mitä tapahtuu? MORAALI	HIRVIÖ	Olla MUOTO
TEOT	TABU	MYYTTI	OMINAISUUS
Murke kärsii	Murke laiminlyö	Paha äitipuoli syöttää jätteitä ja pitää nälässä,	Murke on nälkiintynyt

Murke lähtee kotoa ja jättää huonon kohtelun Murke jättää istutuksia jälkeensä Woboaime-isä lähtee etsimään tyttöä Murke leikkaa aukot Iregidelle ja tekee hänestä tavallisen miehen Woboaime löytää tyttärensä Iregiden luota Omistusoikeuskiista käydään Neuvottelut johtavat tulokseen ja jsukuuhlat pidetään ja myötäjäiset annetaan.	hoitovastuunsa ja valehtelee lähtönsä syystä Luvatta ja myötäjäisittä avioon Sukuyhteyden palautus	hoidattaa lasta Murke kohtaa suon alligaattorit ja krokotiilit Woboaime kohtaa suon alligaattorit ja krokotiilit Iregide on voittanut suon alligaattorin Iregiden naapurina oli vain etengenoja (myyttisiä pensasolentoja)	Iregidellä ei ollut suuta eikä peräaukkoa Iregide söi ruokaa haistelemalla, eli erakkona kalastellen Aukkojen ansiosta Iregide voi syödä normaalisti ja on iloinen Murke on hyvinvoiva ja kaunis kumppanin löytänyt nainen
Kieltorikkomus: Lähtö luvatta ja salaa	Kielto: Ei saa jättää lasta yksin	Myyttiolento: etengenot, pahat luodut	Ominaisuuskuvaus: fyysinen vamma
JUONI paljastus, elonkaava kehitystarina	EPIMYYTTI elkätten; opetukset	SYMBOLI vaarat ja riskit pahat olennot	METAFORA tarpeiden tunnistaminen

Kuvio. Aukoton ihminen Lévi-Straussin myyttianalyysin tapaan.

Mutta tästä on mahdollsita edetä systeemisesti kohti meemitulkintaa. Korpusmaisuuden kysymykset Aukottoman ihmisen tarinalle voidaan tulkita metaforisesti ominaisuuksiltaan näinkin. Neliöimällä kategoriat totuttuun tapaan akseleille toivottu-todennäköinen :,: ei-toivottu ja ei-todennäköinen, muodostuu kysymyksistä kehiö, jossa isomorfisuus säilyy, samoin palimpsestisuus. Kehoruumiin palmpsestiuus tulee helpommin ymmärrettäväksi, jossa ajatellaan vaikka luurankoa. Olettakaamme että paleontologi löytää kolme luurankoa, jotka hän tunnistaa ihmisiksi luurangon rakenteen perusteella. Yhdeltä puuttuu peukalo, sehän voisi olla Jarppi, toiselta puuttuu jalka, joku paraolympisti varmaankin ja kolmannelta ei ole tukka lähtenyt lainkaan pois, joten ilmetty Lenitahan se siinä. Epäilemättä näistä fyysisistä eroavuuksista huolimatta kaikilla kiersi veri verisuonistossa samojen periaatteiden mukaan, hermosto oli samoin rakentunut, elimet kohdallaan, lihakset samoin, pintaa peitti

iho. Ihmisrakenteet ovat samat vaikka muoto muuttuu ja vaihtelee yksilöittäin ja evolutiivisesti.

Eläessään noiden kalmojen olemus lienee ollut hyvin erilainen ominaisuuksiltaan. Pienet poikkeavuudet yleisestä eivät vielä tee elävästä tai kuolleesta ihmiskehoruumiista hirviötä, psykologiset piirteet voivat sen tehdäkin jo eläessä. Yleisen käsityksen mukaan hirviöolennot elävät vain elävien ihmisten mielikuvissa ja myyteissä, ne syntyvät erilaisista peloista ja kuvitelmista. Tuntematon koetaan ahdistavana ja joskus uhkaavanakin, tulevaisuus on meille kaikille verhottua ja hämärän peitossa. Siksi myyttiset pelkostruktuurit voivat valaista myös tulevaisuuden käsitekarttaa.

A-tarina: Aukoton ihminen olemisen modaliteetin ilmentäjänä

toivottu	ei-toivottu	
OLEMINEN sosiaaliset järjestelmät Malinowskin tapaan **KANSA - VAHVUUS** Kiwa-heimo / Papua Uusi_Guinea	TARVE perustarpeet Maslown tapaan **JOHTAJUUS - UHKA** Kehitystarina, aikuistuminen, kypsyminen	todennäköinen
LAATU modaliteetit, aistit **TASA-ARVO - MAHDOLLISUUS** työnjako, mies hankkii elannon, ihannepuoliso	TEKEMINEN (synnit) **KANSALAISET - HEIKKOUS** hemolaiset, tavat	ei todennäköinen

Kuvio.
Tähän sapluunaan on päädytty A-sarjan kysymyksillä ja asiasanalla ihanneyksilö. A) kysymys sukupolirooleista vertautuu kysymykseen tasa-arvosta, B) pituutta koskeva kysymys kohdistuu johtajuuteen, C) homo futura, keskeinen kysymys korpusmaisuus kyselysarjan kannalta koske demografista aluetta eli syntyvyyttä, joka on keskeisimpiä väestöön vaikuttavia tekijöitä kuolleisuuden isäksi. Kansa muodostuu kansalaisista, ja sillä on käsitys ihannekasanalisesta. Yhteisön vahvuus on sen jäsenet, joten tämä muodostelma voidaan palimpsestisesti tarkastella myös SWOT-kaavana.

Tämä edustaa metatasoa tulkinnassa, mutta subtasolle päästään kun A-sarjan kysymyksistä muodostetaan mikrosapluuna ja tarkastellaan asiaa pienessä mittakaavassa, arjen tasolta tai konkreettisen logiikkana.

3Fokussarjan kysymykset:
Lisätty todellisuus huonontaa havaintokykyä. -> kielimeemi
Hermostolliset ongelmat lisääntyvät. -> meemipleksi

Biohakkerointi tulee pakolliseksi oppiaineeksi. -> credomeemi
Nanohabits on uusi elämäntapakonsultoinnin trendi. -> replikameemi
Huom! Alimeemit
Fok 1 Replikameemit
Fok 2 Regiimimeemit

Rakennellaan seuraavaksi samaan kaavaan tulkinta-aihio fokussarjan kysymyksistä. Sovinnainen asetelma toivottavuuden ja todennäköisen kesken vaihtuu esitetyiksi meemeiksi. Tehtävään ei ole olemassa oikeaa vastausta, sijoitukset on syytä tehdä sen perusteella miltä oman tietämyksen tai tunteen nojalla asia vaikuttaa. Helpointa on alkaa nimetä mikä väitteistä vaikuttaa uhkalta, mikä mahdollisuudelta, mikä on vahva väite ja mikä kuuluu heikon signaalin alueelle tai on muutoin vähäinen vaikutukseltaan. Henkilökohtainen näkemys voi vaikuttaa suurestikin asetelmaan. Minulle esimerkiksi tieteen tulkinnat ovat usein lisätyn todellisuduen kaltaisia, usein tulkitnoihin vilahtaa omavaltaisuuksia, jotka on todella kaukaa haettu, mutta silti tieteen doktrinaation hyväksymiä. Esimerkiksi silloin kun suullisessa perinteessä ei välimerkit kuulu tai niitä ei ymmärretä. Entä jos kansanrunoudessa onkin tarkoitettu Louhi-Pohjolan emäntää eikä Louhi, Pohjolan emäntä. Molemmat tulkinnat tulisi ottaa huomioon, kun muoto on Louhi Pohjolan emäntä. Usein kuitenkin vain uskotaan, mitä auktoriteeti ovat käsittäneet, vaikka se väärinkin olisi. Tämä pienenä exmplumina siitä, miten replika (toistaminen) ja regiimi toimivat yhteisössä. Tuloksena on usein doktriini, oppi oikeasta. Kyllähän sanontakin kertoo, että jos jotain tarpeeksi usein toistellaan, väite alkaa tuntua todelta, poliitikassa tämä sama ilmiö voisi kulkea propagandan nimellä. Elämäntapasparraajilla sana olisi affirmaatio. Tulkinnassa ei voi olla yhtä ainoaa oikeaa korpuksesta ja tulkitsijasta riippumatonta tapaa luoda merkitys.

Fokussarjan kysymykset:
Lisätty todellisuus huonontaa havaintokykyä. -> kielimeemi => VAHVA VÄITE
Hermostolliset ongelmat lisääntyvät. -> meemipleksi => UHKA OLEMASSA
Biohakkerointi tulee pakolliseksi oppiaineeksi. -> credomeemi => HEIKKO SIGNAALI
Nanohabits on uusi elämäntapakonsultoinnin trendi. -> replikameemi => MAHDOLLISTA

replikameemi	ei-replikameemi	
OLEMINEN sosiaaliset järjestelmät Malinowskin tapaan **PELITEOLLISUUS - VAHVUUS** **”kassavirtaorientaatio”** Lisätty todellisuus huonontaa havaintokykyä. -> kielimeemi => VAHVA VÄITE	TEKEMINEN (synnit) **NARSISMI - HEIKKOUS** **”kehokeskeisyys”** Biohakkerointi tulee pakolliseksi oppiaineeksi. -> credomeemi => HEIKKO SIGNAALI	regiimimeemi
LAATU modaliteetit, aistit **DOWNSHIFTAUS – MAHDOLLISUUS** **”henkinen tasapaino”** Nanohabits on uusi elämäntapakonsultoinnin trendi. -> replikameemi => MAHDOLLISTA	TARVE perustarpeet Maslown tapaan **LIIKASTIMULAATIO - UHKA** **”elämyshakuisuus”** Hermostolliset ongelmat lisääntyvät. -> meemipleksi => UHKA OLEMASSA	ei regiimimeemi

OSA III
Myyttinen telos

38. Jumaliin meno

Mytologia määritellään myyttien tutkimukseksi ja/tai myyttikorpukseksi. Kun Claude Lévi Strauss kirjoitti tetraloginsa Mytologiikoita, hän kokosi korpuksensa eri lähteistä lähinnä Etelä-Amerikan ja Pohjois-Amerikan intiaaniperinteistä verraten niitä satunnaisotannalla eri maiden myytteihin ja tutkimustuloksiin. Otos oli kieltämättä laaja ja kattava, siksi se on kelpuutettu tässä työssä universaalien hahmottamiseen. Verrokkina sille on käytetty antropologista kansanelämään ja tapoihin kuuluvaa George P. Mundochin universaalijakoa.

Varsinainen tulkintakorpus on kuitenkin kotoisin papualaismyyteistä, jotka suomalainen Gunnar Landtman keräsi Papua-Uusi Guineasta lähinnä Kiwai-papualaisilta sekä Wanton Nespaper:ssä 1800 luvulla julkaistut kansantarinat, jotka Slone on koonnut, kääntänyt ja toimittanut pidginistä nykyenglanniksi. Mielenkiintoisin ero papualais- ja intiaanimyyteissä on saatanan puuttuminen sellaisena kuin länsimaissa se käsitetään. Toki tunnetaan erilaisia haitallisia ja pahoja henkiolentoja, papualaismyyteissä tärkein on masalai, joka osittain on käsitetty myös vainajahengeksi.
Vuonna 2002 aloitettu suomalaismyyttien ytimen jahtaaminen on nyt päätöksessään, ja pisteenä iin päällä toimii hyvän ainekirjoituksen tapaan M.A. Castrén, joka aloitti suomalaisen mytologian tutkimuksen luentosarjallaan Helsingin yliopistossa 1800-luvun puolivälissä. Sata vuotta myöhemmin humansitisessa tutkimuksessa puhaltelivat naistutkimuksen tuulet. Sen edustajana toimii tässä vertailussa Kaarina Kailon teos naisjumaluuksista. Kokoavana teoksena on suomalaisen folkloristiikan perustajan Kaarle Krohnin kooste suomalaisten runojen uskonnosta.

Suoranainen palvelus maailman kulttuuriperintöön on SKVR-megakorpus nettisivuilla https://skvr.fi/. Sen rajoitteena on sama vaiva kuin englanninkielisillä pidginenglanti. Kieli on vanhanaikaista ja varioivaa, joten sitä on paikoin vaikeaa ymmärtää. Osittain oli jo runojen keruuvaiheessa. Siksi hakusanojen osuvuus ei aina osu kohdalleen. Tutkijoiden määrittelemät runolaadut ovat nekin pääasiallisesti tehty tunnettujen ja hyväksyttyjen luokitusten ehdoilla, mikä saattaa haitata helmien löytymistä totunnaisuuden tiellä.

Esimerkiksi runo Ryönikästä piruna on poikkeuksellinen, muissa runoissa Ryönikkää kavereineen kutsutaan jumaliksi, jotka pakenivat puihin. Väinö Salmisen Östmarkista keräämä toisinto poikkeaa myöhemmästä ja luonnehdinnan mukaan kyse on runotyypeistä: iso sika, sikojen menestykseksi, sekä sian synty. Tapani mukaan käännettävyyden vuoksi yleiskielistän runon.

Kasvoi kaltti kankaasta,
Joll oli kärsä viisi kyynärää,
selkä seitsemän vakolenkoa.
Tuli Visakanta viiltämään,
Ryönikkä repäsemään,
lotkautti korviaan,
räväytti silmiään;
hyppäsi Ryönikkä raitaan,
muut perkeleet muihin puihin. (SKVR 342)

* kaltti, nomini verbistä kaltata eli käsitellä nahkaa, vakolenko: kiero, kaareva, väärä aura tai kynnös.

Näinkin pieni pätkä runoutta sisältää jo jumalkysymyksessä monia toistaiseksi vielä lopullisesti ratkaisemattomia ongelmia. Varmaa kuitenkin on, että nämä Ison Härän tai Ison Sian tapporunot viittaavat enemmän jumalten aikaan ja astraalimytologiaan kuin moni muu runo. On kaksi pääkysymystä, keitä olivat lahtiin osallistuneet jumalat ja mihin puihin haltijoiksi ja valtioiksi he menivät vallankaappauksen epäonnistuttua. Saman runotyypin versiossa 343 nimitetään piruja jumaliksi, ja Ryönikkä hyppäsi raitaan ja Visakanta vaahteraan ja muut jumalat muihin puihin. Versio 344 puhuu perkeleistä. Jumala ei sollut edes muinaissuomalaisille yksiselitteinen käsite, pieni otos todistaa nimitysten vaihdelleen laidasta laitaan piru-jumala-perkele. Kummakos tuo, jos kristillinen papisto oudoksui menoa.

Hakusanalla ”jumalat” tuloksena on 31 runoa, joista yksi 343 on sama kuin edellisessä haussa. Kun hakutulosta katsoo, ei siinä monikaan runo viittaa samaan kuin Ison Sian tappo. Sen sijaan törmää kansanrunouden tutkimuksen outoon nollauskäytänteeseen, jossa runon arvo mitätöidään sanomalla ”Kalevalasta opittua” eli ei autenttien eikä arvokas tietolähde. Mutta näin ei välttämättä ole, vaikka auktoriteetti niin sanoisi.

Esimerkkinä vaikkapa runo 263, jonka on kertonut Luka Tarasov Vonkerinsaaresta vuonna 1909 Väinö Salmiselle, joka toimi folkloristiikan professorina eli arvio alkuperästä lienee hän aikaan saannostaan.
Kuriositeettina hieman asiasta poiketen katsotaanpa mitä runo itse asiassa on syönyt, missä asussa Luka Tarasov sen kertoi, teksti nykykielistetty.

Heittää päivä puun latvoissa,
Kuutamoinen kuusikossa,
Nousee hirvet männyn päissä,
Karhut kuusen oksilla
Tuota laulua kuuntelemaan.
Siitä lauloi aino,
Se ajoi pitkin meriä
Olkisilla hevosilla,
Kultaisilla korjilla,
Eikä hukkunut vedessä.
Tuopa nuori Joukahainen
Suuttui laulun laulannasta,
Työnti piilin pilvin pidellä,
Toisen antoi maan sisälle
Kolmannen hevosen lavalle;
Lupasi siskon ainokaisen.
Ei se tyytynyt ahkioihin
Eikä kultasiin korjiin,
Tyytyi siihen nuoreen ihmiseen.
Ukon kaarilla kehräsi rihmoja,
Pilvilöissä pysytteli.
Nytpä nuori Joukahainen
Sitä varsin vastaeli:
"Kuka lauloi hyvän laulun?"
Vaka vanha Väinämöinen
Kuuntelee laulua Joukahaisen:
Sepä oli lapsen lorujä.
Vaka vanha Väinämöinen
Lauloi laulun, lauloi toisen.
Tuopa nuori Joukamoinen
Alentui maan sisään,
Vajosi silmin nähden.

Vaka vanha Väinämöinen
Purki laulun, purki toisen,
Kohenteli kolmattansa.
Tuopa nuori Joukahainen,
Sitä varsin vastaeli:
"Minä olin Otavaa odottamassa,
Taivasta tähdittämässä."
Vaka vanha Väinämöinen
Sitä varsin vastaeli:
"Muita miehiä paljon oli,
Eipä sinua näkynyt"
Kirkko on keskellä maata,
Jumalat on hänen sisässä.
Kuka lupaa lupaukset
Tahi kirkon palvelukset,
Päästää miestä matkoihinsa,
Joukahaisen joutaa pois.
Lupasi turkin, lupasi toisen,
Ei se siihen tyytynyt.
Lupasi ainoan sisaren,
Joka kasvanut kotona,
Ukon kaarella kehräsi,
Päivän valkeilla päätä pyyhki,
Kehräsi rihmat kultaiset,
Kutoi nuotat kultaiset
Jotka osti oudot miehet,
Tuonelaisen enkelit.

Mainittakoon, ettei runoa tässä muodossa Kalevalasta, ei uudesta eikä vanhasta löydy. Lisäksi runoissa on selviä reliktejä jostain varhaisemmasta, jopa astraalimytologiaan kuuluvasta. Joukahainen tässä on pikemminkin saanut syntisen roolin kantaakseen, maan alle vaipuminen viittaa menoon päin helvettiä tai hiittä tai tuonelaa tai manalaa. Joutosen virsi kertoo Kommilta kosinnasta. Kalevalan pääteemoja sammon lisäksi on Pohjan neidon kosinta. Pohjola tai Sariola rinnastetaan joskus Tuonelaan tai Manalaan.

Ison Härän ja Ison Sian runot ovat kontaminaatioita, mutta jumalat-hakusanan löydöksessä on runossa 346 lisätietoa jumalten tulkintaan, tapettava on hällö eli hiriv tällä kertaa; pakenijoina jumalat puihin, tappaja luukirvesmies turusta meni kuuseen ja akka aidan seippääseen.

...
Kenpä hällön tappajaksi,
Mulliken murentajaksi?
Tunkesi turusta miekkoi,
Luinen kirves on käessä,
Luinen kirves, vaski varsi.
Kuin hän luisella lutisti,
Vaski varrella vatisti,
Mölähytti silmiään,
Karahutti kabjojaan#3,
Miekkoi kuusehen pakoon,
Muut Jumalat muihin puihin. (SKR 246)
Juominkien suunnittelurunossa on myös tiedon sirpaleita.
...
A ku möö saisimma jyväisen,

Teem mä tynnyrin oloja,
Kutsum ma kuret, kutsun ma karet#1,
Kutsuma kuusesta jumalat,
Petäjäst#2 mä peene#3 herran. (SKVR 589)

Runosta 1971 selviää vihjeenä monta eri asiaa, tutkijoiden ilmoitus teemasta ”kupias kutsumatta” selventää sukunimeä Kupiainen, Kalevalassa kutusmattomuus on sijoitettu Lemminkäisen osalle. Runon on kerännyt Vihtori Alava vuonna 1891.

Ukkoseni, akkaseni
Lähtekäämme etsimään
Uuden riihen ikkunalta,
Vanhan kuominan edestä!
Löysin otrasen jyväisen.
Keitin otrasta olutta,
Makuvettä maltaisesta.
Kutsuin kuret, kutsuin käret,
Kutsuin kuusesta jumalat,
Petäjästä pienet herrat.
Jäi tuo kuppoi kutsumatta,
Esi-valta vaalimatta.
Kuppoi suuttui ja vihastui.
Elä suutu, kuppoiseni!
Orrella sinun osasi,
Parvella siun palasi
Paljon on konnan kylkiluuta,
Sata sirkan sääriluuta,
Kärpäsen perä-pakarat. (SKVR 1971, soittain yleiskielistetty)

Runo todistaa, että jotain sinne kuuseen meni, koska jumala on sieltä kutsuttavissa itoihin, vihastuneen kupp/kupoin selitetään merkitsevän suurrikasta, mutta todennäköisesti kyseessä on kvsisleitys, jolla on peitelty kupoin olevan mahtitekijä, pohatta eli sillä saatettiin tarkoittaa myös tietäjää. Vanhaan ainekseen viittaa myös kutsuttujen joukossa oleviin kurkiin ja kärkiin, lintujen nimiin kätkeytynee jotain muuta samoin kuin puihinkin. Mitä tulee pitokestitykseen ei-toivotun vieraan osalta, runossa on selvästi samoja aineksi kuin Giuseppe Acerbin löytämässä kalakukko-pilkkarunossa. Käreitär voi hyvinkin tulla kärki-sanasta mitä ikinä se sitten muuten tarkoittaakin. Saunasta tullessa tervehditään tuulen jumalaa ja rekiajelulla manataan maan jumalia.

Älä huoli hevoseni,
Sure suuri ruunaseni,
Jos on paljon päälle pantu,
Kuormaa on kovin lisätty.
Juokse, juokse, musta ruuna,
Kolkuta kovakavio!
Ota luontosi lumeesta,
Haon alta haltiasi,
Syntyi syvästä maasta!
Täällä on notkot noitujia,
Tiepuolet tietäjiä,
Verha on joka veräjällä.
Mie oon noidan nuorimmainen,
Tietäjän teräsvasara,
Meihin ei pysty noidan nuolet,
Noidan nuolet, verhan veitset.
Mie syön noidat nuolineen,

Tietäjät teräksineen.
Tiedä ei tietäjät mitään,
Mahda ei mitään maan jumalat. (SKVR 2687 yleiskielistetty, kerääjä Fanny Pajula 1895)

Tämä pieni sikermäotos jo osoittaa, että suomalaisen mytologian jumalia tulisi tarkastella monipuolisemmin ja että puiden haltijuuden syntytaru on Ison Härän tapossa, joka muodostaa ikään kuin megatrendin kansanrunouden kosmokselle ja jumalkäsityksille.

39. Uinti urotekona

Kaikkialla kansanrunoudessa kositaan, tunnetusti Kalevalan uroot olivat hyvin aktiivisia Pohjolasta kosiessaan, ja ansiotöiden kirjokin oli sen mukaista. Kuhinaa on kuin keväisessä lintumetsässä. Kaikenlaista mahdotonta tehtiin. Siitä ei sen enempää mitä olen jo Kielastajassa (kirjassa) aiemmin kertonut. Siinä olen nimittänyt ansiotöitä urotöiksi, sillä niitähän ne ovat, uroitten suorituksia mieskuntoisuuden osoitukseksi.
Suomalaiesn Kirjallisuuden Seura on olemassa olonsa aikana julkaissut monenlaista tutkielmaa ja muuta tekstiä. Vaikka varsinaisesti 1960-luku ei ollutkaan kansanrunouden kulta-aikaa, niin joitain sadun-tutkimuksen itusia levisi Suomeenkin Saksasta, ja mm. Satu Apo ja Pirkko-Liisa Rausmaa jäivät koukkuun saduntutkimukseen.
Tieteen sanotaan olevan itseään korjaavaa, joten tääs ehdotus korjaavaksi toimenpiteeksi. Otsikko Ui, on Gananderin sanakirjasta, joka toimi lähteenä myös Lönnrotin sanakirjaan 1880-luvulla. Merkitykset ovat täten virheineen tulkkiutuneet aikaamme asti, osin virheellisenä, koska mennyt maailma ei kaupunkilais-tutkijoille enää täysin ole avautunut ja aina vain vähemmän avautuu kielen ja elinympäristön muuttuessa.

Eräässä kirjoitusseminaarissa ohjaaja kertoi sävyn välittyvän, vaikka kieltä ei ymmärtäisikään. Tämä väite luonnollisesti on lohdullinen kansanrunoustutkijoille, kun ja jos kaikki ei avaudukaan aivan niin kuin on alun perin ollut tarkoitus. Jossain määrin mielikuvitus saisi antaa enemmän tilaa realismille kansatieteellisen tutkimuksen suuntaan, kuten myöhemmin tässä tarinassa osoitan.

Otsikko ui, ui ui, tulkkiutunee äkkinäiselle melko varmasti uimiskehotuksen suuntaan, ja kertaavassa muodossa voisi arvella kyseessä olevan kirityksen eli kannustuksen uida niin lujaa kuin jaksaa. Uijuijui, miten väärin silloin sanat tulkkiutuisivatkaan! Eikä vähiten väärin ymmärrykseen johtamassa olisi silloin välimerkki, pilkku väärässä paikassa. Voivotuksen rinnakkaismuoto on oijoijoi, minkä Lönnrot sanakirjassaan ilmaisee osin oikein, kun on lisännyt sanomiseen j-kirjaimen kuten oikein ja totuus on. Oikeastaan uijuijui on köpsähtävä muoto tuosta suomalaisemmasta ja pehmeämmästä tavasta oijoijoi.

Mutta oijoijoi, mihin minä taas eksyinkään? Löysin kirjanpoistohuumassani hyllyn uumenista julkaisun Hiidestä kosinta, tekijä Pirkko-Liisa Rausmaa, julkaisija SKS. Kirja on ollut minulla ainakin rapiat kaksikymmentä vuotta lukematta. Huudahdusten lisäksi tavallista on kehottaa tai kannustaa toimimaan jollain tavalla. Vaikka kysymys olisi hyvä, vastaus saattaa olla väärä, vaikka asiantuntijalta kysyisi. Toiseksi kysymys voi olla väärä, ja vaikka oikean vastauksenkin saisi, sitä ei uskota, kun tahtoo uskoa jotain ihan muuta. Joukahaisen ja Väinämöisen kilpalaulantana tunnettu runo kertoo sekin kysymys-vastaustekniikasta, jossa Joukahainen pyrki pääsemään pälkähästä so. tukalasta tilanteesta luikuria laskettelemalla.

Kosimisen teema on kansanrunouskorpuksessa laaja ja monimuotoisempi kuin Kalevalassa, tosin ydin kyllä ansiotöiden luonteesta on riittävästi esillä kalevalaisten sankarien töissäkin. Kosimisen laatua on periaatteessa neljää, kun Tuonela ja Manala on enimmäkseen yksi ja sama paikka ja toisaalta sitten taas ei, jolloin kosiopaikkoja onkin sitten neljän sijasta viisi.

Edellä mainittu Tuonela-Manala on tavallaan kontaminaatio. Tyydyn nyt ilmoittamaan kansanrunouden mystiset kosimisen paikat, jotka ovat Pohjola, Hiitola, Kommi, Tuonela ja Manala. Kalevan mailla on vain kosimisretkelle lähtijöitä, ei kosittavaa.

Keskeinen urotyö Kommilta, Hiidestä ja Tuonelta kosittaessa on salamyhkäinen uroteko uljussa ujuminen. Kyseessä lienee avantouinti. Avantouintiharrastus on tuore keksintö, ennen tyydyttiin pyöriskelemään hangessa. Nykyinen avantouinti tehdään avoavannossa saunomisen yhteydessä. Ellei järveä ja avantoa ole, niin lumessa kylpy ajaa saman asian entiseen tapaan. Kyllä siinäkin palava pinta jäähtyy , kuuma ja kylmä, vari ja vilu kohtaavat, palavissaan eli kuumissaan oleva jäähtyy*.* Hiidestä kosinnasta esimerkkinä pari runo-otetta:

1) otat uhlussa uijuu, läpi pangan painutella
2) Yli uhlun uitteliit, ala pangon paineliit.

Uhlussa ujumisrunoissa mainittu ”karttaa ” ei pitäisi tulkita ammeeksi, vaan paljuksi. Itse runosäkeet tulevat ymmärrettäväksi, jos nyt tulkataan nykysuomeksi, runomuoto tosin ontuu tällä tavoin menetellen. Kosittava luvataan antaa kosijalle, jos sankari kestää tuliseksi lämmitetyssä saunassa kylpemisen, ja sen jälkeen menee avantoon uimaan. Kontrastihan siinä on melkoinen tulikuumasta saunasta jääkylmään veteen jouduttaessa. Sauna-seura sen tietänee.

Heti annan tyttäreni,
Siitä annan ainoani.
Avannossa uiskentelet
Vesikorvon alla polskit.

40. Myyttisten nimien kontaminaatiot

Suomalaisen mytologian varhaiset tutkijat M-A- Castrén mukaan lukien ovat pyrkineet luoktitelemaan jumalia eri tasoihin, mutta näkemykset ovat vaihdelleet susuresti. Sadun ja runon yhteys kontaminaatio on kalevalaisissa runoissa vakioteema, joten rakennekin voi olla eri korpuksissa sama. Tästä paras esimerkki on Syöjätär, joka on Castrénin ja Krohnin tuntema ja maintisema mytologinen hahmo, mutta tunnetaan lähinnä satuhahmona satujen pahana noitana. Kontaminaatio mytologisissa hahmoissa on tavanomainen ilmiö muidenkin kuin Tapiottaren ja Hiidettären tai Tuonettaren ja Tuomettaren kesken.

Keräsin Kielastajan liitteeksi koonnut kattavan nimilistauksen sekä suomalaisista että lappalaisesta mytologiasta, joten tässä yhteydessä ei ole syytä toistaa kaikkea. Alusta asti tarkoituksena oli löytää ydin, mitkä nimet alun perin sisältävät aitoa myyttistä yhteyttä. Seuraavaan on konstruoitu rakenteeksi Castrénin luentojen jumalanti ja verrattu esiintyvyyttä viimeisimpään tutkimukseen ja naisnäkökulmaan Kailon tekstissä, joka on punaisella. Kirjoitusmuodon muutokset on korjattu eli Honkotar = Hongatar, mutta sukunimen perusteella Honko, luonteva alkumuoto lienee Honkotar.

Suomen kielen professori Kaisa Häkkinen on tarkastellut satua karhun, ketun ja suden sanakisasta, kuka sanoo nokkelimmin kolme eri puulajia. Kisan voitti kettu nokkeluudella uudissanalla sanalyhenteistä lepkuuskoi (leppä, kuusi, koivu), karhun suoritus sadussa diskattiin, ehdotuksena oli mänty, honka, petäjä. Honka on karhonkallopuu, pystyyn kuollut kelo tai kelohonka.

Teloksena oli kartoittaa alussa kaikki mahdolliset jumalnimet ja muu uskomuksellinen nimistö mitä suomalaisessa kansanrunoudessa ja kansanuskossa kirjallisuudessa ja arkistoissa on löydettävissä. Vaikka nimien kirjo lopulta oli kymmenkertainen keskimääräisiin nimilistauksiin verrattuna, ei se edelleenkään ole täydellinen ja tuskin voi sellaiseksi tullakaan. Listat

kuuluivat tutkimusprosessin osaprossessiin. Mytologiakrijallisuuden lukeminen oli toinen osaprosessi, jonka lopputulemana alla on yhdistetty feministinen näkökulma normaaliin tutkimusnäkökulmaan, näin alussa on Castrénin mytologialuentojen anti ja lopussa Kaarina Kailon naistutkimusanti.

Joskus vaikeissa tulkintapauksissa erojen tekeminen on hedelmällinen keino yrittää ymmärtää mistä on kyse pohjimmiltaan. Kuudestatoista valikoituneesta nimestä Kailolta puuttuvat nimet luonnotar, sotkatar, vuolatar, suometar, miiritär, hiriitär ja käreitär. Peruspari on Vuolaiset eli Vuolainen ja Vuolatar, josta kuriositeettina mainittakoon Kaarle Krohnin tulkinta, että jumalten maa on Gotlanti. Nimellisesti näin on, mutta käsitteenä tulee muistaa vaikkpa Jotunheimia, jota pidetään jumalten asuinpaikkana, jumalten maailmana. Vuojola olisi siten jumalten maa, mutta tuonpuoleinen vai tämänilmainen, vai sekä että; sitäon vaikea kansanrunouden perusteella selvittää.

Katajatar	*Pihlajatar*
Hongatar	*Tuometar*
JUMALAT	
Tähetär	*Otavatar*
Päivätär	*Kuutar*

Sinetär	*Kankahatar*
Udutar	*Terhenetär*
ENNUSMERKIT	
Etelätär	*Suvetar*
Suometar	*Ilmatar*

Kivutar	*Vammatar*
Suonetar	*Melatar*
SYNNYT	
Luonnotar	*Sotkatar*
Aallotar	*Vuolatar*

Hiiritär	*Miiritär*
Syöjätär	*Ajatar*
ONNI	
Loviatar	*Käreitär*
Tuometar	*Manatar*

Runomatriisina ryhmittely on seuraava, ja siihen on rengastettu ne osiot, joita Kaarina Kailo eiole käsitellyt. Muut on mainittu vähintää liitteenä olevassa naishahmojen listassa.

40.1 Castrénin mytologialuentojen valtiattaret

Luonnotar **sotkotar 1A**	**Loviatar** **käreitär 1B**	**Sinetär** **kankahatar 1C**	**Hongatar** **katajatar 1D**
Tuonetar manatar 2A	Syöjätär ajatar 2B	Udutar terhenetär 2C	Pihlajatar tuometar 2D
Suometar melatar 3A	Kivutar vammatar 3B	Tähetär otavatar 3C	Hiilitär miiritär 3D
Aallotar vuolatar 4A	Suonetar ilmatar 4C	Päivätär kuutar 4C	Etelätär suvetar 4D

Kuvio. Runomatriisina keskeisimmät jumalhaltijattaret ennen ja nyt.

Runomatriisissa on tietty hierarkinen rakenne, jossa 1-sarja edustaa ilmeistä, jargontasoa, jonka vastapoolina on 4-sarjan myyttinen ulottuvuus. Aallottaren ja Vuolattaren piikkiin menevät esimerkiksi synnyt ja kaikenlaiset alut, Suonetar ja Ilmatar (Neitsyt Marian merkityksessä) on parantamistoimiin liittyvää, Päivätär ja Kuutar ovat vuodenaikojen ja vuorokauden aikojen haltijoita valonhaltijoina, työparinaan kesätoimittajat Etelätär ja Suvetar. Sinetär ja Kankahatar ovat runoissa kutomisen ja vaatteiden, kulta- ja hopearihmojen kautta samaa sarjaa. Udutar ja Terhetär ovat nekin näkyvyyden kannalta kuin yö ja päivä. Merisumu peittää näkyvistä, tähtikirkas yö valaisee. Selvästikin nykyfeministiä mytologiaa ei ole enää kiinostanut kuriositeetit Hiilitär ja Miiritär, sen on korvannut Tapiotar ja Mielikki. Luonnottaren ja sotkotaren puuttuminen sen sijaan ihmetyttää, koska sorsat ovat naissymboleja ja hyvin keskeisessä roolissa maailmansyntyrunoissa, ja tietenkin ytheydessä veteen ja alkujumaliin Aallottareen ja Vuolattareen. Voisi ajatella niinkin että 4-taso muodostaa myytin, 1-taso mysteerin, ja kokonaisuutta täydentävät sarakkeissaan 2- ja 3-tasot.
Kun alussa jumalat sijoittuivat puihin, niin akkajumaluuden kerrotaan ottaneen paikkansa aidan seipäässä. Tähän perustunee viittaukset Ajattaren aidanvitsaksista. Kaarle Krohn on tehnyt syväluotauksen Ajattaren olemuksesta, tekstin olen konstruoinut Kielastajan sivuille, josta muokattu osa tässä.

Mytologiassa aika kontaminoi vahvasti. 2000-luvulle saavuttaessa Castrénin ja Krohnien ajoista keskeiset hahmot ovat kutistuneet niin että kalevalaisista sankareista yleiseti mainitaan vain Ilmarinen ja Kullervo, tar-päätteisistä naishaltijoista on sapluunan hahmoista mainittu Anna-Leenan Siikalan, Risto Pulkkisen ja Unto Salon toimesta samoja hahmoja ainoastaan 11 eli 1/3. Tämä todistanee sekä yhteisen näkemyksen puutetta, että jo unohduksiin painumsita.

Luonnotar sotkotar 1A	Loviatar käreitär 1B	Sinetär kankahatar 1C	Hongatar katajatar 1D
Tuonetar manatar 2A	Syöjätär ajatar 2B	Udutar terhenetär 2C	Pihlajatar tuometar 2D
Suometar melatar 3A	Kivutar vammatar 3B	Tähetär otavatar 3C	Hiilitär miiritär 3D
Aallotar vuolatar 4A	Suonetar ilmatar 4C	Päivätär kuutar 4C	Etelätär suvetar 4D

2.4.2019 co Marita Råman, suomalaisten jumalatarasetelma runomatriisina

Kun Sekä Kaarina Kailon että Siikalan, Pulkkisen ja Salon käsitykset yhdistetään saadaan alkuperäiseen muistitietoon vertaava taulukko, joka paljastaa painotuserojen muutoksen tutkimsotteessa.

Luonnotar sotkotar 1A	Loviatar käreitär 1B	Sinetär kankahatar 1C	Hongatar katajatar 1D
Tuonetar manatar 2A	Syöjätär ajatar 2B	Udutar terhenetär 2C	Pihlajatar tuometar 2D
Suometar melatar 3A	Kivutar vammatar 3B	Tähetär otavatar 3C	Hiilitär miiritär 3D
Aallotar vuolatar 4A	Suonetar ilmatar 4C	Päivätär kuutar 4C	Etelätär suvetar 4D

2.4.2019 co Marita Råman, suomalaisten jumalatarasetelma runomatriisina

Saatua tulosta on vielä tesatttava Krohnin ja Okkosen tuloksiin ja vastaavasti Castrénin esittämiin nen-päätteisiin nimiin, joita on yhteensä 12 nimeä.Agricolan väitetään pyrkineen tarkoituksella kahteentoista jumalnimeen psalttariin kirjaamissaan karjalasiten ja hämäläisten jumalissa. Tärkein vöite kuitenkin on, että karjalainen ja hämäläinen kulttuuri ovat olleet niin erilaisia uskomuksiltaan, että jumalatkin ovat olleet eri nimi9siä ja eri toimien haltijoita. Häme oli tunettua eräaluetta, joten luonnollisesti sieltä löytyy riistanhaltija Hittvainenn, joka jänikset ajoi pensaikosta esiin tarkoittipa tuo jänis sitten pienriistaa tai suurriistaa.

Vertailussa on oltu nimimuodossa tarkka, Kaarle Krohn toki tuntee Pellervoisen, mutta Pellervon ja Pellervottaren hahmossa. Tasrkastelsusani Pelelrvo on kantamuoto, josta pellervoinen ja pellervotar ovat alakäsitteitä. Sama pätee suuressa määrin muös Ukon hahmoon, alkuperäinen ukkonen on saanut päämerkityksekseen ukonilman. Tämä osoittaa vain tulkinnan painopisteiden erinneen jo kansanrunokeruun alkuaikoina, Hittavainen on koettu liian merkityksettömäksi ja vanhaksi asiaksi ja menninkäinen kansanuskoon kuuluvaksi, hurrikkainen palvosrituaalien jäänteeksi.
Pääjumalsita on ollut ja säilynyt yhtenäinen näkemys, taivaan taatto on Ukko ylijumala, ja kalevalsiet sankarit ovat kolmikko Väinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen, jotka saivat kilpailijpoikseen ja riesakseen Joukahaisen ja Kulelrvoisen, joka tunnetaan parhaiten kantamuodostaan Kullervo.

Väinämöinen OO + KK	Ukkonen OO + KK	Lemminkäinen OO + KK	Ilmarinen OO + KK
Vipunen OO + KK	Karilainen KK	Menninkäinen	Hurrikkainen
Vetehinen KK	Pellervoinen OO	Hittavainen	Vuolainen OO

Kuvio. M.A.Castrénin luentoja suomalaisesta mytologiasta maintiseen nämä myyttiset maskuliiniset suomalaisnimet.

Jos suhteutetaan symboliset kolme maailmaa saatuun asetelmaan niin Väinämöisen maailmaa symboloivat kalat, Ilmarisen maailmaa linnut, ja Lemminkäisen maailmaa keskinen riistaeläimineen ja metsineen, energioineen. Ihminen on tarvinnut elääkseen vettä, ilmaa, lämpöä ja uskoa tuonpuoleisessa olevaan ja tulevaan, mutta yksilölliset tulkinnat ovat eriytyneet jo varsin varhain ja verhoutuneet runokielen vaikeaselkoisuuteen.

40.2 Ajatar ja Syöjätär

Runomatriisin ruudussa 2 B on naispari Ajatar ja Syöjätär, molemmat eksoottisia, hieman hämärä-peräisisä ja monitulkintaisia hahmoja. Ajatar on löytänyt tiensä myös netin kuvagallerioihin, joissa se mainitaan suomalaisena myyttiolentona.

Wikipedia märittelee syöjättären: **Syöjätär** on noita-akkaa muistuttava perinteinen hahmo lastensaduissa. Syöjätär on paha ja vaarallinen nainen, joka tarinoissa kykenee taikuuksiin ja voi tai tyytyy viettelyyn ja juonitteluun. Joillakin syöjättärillä on jopa piirteitä eri muinaisuskontojen naispaholaisista. Ajatar on syöjätärtäkin kätkeytyneempi hahmo, koska sen nimimuodot vaihtelevat ja viittaavat suorasti tai epämääräisemmin muihin nimimuotoihin mm. Ajattaroon.

Kuvaavia sanontoja Ajattaresta on lukuisa, ja osa ei ehkä kuulu samaan sarjaan, vaikka tutkimuskirjallisuus niin esittääkin, hypoteettisesti voidaan olettaa enemmän tai vähemmän samaa tarkoittaviksi nimet:

Aattara, Ahdokaisen/Ahtokaisen/Attalaisen/Ahkalaisen/Ahkiaisen/Aholaisen/Ahtolaisen/

Ähkiläisen **aidanvitsas,** Ahotar, Ajasteri, Ajattara, Ajattaro, Ajotar, Atsaro, Ehtaro, Hataro, Hattara, Keitolaisen keihäänvarsi, Keitulaisen kengänpaula, Kyröläisen kyntöruoska, Lemettilän rihmavyyhti, Metsäkaavis, Noita, Paitolaisen paidannauha, Peholaisen pellon seiväs, Rikalaisten rintaportti, Ruotolaisen ruoskan kieli, Ruumalaisen karjanruoska, Syöjätär, Ritikaisen/
Syöjättären/Syöttiläisen **rintasolki**, Syöjähattaren kengänpaka, Syöttiläisen syötinpala, Virolaisen viirin varsi, Vuor´lappujoen takanen.

Nimirykelmä paljastaa Syöjättären ja Ajattaren välisen yhteyden olleen olemassa. Pääsääntöisesti
Ajatar on merkinnyt haltiaa tai muuta jumaluusolentoa. Rinnakaisniminen olento Ajotar ajaa kuten Ajajais-painajainenkin tallissa olevaa hevosta märäksi. Vaahto ihan tippuu korvista ja läiske kuuluu kun ajotar ajaa. Tällaista yöllistä mara-ajelua on arveltu hevostaudiksi nimeltä luuheikkous, mutta Pohjois-Karjalassa Ajotar on kaikessa kuluttavuudessaan Syöjättären epiteetti.

Syöjättäreen viittaa myös Ajattareen yhdistettvä Ajattaro, mikä tarkoittaa Jusleniuksen määrittelyn mukaan noitanaista ja Kaarle Krohnin mukaan jättiläsmäistä metsänkummitusta. Käärmeen luvuissa esiintyvä Aattara tunnetaan myös Ajattaren/Ahtolaisen/Ahdokaisen aidanvitsaksena. Väinö Salminen viittaa myös Ajattaren ja Syöjättären välisiin sidoksiin säkeellä, jossa noidan nuolien, kanien, koirien todetaan olevan ”Noita syän syöksemö, ajasterin ampuma”. Tämän lause pitäisi olla Kaarle Krohnin mukaan sama kuin ”Syöjätteren syöksemiä, ajattaren ampumia”. Merkitys on sama niinkin, vaikka toden näköinen tarkoitteena onkin sanoa, että noidannuolet ovat pahansuovan sydämen, ajasterin lähettämiä eli matkaan syöksemiä ja ajamia. Ajatar saa paikka paikoin synonyymikseen sekä noidan että Syöjättären määreet. Perusongelma on kantasanassa, onko Ajatar ymmärrettävä ajamista, aitaa vai aikaa edustavana tekijänä vai kenties kaikkina näinä niin järjettömältä kuin se vaikuttaakin?

40.3 Kuutarten emuu

Joskus Syöjätär rinnastetaan Pohjolan emäntään, mutta varsin vähälle huomiolle on jäänyt taru Rahkosta, joka söi kuuta ja näin selitti kuunpimennykset. Kuulla, Ajattarella ja Syöjättärellä voi alkujaan olla yhteinen tarina takanaan, koska Sanakirjasäätiöön lähetetty tarina kertoo Ajattarella olleen12 äpärää, joita nimitettiin kuuttariksi, rakastajana oli Päivän poikapuoli. Alkuperä Ajattarella sen sijaan Tuonen tuntemattomissa oloissa, tunturin takana. Pohjola tunnettiin miestensyöjänä kylänä, ruosteen syömää tai lahoamistilassa olevaa esinettä sanottiin aikanaan ajattaren hammastamaksi/puremaksi. Tämä oikeuttaa Syöjättären ja Ajattaren rinnastuksen haltijapariksi.

Ulkomuodoltaan Ajatar on kulmakarvoiltaan kulmikas ja kuutilosilmät myös sen mukaiset – edessä peitetyt, takana kauas katsovaiset ja oikealla rehdit ja ankarantotiset, vasemmalla kierot, viekkaat ja vilpilliset. Lähin verrokki tälle lienee Janus-kasvoisuus, Ajattarella vain on kahden mielen sijasta neljä eri puolta. Vasen on yleensä mielletty vääräksi, heikoksi ja pahaksi puoleksi, eikä Ajattaren kasvo-ominaisuus poikkea sarjasta. Sen sijaan edessä peitossa olevat silmät (silmät suljetut?) on erikoinen käsitys suomalaisittain. Joissakin primitiivisissä kulttuureissa tosin mielletään tulevaisuuden olevan takana, menneisyyden edessä. Selityksenä käytetään ajatusta, että mennyt ja koettu tiedetään, se on jo nähty, mutta tulevaan ei voi nähdä, se jää nähtäväksi mitä tuleman pitää. Siksi kannattaa pitää silmänsä auki, kannattaa olla kaukokatseinen. Edessä peitetyt silmät voi viitata käsitykseen, että aika vie mennessään,

muistot hukkuvat ja peittyvät aikanaan ajan virtaan.

Liikkumisen tapa on ollut myös erikoinen ja kevyt, koska Ajattaren kerrotaan astuneen so. kävelleen ilman askelia. Lisäksi se kulki aina muiden kulkijain edessä, tuo koditon orporaukka vailla omaisia ja sukua, isätönnä ja äiditönnä. Syöjättäreen Ajattaren yhdistää uskomus, että vesi velloi sen vaahdostaan, aallot ajoivat liikkeelle, tulen liekit tuudittelivat ja muutkin luontoelementit olivat täysin rinnoin mukana kasvatustouhussa: Vesi syötti, syys ravitsi, talvi vaattehet varusti, kengitti kevätahava ja niin varttui kasvateltava hoikemmaksi heinän kortta tai huojuvaa humalaa, pidemmäksi yli taivaan ulottuvaa pilven reunaa.

Kun ajatar liukui askeletonta kulkuaan edellä, niin Päivän pojan oli paineltava perästä jos mieli yhdessä elellä jne. Vaan kun kulkijalta ei jäänyt latua eikä jalan jälkiä, niin usein eksyi uskollinen seuralainen, kunnes taas tuttunsa tapasi. Näin kertoi Sanakirjasäätiölle Yrjö Virta, Heinolan pitäjä, 21.3.1932.
Liehattareen viittaa tuo Päivänpojan pakko seurailla Ajattaren jäljessä. Yrjö Virran muistitiedossa on monia yhtymäkohtia eri suuntiin. Veden vaahto on tiettävästi venyttänyt myös käärmeen ja karhunkin. Tunne ja kieli ovat kavalia ja joka suuntaan rönsyileviä ilmiöitä. Tuottelias perinnekerääjä kiertää Sanakirjasäätiön kyselijän johdattelevat kysymykset, ja kiistää Ajattaren liittyvä merenneitoihin enempää kuin Kekrittäriinkään.

Astraalimytologiaan Ajatar sen sijaan voi kuuttarineen ja Päivän poika -sulhasineen hyvinkin liittyä ja sillä tavalla vuoden kiertoon ja aikaan, Ajatar kun on. Mitä tulee noihin Ajattaren kahteentoista lehtolapseen Päivän pojan kanssa, ei sanaselityksistä ole tulkinnassa apua, keskimäärin on löydettävissä vain seuraavat myyttiselitykset: kuutar = kuun sisäpiika jonka piti suojella ampiaisen pistoilta – käske kuutar poikiasi päivätär pereitäsi; neitsyt marian nimitys kutova ja kehräävä; kuutar itki kultiansa; kuuwalo = valkoinen hevonen; kuuwa = kuutamo (kuu).

Vaikuttaa siltä, että Ajatar on jossain määrin kontaminoitunut ajamiseen, suomalaismetsien Ajakkaan. Ajakan toisintonimissä on viittauksia hattaraan, joka myyttisen ominaisuutensa lisäksi tarkoittaa tyhmää, harkintakykyä vailla olevaa, vilkkaasta, kevytmielistä tyttöä tai naista. Kevytmielisyys katsottiin ennen vanhaan tyhmyydeksi, ehkäpä tuo Ajattaren väitetty äpärärien joukko on vaikuttanut merkitysten syntyyn.

40.4 Hattaroiden hallitsija

Ajattareen rinnastuvista olennoista Hattara on yhdistetty pilviin. Onko säiden ja ajan yhdistämisessä mitään järkeä? Uskoakseni paljonkin, koska vuodenaikojen ja vuorokauden aikojen sääoloerot ovat pohjoisella leveydellä suuret. Arvoituksellista ja sen myötä myyttistä on, miten ajakasta tuli ajajainen ja Ajatar. Hattara on yhdistetty ajakkana pilviin ja sään muutoksiin. Kalaa syövien eläinten ja lintujen samoin kuin entisaikaan ihmistenkin iltapuhteen haukkapala muodostui kalasta.

Huudahdukset, solvaukset ja kiroilmaisut voivat nekin antaa vihjeitä myyttiseen menneeseen, ja lapsia voitiin nimitellä Ajattarin perskarvaksi, lähin vastine tälle lienee saatanan kakara, ja käsitys on samansuuntainen Laestadiuksen kanssa.

Hattara viittaa toiseenkin, myyttisempään tulkintamahdollisuuteen, Ajattaroon, joskin säilyneet tiedon sirpaleet ovat hyvin hajanaisia. Sellaiset tiedon rippeet kuin että Ajatar on

ikiaikainen, jumalallinen olento ja sanonta ”Aina makoovi Ajatar," eivät ilman taustatietoja paljoa valaise. Eikä sekään maininta, että Hattara on pilvenhattara, hattaroiden hallitsija. Se jo vähän selittää, kun puhutaan huoranhattarasta, joka ei välttämättä ole rääsyinen eikä muutenkaan kelvoton. Paremminkin "täydessä käyttökunnossa oleva", nuori ja siisti kuten eräs sanastaja toteaa. Lars Leevi Laestadiukselle hattarat olivat ilkeitä henkiolentoja. Hattara-ajattaron jäämiä on myös nimitys ns. huonon naisen nimenä liattari, paremmin tunnettu runosäkeistä liehtarina. Kansalliskirjailija Aleksis Kivi tunsi hahmon liehtarina, joka miehen tiellä hyppeli hienohelmana houkutellen miestä mukaansa metsän pimentoon. Toinen kansan rakastama runoilija käytti vesiajakasta eli näkkihahmoisesta isorintaisesta ja pitkähapsisesta olennosta nimeä hievrukka (hieprukka).

40.5 Ehtaro, ehtoolapsi

Kaarle Krohnin Ajatar-tutkimuksesta ilmenee melko kaukaa haettuja selityksiä. Hän rinnastaa Ajattaron sanoihin Atsaro ja Hataro. Näillä erikoisilla nimiväännöksillä viitataan Aattaraan ja Hattaraan, mutta Krohn yhdistää vääristyneet muodot aivan uppo outoon sanaan. Hänen mielestään Atsaro Hataro on voinut muuttua Ehtaroksi! (s. 31 KK), joka on niin kaukainen ja hämärtynyt muoto, etteivät edes vienankarjalaiset laulajat enää ehto -sanaa ymmärtäneet, koska runoissa ehtopoika on tulkittu mm. etsintäpojaksi. Ehtopoika ja ehtotytär tarkoittanevat alun perin iltatähteä, josta merkitys on laventunut käsittämään nuorimmaista, kuopusta. Vertauskuvallinen ilmaisu on nykysuomessakin elinvoimainen.

Pitkän tauon jälkeen jo hieman iäkäämmile vanhemmille voi syntyä ns. iltatähti eli ehtopoika. Vermlannista Gottlund on taltioinut säkeet, joissa Ehtaron kuulumista Ajattaren kanssa samaan kategoriaan ei ole todistusvoimaa, mutta sen sijaan säkeet osoittavat nimeämisen runsauden, merkitysten hämärtymisen ja tulkinnan vaikeuden ongelmat silloin kun riittäviä taustatietoja ei ole. Ja kovin usein kansanrunoissa niitä ei ole. Jos oletus Ehtarosta Ajattarena pitää paikkansa, niin Ajatar on jollain tavalla kytketty ajanlaskuun ja tähtien kiertoon samoin kuin hedelmällisyyteen. Seksuaalisuudesta kertoo uskomusperinne, jossa varsinkin painajainen ahdistelee maraolentona yöllistä nukkujaa. Symbolisesta psykoanalyysistä innostuneet voinevat myös pohtia niitä orgastisia tekijöitä, joiden mukaan marasta pääsee eroon, jos varpaan saa nytkähtämään.

Isä pai Ilmari ehtaroille.
Veli Vennon joukariksi
Sisar sotijaloksi.

40.6 Ahtolainen ja Ajattarin heinä

Yleisen arvion mukaan Ajatar tarkoittaa metsänneitsyttä, Ajattaroisen laita on jo paljon epäselvempi. Jonkinlaisen tulkintavihjeen voi löytää Knautia Arvensis nimisestä kasvista, jota on käytetty kasnalääkinnässä ruusun parantamiseen. Toisintonimistä voi päätellä, että jotenkin myyttiin liitty mato eli käärme. Kun tarkastelun alussa lähdettiin liikkeelle Syöjättären ja Ajattaren hämäräperäisistä yhteyksitä, niin mato voi täsäs tulkinnassa olla se pienin yhteinen nimittä, koska käärme tunnetaan kansanrunoudessa mm. Syöjättären aidanvitsana.

Ajattaren heinä on tyypillinen kasvi, jossa toisintonimien tarkka tietämys on avuksi. Knautia arvensis on Lönnrotin kasviossa **ruusuruoho**, jonka toisintonimiä ovat: jamakas, lammashienä, matoruoho, paleojuuri, syyhelmäruoho, syyhelmö. Tauti, johon nimet viittaavat tunnetaan kansan suussa savipuolisena eli ihosairautena. Ruusu on infektiotaudin nimi, joka on sellaisenaan säilynyt aikaamme taudin nimenä. Ruusuruohon väri on sinipunerva, iholle ruusussa muodostuvat läiskät ovat nekin sinipunervia. Ruusuruohoa on ilmeisesti käytetty myös loismatojen karkoitukseen tai sitten ei, koska mato voi olla viittaus käärmeeseen ja Ajatar ajokseen eli paiseeseen. Periaatteessa ruusuruohon semanttinen jakauma voisi olla kaikessa yksinkertaisuudessaan:

Nimi:	*Tauti:*	*Eläin:*	*Myytti:*
Ruusuruoho	*Ajos, ruusu, syyhy*	*Mato (=käärme)*	*Ajatar, Ajotar*

Kuvio. Kielastajassa ollut rinnastus kasvimedisiinan ja myyttien suhteesta.

Ahtolainen voi olla alkujaan enemminkin synonyymi termille "ajaa ahtaalle" eli ansaan ja sellaisena se on tulkittavissa enemminkin Ajattaren kumppaniksi. Laivanlastausta sanotaan edelleen ahtaamiseksi, mikä tarkoittaa tavaran sullomista ja pakkaamista tiukasti pieneen tilaan. Peura-aitauksilla lienee termiin Ajattaren ja Ahtolaisen nimen muodostuksessa jotakin osuutta, onhan Ajatar ajateltavissa muodostuneen sanasta Aita ja muodosta Aijatar.

40.7 Ajattaro, paha henki

Ajattaren kantamuoto on Ajattara, josta Reinhold Becker teki Ajattaren merkityksenä "painajainen ajaa". Suomenkielen professorina toiminut fennougristi Matias Castrén huomioi, ettei Ajatar lainkaan esiinny kalevalaisissa runoissa. Hänen aikalaistensa ruotsinnos Ajattaresta oli skogsrå, skogsgud ja suomenkielinen muoto ehdottaa sanaa metsäkaavis. Maininta sijoittaa Ajattaren samaan sarjaan metsänneitojen ja metsänhaltijoiden kanssa. Ajattara ajattaro on tarinoiden metsänneiti tai metsänjumala tai taruolentona, joka heittäytyy rinnoille ja ahdistaa kiusallisilla unilla ja siten rinnastuu samankaltaiseksi olennoksi kuin painajaineen, ajajainen ja mara.

Ajattaro uskottiin perkeleeksi tai menninkäiseksi 1600-luvulla, ja Ajattara oli paha, hirvittävä metsänhaltia Jusleniuksen selityksissä. Tästä lienee kotoisin Liekkiön sekoittuminen ajajaista merkitseväksi rinnakkaisnimeksi samoin kuin Liekkiömäinen virvatulenhaltialle ominainen toiminta, nopea liikehdintä ja ihmisten eksyttäminen metsään. Metsänneitoon törmäsivät erityisesti metsänkävijät ja metsästäjät. Vaikka eräkulttuuri on elävä perinne, niin Ajattara on tarinoista kadonnut, mutta viettelevät neidot nuotiolta ei.

Ajaisen synonyymina on käytetty Ajattaren n aidanvitsasta ja sarjaan tulee lisätä käärmeenluvussa oleva satakuntalainen Baldanin keräämä Aattaran aidanvitta. E.N. Setälä yhdisteli ajattaran ja hattaran, josta Ganander käyttää nimitystä "trollkåna" sekä viittaa kielentutkija Mikkolan liettualaiseen aitwarakseen, virvatuleen. Krohnin mukaan Aattara tulee sanasta ajattara ja on siten itse Ajatar. Toisinnot tästä Ajatar-Aattara-Ajaisesta antavat koko joukon lisää kiinnostavia nimityksiä ja johtolankoja Ajattaren luonteesta. Ajattareen on liitetty käärmeen ja paholaisen mielikuvia. Krohn on Ajatar-tukielmaansa poiminut Ajattaresta

kansanrunonäytteitä, joten Castrénin väite nimen esiintymättömyydestä kansanrunoissa osoittautui aikanaan kestämättömäksi. Samoin Gottlundin oikeinkirjoituksen horjuvuus vähentää tiedonantojen autenttisuuden arvoa, kun kuolleiden sanojen oikeaa muotoa saa hakea ja arvailla.

Olekkos sinä konnan kuola kalliolla?
Olekkos Aattaran aidan vittois?

Peholaisen pellon seiväs,
Aholaisen aian vihta.

Ahkalaisten ahdas portti,
Rikalaisten rintaportti.

Attalaisen ajja vihta,
Rintasolken Syöjättärin.

Attalaisen ajja vihta.
Rinda solki Syöjättäri,
Ujamoisen miekan tuppi.

Keitolaisen keihäsvarsi,
Ahtolaisen aian vitsa,
Vyön lappa joen takaisen.

Kyröläisen kyntöruoska,
Ahkiaisen aijan vihta,
Vyön lappa mäen takasen (i.E: piru)

Syöjättären rintasolki,
Ahottaren aian vitsa,
Kengän paula keitulaisen,
Rihma letti Lemminkäisen.

Hattera ajan visassa,
Rikenini rintsolki.

Syöttiläisen syötinpala,
Ahtokaasen airan vitta.

Ritikaisen rintasolki,
Ahikasien aijan-vitsas

Ähkiläisen ajan vitas,
Tina tooppi Tärpyläinen,
Syöttiläisen rintasolki.

Aholahen aian vitsa
Lemettilän rihmavyyhti.

Ajolaisen aijan vihta,
Vuor´lappu joen takanen.
Aholaisen (A:n päälle Pa) aijan vitas
Syöjähattaran kengänpaulat

Syöttiläisen syötinpala,
Ahtokaisen aidan vitta.

Ahtolaisen aian vitas,
Virolaisen viirin varsi,
Ruotolaisen ruoskan kieli,
Paitolaisen paian nauha.

Ruumalaisen karjaruoska,
Ahkolaisen aiasvitsa.

Ahtolaisen aidan vittas.

Tekstinäytteissä on löydettävissä viittaukset piruun: 1) ruumalainen = rumalainen, 2) vyön lappa mäen takasen = mäkeläisen/jokelaisen vyöllinen, 3) keitolaisen keihäsvarsi 4) kyröläisen kyntöruoska sekä 5) ujamoisen miekan tuppi, 6) peholaisen pellon seiväs etc. Näytteet vahvistavat Setälän näkemystä Hattarasta Ajattarena, koska Lapapjärvellä olento on saanut nimen Syöjähattara. Ganander mainitsee Liekkiöisenä yhtenä Kalevanpojista. Kun liekkiöllä sekä ajattarella on ymmärretty kevytmielistä naista ja viettelevää metsänneitoa ja vastaavasti Syöjätär on saanut naispaholaisen maineen, niin tämä pirullisen lemmenloukun kuviolla on jokin yhteys myös Lemminkäisen virteen. Runonäytteissä on kaksi sekä Liekkiöiseen että Lemminkäiseen viittaavaa säettä. Ilomantsilainen toisinto otattelee, josko Ajatar on "rihmaletti Lemminkäisen" ja 2) juvalainen versio mainitsee "Lemettilän rihmavyyhdin". Lemettilän nimi juontunee käsitteestä Lemmes, Lemmas, lemmen, riivauksen ja tulisuuden haltiasta.

Setälän 1930-luvulla Uudessa Suomessa ja Sanastajassa julkaistun kyselyn tuloksena KOTUSin murrearkistoon tuli väite, jossa Ajattaresta oli väitetty mielenkiintoisia. Tiedonantajan mukaan Ajatar muistutti Pohjan akkaa tai Syöjätärtä, mutta väitteen mukaan alkuperä on myyttisessä hämäryydessä taivaalla, alkuperä Tuonen tuntemattomissa oloissa, tunturin takana. Tällä ikiaikaisella Ajattarella oli 12 äpärää, kaikki kuuttaria sekä rakastajana päivän poikapuoli.

Kulmakarvat olivat kulmikkaat, silmätkin sen mukaiset. Silmät sijaitsivat yltä ympäri päätä, edessä, takana ja sivuilla.. Pään etupuolella ne olivat peitetyt, takana kauas katsovaiset ja oikealla rehdit ja ankarantotiset, vaan vasemmalla viekkaat ja vilpilliset. Kovin oli kaksijakoinen Ajattaren, Kuuttarien äidin luonne. Sen tapa kävellä poikkesi totutusta. Astuntaa saattoi saattoi kuvata lentäväksi, keveäksi. Astui kuin ilman askelia ja kulki aina eteenpäin ei milloinkaan taakse päin. Ajatar oli koditon orpo, isättömänä ja äidittömänä se vaelsi aina vain eteenpäin, kun yhdet silmät katsoivat mitä jälkeensä jätti. Vailla omaisia ja sukua se kulki, vesi oli vellonut sen vaahdostaan, aallot ajaneet liikkeelle, tulen liekit sitä tuudittelivat, vesi syötti, syys ravitsi, talvi vaatetti, kengitti kevätahava hoikemmaksi heinänkortta ja huojuvaa humalaa. Ajatar oli pitempi taivaan yli ulottuvaa pilven reunaa. Kun Ajatar liukui edellä, niin päivänpojan oli paineltava perästä, jos mieli yhdessä elää., mutta kun siltä ei jäänyt latua eikä jalan jälkiäkään tämä leijaaja jälkeensä jättänyt niin usein eksyi päivänpoika, sen uskollinen seuralainen, kunnes taas sitten tuttunsa tapasi. Ajattaren kevyt lakkaamaton kulku taivaalla elää runokuvana, kun ketterä nuorikko kehaisee itseään kipin kapin rientäessään: Mi kapo minusta syntyi! Myös vilkasta joka paikkaan ehtivää rasavilliä lasta kutsutaan Ajattaren toisintonimillä liekkiöksi tai hattaraksi.

40.8 Ajattajan matkassa

Kulkemiseen, myös ajan kulkuun kansa on Ajattaren liittänyt. Ajattaar eli Ajattara runteli rautaa niin että paljas ruoste vain jäi jäljelle. Suonraivaaja saattoi löytää suolta ojanpohjasta vanhan virsun, jonka ajattaar oli hammastanut, purrut niin mäsäksi että virsu hajosi löytäjän käsiin kuin tuhka tuuleen. Ajan hampaat kuuluvat Ajattarelle. Ajatar liikkuu keveästi, syntyi vedestä, kulkee taivaalla ja sen kuvajaisia ovat vilkkaat ihmislapset, ehtarot, myöhään syntyneet.

Merkitysten kirjo sisältää sekalaisia käsityksiä, Ajainen, Ajajainen, Ajattajaliekkiö, Ajattajapainainen, Ajattara, Haltija, Humu-Kasperi, Kasoniemen Piru, Liekkiö, Mara, Painajainen, Unikakkiainen, Yönitkettäjäinen , Ähky, Äpärä ovat kaikki nimiä, jotka voidaan liittää Ajattajaan.

Ajattaja eli Liekkiö toimii kuin riivattu, kunnoton, villi henki, tottelematon, mistään hyvästä välittämätön, lapsien ja aikuisten viettelijä, kiihottaja, kiho, riehakka, aina kuin lentoon lähdössä ja todellisuuentajussaan jalat irti maasta. Metsäkana on tosin riekko, mutta on silti ihan eri asia eikä sillä ole liekkeimen kaltaisen olennon riekkumisen kanssa mitään yhteistä. Mutta jos lapsia on kilpasilla, ja joku leikkijöistä sattumoisin on hieman huonommissa vaatteissa, niin toinen voi rienata häntä ajattaraksi.

Ajattaja on liikkeellä muulloinkin kuin vain hippaleikeissä. Kun kynsi alkaa vihoitella, siihen syynä saattoi olla ajattaja, kun kerta kynttä oli ryhtynyt ajamaan eli poistamaan pakosalle ja irti kiinnikkeistään. Saattoi ajattaja niinkin ilkeäksi äityä, että ajoi koko kynnen sormesta pois. Kangasniemellä puhutaan ruumiinajattajasta. Kun jonkun otaksutaan kuolleen metsään tai järveen eikä ruumista löydetä etsiskelyistä huolimatta, todettiin ajattajan sen tuovan esille, jolla tarkoitettiin kätketyn julkituloa ajan kanssa.

Ajattajan rinnakkaismuotoja ovat mm. ajainen, ajajainen, ajattajapainainen, ajattajaliekkiö ja nimensä mukaisesti ajattajan toiminnot olivat painajaisen eli maran ja metsässä liehuvan liekkiön kaltaisia. Kun lehmillä oli ajainen, ne löydettiin aamulla pilttuustaan aivan märkinä.

Sillä lehmällä oli yöaikaan ajettu! Joku oli päässyt silmäämään ja tuottanut maran navettaan. Mutta aina ei pahansuopaa naapurin katsetta tarvittu selitykseksi. Syy saattoi olla arkisempi, ajattajaksi sanottiin myös ähkyn aiheuttamaa hevosen levottomuustilaa. Ähkyajajaisessa hevonen vauhkosi ja kuopi tallin lattiaa kavioillaan levottomana ja tuskanhiessä uiden. Loihdittua ajattaja-painajaista esiintyi toisinaan yönitkettäjäisenä, kun joku ilkimys nosti/loihti painajaisen lasta vaivaamaan.

Muitakin luonnollisia selityksiä ajattajan ja maran syynä selitettiin. Juvalla uskottiin, että neljännellä ja viidennellä vuodella olevan hevosen hampaat nousevat leukaluusta irti eli koholle, kun hevosella on nälkä ja se koettaa syödä niin hampaisiin pureminen sattuu jolloin hevonen hikoaa ja potkii tuskissaan. Ajattaja ei tyydy kiusaamaan ainoastaan hevosia, myös läävässä olevat lehmät voivat joutua kiusan kohteeksi. Kun Ajattaja liikkuu lehmiä kiusaamassa, niin se muun muassa päästää joitakin lehmiä kytkyestä irti ja ryhtyy ajamaan niitä ympäri läävää, jotta lanta vain pöllyää.

Kerrotaan Ristiinassa sattuneen niinkin, että neljäkymmentä lehmää käsittävä karja, joka oli kytketty rautavitjoilla kiinni, oli ajattaja yöaikaan päästellyt irti. Sellainen oli karjakon kannalta jo niin pirullinen teko, että tätä Ajattajaa alettiin kutsua Kasoniemen piruksi. Eikä kiusanteko siihen jäänyt, Kasoniemen piru kiskoi vitjat pois määrlyrenkaista ja keräsi ne yhteen kasaan välikattoa kannattavan pilarin juurelle. Peräti kaksi vuotta tämä olija majaili Kasoniemen hovin navetassa kunnes se lopulta kyllästyi ja riihikatoksessa näyttäytyi jäniksen muodossa, jolloin tilan pehtori ampui sitä, mutta ei osunut. Sen verran säikähti, ettei Kasoniemen piru sinä yönä tihuloinut navetassa, mutta kun seuraavana päivänä Kasoniemen isäntä ja emäntä joivat kahvia salissa teevadilta hävisi molemmilta kesken kahvinjuonnin hopeiset teelusikat. Salin akkuna oli tosin auki. Ketään ei nähty kulkevan ovesta eikä lentävän akkunasta sisään eikä ulos. Aivan jäljettömiin hopealusikat eivät kadonneet, sillä kyntömiehet löysivät siepatut hopealusikat pellonojasta jo seuraavana päivänä.

Tämä piru ei Kasoniemessä pelännyt ketään. Sunnuntaisin kun tuvassa oli paljon ihmisiä se uunin päältä heitteli lastuja, tuhkaa ja savenpalasia tuvassa istujien päälle, mutta kun ihmiset menivät sinne ylös katsomaan ei uunin päällä ollut ketään. Renkinkin se pudotti sängystä alas, penkillä renki sai nukkua rauhassa. Tämä Kasoniemen ajattaja eli piru oli pohjalaisen kirvesmiehen lähettämä. Kyseinen kirvesmies oli tullut talvella eräänä pakkasiltana pyytämään yökortteeria Kasoniemestä, mutta isäntä ei sallinut yöpyä. Joutuessaan näin kipakan pakkasen kouriin yön selkään kirvesmies manasi talon rauhattomaksi.

ajattajan valjaisiin joutuminen tarkoitti haltian tai vastaavan henkiolennon kiusaamaksi joutumista. juvalla tiedettiin ajattajan asuvan paurun vuoressa ja sieltä se lähti liikkumaan pimeän aikana. mutta olipa ajattaja tullut kiusaamaan millä tavoin tahansa niin ajattaja saatiin pois lehmistä ja navetasta, kun naulattiin harakka ovenpielen. lisätehoa vastataikaan tuli, jos virsikirja vietiin navetan sisäpuolelle. virsikirjan piti olla avoinna määrätyn virren kohdalta: ”armahda ankara vihas”.

ajattajalla ymmärrettiin myös huonoa naista. ajattajan ja liekkiön rinnakkaisnimityksenä saattoi olla myös äpärä. pahan unen näkeminen oli painajaisen ajamista eli levotonta unta, jossa uneksija joutuu rosvojen joukkoon, kohtaa kaikenlaista pahaa, hukkuu. eläimetkin voivat nähdä näitä hiestyttäviä levottomia unia. ajattaja oli paikka paikoin vain ihmisiä kiusaava unikakkiainen, joka mainittiin vain unien yhteydessä. tyypillinen painajasuni oli, kun uneksijaa ajoi painajainen, kauhea eläin, joka aikoi käydä päälle (hyökätä), mutta kun uhri yritti puikahtaa vaikkapa aidan yli pakoon hän ei voinut liikahtaakaan. samassa kauhistuttava eläin

saattoi muuttaa muotoaan ihmiseksi, mutta se vasta kauhistuttavaa olikin, sillä näöltään painajainen oli kuin humu kasperi, kun se löi pakenijaa ja siihen pudotukseen unennäkijä sitten jo heräsikin. Tuollainen uni oli ilkeä painajainen Kasper-pirun hahmossa.

joskus ajattajan karkoittamiseksi tarvittiin tietäjän taitoja. tietäjä saattoi antaa pienen pussin joitakin suoloja, joista piti antaa vähän hevoselle ja loput paiskattiin harminaiheuttajan kaivoon. suoloja kaivoon nakattaessa tehostettiin taikaa sanoilla: pois tauti tammasta ja koira kotiin!

40.8 Metsän viehtymykset

Kielastajassa olen aihioinut Ajattaren myteemiksi eksotian, ja tunnuspiirteeksi metsän. Groteskeissa papualaismyyteissä mainitaan linnut, kasuaarijalkaisesta poika ja puupäälinturi viittaavat erikoisominaisuuksien imitointiin sademetsässä. Intiaanimyyttien myteeminen linturypäs sisältää mm. korpin, jonka tarina-aiheet vievät kohti astraalimytologiaan.

Ajattaran hahmolla on monta nimeä kuin mieluisalla lapsella konsanaan, ajattaro, liehtari, mara, metsänneito, metsänviettymys, painaja. Ajattareksi tai ajattaroksi kutsutaan naispuolista, metsästäjää viettelevää pahansuopaa metsänhaltijaa tai olentoa, jonka kuviteltiin asettuvan nukkuvan rinnalle kiusaamaan häntä epämiellyttävillä unilla. se oli sama kuin hattara, liekkiö tai painajainen, mara, joka painosti ja väsytti. jos yöpyminen oli mtsässä nuotiolla, tämä ajattara-liekkiö tuli vierailulle metsänneitona kiusaamaan painajaisunena, mutta aikansa skeptikot eivät aivan näin uskoneet, vaan selitykseksi arveltiin verenkierron ”tyssäämistä” eli pysähtymistä ja siitä johtuvaa raajojen puutumista.

Ajattaraksi on nimitelty myös vilkasta lasta, ja siten hattara ja liekkiö ovat ajattaran rinnakkaisnimiä. niin olet kuin ajattarin persekarva, saatettiin tokaista vallattomalle lapselle, tällaisena se on tiuskintasana. aikuiselle, liian liukkaalle naiselle voitiin antaa ”arvonimi” liehtari (liattari), termi, jota aleksis kivikin lyriikassaan on käyttänyt. mutta länsi-teiskossa 1850-luvulla sai seppä Färm kuulla Ajattarosta kummia Ryssä-Antin pyssyä laitellessaan. ryssä-antille, todennäköisesti karjalaiselle laukkukauppiaalla ja erästäjällä oli ajattarosta varma mielipide. hänelle ajattaro oli metsänneito, kun taas seppä piti koko nimeä ei-kansallisena kirjallisena keksintönä, ei lainkaan pakanuuden aikuisten paikannimien, talojen ja kylien nimien veroisina. Teiskon seudulla vanhaa edustivat sellaiset nimet kuin penko, pengonpohja, hempura, piuhari, kaha, mutta ajattaro, se oli pyssysepälle täysin tuntematon kirjallinen keksintö. Tästä voi päätellä, että Ajattaro on karjalainen käsite ja nimitys Ajattarelle.

Färmin mielipide Ajattarosta ei onneksi lannistanut Ryssä-Anttia, vaan hän kertoi omakohtaisen tarinan ”metsänviettymyksestä”, Ajattarosta, joka vei Antin kauas metsän syvyyksiin ihmisiä, eksytti kauaksi kaikista teistä syvälle synkeään erämaahan metsonsoidinretkillä olijan. kerran tällainen ajattaro, metsänneito, antille etsänviettymys tuli tulistelemaan antin luo keskellä yösydäntä. antti oli tehnyt tulen tervakantoon, kokoillut puita ja taivutellut havunoksia alleen, siihen nukkui, mtuta heräsi säpsähtäen, kun näki tulen toisella puolella ihmiskasvot, punakat ja iloiset. kellertävät hiukset hulmusivat kahden puolen kasvoja. ajattaro metsäneito oli johdatellut antin syvälle metsään nuotiolle ja lämmitteli nyt tulilla. antti ei hievahtanutkaan, ei yskinyt eikä häirinnyt ajattaroa, tuijotti vain leiskuvien hiuksien keskellä loistavaa punaposkea. palkkioksi siivoudesta sai kahdeksan metsoa aamulla. Näin Ajattarolla on jonkinlainen eksyksiin viettelijän rooli suomalaismetsien kansanperinteessä.

41. Uskomusperäinen myteemitesti

Jos kasvit todella kantavat suomalaisen mytologian ydintä toteemiseen tapaan nimissään, toisntonimilista tulee voida palauttaa myteemijakoon 17 osa-alueeksi. Vainajat ja manalaiset ovat monella tapaa sama asia. Kalvavat taudit ja taudinaiheuttajat ovat samaa rypästä. Kuten moneen kertaan on ilmennyt, kansankäsityksissä noidat ja tietäjät ovat saman asian kaksi puolta. Sekä naisen väki että magianharjoituksen apukeinot kuuluvat maagisiin käsityksiin, joten ne voidaan yhdistää omaksi ryhmäkseen. Pirullisuus ja pahansuopuus käyvät nekin käsi kädessä.

Jäljelle jäävät kasvien toisintomien myteemijaossa yksinkertaistetut ryhmät, joiden myyttiset juuret on palautettavissa vastaaviin kasveihin ja niiden nimissä mainittuihin eläimiin. Samalla jako on vaihtoehtoinen näkemys todellisesta suomalaisen mytologian rakenteesta, joka on varhaisempi kuin Kalevala eikä siitä näin ollen ole tarkempia tietoja säilynyt, vain rippeitä kansanuskossa ja muissa tavoissa kuten esimerkiksi karjalaisten tapa kesäkuumalla "jäähdyttää" vainajaa asettamalla nokkosia ruumislaudan alle.

Lista pienen perinteen mukaisesta myteemijaosta.

1.	*Jättiläiset*	*SATUMAISUUS*
2.	*Klaanilaiset*	*ELEELLISYYS*
3.	*Maahiset*	*LEGENDAMAISUUS*
4.	*Apurit*	*MAAGISUUS*
5.	*Tietäjät*	*SANKARUUS*
6.	*Pirut*	*DEMONISUUS*
7.	*Vedenhaltijat*	*TRAAGISUUS*
8.	*Emulaiset*	*PRIMITIIVISYYS*
9.	*Ilmanhaltijat*	*LUONTOMAISUUS*
10.	*Lempolaiset*	*BALLADIMAISUUS*
11.	*Humala*	*SAKRAALISUUS*
12.	*Haltijat*	*FOLKLOREMAISUUS*
13.	*Vartijat*	*MYSTIIKKA*
14.	*Värjärit*	*PASTORAALISUUS*
15.	*Möröt*	*FANTASTISUUS*
16.	*Taivaanhaltijat*	*YLEVYYS*
17.	*Kosteikot*	*EKSOOTTISUUS.*

Myytit noudattavat omaa logiikkaansa. Agricolan jumalluettelosta ja Kalevalatulkinnoista tiedämme Väinämöisen joukkoineen olevan Kalevan poikia, joita pidettiin aikanaan taivaallisina jättiläisinä. Koska ryhmä sijoittuu sattumoisin listassa ensimmäiseksi, on siitä hyvä purkaa vyyhtiä eteenpäin. Väinämöisen kanssatoimijat myteemeissä ovat ilmanhaltijat ja taivaanhaltijat, koska molemmat sijoittuvat samoihin sfääreihin alkujättiläisten kanssa ennen kuin näistä jäteistä tuli maan kamaran tallaajia. Toisessa ryhmässä on heimohenki näkyvissä hämärästi, toisin sanoen hirvi- ja karhuklaanilaisuus, jossa heimon säännöt valvoivat tarkasti mm. avioitumista.

I RYHMÄ: SATU/LUONTO/YLEVÄ : jätit, ilmoset, ääreiset
II RYHMÄ: ELKEET/BALLADI/MYSTIIKKA : heimot, moraali, tabu
III RYHMÄ: MAGIA/SANKARI/PRIMITIVIA : taikakalut, taikojat, synnyt
IV RYHMÄ: TRAAGISUUS/SAKRAALISUUS/EKSOOTTISUUS : kaivo, tuoppi, lähde
V RYHMÄ: LEGENDA/DEMONI/FANTASIA : vaihdokas, paholainen, möykiäinen.

META: FOLKLORE/PASTORAALI : haltija (Kankahatar)

Aineisto voi olla mikä tahansa myyttistä käytännettä tai tietoa sisältävä.. Ensimmäisessä ryhmässä teemana ovat kosmosta koskevat uskomukset, toisena heimoa koskevat, kolmantena yhteisön tasapainoa säätelevät normit, neljäntenä juomaa ja vettä koskevat ja viimeisessä ryhmässä kyse on pelkokertoimesta, niin lasten kuin aikuistenkin. Myyttisessä mielessä väreillä ja värikasveilla näyttäisi olevan suomalaisessa mytologiassa huomattavasti suurempi rooli kuin on osattu arvata. Tiedämme kyllä Kalevalasta neitosten käyvän mataramaalla ja Lemminkäisen kiskoneen tieraa töppösiin, mutta siihen se on jäänyt. Haltijaperinne on vireää paitsi rajatiedon uskomuksissa, myös mediassa ja huviteollisuudessa, jossa tontut ja keijut kulkevat vapaasti.

Aito myytti kertoo jotain totta kansan tai heimon juurista ja olemuksesta. Edellä osoitettu ryhmittely on edelleen yksinkertaistettavissa maailmankuvaksi. Sen minkä historioitsijat ja uutiset kertovat meille nyt, kertoi ennen kylänvanhin tai tietäjä joukoilleen tai vaimot perhetraditiona kasvateilleen kädentaitoja opetellessa.

42. Eksotikaolentojen merkitys nykyaikana suomalaisittain

Kreikkalaisten eksotikaolentojen listaus antaa monenkirjavan kuvan uskomuksista ja niihin liittyvistä olennoista. Pelkkä sanastolasitaus tai hakuteos ei riitä selvittämään mytologian luonnetta eikä yhteyksiä mytologiaan, ei omaan eikä vieraiden kulttuurien myytteihin. Olentojen seliteteksteissä Charles Stewart on joissakin kohden maininnut, mitä toista lajia olento muistuttaa. Silti jää salapoliisitehtäväksi selvittää, mitä kaikkea esimerkiksi nereidien luokkaan on tehty.

Kreikka on monisaarinen merellinen valtio, joten vesielementin korostuneisuus sekä mytologiassa että kansanuskomuksissa on ymmärrettävää. Mytologia on useimiten luontomyyttistä ja ympäristöstä kumpuavaa mielikuvastoa.

Hakuteos the Complete Dictionary of symbols in myth, art and literature, general editor Jack Tresidder, tulkitsee nereidien alkuperän seuraavasti.

- Nereus ja nereidit

Nereus oli kreikkalainen merenjumala, Pontos-jumalan poika (meri) ja Gaian (maa). Nereus oli vanhempi kuin merenjumala Poseidon, Olympos-vuoren merenhaltija, Nereus tunnettiin peitenimellä "Meren vanha isäntä", hänellä oli profetoimisen kyky ja hän pystyi muuttamaan muotoaan miten tahtoi. Nereus meni naimisiin Doris-nimisen oceanidin, merinymfin kanssa ja hänestä tuli 50 nymfin isä, nymfejä kutsuttiin nereideiksi. Kuuluisimpia nereidejä olivat Amphitrite (Poseidonin vaimo, vaikka toisinaan hänet luokitellaankin ocanidiksi), Galateia, Acis-paimenen rakastajatar ja Thetis, Akilleen äiti. –

Piieni ja ytimekäs määritelmä saa pään aivan sekaisin eikä eriäviäkään näkemyksiä puutu. Isossa kuvassa on nähtävissä veden ja maan liitto, yhteiselo ja vuorovaikutus. Aeriká-olentoja, jotka kuuluvat ilmanalaan, nereidit eivät ole, sillä vesi on heidän elementtinsä. Yksi tapa tehdä myyttisiä luokitteluja on koota ne elementtien mukaisiksi ryhmiksi, ja loput on sitten katsottava tapaus kerrallaan, mitä ne edustavat. Eikä aina kaikkea tarvitse tehdä itse. Stewart on valmiiksi luokitellut nymfit maan ja veden elementteihin.

Types of Nymphs:

- Nymphs of the Waters, including: Naiads, Okeanids, Potamids, Nereids, and Limoniads
- Nymphs of the Land, including: Dryads, Hamadryads, Oreads, Limoniads, and Napaea/Auloniads.

- Nymphs classed by family, including: Okeanids, Nereids, Pleiades, Atlantids, and Hyads.

Eli jos oli ennestään jo nimien ja sukusuhteiden sekamelska esillä, selvennös sumentaa kuvaa melkoisesti. Viittaus nereideistä nymfeihin on perustelu, koska Stewartin listassa ryhmä mainitaan yhdessä najadien kanssa. Nimirypäs on samalla osoitus siitä, miten filologiset nimet voivat olla hankalia käännettäviä rinnakkasmerkitystensä ja pienten vivahde-erojensa takia. Suomalaisille kreikan mytologian hakuteoksille on melko tuntemattomia useimmat listan hahmoista, lähinnä tuttuja ovat nymfit, dryadit ja plejadit, viime mainittu tähtisikermän nimenä.

Mistä kaikesta kreikkalainen mytologia on aikain saatossa poiminut ainekset mytologiaansa on epävarmaa. Kulkeumat erurooppalaiseen kirjallisuuteen ajanlaskun alusta eKr on ollut laajalle ulottuvaa. Elias Lönnrotin laatimassa sanakirjassa 1800-luvun lopulla, hän tulkitsee Stewartin mainitseman Napaea/Auloniads tuulten haltijattareksi. Lönnrotin sanakirjaselittyksen mukaan tuuletar on mytologinen olento, hengetär, joka hallitsi tuulta ja ilmoja, ilmojen jumalatar. Kuten nereidien kohdalla, osa nymfeistä kuuluu perhekuntaan. Nereidit ovat Nereuksen pesuetta ja perikuntaa. Samoin tuuliattaren rinnasteisena olenton maintiaan tuuliainen, jonka voidaan olettaa olevan miespuolinen tuultenhaltija. Tuuletar-nymfi hallitsi tuulta ja ilmaa, mutta myös tulta, koska kansanrunoussäkeet sanovat: Tulen synty taivahasta Tuuliatteren tupesta.

Tuulenakka vuorostaan oli pahansisuinen emo, joka hoiteli niin rajutuulet, myrskyt kuin painajaisetkin ihmisten ilmoille. Vaihtoehtoinen selitys jo lähestyy kreikkalaista mytologiaa, sillä sellainenkin käsitys on, että Tuuletar on sään jumalan Aeoluksen kaunis vaimo, joka heijasi ja keinutti kasvavia honkia, jotka metsänneito Kati istutti. Metsäjärvien maassa nymfien elementti oli vaihtunut lähemmäksi ilmaa ja maata kuin vettä. Ja kun pidemmälle Lönnrotin nymfologiaan mennään, niin hämmennys siitä vain lisääntyy, koska Lönnrotin sanakirjassa niinkin erikoinen olento kuin **Lemmas on** suloinen nymfi, joka osasi hoitaa haavoja ja lieventää kipuja: häntä kutsuttiin myös nimityksellä Lemmas laukan Hattaria – Suo muron muorttaria. Hän hämmensi soista ja rämeistä nostettua malmia, kun sitä keitettiin. Mäkimaasto on notkelmia täynnä, joten vetisen elementin nymfiksi on suomalaisessa mytologiassa päässyt Norotar, neitonen Norosta. Määritelmän mukaan Norotar on vesinymfi, joka asuu märissä laaksoissa; jäähdyttää ja viilentää. Rintamaidosta kasvoi koivuja.

Hevosen kuohitsijat kehottivat häntä riistämään tulelta tai kuumalta raudalta sen voiman.

Nouse Neitonen Norosta,
vuoteelta hyisen pojan,
Kaatuvalle kattehiksi,
jottei poikasi potisi,
Kaatuisi kannettusi,
jonka on huntu hurmehessa,
iho ilmi iljannessa,
pajdan kaulus kaikkalassa.

Edellä sanottu olkoon osoituksena siitä, että tulkintamahdollisuuksia on aina useita, ja paikoin käy niinkin, että selitykset vain sotkevat käsityksiä ja leitsovat kilpaa, kenen selitys auktorisoidaan ja hyväksytään oikeimmaksi. Jonkinlainen selkeys ja konsensus silti voi olla avuksi jatko- ja lisätutkimuksille. Elementtijako osoittautui yllä olevan esimerkin nojalla sekavaksi. Olisiko muita keinoja?

Voisi kokeilla suomalaisten myyttisten ja kansanuskon olentojen rinnastamista kreikkalaiseen hakemistoon.

Peirasmoí - Yleisnimi eksotikaolennoille, joka tarkoittaa "kauhistuttavaa yhtä".
=>Emähinen

Aeriká - Yleisnimi yliluonnollisille olennoille, jotka lentävät tai asuvat ilmassa. => Lepakko, noita, demonit, enkelit, keijut =>> **Keijolaiset**

Anaskeládes -Ilmestyvät yöllä aasin muodossa, mutta myös koirina, turkkilaisina, tai paholaisina (Kreetalla). Ne säikyttelevät ohikulkijoita, mutta on mahdollista taltuttaa nämä "yönkulkijat" turmiollisilla uhkauksilla (Llewellyn Smith 1965:131).

Arménides -Pahat henget, jotka voivat näyttäytyä turkkilaisessa asussa tai valon väläyksenä. Puhutaan, että armenialaiset olivat turkkilaisten edustajia ja näin ollen kreikkalaisten sortajia. Sananlasku sanoo: Onko sinulla armenialaista ystävää? Et tarvitse parempaa vihollista.
Atsoupádes -Eräänlainen demoni, ne toimivat turkkilaisten hallitsijoiden henkivartijoina ja portinvartijoina. **=> Koirankuonolaiset** (viholliset, valloittajat)

Arápis - Kirjaimellisesti Mauri (Áraps-sanasta,Arabi). Lastenpelotteluhahmo, jonka sanotaan polttavan pitkää piippua, ja joka käyttää rautakenkiä, vartioi kätkettyjä aarteita.
Móra - Sama kuin vrakhnás ja stríngla. Hyökkää kastamattomien lasten ja muiden ihmisten kimppuun heidän nukkuessaan. Jos joku voi varastaa Moán hilkkan, saa hänet valtaansa. Móralla on miespuolinen vastine, móros.

Gelló (mon. Gelloudes) -Naisdemoneita, jotka saalistivat pieniä lapsia kuristamalla tai imemällä verta. Sekoitetaan usein lámies ja stringlés -olentoihin.

Mormó - Hyvin harvoin mainitaan, äidit uhkailevat lasta: "Jos et ole hiljaa, mormo syö sinut!"

Baboúlas - Pelottava musta mies, joskus rinnasteinen arápisille. Yllytti vanhempia lasten pelotteluun. **=> möröt ja mustilaiset (lastenpelottelu)**

Diávolos - Ortodoksisen perinteen mukaan paholainen (tunnetaan myös nimellä Saatana), joka kiusaa Kristusta Uudessa testamentissa. Kansanperinteessä hänelle annetaan huomattavasti enemmän eri muotoja ja diávolokseen viitataan monikossa, yhtenä monista olennoista. Nämä monet pirut kykenevät ottamaan monia muotoja, erityisesti koiran, kissan tai jopa ihmisen muodon.

Khamodrdkia -Kirjaimellisesti louhikäärme. Tämä voi olla yksittäisen demonin nimi tai se voi viitata yleisesti demoneihin, jotka aiheuttavat karjatauteja nimeltä panoúkla tai smerdáki.

Khamotsároukhos - vuohena esiintyvä demoni. Sillä on vuohen sarvet ja se ahdistelee raskaana olevia naisia sekä nuoria tyttöjä. Se pelkää tulta.

Lambidóna - Apeíranthos on lajin erityinen demoni, jota käytetään myös sen lempinimenä.
=> pirut, demonit ja paholainen

Charos - Antiikissa Charon oli kuolemanlaitturi, joka vastasi kuolleitten sielujen kuljetuksesta yli Styx-virran. Nykyään Kharos on kuoleman personifikaatio. Kuolemanprosessissa raskas kuolinkamppailu käydään hänen kanssaan.

Teloneía -Sananmukaisesti "tietullit". Ortodoksisen kirkon mukaan, nämä ovat esteitä, joita sielu kohtaavat sen matkalle maasta taivaaseen. Kansauskossa ne ovat kastamattomia lapsia, jotka kuoltuaan palaavat siivekkäinä demoneina vahingoittamaan ihmisiä, etenkin pappia, joka on kieltäytynyt kastamasta lasta.

Phandalásmata - Kummitus, kuolleita haamuja el ihmisiä, jotka palaavat maan päälle eri muodoissa, eläiminä tai ihmisinä. **=>Viikatemies, kuolema**

Daoútis - Vuohen näköinen demoni, joka turvottaa eläviä eläimiä ja tappaa karjaa.

Khamodrdkia -Kirjaimellisesti louhikäärme. Tämä voi olla yksittäisen demonin nimi tai se voi viitata yleisesti demoneihin, jotka aiheuttavat karjatauteja nimeltä panoúkla tai smerdáki.

Panoúkla - Taudinkantajanainen, joka pääasiallisesti tappaa karjaa. Sana panoúkla nykykreikassa tarkoittaa myös "ruttoa".

Khamodrdkia -Kirjaimellisesti louhikäärme. Tämä voi olla yksittäisen demonin nimi tai se voi viitata yleisesti demoneihin, jotka aiheuttavat karjatauteja nimeltä panoúkla tai smerdáki. **=> Koiska, mara**

Drákoi- Väkivahvoja peikkoja, jotka elävät vuoriluolissa, usein neljäkymmenen joukoissa. Ne uhkaavat joskus yhteisöä estämällä vedentulon tai muuta varastamalla nuoria naisia ja vaatimalla yhden nuorukaisen vuodessa uhriksi.

Kallikántzaroi - Eräänlainen peikko, ne ovat erittäin rumia, niillä on pitkä häntä ja sarvet. Ne viettävät suuren osan vuodesta sahaamalla maapalloa pitelevän mahtavan puun jättimäistä runkoa. Joka vuosi he melkein onnistuvat joulun tulon aikoihin. He viettävät kaksitoista päivää joulua tekemällä kepposia kiipeämällä savupiippuihin, virtsaamalla takkatuleen, ja pilaamalla ruokaa. Lopulta ne ajetaan pois siunatulla vedellä ja ne aloittavat uudestaan tavoitteensa saada maailmanpuu kaadetuksi.

Strίngla. - Pelottava vanha nainen, joka pystyy muuttamaan itsensä linnuksi (strix nebulosa, lapinpöllö). Sen uskotaan juovan lasten verta, syö sisälmykset ja tappaa lasten vanhemmat. **=>Peikot, tontut, syöjätär**

Emboúsa - Nykyään hyvin harvoin mainittu (ks. Hahn 1854: 201, n. 5), Emboúsa oli epäystävällinen kreikkalainen naisdemoni, joka käytti monia muotoja. Hän oli Hekaten palvelija (ef. Aristophanes, Sammakot 1.293 ja scholia).

Gorgónes-Puolittain nainen, puoliksi kala, kalastajien ja merimiesten kirous. Perinteen mukaan gorgonit ovat Alexanteri Suuren sisaria. Kun he tarttuvat alukseen, he kysyvät onko kuningas Aleksanteri elossa. Jos merimiehet vastaavat "Hän elää ja hallitsee" alus voi kulkea vahingoittumattomana. **=>Haavsruuva (havets fru), metsänneito**

Phándasma asuu pellolla ja tulee taloihin lampun kanssa öiseen aikaan. Kuka sen kiinni saa, tulee varakkaaksi.

Stoikheiá - Jokaisella paikalla on oma stoikheiá. Ne ovat henkiä, jotka asuvat tietyissä paikoissa tai esineissä, kuten talossa, puussa, kaivossa ja joessa. Läheinen merkitys stoikheiálle on "elementti". **Haltijat**

Moíra - Kohtalo personoituneena vanhaksi naiseksi. Kohtalottaria on yleensä kolme. Ne tulevat taloon juuri ennen lapsen syntymää tai joskus kolme päivää syntymän jälkeen. Erityisinä varotoimenpiteinä toimivat makeiset, jotta kohtalottaret olisivat suopeita lapselle (Krikos-Davis 1982). **=>Haltijat**

Monóvyza- Tarkoittaa yksirintaista. Sen ajatellaan olevan valtava nainen, joka kuului Helleneihin. Vielä 1900 -luvun alkuvuosikymmeninä elävän kansanperinteen mukaan helleenien uskottiin olevan Kreikan valloittaja kaukaisessa myyttisessä menneisyydessä (Kakridfs 1967).

Neráïdes - Kaunis nainen, joka pukeutuu mielellään valkoiseen ja tanssii syrjäisissä paikoissa. Vahingoittaa useimmiten nuoria ihmisiä. Kuka tahansa, joka tapaa tämän olennon menettää äänensä tai tulee hulluksi (Stewart 1985a). **Metsänneito**

Lámia - Naisolento, usein kaunis, mutta jalat ovat usein eri paria (esim. yksi lehmän, toinen vuohen). Lámiat ovat usein hyvin kookkaita ja niillä on valtavat rinnat. Ne oleskelevat lähellä vesilähteitä, joissa ne ahdistelevat ihmisiä, erityisesti nuoria miehiä. **=>Liehtarit**

Sphantakhtá - Demonit, jotka ilmestyvät yöllä monen muotoisina, esimerkiksi koirana, villieläimenä tai vanhana miehenä (lähinnä Kreetalla).

Smerdáki - Pieni demoni, jonka uskotaan olevan vihkimättömän parin lapsen metamorfoosi. Se hyökkää paimenessa olevien kimppuun. Nimi smerdáki on sukua englanninkielinen "älykäs" sanan kanssa merkityksessä "satuttaa".

Spanós - Paljasposkinen mies, jolla ei ole kasvoissa karvoja. Hänet kuvataan fantastisissa tarinoissa enimmäkseen viekkaana ja petollisena hahmona.

Týkhi - Hyvin samanlainen olento kuin moíra. Naispuolinen huonon onnen personifikaatio.

Tzotzovíngides - Harmillisen hengen nimi. Uskotaan tuottavan pyörremyrskyjä. =>noita

Vrakhnás - Tunnetaan myös nimellä svrakhnás joissakin murteissa, pieni lapsi, joka on pukeutunut kultaiseen hilkkaan tulee yöllä ja yrittää hypätä nukkuvan rinnan päälle. Jos jonkun onnistuu varastaa hilkka, saa hän olennon valtaansa, muuna varauskeinona leikataan leipäpala, mennään pikkulaan ja kutsutaan Vrakhnás syömään. Sitä inhottaa ja se lähtee (Polftis 1904 1: 550).

Vrykólakas - Vampyyri tai rauhaton sielu. Yksi merkki siitä, että ihmisestä on tullut Vrykólakas on, jos liha on pilaantumatonta neljän-kuuden vuoden jälkeen hautaamisesta. Sanotaan, että tämä on seurausta eräistä vakavista rikoksista, joka haudattua on kohdannut tai muusta peruuttamattomasta kirouksesta. (du Boulay 1982; Drettas 1985). Useimmiten vampyyri palaa kiusaamaan omaisiaan (tunnetaan nimellä katakhnádes Kreetalla, Pashley 18372: 219ff.). =>Kummitus

Ryhmittelystä ja vertailusta saa kokonaiskuvan, kun saadut verrokit sijoitetaan pareittain tulkintaa varten.

haltijat (paikanhaltijat) keijolaiset (keijut, pahakurkiset)	uskomus- olennot
koirankuonolaiset (viholliset, valloittajat) pirut, paholainen (demonit)	vihamielisyyden pelko
möröt ja mustilaiset (lastenpelottelu) peikot, tontut, syöjätär (satuolennot)	myytti- degeneraatio
koiska, mara (tautidemonit) noidat (onni)	kirot ja onnen pilaus
liehtarit (viettelijät) merirouva (haamu)	sensorinen deprivaatio
viikatemies, tuoni, Nurmi-Tuomas (kuolema) kummitukset (aaveet)	tuon puoleinen

emähinen (saatana)

Vastaavuudet ovat likimain arvioita, koska luonnollisesti aivan samanlaista ei kahden eri kulttuuri- ja kielialueen uskomukset voi olla. Yhteisitä tekijöitä varten on yksinkertaistettava ja ryhmiteltävä uskomukset eri ilmiöineen ja olentoineen. Kuten alussa ilmeni, pelkkä olentojen laadun määrittely ei auta näkemään yhteisiä piirteitä eri hahmoissa, annetut attribuutit ja epiteetit eivät edes samassa kulttuurissa ole vakiintuneita yksiä ja samoja.

Ensimmäiseksi kiinnittyy huomio siihen, että luokittelussa erottui 13 eri hahmoryhmää. Stewartin teoksen mukaisesti eksotikaolennot ovat diabolisia ja polyformisia, mutta kreikkalainen kansanusko kuitenkin tuintee Peirasmoí,, eksotikaolentojen yleisnimen, joka tarkoittaa "kauhistuttavaa yhtä", ja jonka olen suomentanut emähiseksi. Kun Lapin asukas toteaa, tuosta on nampalaiset menneet, sen emät on sävyssä kiroava kiertoilmaus ja viittaus saatanaan, joka johdattaa ja villitsee monimuotoista joukkoaan.

uskomusolennot		NEW AGE
vihamielisyyden pelko		DEMONISOINTI
myyttidegeneraatio	-	LASTENKAMARI
kirot ja onnen pilaus		TAIKAKEINOT
sensorinen deprivaatio		MIELIKUVITUS
tuonpuoleinen		TOISEUS

Uusryhmittelystä näkyy kahden perinteen muodon elävän nykyajassa tiiviisti. Aikuisten maailmassa new age on elävää kansanuskoa yksisarvisineen ja keijuineen, vain vähäisin merkitysmuutoksin. Pelättävien onnea uhkaavia tekijöitä demonisoidaan naapurivaltioiden vihollisuuden pelolla lähes kaikkialla maailmassa kreikkalaiseen malliin, jossa historian painolasti on tehnyt turkkilaisista suomalaisten koirankuonolaisia, vainoojia (sotilaita koirineen).

Vastapoolina on satuihin ja tapaperinteeseen liittyvät noidat, sadut, kauhutarinat, tontut, peikot, jättiläiset ja muut satuolennot syöjättärineen.

Yhteistä sekä aikuisille että lapsille on pimeän ja oudon, vieraan pelko. Eksotika-sanasta tulee eksoottinen, vieras, outo, kummallinen, ihmeellinen, toisenlainen. Tuntemattoman, toiseuden pelko on peri-inhimillistä, koska se voi merkitä mahdollista vaaraa, joka voi olla todellista tai kuviteltua. Pimeässä ja yksinäisyydessä aistiärsykkeettömyys saa mielikuvituksen laukaamaan: muurhaiskeko näyttää möröltä. Veden kantamat äänet tulkitaan haverin enteeksi, yksin arkovalkealla istuja näkee ihmeellisen nasiolennon metsänneidon muodossa. Toiseuksista viimeisin ja salatuin on kuoleman arvoitus. Suomalaisittain tuonpuoleinen on kaksijakoinen, toinen on tuonilmainen ja toinen maanalainen tuonela, jako joka on kristillisessä kuvastossa luokiteltu taivaaksi ja helvetiksi.

Ihmisluontoa voidaan ajatella kulttuuriluontona. Kolmijakoa hyväksikäyttäen ja sarjaa D-E-F ajatellen pohjustan edellä mainittua hyväksi käyttäen myyttisen uskomusmaailman.

M1	Aikuisten omaksuma kansanuskomusmaailma
M2	Lasten omaksuma kansanuskomusmaailma
M3	Ihmisluonnon atavistinen uskomusmaailma.

Perusdikotomia on tuo kauhistuttava yksi, eli hyvän ja pahan taistelu taivaineen ja helvetteineen.

USKOMUSLAJIT 0 A enteet + kohtalo Uskomustarinalaji /	Tieteisfiktio ENTONEN / TYÖ (algoritmi) Groteski tarina /TYÖ	myytti ASIASANA
I B + C kummitus + aave	Mulkeroinen vapaus + tasa-arvo	KALMA tuoni, kummitus
II F+ G tabu + tonttu	Aukoton ihminen koulutus + oikeudenmukaisuus	TONTTU Liehtarit, merirouva
III K + L metsänhaltija + vedenhaltija	Puupäiset ihmiset nöyryys + sekularismi	NENÄ haltijat, keijolaiset
IV M + N peikot + jätit	Kasuaarijalkainen poika meditaatio + sota	SATU peikot, tontut
V O + Q tietäjä + taudit	Epätavallisia kehoja tarkoitus + tieteisfiktiot	POPPA koiska, mara
VI E + R piru + yliluonnolliset eläimet	Jamssikivekset yhteisö + tietämättömyys	"KOIRA" emähinen
VII H + P varallisuuden kartuttaja + aarteet	Pitkäkyntinen Dagi nationalismi + maahanmuutto	RAHA Pirut, paholaiset

43. Kekri, halloween ja joulu ovat eksoottisia juhlia

Kuva. Kallikántsaroi-hahmoja, jotka vaikuttivat sekä vuodentuloon että juhlaleipien pilaukseen. Kuuluvat eksotika-hahmoihin.

Kallikántzaroi - Eräänlainen peikko, ne ovat erittäin rumia, niillä on pitkä häntä ja sarvet. Ne viettävät suuren osan vuodesta sahaamalla maapalloa pitelevän mahtavan puun jättimäistä runkoa. Joka vuosi he melkein onnistuvat joulun tulon aikoihin. He viettävät kaksitoista päivää joulua tekemällä kepposia kiipeämällä savupiippuihin, virtsaamalla takkatuleen, ja pilaamalla ruokaa. Lopulta ne ajetaan pois siunatulla vedellä ja ne joutuvat aloittamaan uudestaan tavoitteen saada maailmanpuu kaadetuksi.

Tulkintametodini, meemimiksaus on eräänlainen merkitysten punos, kuten kansanperinteen uskomushahmotkin ovat; eli pitkälti mielikuvituksen tuotetta, tosia valeita. Jos ihminen ei usko jotain tai uskoo, se ei vielä todista eksistenssistä materiaalisessa mielessä mitään. Kuvitelmakin on kuitenkin olio tai olento, mielikuva jostain.

Osa tulkintatavoitettani on osoittaa, miten suomalaisen uskomusperinteen universaalit toimivat ja/tai onko niitä edes. Suomalainen kansanrunoudentutkimus on ollut vuosisadan ajan aivan liian etnosentristä, osin kehnon kielitaidon vuoksi, osin asenteesta johtuen. Uusien urien aukojiksi ei doktriinista ole ollut, vieraan ihannointi on haitannut ja toisaalta tuottanut ylikompensaatiota, vaikka osataan sitä muuallakin.

Näiden sivujen yhtenä aihiona on sarja Lukemattomat kirjat. Hyllyssäni on ollut lukematta kaikki nämä vuodet, peräti neljännevuosisadan, yhden sukupolven ajan vuonna 1992 hankittu Charles Stewartin kirja **Demons and devils**, joka kertoo kreikkalaisesta kansanuskon maailmasta, jonka kekrihahmoja on mm. **Kallikántzaroi**. En ehdi nyt töiltäni suomentaa ao. teoksen liitelistaa enempää, mutta tulkintatavoite on saattaa kansanuskomushahmolista loppuun ja osoittaa yhtä sun toista sen avulla jatkossa.

3. Maahiset	LEGENDAMAISUUS	10	ATSARO	myt.
2. Klaanilaiset	ELEELLISYYS	7	AJATTARO	myt.
5. Tietäjät	SANKARUUS	8	AJATTAROINEN	myt.
6. Pirut	DEMONISUUS	9	AJOTAR	myt.
8. Emulaiset	PRIMITIIVISYYS	6	LIEKKIÖ	myt.
10. Lempolaiset	BALLADIMAISUUS	7	AJATTARO	myt.
11. Humala	SAKRAALISUUS	3	AJASTERI	myt.
13. Vartijat	MYSTIIKKA	14	KUUTARTEN EMUU	myt.
16. Taivaanhaltijat	YLEVYYS	11	EHTARO	myt.
1. Jättiläiset	SATUMAISUUS	4	AJATAR	vrt Aidan vitsas
17. Kosteikot	EKSOOTTISUUS.	12	HATTARA	vrt. huono nainen, pilvi
12. Haltijat	FOLKLOREMAISUUS	1	AJAJAINEN	vrt. mara
15. Möröt	FANTASTISUUS	17	PAiNAJAINEN	vrt. mara
14. Värjärit	PASTORAALISUUS	15	LIEHTARI	vrt. metsänneito
9. Ilmanhaltijat	LUONTOMAISUUS	2	AJAKKA	vrt. noidannuoli, pöllö
4. Apurit	MAAGISUUS	6	AJATTARIN HEINÄ	vrt. syyhelmä, ruusuruoho
7. Vedenhaltijat	TRAAGISUUS	13	IHTIRIEKKO	vrt. äpärä

Kuvio. Subteema Ajattarin heinän ja pienen mytologian yhteyksistä.

Ajatar on ehkä suomalaisen mytologian arvoituksellisimpia hahmoja nimeä myöten. Onko Aijatar ja Ajatar ja Ajotar tarkoituksella sekoittuneet, vai onko kaikkien kantaäiti kenties puun haltija ja tapa tehdä aita vinoon pidoten ja poikkitukipuut punoksella nyörittäen, mikä puoltaa Aijatar-nimeä. Kuu vuorostaan edustaa kuukautitisia, sitä aikaa kuukaudesta, puissa aika näyttäytyy vuosirenkaina sademäärineen, Ajatar saattaa liittyä seksuaalisiin fantasioihin ja tarpeisiin.

Kuten Elli-Kaija Köngäs-Maranda on osoittanut, suomalaisissa puustoarvoituksissa on esiin koodattavissa naisen elämänkulun kaava, joten silläkin tavoin suomalaiunen kansanperinne on säilönyt vanhoja arvojaan. Iivar Kemppinen nimittää kansanuskoa "alemmaksi mytologiaksi", kasvien tai lintujen toisintonimiin kätkeytyneet mytologiset aiheet ovat tutkijoilta jääneet paitsioon ja huomaamatta. Vakka yllä oleva aihio on vain pikapikaa tehty luonnostelma mahdollisuudesta arvioida kasvimyteemien toimivuus myyttisen aineksen ratkaisijana, niin alustava arvio osuvuudesta on riittävän osuva osoittamaan, että ideassa on jotain mieltä. Kansanuskon mukainen myteemiluonnehdinta kasvien toisintomien kuuluvuudesta johonkin ilmiöön tai eksistenssiin on kotoisin vuodelta 2004, ja sen jatkokehittely vuodelta 2019.

Summamutikassa tehty sijoittelu taulukkoon antoi tulokseksi mielekkään jaon niistä nimimuodoista, jotka ovat lähinnä mytologisia, ja niistä, jotka kuuluvat tuohon ns. alempaan mytologiaan eli kansanuskon piirissä tunnettuun. Nimien ja merkitysten huomattava sekaantuminen toisiinsa sekä merkitysten hajautunut kirjo viittaa vanhaan taruolentoon ja myyttisiin uskomuksiin.

Symbolisella tasolla tuskin lienee sattumaa, että kaadolla tarkoitetaan sekä kuolettavaa iskua, että naisen valloitusta. Mies kaataa puita metsässä, metsänneitojen houkuttelemana ja kiusoittelemana. Siten skogsråna tunnettu metsänneito lienee hyvin lähellä alkuperäistä Ajattaren tarkoitusta. Tätä pohjaa vasten voi tarkastella myös Hiiden hirven metsästystä, kun Hiisi käskee apulaisiaan toimimaan ajattarina, hiidättämään hikeen asti pyytäjää. Metsistä Ajatar siirtyi pihapiiriin, tupiin ja karjasuojiin, jossa se marana aiheutti yöllisiä "unihalvauksia" ja muita ahdisteluja, ajoi eläimiä hikeen navetassa. Nimi ajattarin heinä tullee pölyttäjien houkuttelemisesta, usein kuvissa pörrää joku mettiäinen kukan kimpussa.

Kehittelyn kulussa on syntynyt myös luonnosteluja siitä, mitkä kolme myteemiä kuuluvat luontevastai yhteen, mitä merkitystriaalia kannattaa käyttää. Samalla tulkinnan mielekkyys testautuu. Ajatar kuuluu eksotiamyteemiin, ja sen kumppanit ovat demonisuus ja maagisuus.
Tauteina ja siihen liittyvinä parannusriitteinä, Ajattarin heinän käyttö syyhelmän parantamisessa on maagisen piiriin kuuluvaa. Viettelevyys ja kiusoittelu on demonista käyttäytymistä, ja kantamyteemi eksotia vie monimutkaiseen jumalatarolemukseen, jossa Ajattaren aidan vitsas, käärme kiemurtaa pitkin poikkipuita aidassa ja saa nimi- ja merkitysvastineita muista kulttuureista ehtarona, atsarona ja ajasterina, nimien lisäksi verrannollisia aineksia löytyy myös mm. kreikkalaisesta kansauskosta, jossa eksotia tarkoittaa uskomusolentoja.

I RYHMÄ - Kalikantsaros; hauki; lucifer

11. EKSOTIAMYTEEMI – LOHIKÄÄRME/KÄÄRME:

- ***kääpiöt. Taivaanääreläiset***
- ***hyvän ja pahan taistelu***

Eksoottisuusseemi

- *symbolistisuus ja itämaiset, etäisten kulttuurin aiheet*
- *antropologiset ainekset*
- *lainatut vaikutteet*

7. DEMONISUUSMYTEEMI – PIRU

- ***toisaikaisuus,***
- ***viettelijät, noidat, nerous, rikkaus***

Demonisuusseemi

- *sakraalisen aineksen vastapooli*
- *sekoittuu maagiseen ja mystiseen*
- *nerouden faustisuus toimijoissa, yli-ihmisyysaatteet*
- *kaoottinen, kaiken järjen ja järjestyken vastakohta*
- *enteellisyys, aavistuksellisuus*

3. MAGIAMYTEEMI – TIETÄJÄ:

- ***apueläimet, maahiset, vetehiset, ilmattaret, panuttaret***
- ***elemntaariolennot; nenät, vihat esim. Panu***

Maagisuusseemit

- *viittaa alkuperäiseen demonis-mytologiseen maailmaan*
- *magiassa myyttinen tieto astuu toiminnan palvelukseen*
- *elementaarinen, edeltää luonnonmyyttistä ja sankarimyyttistä*
- *toistava, vahvistuva, hypnoottinen elementti*
- *maagiset hahmot, vaeltaja, astrologi, shamaani*

43. Tulkinnan modalisointi

Työn tarkoitus on synnyttää ihmeitä!
(Raimo Pitkänen)

Hyvä tutkimus vastaa todellisuutta ja hyvä kielenkäyttö on täsmällistä. Suomen kieli on kuin syntynyt mytologian maailmaan, sanojen merkitykset ovat monin osin vielä arkaaisen ja agraarin maailman synnyttämiä, osin atavistisiakin. Semiootikot puhuvat veridiktorisesta merkitysneliöstä, jossa tietämisen totuus on riippuvainen näytön ja olemisen keskinäisestä suhteesta. Kirjoitusprojekti on ns. näytön paikka lukijoille. Työn jälki voi määrittyä periaatteessa neljän eri uskottavuusasteen mukaan.

näyttää – olla oikein hyvä	
näyttää – ei olla	*puutteellisuus*
ei näyttää – olla	*esitystapa*
ei näyttää – ei olla	*aikaansaamattomuus.*

Hyvässä suorituksessa on kaikki kohdallaan, selkeästi esitettynä. Laatua huonontaa se, mitä työssä ei ole, mitä siitä puuttuu, vaikka tarvittaisiin tai esitys on muutoin sekava ja liiaksi polveileva. Toisaalta työ ei ole sitä parempi mitä enemmän siihen on sullottu asioita. Hyvä teksti sisältää tarvittavan tiedon selkeässä ja riittävässä muodossa, omia toiveita ja näkemyksiä ohittamatta.

Miltä jokin näyttää, on tyylikysymys, osin muotiakin, muodon tajua ja ajan henkeä. Tyyli on ihmisen tapa tehdä ja olla. Kuten semanttisen semiotiikan perustaja A.J. Greimas sen on

todennut: Tekeminen aikaan saa olemisen , eli osaprosessit ovat tuottaneet tutkimusprosessin ja sen lopputuloksen.

Arvolatautuneet lauseet sisältävät nimisanoja (substantiiveja), jotka ilmaisevat tekijän tai asian, jota kuvailee laatusana (adjektiivi). Tutkimustyössä on kyse loppujen lopuksi suoritteesta eli teosta, tämän ryhmän sanoja ovat teonsanat (verbit), joiden määreenä on tapasanat (adverbiaalit), jotka ilmaisevat miten työ suoritetaan – nopeasti, hitaasti, tarkasti, huolellisesti, myöhässä, ajoissa jne.

Perusmodaliteetit ovat:	Oleminen	Tekeminen
Sanaluokkavastaavuudet ovat:	Substantiivi	Verbi.

Jotta tavoitetasoon päästään, on keksittävä keinot, miten esiintyvät puutteet korjataan ja käsitellään (ohjaus), miten tulos toimitetaan ja esitetään (julkaisu) sekä miten turhilta viivästymisiltä vältytään (aikataulu). Pohjimmiltaan on kyse rajapintojen välisen liikkuma-alan viestinnästä.

43.1 Modaliteetit ja vastaavuudet

Hyvä tutkimusprosessi on tahtotila, jota yllä pidetään motivoinnin avulla. Tahtomisen modaliteetin alla kootaan aineisto, ja tehdään linjaus kirjoitusohjelmaksi. Tällä pyritään saattamaan kirjoitustyö tietoiseksi prosessiksi. Tahtomisen ja tietämisen modaliteetti kuuluvat yhteen, ja ne ovat siten tietoisuusmodaliteetteja, joiden avulla ymmärretään ja käsitellään toiveita, ideoita ja tavoitteita. On kyettävä uskomaan työn arvoon keskellä turhautumisen ja toivottomuuden tunteitakin.

Jäljelle jäävät rakennemodaliteetteihin kuuluvat voiminen ja täytyminen. Taustamateriaalin avulla voi kehittää työtä ja edistää prosessia, mutta tietoja täytyy päivittää ja pitää ajan tasalla, jotta kirjoitusprojektille asetettavat toiveet täyttyisivät.

Modaliteetti on taustalla vaikuttava ja ohjaava arvo, osa metatietoa. Sana- ja nimikkomodaliteetin mukaisesti teksti yleensä vain on, kun se kerran on laadittu. Tähänkin pätee sääntö, tekeminen aikaan saa olemisen, kirja alkaa elää vasta luettuna, ihminen alkaa elää vasta synnyttyään.

Suomalaisessa mytologiassa tietämisen modaliteetti on keskeisin, edesmennyt akateemikko, folkloristiikan professori Anna-Leena Siikala puhuukin suomalaisesta tietäjälaitoksesta.
Jotta systeemi, mytologinen tai muu voi ylipäänsä toimia, se vaatii tiedostamista ja tarvittavat tiedot on oltava saavutettavissa ja päivitettävissä.

Asiantuntijoiden käsitykset modaliteetti-sanasta vaihtelevat, merkitys vaihtelee myös käyttöyhteyden mukaan. Joissain kielissä modaali on tekemisen tapaa ilmaiseva sijamuoto, joissain kielissä on modaaliapuverbejä jen.

SANAT – NIMET
Myyttiset hahmot

Modaalilogiikka on modaalisuutta tutkiva filosofian haara, joka tutkii mm. velvollisuutta ja lupaa ilmaisevien lausumien välisiä loogisia suhteita. Kieliopissa ja filosofiassa modaalinen käsitetään tekemisen tai olemisen tavaksi.

SOPIMUS – LUPA
Doktriini, virallinen kanta

Modaalisuus on suhtautumista koskevaa, jossa modaliteetti on esittämisen tapaa sekä vastaanottamisen muotoa tai tapaa koskeva.
Musiikissa modaalisuus on moodiin perustuva ja tarkoittaa pysyvää, toistuvaa rakennetta kuten esim. rytmikuviota tai melodiaa. Sama pätee osin myyttienkin rakenteeseen.

ASENNE – TYYLI
Aika ja kontaminaatiot

Filosofiassa modaliteetti tarkoittaa tekemisen tai olemisen tapaa hyvin käsitteellisellä tasolla, esim. sitä, onko jokin tapahtuma välttämätön vai kontingentti (sattumanvarainen).

TODENNÄKÖINEN – SATUNNAINEN
ennakointi/tutumeemit - reagointi/myteemit

Viestinnässä on ruvettu puhumaan modaliteeteista myös esittämisen ja vastaanottamisen muotona, usein viitaten eri aistien kautta tapahtuvaan viestintään.

fyysinen – psykologinen
väline/kehoruumis - tunne/myyttinen

Kielitieteilijä A.J. Greimas muotoili modaliteettiteorian kuuden perusmodaliteetin pohjalta, jota hänen seuraajansa täydensivät seitsemännellä modaliteetilla, uskomisella. Tässä työssä modaliteetit ovat vertailukelpoiseksi tekemistä.

Järjestelmää voi pitää merkitykseltään hierarkisena, jonka olemus perustuu siihen, että ilmiön olemassaolo on riippuvainen tekemisestä, tekeminen aikaan saa olemisen. Toisin sanoen yritys voi elää ja toimia vain yhdessä asiakkaiden toimeksiantojen kanssa. (Vrt. kannattavuus)

Modaliteettien rakenteellista järjestymistä voi nimittää mielevyyden majaksi, ja joillekin se voi olla käsitekatedraali tai tajuamisen tönö. Ihmisen ja tietokoneen vuorovaikutuksesta totunnaiset modaliteetit puuttuvat tai ilmenevät hyvin yksinkertaisessa muodossa. Perusrakenteen muodostaa neliö ja sen varassa kolmio; seinät ja kattorakennelma.

Tekoälyn hyväksikäyttö edellyttää, että koneiden ja ohjelmistojen kanssa tullaan sinuiksi. Tulevaisuuden tietotekniset sovellukset ovat dokumentteja, jotka sisältävät eri merkintätapoja, niissä ylemmän tason kieli toimii perustana, johon muu informaatio tukeutuu, käyttöön on tullut uusi termi ”NIMIAVARUUS” ja ”VIITEARKKITEHTUURI”. Älykkäät hakusysteemit kehittyvät annotoinnin myötä. Tämä asettaa tiedonhaun menettelyille haasteita.

43.2 Moodit

Moodilla on useita merkityksiä alasta riippuen. Tilastoissa se on tyyppiarvo, joka esiintyy useimmin aineistossa. Mytologiassa tämä voi vastata yleisimmin käyettyjä merkityksiä ja tulkintoja, jolloin esiintyvyyden voi luokitella
1. joka lähteessä mainitut
2. usein lähteissä mainitut
3. harvoin mainitut
4. mainitsemattomat.

TILASTOT

Musiikkiterminä moodi tarkoittaa pysyvää, toistuvaa rakennetta, rytmiä, melodiaa, sävelkuviota jne. Tavanomaisesti se tulkitaan länsimaisessa musiikissa gregoriaanisen laulun kaavaksi. Moodin fysikaalisista ominaisuuksista akustinen resonanssi on osa musiikillista moodia äänenmuodostuksena.

MUSIIKKI

Kirjallisuudessa ja elokuvissa moodi on kerronnan laji tai tyyli, sen genre. Valittu tapa, jolla kerrotaan, esimerkiksi onko kyseessä romaani vai satu, näytelmä vai runo; tietokirja vai pamfletti.

KIRJALLISUUS
ELOKUVAT

Peleissä moodi on pelimuoto, erityisesti sota- ja toimintapeleissä käytetty. Suunnitteluprosessi perustuu yhteistyöhön, joten sovellettava pelimoodi viittaa lähinnä moodiin ”cooperative”, yhteistoimintaan, jossa kaksi tai useampi pelaaja pelaa pelin yksinpelitarinaa, muita tehtäviä tai selviytymistilaa läpi moninpelinä samalla puolella.

PELIT

Saatuun listaan voisi lisätä vielä mytologisen moodin, jota tosin ei virallisesti vielä ole olemassa, mutta joka hyvinkin voisi olla edellä mainittujen kombinaatio. Myytit ovat kieltä ja sellaisen siihen pätee musiikin moodi rakenteena ja systeeminä.

Myytit ja musiikit saavat sointiinsa usein kansallisia sävyjä kielestä ja ympäristöstä. Tilastollinen elementti myyttimoodina ilmenee hahmojen tunnettuudessa ja esiintymistiheydessä, frekvenssit ovat melko vakio mytologian tutkimuksessa. Mytologian moodistoon voisi lisätä hyvästä syystä virikkeisyyden taiteelle sen kaikissa muodoissaan. Mytologia on lisäksi vertauskuva elämästä ja sen kulusta. Myyttimoodiksi sopisi motiivi, se sana tai aihe, joka innoittaa mielikuvia ja mielikuvitusta, vie ja kantaa ihmisyyttä ihmisyyttä eteenpäin.

44. 3 Modaliteettien sensitiivisyys

Modaliteetit ovat tapoja, joilla yksilö vastaanottaa signaaleja ja merkkejä. Silmä on aistinelin, joka synnyttää näköhavainnon ja tätä toimintaa kuvaavaa modaliteettia kutsutaan visuaaliseksi. LVI-tekninen suunnittelu toimii periaatteessa kahdella tavalla, se käyttää hyväksi laskennallisia ja symbolisia suureita. Sen päämodaliteetit ovat täten näkemiseen perustuva visuaalisuus ja käsitteisiin ja tietojenkäsittelyyn perustuva haptiilisuus eli välineiden avulla ja välineellisesti hallittava ja välittyvä tietous.

Modaliteetti	***Aisti***	***Toiminto***	***Symboli***	***Symbolifunktio***
Tietäminen	***näkö***	***visuaalinen***	***silmä***	***ymmärtäminen***
Tahtominen	***kuulo***	***auditiivinen***	***korva***	***oppiminen***
Voiminen	***tunto***	***taktiilinen***	***iho***	***tunteminen***
Uskominen	***liike***	***haptinen***	***käsi***	***käsittäminen***
Tekeminen	***tasapaino***	***vestibulaarinen***	***sisäkorva***	***liikkuminen***
Täytyminen	***haisti***	***olfaktorinen***	***nenä***	***haistaminen***
Oleminen	***maisti***	***gustatorinen***	***suu***	***maistaminen***

Kuvio. *Aistien vastaavuusalueet modalisoituna*

Aistitaulukkoa voi selventää vaikkapa suomalaisilla sananlaskuilla, joita on nimitetty käytännön kokemuksesta kiteytyneeksi viisaudeksi, joihin on kertynyt sukupolvien kokemustieto. Näön syy-seuraussuhteista todetaan: On niin nälkä että näköä haittaa. Ulkoiset seikat voivat vaikuttaa jompaankumpaan mainittuun toimintoon. Esimerkiksi ymmärtäminen vaikeutuu, jos vaikkapa ravitsemus on puutteellista, mikä totuus monin tavoin on pätevä vielä nykyaikanakin. (vrt. vaikkapa motivaation ruokkiminen: kannattavuus, työkorvaus…).

Kun aikansa kituuttaa, oppii tahtomaan. Kurjuuteen voidaan olla tyytyväisiä, jos paremmasta ei ole tietoa eikä mistään muusta ole kuultu. Hyvän tahdon ele on, kun kysytään: Mitä kuuluu! (vrt. kansainvälisyys, käytöstavat). Saatamme voida pahoin, jos joudumme tekemisiin asioiden ja/tai ihmisten kanssa, jotka ahdistavat tai saavat ihon kananlihalle. Ihminen sai kielen, kun nousi pystyasentoon. Kuulemisen aktissa suu, kurkunpää ja puhe kuuluvat yhteen viestiä lähettävänä osapuolena. Viestinnän peruskompastuskiviä on viestin kohtaamattomuus.

Tietäjä, heimonsa narratiivi on tietävä osapuoli, **homo sapiens** ja kuulija tarinan **homo faber,** rekoodaaja. Joka ihmisellä muodostuu oma käsityksensä kerrotusta, sillä käsi, käsite ja käsittäminen on homo faberin, tekevän ihmisen osa tässä maailmassa. Tekevälle sattuu ja tapahtuu, vaikka vain mielikuvissa ja vaikka sanat ovat yhteisiä, käsitteet ja ymmärtäminen eivät aina ole tarkoitteen mukaisia. Mytologiatulkinnoissa tämä on syytä muistaa. Tavat, joilla yksiselitteisyyttä voidaan parantaa, tulee keksiä ja ottaa käyttöön, mutta samalla on varottava heittämästä lasta pesuveden mukana. Positiivinen toisten kokemuksista oppiminen ja tarjolla olevan tiedon hyödyntäminen on osa ihmisten kulttuuriperintöä.

43.4 Meemit ja myyttiset symbolit

Kulttuurissa erilaiset käsitteet, meemit kilpailevat. Parhaiksi ja toimivammiksi uskotut käsitteet ja sanat voittavat ja vakiintuvat kulttuurin perussanoiksi. Siinä missä sanat loppuvat, käden kosketus puhuu. Joskus sanainen arkku tulvii yli äyräiden, liian paljon on kertynyt tunnolle ja ne on purettava haistatellen "aggressiivina".

Hyvin suunnitellussa ja terveessä talossa on hyvä olla ja elää. Talossa on tekemisen meininki, kun vesi tulee ja menee; ilma virtaa, tasapaino ja ihannetila olosuhteissa säilyy ennalta säädetyllä tavalla.

Modaliteetit ovat eettisiä, arvoihin palautuvia ohjeita, joita on mahdollista tarkastella myös historiapohjaisina narratiiveina (myyttinä, sanomana). Modaliteettitoiminnot jakautuvat menneeseen, nykyiseen ja tulevaan toimintaan. Mennyttä voidaan kutsua virtualisoivaksi, nykyistä aktuaalistavaksi ja tulevaisuutta realisoivaksi modaliteetiksi.

VIRTUAALINEN	= >	TULEVA
AKTUAALINEN = >	NYKYINEN	
REAALINEN	= >	MENNYT.

Reaalinen on hajuaistiin, haistiin ja nenään liittyvää toimintaa. Käytännön tasolla ajatellen mitään yhtenevyyttä reaaliseen suunnittelutoimintaan ei tällaisella ryhmittelyllä ole, haistattelu rajoittunee tilapäisiin kohtauksiin rakennustyömailla. Rakennustyömaat ovat reaalisia toiminnan kenttiä projektiketjussa, sikäli koodi osuu kohdalleen. Toteutuneista projekteista saadut opit edustavat reaalista tapaa kohdata mennyt ja ottaa siitä oppia.

Hyvän suunnittelijan ja rakennuttajan yhteinen ominaisuus on ennakoinnin kyky, proaktiivisuus, toisin sanoen "hyvä nenä" ja vainu markkinoiden suhteen. Toteutuksen onnistuminen riippuu oikea-aikaisista ratkaisuista ja päätöksistä. Kiihkeärytmisen aikataulun puitteissa aina ei voida etsiä perusteellisesti parasta ratkaisua, tiedon on tultava selkäytimestä, sisäistetyn tiedon uumenista. Alhainen valmiusaste projektia aloitettaessa yhdessä rakentamisen kanssa tehtävän samanaikaisen suunnittelun kanssa edellyttää hyvää vainua ja ennakointikykyä optimoinnin ja ennakoinnin taidossa.

Tyylin voi toteuttaa hyvällä maulla ja kyse on operatiivisesta modaliteetista. Liikkeenjohdon strategiset toimet edellyttävät nekin vaistoa, vainua, "hajulla oloa" mm. markkinatilanteesta ja kulloinkin toimivimmasta ratkaisusta. Suunnittelu on tehtävä tarkoituksenmukaisesti, hyvälaatuinen on tarkoitukseensa sopiva.

43.5 Aistinvaraisuus ja keholliset allegoriat

Toimintaa ei kannata ohjata sattumanvaraisesti. Tarvitaan riskinhallintaa, mutta myöskin motivoituneisuutta. Ellei työ maita, on tuloskin huono.

Modaliteeteille ja aisteille on tyypillistä toimia yhteisvaikutteisena sekä monitoimintaisina, vaikka yksittäisistä aisteista ja modaliteeteista puhutaankin. Esimerkiksi täytymisen ja olemisen modaliteetit määrittävät LVI-suunnitte-lunkin arkea. Täytyy noudattaa asiakkaan toivomusta ja toiminnassa on otettava huomioon resurssit. Ei voi syödä enemmän kuin mistä on ottaa. Uusien toimeksiantojen suhteen hajulla on oltava koko ajan ja tarjouspyyntöihin vastattava huolellisesti.

Kehitystyössä tunnetaan yleisesti SWOT-analyysimalli, neliöajattelu, jossa eri markkinatekijöinä kartoitetaan vahvuudet, mahdollisuudet, uhat ja heikkoudet. Ihminen ja hänen toimintansa on pohjimmiltaan aistimuksellista. Suunnittelija ei ole poikkeus ihmiskunnassa, hänelläkin on aistit, joista näyttöruudun äärellä erityisesti näköaisti joutuu kovalle koetukselle, kun taas kehon liikunnalliset tarpeet jäävät istumatyössä vähälle.

Aistit toimivat elinehtojen turvaajina. Mitä uskomiseen tulee, se ei poikkea pelon, uhan suhteen sarjasta, sillä Herran pelko on viisauden alku. Viisastumme siis, kun selvitämme pelot, jotka aistien pohjalla ovat ja sanonnan mukaanhan mikään ei ole niin viisas kuin insinööri.

Kuulo+näkö	ulkoinen uhka -> vaara
Haju+maku	sisäinen uhka -> myrkky
Kosketus+tasapaino	henkinen uhka -> mieli
Keho	eksistentiaalinen uhka -> kuolemanpelko.

Aistiemme avulla hallitsemme itseämme, toimintaamme ja elämäämme. Hyvä kosketus ulkomaailmaan auttaa henkisen tasapainon säilyttämisessä ja kehon liikkuminen on merkki elinvoimasta. Uuden oppimisen esteenä on usein pelko omasta riittämättömyydestä. Kehitystoiminnassa on sloganeita, joissa käytetään hyväksi atavistista kuolemanpelkoa sanonnalla: Kehity tai kuole (pois markkinoilta)!

Modaliteetit osoittavat kaksi vaihtoehtoista tapaa suhtautua asiaan. Toinen kokee asiat uhkana, toiselle sama asia on mahdollisuus. Täysin uuden tyyppinen toiminta sisältää aina riskin, ulkoa päin tulevan kasvottoman uhan, jota ei voi nähdä tai kuulla. Itseluottamuksen puute, uskon puute omiin voimavaroihin ja kykyihin on kuitenkin se sisäinen myrkky, joka viime kädessä lamauttaa vireänkin toiminnan tarpeeksi kauan vaikutettuaan, uskalluksen so. riskinoton puute on yritykselle arsenikkia pieninä annoksina. Ajan mittaan yksilö/yritys näivettyy ja kuihtuu pois elinkelvottomana, aika on ajanut ohi.

Modaliteetti on arvoja korostava normatiivinen intentio eli pyrkimys. Keho on toimintojen mahdollistaja. Systeemi tai järjestelmä on elimellinen kokonaisuus, jossa erilaiset alajärjestelmät ja laitteet toimivat osin autonomisesti ja automaattisesti sekä itseään korjaavasti. Kun huolto toimii hyvin, pääsääntöisesti toiminta sujuu kuin itsestään. Ihmisruumis ei voi hyvin, ellei siitä pidetä huolta tai sitä suorastaan laiminlyödään, ihminen ei voi hyvin, jos se laiminlyö henkilökohtaiset tarpeensa.

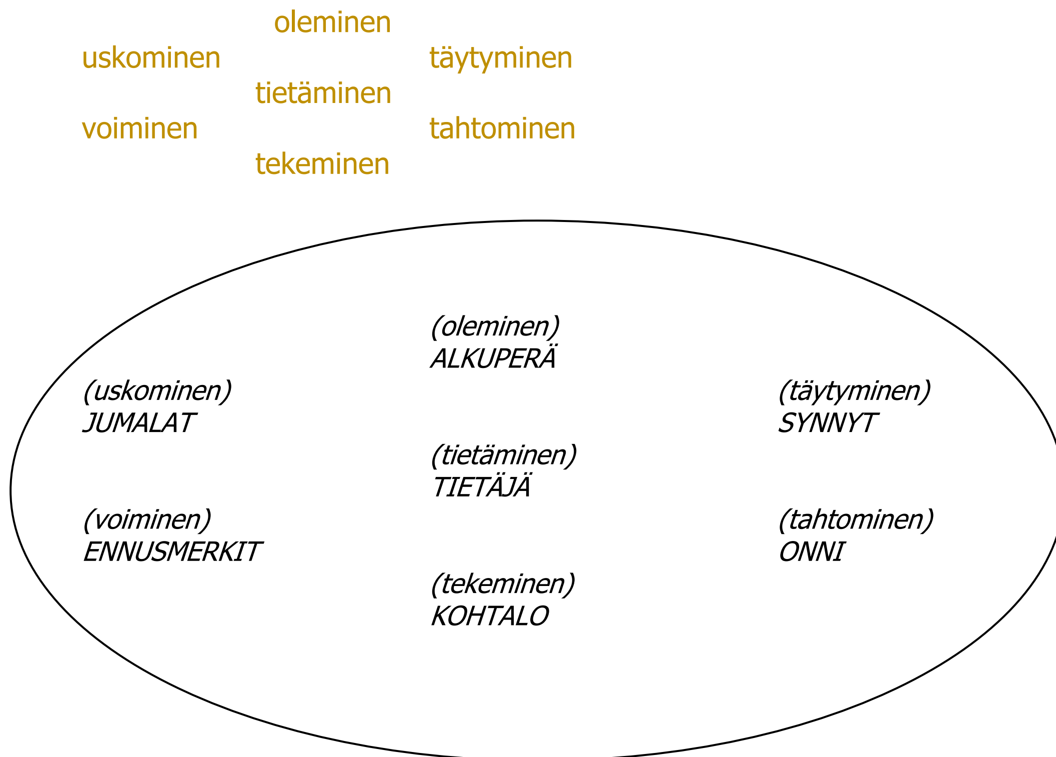
43.6 Mytologisten modaliteettien ja meemien perusjärjestys

M.A.Castrén mainitsee vain muutaman nen-loppuisen nimen luennoissaan suomalaisesta mytologiasta. Yhteensä nimiä on kaksitoista ja ne on tulkinnan helpottamiseksi ryhmitelty valmiiksi pareittain.

väinämöinen	*ilmarinen*
pellervoinen	*ukkonen*
vipunen	*hurrikkainen*
karilainen	*menninkäinen*
vetehinen	*vuolainen*
hittavainen	*lemminkäinen*

Noiden mukaan modaliteetit ryhmittyvät seuraavanlaiseen astelmaan, pareja tosin on vain kuusi, mutta seitsemäs syntyy fokuksena. Suomalaisessa myyttikorpuksessa keskiöön tulee tietäjä.

oleminen
uskominen täytyminen
tietäminen
voiminen tahtominen
tekeminen

Meemeiksi astetltuna nimet saavat omat yleisluonteiset määreensä.

LUOTTEET (SEMEEMI)

VIPUNEN (GENOMI) HURRIKAINEN (FENOOMI)

TAIKUUS (TRANSFEEMI)

KARILAINEN (STRATEGEEMI) MENNINKÄINEN (FUTUREEMI

PIRU (MYTEEMI)

KALEVA
VÄINÄMÖINEN ILMARINEN

UKKO
PELLERVOINEN UKKONEN
JUMALAT

AHTI
VETEHINEN VUOLAINEN
TAPIO
HITTAVAINEN LEMMINKÄINEN
HIIDET

Edellä on ryhmitelty maskuliiniset jumalhaltijat, ja runsaslukuisempi naishaltijoiden joukko voidaan myös tulkintaa edistämään modalisoida kesikinäisinä pareina. Kolme kuuluu a-ryhmään ja sijoituu pääkategorioihin, jäljelle jäävät sijoittuvat ikään kuin em. alitoiminnoiksi semanttisesti. Näin Castrénin mainitsemat 32 haltijatarnimeä selittyy keskinäisenä modalisoituna vuoroviakutuksena.

a)

(KOSMOS)	(TAUDIT)	(KOSINTA)
uskominen	voiminen	tahtominen
TÄHETÄR	KIVUTAR	SUOMETAR
LUONNOTAR/AALLOTAR	LOVIATAR/HIILITÄR	PÄIVÄTÄR/ETELÄTÄR
TUONETAR	SYÖJÄTÄR	SINETÄR
HONGATAR	SUONETAR	UDUTAR

B)

(RITUAALI)	(LOUKKAANTUMINEN)	(SÄÄ-ILMA)
täytyminen	tekeminen	oleminen
OTAVATAR	VAMMATAR	ILMATAR
SOTKOTAR/VUOLATAR	KÄREITÄR/MIIRITÄR	KUUTAR/SINETÄR
MANATAR	AJATAR	KANKAHATAR
KATAJATAR	MELATAR	TERHENETÄR

(ALJOPUU/PALVOS)
tietäminen
PIHLAJATAR + TUOMETAR = ONNI

44. Lajimeemien merkitys

Korpusmaisuuden käsite tässä tutkimuksessa käsittää fyysisen olemuksen lisäksi metodisen kokonaisuuden, jossa 17-jakoinen myteemijako täydentyy viitokkeella (15 merkityslajia), josta voi tarvittaessa muodostaa meemijaon tai kolme maailmaa. Metodin alkuvaiheessa trilogian ensimmäinen osa, joka käsitteli suomalaisten kalalajien kansanperinteessä esiintyviä elementtejä ja toisintonimiä edustaa noitarumpujen alista maailmaa emokaloineen. Kolmas osa linnuista, kasveista ja jumalhahmoista edustaa vuorostaan ylistä. Kasveista korkein on puu, ja kuten tekstissä on kerrottu puilla on syvät juuret suomalaisen mytologian kentässä. Ihminen aivoituksineen edustaa keskistä maailmaa, mutta samalla yhteyttä mielikuviensa

kautta kosmokseen sellaisena kuin hänen aivoituksensa sen käsittävät. Tätä keskistä maailmaa ja kosmosta edustaa trilogian toinen osa hirvipeijaisista, jossa on esitetty suomalais-lappalaisen mytologian keskeiset käsitykset ja hirven ja karhun toisintonimet.

Metodisesti asetelma vastaa myteemijakoa symboleinaan linnut ja kalat. Lintulajeja tosin oli paljon enemmän kuin kalalajeja (17), viisinkertainen määrä (85) tarkastelussa, yhteensä 6 x 17 eli 102 lajia on tullut tulkittua suhteessa mytologiaan ja/tai kansantietouteen.

Kalamyteemit *symboli kala* *esim. Luontomyteemi*	*Hirvimerkityslajit* *symboli prosessipallo* *esim. merkityslaji* *MLVI Tietämättömyys*	*Lintumyteemit* *symboli lintu* *esim. Luontomyteemi*

Muodostelmana kahden myteemilajin välitilan tulktisijana toimii merkityslaji, jolloin saadaan tarvittaessa oikotie tulkintavälineeksi kahden myteemisarjan välisestä merkityslajista, joka itsessään muodostaa meemikaavan, jos vain se muuten osoittautuu mielekkääksi tulkittavaksi, mikä vuorostaan on riippuvainen systeemin tarkkuudesta ja osuvuudesta luokitteluvaiheessa.

Kuten symbolistiikan alkuperäinen merkitys ja tarkoite on ollut, niin sen ei ole määrä avautua helposti, syvemmän tulkintataidon omaa vain siihen vihkiytyneet. Koska olen itse luonut tämän symbolisen systeemin, todennäköisesti olen toistaiseksi ainut, joka sitä pystyy tulkitsemaan tai kehittämään. Korpuksen mukaan tulkinta muovautuu, ja kun päämääränä on ollut luoda jonkinölainen omakohtainen ymmärrys, miten kehollisuus vaikuttaa mielikuviin taivaasta olentoineen, niin luontomyyttisyys on luonteva lähtökohta korpusmaisuuden tulkinnalle.

Symboleista voi heti nähdä, että nykysuomalaisessa kulttuurissa molemmat luojanluomat ovat aliarvostettuja ja jopa halveksittuja lajeja, joskin yleisiä kautta maan. Turistit Helsignin kauppatoreilla voivat tehdä lähempää tuttavuutta naurulokkiin, kaupoista saa särkisäilykkeitä. Merkityslajin symbolia nimitän proesssipalloksi sen syntyvaiheen vuoksi, joka koski suunnittelun prosesseja. Tässä on tarkoitus laajentaa käyttöä tutu-meemistöön.

Merkityslaji VI edustaa tutumeemistössä ja sen alkuaihiossa seuraavaa:

MLVI *Tietämättömyys* *Evoluutimeemit* *Luontomyteemi*	*F16 TUTU – Oikeellisuus (ennustettavuus)* *vanhukset F16 ruumis possessiossa F16 (demonisuus)* *F13 TUTU - virhearviot* *lapset F13 ruumis haavoittuvana F13 (haavat, ruhjeet)* *menippeia: 1 Nauruelementti -> karnevalisointi* *TUHOISUUS* *Sotarobotiikka synnyttää teknoarmeijan kymmenessä vuodessa.* *Keho menettää vastustuskykyään viruksille ja sairastuvuusalttius lisääntyy.*

Kuviossa luontomyteemi rinnastuu evoluutiomeemiin, mikä on perusteltavissa. Oikeanpuoleisessa sarakkeessa tutu-funktioina elonkaavan tapahtumatekijät F16 ja F13 kertovat oikeellisuudesta ja ennsutettavuudesta sekä sellaisena luonnon lainmukaisuuksista ja testattavuudesta, jolloin mahdolliset virhearviotkin paljastuvat.

Lisäksi tulkintavirikkeenä pon rinanstus kehokorpusfunktioihin binaarisuuksina lapset ja vanhukset eli elinkaaren vastapäät. Paljon monimutkaisempi yhtälö fyysisyyteen ”ruumisluonnehdintoineen” on syntynyt analogiana kirjakorpukseen, koska suomalaisessa mytologiassa on Ilmarisen takomaa kirjokantta usein arveltu kirjaksi tai taivaankanneksi eli taivaaksi, kosmokseksi, tässä tämä ksomos esiintyy merkitysavaruutena, semiosfäärinä. Lopuksi on vielä kolmantena tulkintalisänä mahdollisuus verrata luontomyteemin esiintyvyyttä karnevalisoinnin ja huumorin kautta, tästä ideasta on oma menetelmänsä, jota nimitän nimellä Kasku on pieni myytti. Keskistä maailmaa kuvaava hirvipeijainen edustaa suomalaismetsien karnevalisointia peijaisten merkeissä.

Vihreällä oleva arvoituksellinen TUHOISUUS liittyy korpusmaisuuden kehittelyssä teloksena olleeseen kysymyssarjaan. Teloksella tarkoitan sekä alkua että loppua, koska mielestäni hyvän tutkimusasetelman tulee noudattaa ainekirjoituksen sääntöä, lopun on nidottava yhteen alussa mainittu, ja otsikon on kuvattava kirjoitettua. Kysymysten yhteys ruumiin/kehon haavoittuvuuteen on ilmeinen, possessio ei välttämättä ole kovin hyvin tunnettu ilmiö. Alkukantaisissa uskonnoissa on rituaalimenojen suorittajalla kyky possessioitua, suomalaisittain haltioitua, jolloin hän joutuu ikään kuin hengen valtaamaksi. Tätä tutu-meemeissä vastaa mm. tieteisfiktiokuvitelmat siruista aivoissa ja muusta manipulaatiomahdollisuudesta, jolloin ihmisen mielen valtaa jokin ulkopuolinen tahto.

Alla on toinen esimerkki kehitteestä ja samalla testaamisesta. Claude Lévi-Straussin maailman mytologioista koostama myytistö sisältää luontomyteemissä ja meemistössä kasvit ja puut sekä kalat ja linnut ynnä muut eläimet. Luomakuntaan kuuluu kyllä paljon muutakin, kuten suomalaisessa mytologiassa painotettu maaperä kallioineen ja kivineen, mikä käsittääkseni johtuu runsaasta silokalliostosta Suomen maaperässä sekä lukuisista siirtolohkareista ja rakasta kautta maan. Pohjoisella maankamaralla on ollut kovaa asua, olla ja elää. Meemit muodostavat meemikaavan, mikä tarvittaessa antaa lisätulkintamahdollisuuden.

Myyttikorpuksen myteemien meemit					
myyttilaji	*genoomi*	*fenoomi*	*semeemi*	*transfeemi*	*myteemi*
Luonto lajiluokittelu	*M209 wild plants/ Vvillit kasvit*	*M64 trees/ Puut*	*M128 fish/ Kalat*	*M768 species and robin/ Lajit ja punarinta*	*M36 animals/ Eläimet*

Kaavio. Esimerkki Mytologiikoita teoksen meemijaosta.

Ihminen on käänteinen puu, hermohaarakkeet, dendriiti jakautuvat kuin puun oksisto rungostaan, jota ihmisessä vastaa aivo ja aivorunko. Strukturaalisen semantiikan keskeinen idea on rakenteen merkitys tulkinnalle. Itse asiassa elonkaava perustuu selkärangasta lähtevälle hermostorakenteelle, jossa tunnetaan 31 kanavahaarautumaa. Suomen kielen professori Lauri Hakulisen mukaan satu merkitsee alun perin tapahtumaa, tapausta, joten satukaavan ymmärtäminen sadun motiivien kaavaksi on totaalinen väärinkäsitys, Vladimir Proppilla oli siitä mitä ilmeisimmin oikeampi ja alkuperäisempi käsitys kalevalaiseen tapaan,

jossa Lemminkäinen ilmoitti äidilleen surmatyöstään – satu tapahtu. Satu voi siten olla myös traaginen tai onneton sattuma. Myytit usein rinnastetaan sadunkaltaiseksi, keksityksi tapahtumaksi. Kaikki kielellinen on keksittyä sepitettä, myös ns. tosiasiat, uskottavuuden elementit ovat omaa luokkaansa. Väinämöinen kielastajana oli sekä luikurin että viisauksien laskettelija.

45. Sarjallisuus

A-sarja . Avaintarina Aukoton ihminen – Teema: kehitys

oleminen (sos.järjestelmät Malinowski) ENTOPIA KANSA	*tarve (perustarpeet Maslow) KRONOTOPIA JOHTAJUUS*
laatu(modaliteetit, aistivastaavuus) UTOPIA TASA-ARVO	*tekeminen (synnit) DYSTOPIA KANSALAISET*

IHANNEYKSILÖ / kansalaiset

Aihioitu kysymyssarja kohdistuu A-sarjassa Aukottoman ihmisen tarinaan eli Múrke-tyttösen kohtaloon. Alkuykysymysastelmassa oli seuraavat korpuskysmykset, joihin on kenoviivan jälkeen postuumisti merkitty yllä olevan neliön perusluonnehdinnat, jotka toimivat tulkinnallisena välineenä tarinassa. Kaikkia tarinoita ei ole tulkittu yksityiskohtaisesti tässä työssä, ainoastaan suuntaa antavasti.

Kysymykset:
1) Sukupuoliroolit höllentyvät ja sekoittuvat kymmenen vuoden kuluessa. /tasa-arvo
2) Pitkää ihmistä arvostetaan edelleen. / johtajuus
3) Syntyvyys alenee edelleen. /VÄESTÖ / kansa

Toimittaja Mikko Puttonen on Helsingin Sanomain artikkelissa 7.12.2016 otsikoinut Papua Uusi Guinean olevan seksuaalisen väkivallan maa, jossa väestön miehistä yli puoleta on osallistunutu joukkoriskauksiin, myös pahoinpitelyt ovat tavallisia. Naiseen kohdistuva fyysinen väkivalta on tavallista myös naapurimaassa Australiassa. Seksuaaliväkivalta on Papua-Uusi-Guineassa tekstin mukaan sota-alueilla vallitsevan tilanteen kaltaista.

Kun A-sarjan eli Aukottoman ihmisen tarinan pääneliö ilmaisee jotain olennaista kansallisesta olemuksesta, niin syvempi näkemys yhteisön taustalla olevista tai piilevistä tavoista ja vaikuttimista saadaan selville metaneliön, sisemmän tarkastelun avulla, jota luonnehtii artikulaatiot 1) agressiivi, 2) naiviuet, 3) kliseet ja 4) doktriinit ja jargon. Näistä kaksi edellistä voidaan luokittaa bahtinilaiseen suureen puheeseen eli kansankieleen kuuluvaksi, kun taas poliittinen ja yhteisöllinen, virallinen puhe ilmenee kliseinä ja jargonina, sen syvällisempiä miettimättä. Puttosen tekstin muotoilu on itse asiassa hyvin maltillinen ja hieman kaunisteleva joskaan ei totuudenvastainen. Uusi Suomi kertoo tutkimuksesta, jonka mukaan 62% papualaismiehistä myöntää raiskanneena, siis lähes 2/3 miesväestöstä on suomalaisittain katsoen rikollisia.

Edeltävä iso kuva on pääneilössä ja edustaa makronäkemystä, jota mikronäkemys metaneliössä täydentää ja syventää. Meeminä olisi melko seövästi gendermeemit,

näkökulmameemit ja regiimimeemit, kun kyseessä on naisten oikeudet ja heihin kohdituvat arvot ja kohtelu. Usein arvojen pitää ensin muuttua, ennen kuin lainsäädäntö muuttuu, mutta parhaimmillaan lainsäädännöllä voidaan muutosta nopeuttaa sanktioilla. Jos maan tapana on kansan keskuudessa hiljainen ja tai alistunut joukkoraiskausten hyväksyntä, henkinen taso ja ihmisarvon kunnioitus ei kovin korkealla ole. Vahvimman anargia ja mielivalta jyrää heikommat, mutta samalla rappeuttaa koko

Vauva-keskustelupalstalla keskustellaan tästä uutisoinnista ja tuodaan myös taustatietoa esiin antrpologian professroi Don Kulickin tutlimuksiin vedoten. Keskustelu on hämmentävää. Osassa kommentteja tuomitaan keskustelun sävy perustelulla että ensin on tuhottu papualaisten kulttuuri ja sitten tuomitaan. Tämä muistuttaa elävästäi omaa järkytyksenkseni kokemaani. Huomattavan sivistyneellä kansainvälisellä liikkeenjohtosivustolla oli tilastotieto australialaisten miesten lähes yksimielisestä vaimon kurituskäytänteen hyväksymisestä, naista sai lyödä ja pitää vankeudessa, jos oli "tarpeen" kurinpidollisista syistä. Kun aivan asiallisesti kerroin, että Suomessa tuollainen käytös on rikos, niin minulle huomautettiin, että minun pitäisi olla hienotunteinen. Naisen tai naisten tunteista siis viis, jos yrittäkään kolkutella machokulttuurin omaatuntoa. Tilanne oli mielestäni tyrmistyttävä, mutta valaiseva. Jotain samaa on Vauva-palstan keskusteluketjussa. Jotkin nimimerkillä olevat, ilmeisesti miespuoliset koiranleuta haikailevat samanlaista käytännettä Suomeenkin. Ihmetellään myös tapaa, miksi naiset naureskelivat joukkoraiskatun tytön itkulle. Siinä ei liene paljoia kummatelemista, suomalaisen mentaliteettia kuvaavan sanonnan mukaanhan vahingonilo on paras ilo. Kun suuri osa naisista on joutunut kokemaan vastaavaa, niin tavallaan oma häpeä ja paha olo helpottuu kohtalotovereista. Lohdutuksen ja myötätunnon sijaan vain ilmeiseesti suhteudutaan samoin kuin heihinkin on aikanaa suhtuduttu, tilanteen häämentävyyttä käsitellään oudoin keinoin voimattomuuden edessä. Heikkoutena on naisten itsetunnon mataluus ja joukkovoiman vähäisyys, kun yhteistyökykyä ja empatia puuttuu ja kun sen liäksi vielä yleinen mielipide ja traditiot tukevat väkivaltaa ja sortoa. Oudosti antropologi Kulick arvelee, ettei seksuaalinen väkivalta ei ole samanlainen trauma kuin länsimaissa. Luultavampaa kuitenkin on, että itsemääräämisoikeuden loukkaukset, kehon raiskaaminen eli väkivaltainen hyväksikäyttö koetaan samantapaisesti tunnetasoa vammauttavasti, vaikka trauman ilmenemät voivat vaihdella. Ulkoisesta toiminnasta ei aina voi pätevästi päätellä sisäisiä kokemuksia. Sen sijaan kasvaminen lapsesta saakka väkivaltaiseen elämänmuotoon, jossa uhkailu, lyöminen ja esineill heittely on osa arkipäivää ja kasvatusmenetelmiä, varmasti vaikuttaa epäempaattisuuden ja väkivallan syntyyn. Myö se, että miesjoukkiot kulkevat raskoleina ympäriinsä, ryöstävät ja raiskaavat ilman seuraamuksia tai rangaistusta, on rappiota tuottava kansantapa.

On selvää, että raiskaamisen hyväksyntä yksittäisinä tekoina tai joukkoraiskauksina on kansallinen kysymys, joka on helppo sijoittaa syntien, väärin tekojen joukkoon, ja jossa tekemisen tapa tuottaa dystopiaa. Itse tekeminen, koitus on muuttunut lasten tekemisestä himon, vallan ja vallanhimon temmellyskentäksi. Tarve on kyllä perustarve, sukupuoisten tarpeiden joukkoon kuuluva, mutta hyväksyttävästä tarpeen tyydytyksestä on tullut rappiokäyttäytymistä erinäisistä syistä. Voisi kai sanoa, aika on paha, ja kuten Puttonen sen sanoo, paha on syntyä naiseksi Papua-Uusi-Guineassa. Sukupuoli määrittää olemisen perusoikeuksia hyvin eri tavoin sosiaalisen järjestelmän puitteissa, väkivaltasiesti. Joukkoraiskaus ei voi olla arvoneutraali tapahtuma, ja se ehdottomasti on epätasa-arvoinen teko ja tapa, vaikka yleisesti ajateltaisiinkin käytänteen olevan ihan OK, ja minkäs sille teet. Uskoakseni menetelmä tarvittaessa muuntautuu helpohkosti myös yhteiskunnalliseksi analyysivälineeki.

oleminen (sos.järjestelmät Malinowski) ENTOPIA KANSA – Papualaiset naiset	*tarve (perustarpeet Maslow) KRONOTOPIA JOHTAJUUS – Korruptio ja väkivalta regiimimeemi*
laatu(modaliteetit, aistivastaavuus) UTOPIA TASA-ARVO – Papualaiset miehet näkökulmameemi	*tekeminen (synnit) DYSTOPIA KANSALAISET – Joukkoraiskaukset gendermeemi*

Esimerkki. Joukkoraiskaukset Papua-Uusi-Guineassa

oleminen (sos.järjestelmät Malinowski) ENTOPIA KANSA – Papualaiset naiset / Múrken äitipuoli kohtelee huonosti ja pitää nälässä; passiivinen asenne "tilanne nyt vain on tämä" -> 1. Agressiivit	*tarve (perustarpeet Maslow) KRONOTOPIA JOHTAJUUS – Korruptio ja väkivalta regiimimeemi / Wóboiame käy omistajuuskiistaa Irigeden kanssa ja vaatii tyttöä takaisin itselleen -> 4. Liturgiat (doktriini)*
laatu(modaliteetit, aistivastaavuus) UTOPIA TASA-ARVO – Joukkoraiskaukset näkökulmameemi / Múrke on tyttö, joka etsii "hyvää miestä", joka ei lyö -> 2. Naiviudet (kulttuuri huomioiden)	*tekeminen (synnit) DYSTOPIA KANSALAISET – Papualaiset miehet gendermeemi Heimokulttuuri, "valkoinen jauhe"; ahmatin vatsa, Irigeden luonnoton perustarpeiden tyydytys; vain hajulla perillä aidosta*

Esimerkki. A-sarjan tarinan Aukoton ihminen metameemit.

Mitä kuvio paljastaa syvätasolla papualaisten merkityksistä? Kuten vauva-palstalla keskusteluviittaus kertoo, niin varsin kieroksi voi mennä kulttuurinen perustelu, miksi jotain tulee tehdä. Afrikassa vastine tyttöjen sukuelinten silpominen on vastaavanlainen osoitus miesmäisestä ajattelumaailmasta, jolla oikeutetaan mitä turmiollisempia tapoja joko vain typeryyttä tai muita uskomuksia hyväksikäyttäen tai tietoisesta misogyynisyydestä ja tuskan tuottamisen halusta ja/tai kaiken mahdollisen onnen ja ilon turmelemisen halusta. Tasavertasiuus yhteisistä asioista päättämisessä voisi vaarantaa tällaiset epäoikeudenmukaiset legitiimit, joten on varsin ymmärrettävää etteivät miesvaltaiset vallanköytön tahot tahdo vapaaehtoisesti ymmärtää, millaiset seuraukset heidän toiminnallaan on.

Antropologiset kenttäkertomukset ovat nekin tarinoita, joiden totuus- ja suhteellisuusarvo voi vaihdella paljonkin. Ilman kattavaa kuvaa kokonaisuudesta on vaikea päätellä, mikä on totta ja mikä ei. Varmasti raflaava on väite initiaatioriitistä, joka kuvauksen kaltaisena perustuu kiristykseen äidinrakkauden ja sisarusrakkauden avulla. Toinen versio joukkoraiskauksesta, joka naamioidaan vapaaehtoisuudeksi. Ehkä tämä osoittaa sosiaalista käytännettä, jossa jonkinasteinen moraali on idullaan syyllisyyden tunteen alkeellisena heräämisenä vähän samaan tapaan kuin suomalaiset karhunmetsästäjät muinoin lepyttelivät tappamaansa väittein, etteivät he mitään tehneet, ihan itse karhu juoksi keihääseen. Antropologisen kenttäkuvauksen mukaan poikien initiaatioriitit ovat väkivaltaisia ja julmia, ja hänen äitinsä ja/tai siskonsa oletetaan tarjoutuvan miesjoukon käytettäväksi koko yöksi, jotta poika kestäisi initiaationsa hengissä. Minun oikeustajussani kyse on selvästä kollektiivisesta emotionaalisesta kiristyksestä. Alkeellisella moraalisella tasolla keskitään näppäriä syitä ja oikeutuksia ryöstää, raiskata, kiristää ja kiduttaa. Nykyajan papualaisia on paljon ympäri maailmaa; ihmiskaupan harjoittajat, terroristit muun muassa. Ei kannata siis kauhistella.
Vai pitäisikö sittenkin?

Muiden tarinoiden metajako noudattaa samaa kaavaa ja on seuraavanlainen.

B-sarja . Avaintarina Mulkeroinen – Teema: hyvinvointi

oleminen *VESI*	*tarve* *TAUDIT*
laatu *MAAPERÄ (ravinto)*	*tekeminen* *SOTA*

YMPÄRISTÖ

Ravinto muuttuu hyönteis-kasvivoittoiseksi seuraavan vuosikymmenen kuluessa. MAAPERÄ

Puhtaasta juomavedestä tulee ylellisyystuote ja makuvedet menettävät trendikkyytensä. VESI

TUHOISUUS

Sotarobotiikka synnyttää teknoarmeijan kymmenessä vuodessa. SOTA

Keho menettää vastustuskykyään viruksille ja sairastuvuusalttius lisääntyy. TAUDIT

C-sarja . Avaintarina – Puupäiset ihmiset - Teema: ikääntyminen

oleminen *VARTALO-HOIKKUUS (kurvit) NEITSYYS vahvuus*	*tarve* *POIKAMAISUUS (androgyyyni uhka*
laatu *RINNAT / rintamaito ÄITIYS mahdollisuus*	*tekeminen* *TYTTÖMÄISYYS (infantiilius) heikkous*

VIEHÄTYSVOIMA

Suuririntaisuus menettää seksuaalisen vetovoimansa kahdessa vuosikymmenessä. LEIKKAUKSET/RINNAT

Kurvikasta naista arvostetaan tulevaisuudessa edelleen enemmän kuin älykästä naista. LAIHTUTUS/VARTALO

NUOREKKUUS

Androgyyninen persoonallisuustyyppi lisääntyy/POIKAMAISUUS/KÄYTÖSTAVAT

Kauneusihanteet muuttuvat. TYTTÖMÄISYYS/VAATTEET

D-sarja . Avaintarina – Pitkäkyntinen Dagi – Teema: elämänhallinta

oleminen *NOTKEUS*	*tarve* *SALASYÖPPÖ*
laatu *RISKI IHMINEN*	*tekeminen* *ELÄMÄNTAPA*

ELINVOIMA

Lihaksikasta miestä arvostetaan tulevaisuudessa edelleen samoin kuin nykytilanteessa. RISKI IHMINEN

Lihavuus lisääntyy edelleen kaikkialla maailmassa seuraavat kymmenen vuotta. SALASYÖPPÖ

TERVEYS

Kymmenen vuoden sisällä keski-ikä nousee viisi vuotta. ELÄMÄNTAPA

Kiinalaiset voimistelulajit tulevat Suomessa yleiseksi kansantavaksi. NOTKEUS

E-sarja . Avaintarina – Jamssikivekset - Teema: Seksuaalisuus

oleminen *VIRTUAALISEKSUAALISUUS*	*tarve* *ROBOSEKSUAALISUUS*
laatu *KEINOHEDELMÖITYS*	*tekeminen* *ASEKSUAALISUUS*

SEKSI
Perinteinen seksi menettää merkitystään. ASEKSUAALISUUS
Seksiroboteista tulee arkipäivää kymmenen vuoden kuluessa. ROBOSEKSUAALISUUS

HEDELMÄLLISYYS
Äly kohoaa ensisijaiseksi seksuaalisesti kiinnostavaksi tekijäksi. VIRTUAALISEKSUAALISUUS
Joka kolmas lapsi länsimaissa syntyy keinohedelmöityksellä. KEINOHEDELMÖITYS

F-sarja . Avaintarina Kasuaarijalkainen poika – Teema: Jatkettu keho

oleminen *MUTAATIO/TRANSFORMAATIO/MUUTOS*	*tarve* *HYBRIS*
laatu *KEINOTEKOISUUS*	*tekeminen* *IMPLANTTI*

JATKETTU KEHO_IMPLANTIT
Leikkauskomplikaatiot on yleinen kuolinsyy vuonna 2028. HYBRIS
Joka toisella vuoden 2000 jälkeen syntyneellä naisella on implantteja kehossaan. IMPLANTTI

BRÄNDI_KEHONMUOKKAUS
Kehonmuokkaus saa uusia muotoja. KEINOTEKOISUUS
Kehonmuokkaus on lisääntyvä trendi. MUUTOS

G-sarja . Avaintarina Epätavallisia kehoja – Teema: Autenttinen minä

oleminen *PALAUTE*	*tarve* *STIMULAATIO*
laatu *UHOILU*	*tekeminen* *TRANSVETISISMI "Drag queens"*

SUORITUSKYKY
Älyn ja aistien stimulaatiofarmasia tekee ihmisistä onnellisia. STIMULAATIO
Kehon suorituskykyä parantava farmasia tekee ihmisistä onnettomia. UHOILU

UNELMAYKSILÖ
Minäkuva muuttuu narsistisesti rakentuvaksi ja painottaa ulkoista kauneutta. TRANSVETISISMI
Joka toinen aikuisväestössä käyttää kehopalautemittareita lähitulevaisuudessa. PALAUTE

46. Kysymyssarjojen meemit, ilmiöinti ja tarpeet

A-sarja: Aukoton ihminen: Tekeminen
A1 Credomeemit
A2 Imitaatiomeemit ja humpuukkimeemit

OLEVA; elämä ja kuolema
VIRKISTYÄ/ei-virkistyä TOIMIA/ei-toimia
LEIKKI – TYÖ – LEPO - UNI
turvallisuuden tarpeet ASUNTO/ASEET -> SOTA/suojautumisjärjestelmä

Fokussarjan kysymykset:
Huom! Alimeemit
Fok 1 Replikameemit
Fok 2 Regiimimeemit

B-sarja: Mulkeroinen: Tahtominen
B1 Evoluutiomeemit
B2 Demografiameemit

TOIVE; Onni ja epäonni
HALUTA/ei-haluta SAADA/ei-saada
ONNI – EPÄONNI – PETTYMYS – RAUHA
seksuaaliset tarpeet VIETIT/HALUT -> HEDELMÄLLISYYS/sukulaisuusjärjestelmä

C-sarja: Puupäiset ihmiset: Uskominen
C1 Kielimeemit
C2 Ennakointimeemit

MYYTTI; Tosi ja valhe
OLLA/ei-olla NÄYTTÄÄ/ei-näyttää
TOSI – VALHE – SALAISUUS – USKOMUS
älylliset tarpeet AJATTELU/USKO -> TIETO/uskomusjärjestelmä

D-sarja: Pitkäkyntinen Dagi: Tietäminen
D1 Kognitiomeemit
D2 Kilpameemit
KÄSITE; Tieto ja nimi
HAVAITA/ei-havaita YMMÄRTÄÄ/ei-ymmärrä
TIETO – NIMI – HAVAINTO – EPÄTIETO
itsensä toteuttamisen tarve LUOVUUS -> KAUNEUS/toimintajärjestelmä

E-sarja: Jamssikivekset: Täytyminen
E1 Gendermeemit
E2 Altruismimeemit
NORMI; Määräys ja rikos
TOTELLA/ei-totella VAATIA/ei-vaatia
MÄÄRÄYS – RIKOS – TAPA – VAPAUS
sosiaaliset tarpeet RAKKAUS/VIHA -> TUNNE/kasvatusjärjestelmä

F-sarja: Kasuaarijalkainen poika: Voiminen *F1 Verkkomeemit* *F2 Näkökulmameemit* KYKY; Taito ja este VOIDA /ei-voida OSATA/ei-osata TAITAVA – ESTYNYT – TAIDOTON – KYVYTÖN arvostuksen tarpeet ITSEKUNNIOITUS/ARVOSTUS -> VALTA /arvostusjärjestelmä
G-sarja: Epätavallisia kehoja: Oleminen *G1 Meemipleksi* *G2 Innovaatiomeemit* OLEVA; elämä ja kuolema SYNTYÄ/ei-syntyä KUOLLA/ei-kuolla ELÄVÄ – SYNTYMÄTÖN – KUOLEMATON – IÄINEN fysiologiset perustarpeet ILMA/RUOKA -> RAVINTO/ravintojärjestelmä

47. Muurahaiskarhuaihio ja universaalit

Talvella 2018 aihioin Lévi-Strauss korpusta muurahaiskarhun piirtämismuodostelman avulla. Prosessi keskeytyi tuolloin siihen, että päätin välillä paneutua eDelfoi-opintoihin. Delfoi-prosessin myötä ohjaajien vinkit tulivat noteeratuksi. Ohjaajien vinkistä työ sai muutosta ja aikaa koskevia painotuksia. Työhön tuliki n aika muutos alkuperäiseen nähden., kun tulevaisuudne tutkimuksen meemistön luontimahdollisuus alkoi häämöttää.

Kolmas saamani vinkki oli vaiheistuksen tarkastelu. Tarkastelinkin, projektit toteutetaan yleensä vaihe vaiheelta, samoin taideteokset. Joissain tapauksissa materiaali ja tekotapa määrittää mitä missäkin vaiheessa on syytä ja tarpeen tehdä. Joissakin tapauksissa prosessin keskinäiset vaiheet voivat olla miten vain, kuten luovissa prosesseissa usein on, ja vasta lopputulos kertoo, onnistuiko projekti.

Jotta voisi kysyä, aiheeseen on perehdyttävä peritoimituksellisin ottein, ongelman asettelu ei ole milloinkaan helppo tehtävä. Jos kysyy liian ilmeisiä, saa pintapuolisia sovinnaisia vastauksia, jos taas kysyy syntyjä syviä, jää helposti ilman vastauksia, kun kysymystä tai sen tarkoitetta ei ymmärretä. Tämä problematiikka on vahvasti ehdolla näkökulmameemiksi.

Tein kuitenkin harjoituksen kysymyssarjaksi, jossa kullakin seitsemällä tarinalla oli korpusmaiset kehollisuutta koskevat kysymykset sarjan 7x4 = 28 + 3. Aukottoman ihmisen, tämän käsittelemäni tarinan osalle koituivat nuo A-sarjan väittämät, aikajänne kymmenen vuotta:

Syntyvyys alenee edelleen:
Sukupuoliroolit höllentyvät ja sekottuvat
Pitkää ihmistä arvostetaan edelleen.
Fokussarjan kysymykset:
Lisätty todellisuus huonontaa havaintokykyä.
Hermostolliset ongelmat lisääntyvät.
Biohakkerointi tulee pakolliseksi oppiaineeksi.
Nanohabits on uusi elämäntapakonsultoinnin trendi.

Nämä kysymykset olivat jo vuoden alussa sekä eDelfoin sivuilla että Facebook ryhmässä Ennakointi ja omalla julkisella FB-sivullani sekä Kielastajan sivuilla. Kukaan ei kommentoinut mitään. Joko ei kiinnostanut asia, tai sitä ei ymmärretty tai sitten ei vain haluttu ottaa kantaa syystä tai toisesta. Kantaa saisi ottamaan, jos kysyisi tai väittäisi jotain provosoivaa ja tunteita herättävää, joten ihan vain huviksi muunnan asialliset kysymykset populistisiksi. Yksi menetelmäni hienouksiahan on se mulkkaus ja lapsukset, eksytykset ja syrjähtelyt eli näennäinen epäjohdonmukaisuus imitoijien työn vaikeuttamiseksi.

Tässä oli siis se A-srjan akordikysymys avauksena. Asiallisuus ei ole valttia kysymystekniikoissa, vaikka sitä hyvin hurskastellen toivotaankin. Asiallissti ottaen keho kiinnostaa lähinnä biologeja ja lääkäreitä, ja heillä on oma fakkikäsityksensä asiasta, henkevyyttä, sitä korpusmaisuuden idean kääntöpuolta, myyttisyyttä, joka tunnetaan englanniksi terminä ”celestial bodies” ei juurikaan ymmärretä. Joten toisessa päässä tulisi faktaa, mutta ei näkjemystä, kun taas tunnepitoisesti suhtautuvat toisivat kyllä näkemystä asiaan, mutta vailla asiallisuutta.

Edelliseen kysymykseen viitaten on jo olemassa merkkejä, että koiraskin poikii tarvittaessa. Ehkä aborttikysmyskin silloin laantuu. Arvojen pehmentymistä on jo tapahtunut, koska meikkaavaa miestä tai tatuoitua naista ei enää hätkähdetä, ja siitä on tullut sovinnainen tapa ilmentää identiteettiä. tasa-arvoisuusvaatimukset ja yhteiskunnan työvoimaresurssipula on sallinut naistenkin päästä miesten perinteisesti valloittamille aloille, joten ammattilaisuus ei määrity enää sukupuolen mukaan. Tähän asti aika hyvin, mutta sanopa sana feminismi, niin alkaa tapahtua. Sana on yhtä kuuma ja kiihkeä kuin aborttikin.

Mutta kysymyshänon vain siitä, onko androgyynisyys toivottavaa? Koska jos tarkkoja ollaan, niin intomieliset miehisten ja naisellisten erojen vaatimus ajan mittaan hävittää erot. Eläinlajeista tunnetaan ilmiö sukupuolen vaihtaminen, mutta ei sukupuolettomuutta. Toisaalta omasta sukupuoli-identiteetistä pidetään tiukasti kiinni. On se kuuluisa miehinen itsetunto ja sen loukkamattomuus. Naisten tisetuntoa moni kokee voivansa loukata mielin määrin, siskot etunenässä. Ja tutu-meemi oli? Luokittaisin tämän kysymyksen gendermeemiksi.

Aisaparina edellsielle kysymykselle oli ajateltu kysymystä
Pitkää ihmistä arvostetaan edelleen.

Oikeastaan tämä on kaikkien lyhyiden (enemmistö maailmassa) ihmisten mielestä provokatiivinen kysymys. Varsin kiihkoon vastaajan saa, jos väittää lisäksi pitkien ihmisten olevan älykkäämpiä, varakkaampia, menestyvämpiä, johtajuustaitoisempia kuin lyhytkasvuisemmat. Lehdistö ja liikkeenjohtokonsultit pitävät viime mainitusta väitteestä. Siihen on kiva uskoa. Totta kuitenkin on biologisesti, että apinalaumoissa vahvin on yleensä johtaja, ja voima korreloi kehon koon kanssa. Valtaa saa kun on voimaa! Ihmiset ottavat vallan erilaisten institutionaalisten voimien kanssa. On sotavoimat, poliisivoimat, jotka toteuttavat vallanpitäjien toiveet ja käskyt. Myyttisesti kysymys on höperö, sillä tietäjän, shamaanin kannalta fyysisellä koolla ei ole mitään tekemistä johtamiskyvyn kanssa, tai edes vallankaan. Shamaani johtaa tiedolla, ilmiötä kutsutaankin tietäjälaitokseksi. On sanontakin, tieto on valtaa. Tutu-meemi täten olisi ilman muuta kognitiomeemi. Tietäjä tekee tiedolla venettä ja laulaa suut tukkoon.

49. Fokussarjan kysymysten johdantopohdinnat

Lisätty todellisuus huonontaa havaintokykyä.

Jos luulitte kuumotuksen hellittävän poskipäissänne, niin nyt vasta kuuma peruna osui suuhun, sillä mennään lähes nykyajan taburikkomuksen alueelle, pyhää virtuaalitodellisuutta ja pelimaailman autuutta tuovaan kenttään. Pelit, raha-automaatit, viihde vievät paljon aikaa ja rahaa, ne addiktoivat, ne eivät tuota muuta kuin hukkaantuvia bitcoineja tai muuta valuuttaa laillisiin ja laittomiin rahamaailman kuvioihin. Pelaaminen on verissä ihmisellä, intiaaneilla kerrotaan olleen jalkapallon kaltainen peli, jossa voittaja menetti päänsä loppujen lopuksi. Tarina ei kerro, miten pelaajat saatiin pelaamaan ja motivoitumaan, koska alkeellinenkin järki olisi ohjannut joko kieltäytymään pelaamisesta tai häviämään tahallaan.

Olenko siis peliluddiitti? Mäsäksi vain kaikki pelivehkeet. Pelaamisriippuvuuden haitoista, velkaantumisesta ja sosiaalisesta vieraantumisesta ei riittävästi puhuta. Reaalimaailman ongelmista ja haasteista paetaan helppoon viihdemaailmaan, lisättyyn todellisuuteen. Tunneherkkyys katoaa, jos sitä ei ole tilaisuutta harjoitella, pelissä hahmoja yleensä hallitaan. Enteellistä on, että lapsille on tarjolla nykyään kirjoja tunteiden eli ilmeiden tunnistamisesta ja ne ovat tulleet markkinoille 2000-luvulla. Runsaalla pelaamisella on tunnemaailmaa köyhdyttävä vaikutus, mikä saattaa edistää myös narsistisen manipuloivan persoonallisuuden syntyä. Yhteisössä on varsin epämukavaa, jos vaikka puolet sen jäsenistä on toista estottomasti hyväksikäyttävä persoona.

Hermostolliset ongelmat lisääntyvät.

Pelaaminen on intensiivistä, keskittymistä vaativaa ja liiallisena se ylikiihottaa hermostoa, joka saattaa toipuakseen tarvita psykofarmasiaa. Näin hermosto menettää lopulta kokonaan luonnollisen säätelykyvyn ja ihmisraunioita voi alkaa tulla runsaasti. Psyyken lääkkeiden, masennuslääkeiden käyttö on lisääntyvä trendi. Elämänrytmin ja muutossopeutumisvaateiden lisäksi urbanisoituminen tuo ihmiselämään saasteet, meluhaitat ja valosaasteen sekä ravintomanipulaatiossa kemikaalit. Meeminä on kielimeemi, puhutaan yhtä, todellisuus on toista.

Biohakkerointi tulee pakolliseksi oppiaineeksi.

Kiihtyvässä elämässä ihminen etsii rauhoittumistapoja ja paikkoja. Ekotursimi lisääntyy, samoin retriitit joogamatkoina ynnä muuna sellaisena. Biohakkerointi on uudissana, bioskannaus olisi mielestäni sopivampi. Hakkeroinnissa tunkeudutaan luvattomasti ja keinoja kaihtamatta systeemiin, ja perustellaan tätä toimintaa "hyvän" tekemisenä eli etsitään heikkoja kohtia. Biohakkerointi on siis eräänlasita yli-ihmisoppia. Erilaisin vempaimin ja metodein, piristein ja ravintein yritetään saavuttaa kansanperinteen elämän onnen ylin tavoit: Kun vaan terveenä pysyisi. Jossain määrin biohakkeroinnissa on jotain terveysterrorismin tuntua, jotain saksalaisten arjalaisihannoinnin tuntua. Sehän tiedetään että aikanaan ja aikansa tuo ihanneihmisen malli oli vaalea, germaaninen, sopusuhtainen, terve ihminen. Muut joutivat tuhkattavaksi. Jotenkin tästä kuultaa taustalla ajatus, itse saatana pukeutuu valkeuden enkeliksi lopun aikoina. Biohakkeroinnissa aatteena voi piillä vaara: Moni kakku päältä kaunis vallan silkkoa sisältä. Vaikka uskonnollisesti kehoruumista ajatellaankin pyhän hengen temppelinä, niin kehosta ei kuitenkaan pitäisi tehdä epäjumalaa palveltavaksi. Meeminä on credomeemi.

Nanohabits on uusi elämäntapakonsultoinnin trendi.

Nanohabits on edellisen kysymyksen aisapari, ja tarkoittaa arjen pikkutottumuksia, tapaa olla ja eleä. Esimerkkinä nanohabittamisesta voisi mainita vaikka marittamisen, eli siivous- ja järjestyskonsultit, jotka neuvovat arjen pyörittämsitä. Miten siivotaan, järjestetään tavarat periaatteella paikka kaikelle kaikki paikalleen. Marittamisesta olen tehnyt eksperimenttisivut Roina-Aatos, jossa rinnstetaan kirjavuorien marittamispyrkimys elämäntaparemonttina suhteessa luonteen kasvatukseen. Olen tosin ollut prosessissa itseneuvoinen, eikä se pitkään kestänyt ennen kuin muut mielen kiinnon kohteet valtasivat.

Arjessa päivät seuraavat toisiaan, kello toistaa itseään. Kyseessä on replikameemi. Arjen pyöritys on säännöllisyyttä, toistuvia tapoja, tottumusta.

50. Linturi

Bird-nester on sana, jonka selitystä ei nykysanakirjoista helposti löydy, lähin vastine on liinturi, jolla tarkoitetaan sekä lintujen pesittäjää että munittajaa luonnonvaraisilla linnuilla, kanatarhurit ovat erikseen. Termi esiintyy Claude Lévi-Straussin Mytologiikoita myyttikorpuksessa, mutta varsinainen selvennös sen myyttiestä merkityksestä löytyy aivan toiselta taholta. Sama ilmiö esiintyy myös suomalaisessa myytistössä, jossa karhua koskevia loitsurunoja ei kannata etsiä metsästystaikuudesta, vaan karjataikuudesta j avstaavasti kalat ovat edustetuna maanvilejytaioissa, ei kalastustaioissa. Linturi sana on keskeinen monelta kannalta katsoen. Työn lopputulema tähtää tulevaisuuden tutkimuksen meemistön luomiseen ja sen pohjana on tarkoitus käyttää Osmo Kuusen ja Risto Linturin toimittamaa kehityskoostetta Suomen sata uutta mahdollisuutta 2018-2037.

Kun työn nimenä on ollut Sihteerilinnusta linturiin, niin toki kyse on sanaleikistä, kun ohjaajan nimi sattui olemaan Hannu Linturi. Vaikka tropiikkiin perustuva tarina lintuja päässä kasvavalla puulla pyydystäneestä miehestä ei kerro munittiko hän lintuja puussaan vai pyydystikö lintuja, niin se on ehkä tarinan syvemmän ole muksen kannalta tärkeää, ja vastausta voi etsiä papualaisten puu-uskomuksista. Aiemminhan on jo todettu, että suomalaisten jumaluskomukset ovat jollain perustavalla tavalla puusidonnaisia, jumalat sijoittuivat puihin Ison Härän toimesta, kun tappotoimet epäonnsituivat. Tätä voisi ehkä tulkita allegoriana Raamatun kertomuksesta enkelte karkoituksesta maan päälle.

Keskseisintä kaikessa on kuitenkin tropiikin eksoottisuus pohjoisesta näkökulmasta katsoen. Tehdessään Mytologiikoita teossarjaansa, sen toisesa osassa Hunajasta tuhkaan hän kertoo panamerikkalaisesta keskeisestä myytistä, jonka tutkija nimesi Linturin paluuksi. Saman teoksen hakemistossa kirjoittaja tekee selvän eron ”bird-nester” ja Bird-catcher” käsitteiden välillä. Papualaisessa tarinassa Puupäiset ihmiset on kyse lähinnä linnustajasta eli lintusiepparistsa, lintujen pyydystäjästä, kun taas linturi munittaa lintuja ja/tai kerää niitä pesistä ja hyödyntää höyheniä. Voisi bird-catcherin suomentaa joissain tapauksissa lintumieheksikin, mutta nimilogiikkaa tulee varoa, koska nimimuoto Lintunen on vakio, mutta myyttimerkitykseltään merkitsee karhua.

51. Jatkettu keho

Otoksessa on esitetty kooste rinnakkaisista ja palimpsestisista systeemisovelluksista, jotka perustuvat joko tai sekä/että elonkaavaan ja merkityslajeihin. Kysymyssarjojen keskeiset tekijät voidaan aihioida merkityslajeiksi ja ryhmittää saatu kolmen tekijän tahtotilaksi.

MI IMPLANTIT
MII SEKSI
MIII AISTIT
MIV SUORITUSKYKY
MV BRÄNDI_KEHONMUOKKAUS
MVI TUHOISUUS
MVII TERVEYS
MVIII IHANNEYKSILÖ
MIX VIEHÄTYSVOIMA
MX ARKILIIKUNTA
MXI VOIMA
MXII NUOREKKUUS
MXIII YMPÄRISTÖ
MXIV HEDELMÄLLISYYS
MXV UNELMAYKSILÖ
Fokus: TUTU – TULEVAISUUKSIEN TUTKIMUS

Uuusryhmittely

<u>Tehostetut aistit</u>
Aistit – regiimimeemit – mystiikka/ ”yliaistinen” MIII
Implantit – verkkomeemit – magia / ”tekoaistinen” MI
Homo Futura – imitaatio- humpuukki /satu+eleet ”ihmisaistinen”
Fokus korpusmaisuudessa

<u>Perustarpeet</u>
Hedelmällisyys – altruismimeemit – alitajunta MXIV
Ympäristö – väestömeemit – pastoraali MXIII
Seksi – gendermeemit – traaginen MII

<u>Perusasiat</u>
Terveys – korpusmeemit – demoninen

Suorituskyky – meemipleksi – primitivia MIV
(Elin)voima – kilpameemit – sankari MXI

Halutut ominaisuudet
Kehonmuokkaus – näkökulmameemit – folklore MV
Nuorekkuus – ennakointi – fantasia MXII
Ihanneyksilö – credomeemi – sakraali MVIII

Jatkettu keho

Viehätysvoima – kielimeemit – balladi M IX
Arkiliikunta – replikameemit – legenda
Tuhoisuus – evoluutio – luonto MVI

UNELMAYKSILÖ innovaatiomeemit – eksotia MXV
"Robosomelo" Homo genus deus

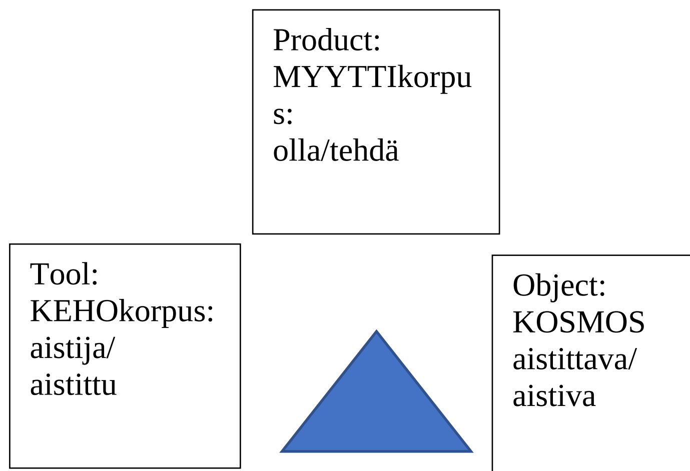
52. Sarjallisuuden tarinavaljakko

Suhteutettuna tarkasteltavaan tekstikorpukseen, groteskeihin myytteihin luonnehdinnat saavat tarinoista vastineensa seuraavasti:

Aukoton ihminen: A1 Ihanneyksilö + A2 Homo Futura
Mulkeroinen: B1 Tulevaisuus + B2 Ympäristö
Puupäiset ihmiset: C1 Viehätysvoima + C2 Nuorekkuus
Pitkäkyntinen Dagi: D1 Terveys + D2 Elinvoima
Jamssikivekset: E1 Seksi + E2 Hedelmällisyys
Kasuaarijalkainen poika: F1 Suorituskyky + F2 Kehonmuokkaus
Epätavallisia kehoja: G1 Implantit + G2 Unelmayksilö

FOKUS: AISTIT -> modaliteetit 5+2 = seitsemän

aistittu :: aistittava
aistija   aistiva

Kuvio. Korpusmaisuuden idea trizologiana

Taso I alkuhypoteeesi
Intuitiiviset tutu-kysymykset eDelfoita varten 31 kappaletta .
Taso II uusjako no. 1
tutumeemit 17 kappaletta
rinnastukset merkityslajeiksi ja menippeiaan
Taso III uusjako no. 2
eeposfunktiointi
rinnastukset myyttikorpukseen
Taso IV uusjako no. 3
seitsemän sarjaa
modaliteetit ja aisaparit   Tulkinta = a+b = c+D

Näkökulma-asetelma: 90o käänteinen

Lähtökohtana MYYTTI korpus
Objektina KEHO korpus
Tulkintatavoitteena miten keho on kosmoksen kuva, KOSMOS.

"geenit + ympäristö = ilmiasu" Homo sapiens
kehollisuus + tutukehollisuus = fyysinen kehoruumis Meemitaso I
Työnimenä oli alkuun ***Sihteerilintu – kellä tukat*** *turpeimmat, aiheeksi valikoitui korpusmaisuus myyttien ja kehollisuuden/ruumiillisuuden kautta.*

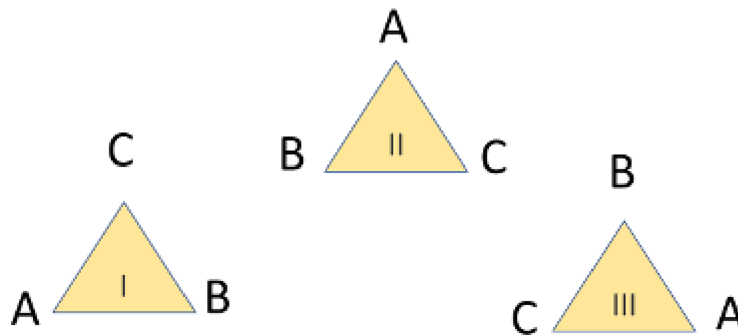
"geenit + kulttuuri + ympäristö = ilmiasu" Homo narraticus
kehollisuus + myyttisyys + tutukehollisuus = myyttinen kehoruumis Meemitaso II
groteskit myytit + tutumeemit 17 kappaletta; rinnastukset merkityslajeiksi ja menippeiaan

"geenit + ympäristö = kulttuuri + muu ilmiasu". Homo genus deus
kehollisuus + tutukehollisuus = fyysinen + jatkettu keho / kosminen kehoruumis Meemitaso III
eeposfunktiointi, elonkaava, meemimiksaus, tuturinnastukset myyttikorpukseen

Homo futura mytos
Toisin sanoen ***"kulttuuri"*** *so. myyttisyys esiintyy yhtenä ilmiasun osatekijänä*
= ***Sihteerilinnusta linturiin*** *- muuttuva muuttunut muuttumattomuus*
eli se on yhtälössä ***selitettävä*** *tekijä. => meemit* ***(meemikaava).*** *Rinnastus myyttikorpuksen groteskeista tarinoista johtaa tulkinnallisesti myyttisen yhteyden kautta kehollisuuden tuleviin muutoksiin.*

53. Permutaatioiden semantiikkaa

Johdanto-osuudessa esitin viitokkeen permutaariotodistelun, ja matkan varrella on tullut esitettyä vertailua M.A.Castrénin suomalaiseen mytologiaan. Kun saadut perusjumaluudet ja siihen rinnasteiset kootaan, saadaan lopputulkemaksi kuusi pääryhmää. Kuten permutaatiotodistuksessa näkyi, kolmekulmaisella asetelmalla on mahdollista tulkkiukuuudella eri tavalla. Merkittäköön niitä sarjalla:

Tämä muodostelma saa kulttuurianalyyttisessä nelijaossa tai semioottisesti neliöitynä akseleikseen A-akselit, kun kulmat muodostetaan sarjaksi, jossa on kuusi vaihtoehtoa käänteiskuvioineen.

a-c-b *b-c-a*
b-a-c *c-a-b*
c-b-a *a-b-c*

b-c-a *a-c-b*
c-a-b *b-a-c*
a-b-c *c-b-a*

a	*c*	*b*	*b*	*c*	*a*
b	*a*	*c*	*c*	*a*	*b*
c	*b*	*a*	*a*	*b*	*c*
b	*c*	*a*	*a*	*c*	*b*
c	*a*	*b*	*b*	*a*	*c*
a	*b*	*c*	*c*	*b*	*a*

Kuvio osoittaa genoomin merkityksen alkutekijänä ja samalla keskeisenä koossa pitävänä voimana, hyvä aloitus ja lähtökohta on oleellinen lopputuloksen ja tulkinnan osuuvuden kannalta. Keskusneliö ja akselit edustavat modalisoinnissa fokusta.

Jumalparien permutaatiot

Saadut Castrénin mainitsemat mytologisest niemt binaarisuuksina ovat seuraavat:

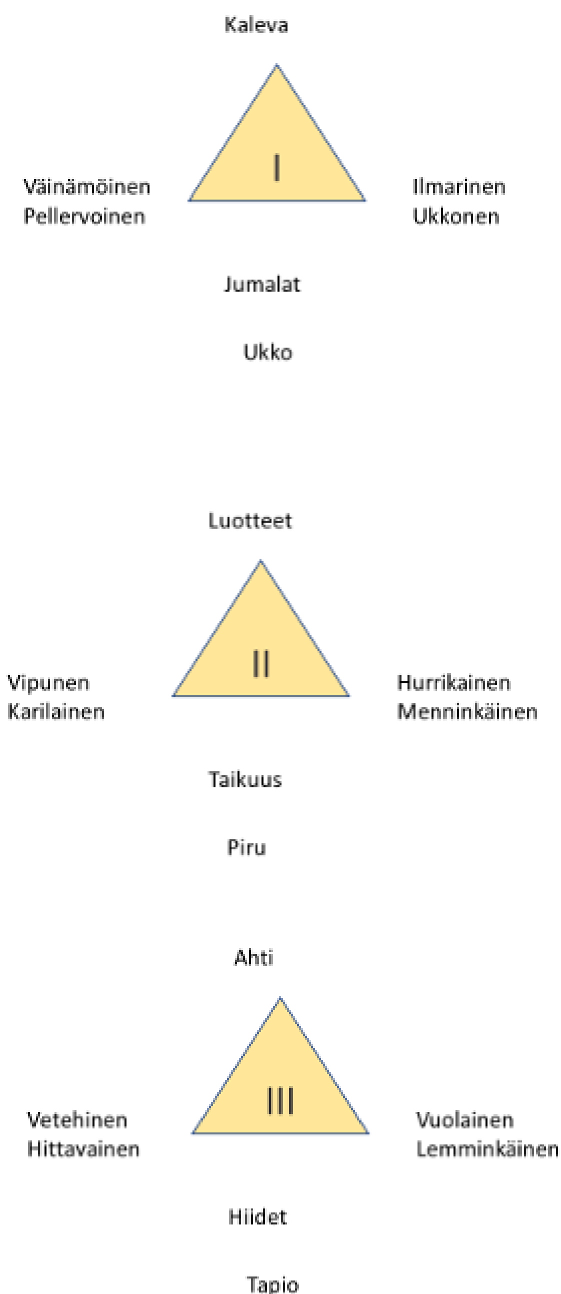
Väinämöinen / Ilmarinen *KALEVA/oleminen*
Pellervoinen/ukkonen *UKKO/tekeminen => JUMALAT*

Vipunen/Karilainen *LUOTTEET/oleminen => TIETÄJÄT_TAIKUUS*
Karilainen/Menninkäinen *PIRU/tekeminen*

Vetehinen/Vuolainen *AHTI (vesihiisi)/oleminen => HIIDET*
Hittavainen/Lemminkäinen *TAPIO (hiisi/tekeminen)*

Tietäminen/Uskominen

Kuuden perusasetelmassa yhteisnä tekijänä on tietäjälaitos ja sen myyttiset käsitykset, jotka yhdessä muodostavat suomalasien mytologian. Sekä jumalat että jumalattaret on tulkintaa varten hyvä ryhmittää toisin ja sen voi muodostaa suoraan em. rinnastuksista. Palimpsetisuus kuvaa myös rinnakkaistodellisuuksien esiintymistä peilikuvana tunnetusta, taiteltuna asetelma neljään osaan yhdeksi yhdeksän tekijää sisältäväksi kuuto-kolmioksi, niin asetelma pysyy perusteiltaan saman näkökulman vaihdoksista riippumatta.

Tulkintaan tavitaan vielä tuo saatu naisenemmistön hahmotus, jossa neljä osatekijää, kaksi vastinparia vastinparia muodostaa fokuksen ja ne vuorostaan metakuvion.

Katajatar *Pihlajat*
Hongatar *Tuometar*
JUMALAT
Tähetär *Otavatar*
Päivätär *Kuutar*

Kivutar Vammatar
Suonetar Melatar
SYNNYT
Luoonotar Sotkatar
Aallotar Vuolatar

Sinetär Kankahatar
Udutar Terhenetär
ENNUSMERKIT
Etelätär Suvetar
Suometar Ilmatar

Hiiritär Miiritär
Syöjätär Ajatar
ONNI
Loviatar Käreitär
Tuonetar Manatar

Modalisointiasetelma on tässä vaiheessa vakio.

Oleminen (alkuperä)
Uskominen (jumalat) Täytyminen (synnyt)
Tietäminen (tietäjälaitos)
Voiminen (ennusmerkit) Tahtominen (onni)
Tekeminen (kohtalo)

…minkä jälkeen voidaankiin sijoittaa sekä jumalkolmioiden yhteenvedot vertikaali- eli pysyakselille ja jumalatarten lateraalisesti neluiömuodostelmaan, jolloin syntyy tuo suhde 3:7 (3+4 = 7) eli modaliteettien verran permutaatioita, kun saatujen kuuden permutaatioastelman keskiö on seitsemäs tekijä. Perusasetelmana muodostuu tuo jo moralisoinnista tuttu seitsemän kehikko.

Modaliteettimuodostelmalla saadaan jumalten ryhmät luokiteltua samaan tapaan kuin jumalatartenkin.

Kaleva
Väinämöinen Ilmarinen
UKKO
Pellervoinen Ukkonen
Jumalat

Luotteet
Vipunen Hurrikkainen
PIRU
Karilainen Menninkäinen
Taikuus

Ahti
Vetehinen Vuolainen
TAPIO
Hittavainen Lemminkäinen
Hiidet
Oleminen (alkuperä)

Peruasetelmalle vodiaan vakioida myös modaliteettijärjestys, jossa

Oleminen (semeemi)
Uskominen (genoomi) Täytyminen (fenoomi)
Tietäminen (myteemi)
Voiminen (strategeemi) Tahtominen (futureemi)
Tekeminen (transfeemi)

Kuvio. Vakioasetelma

Tämä mahdollsitaa erilaisten mytologioiden rinnakkaistodellisuuden tarkastelun, jossa lähtökohtana on peruskolmio, ja kuten permutaationa on todistettu lähtökohta tutotaa ensin kuusi vaihtoehtoa, josta lopulta muodostuu viitoke eli 15!, jonka sovellus merkityslajit on.

Jumaltaltiatteren nimet voidaan myös ryhmittää testausta varten toisin, eli permutaatiotodistuksen mukaiseksi kahdeksi sarjaksi, ja jokainen ryhmä saa oman luonnehtivan nimen.

A) USKOMINEN (kosmos)
Tähetär
Luonnotar Aallotar
Tuonetar
Hongatar

VOIMINEN (taudit)
Kviutar
Loviatar Hiilitär
Syöjätär
Suonetar

TAHTOMINEN (kosinta)
Suometar
Päivätär Etelätär
Suvetar
Udutar

B) TÄYTYMINEN (rituaali)
Otavatar
Sotkatar Vuolatar
Manatar
Katajatar

TEKEMINEN (loukkaantuminen)
Vammatar
Käreitär Miiritär
Ajatar
Melatar

OLEMINEN (sää ja ilma)
Ilmatar
Kuutar Sineträr
Kankahatar
Terhenetär

TIETÄMINEN
(aljopuut/palvospaikat)
Pihaljatar + TUometar

Jatkotulkintaa varten voidaan nimet ryhmitellä myteemeiksi runomatriisiin, kunhan musitaa että ryhmittely ei etene kaavamaisesti CLA:n mukaan. Uskomusperinnettä voi nimittää bahtinilaisittain pieneksi perinteeksi, IIvar Kemppinen puhuukin pienestä mytologiasa, kun taas varsisena mytologiana pidetyt tarinat edustavat suurta mytologiaa myytteinä. Myyteillä ja uskomuksilla, mytologialla on joissain onnekkaissa tapauksissa osotiettavissa suora kehollinen syy syntyneeseen käsitykseen. Mara, painava ahdistava tunne on ahdistuneen olotilan tuottama jännitystila, jossa vagushermo on ylirasittunut.

Vakiomodaliteettiasetelmaan sijoitettuna saadaan seuraava metatulkinta suluissa oelvista luonnehdinnoista:

Oleminen (semeemi, sää ja ilma)
Uskominen (genoomi, kosmos) Täytyminen (fenoomi, rituaali)
Tietäminen (myteemi), palvos)
Voiminen (strategeemi, taudit) Tahtominen (futureemi, kosinta)
Tekeminen (transfeemi, loukkaantuminen).

Kun yhtenä tämän tutkielman tavoitteena on ollut korpusmaisuuden tutkiminen kehon ja kosmoksen kuvina ja sen myötä tutu-meemimahdollisuuksina, on kuviota yritettävä tulkita tätä telsota vasten. Groteskien myyttien kautta suomalaisten jumalhaltijahahmokäsityksiin päästyä, kuvio on meemikaavana:

taudit

sää ja ilma
kosmos rituaali kosinta

loukkaantuminen
palvos.

Kalevalaa on sanottu kosioeepkseksi, ja nyt kalevalaista kansanrunoutta on hyödynnetty tulevaisuuden tutkimuksen meemien määrittelyyn. Suomalaisessa mytologiassa taudit ovat pitkälti tuulen synnyttämiä ja tuomia. Siinä missä säät säätelivät viljasatoa ja toimeentuloa paikallisesti, on nyt huoli maailmanlaajusiesta sään muutoksesta, ns. ilmastonmuutoksesta, joten sää semeemiksi sopii hyvin. Toisaalta kalevalaisista sankareista Väinämöinen lityy maailmansyntyrunoon eli sooii hyvin kosmoksen kohdalle, Ilmarinen on säiden haltija, ja sellaisena keskeinen palvottava. Rituaalit jäävät Lemminkäisen, auringon, lemmen ja lämmön kontolle, kute esimerkiksi Ritvalan helaan huutaminen. Enne pääasiallinen strategia tautien aprannuksessa oli osat synnyti syitä myöten, nykyisin puhutaan diagnostiikasta, mutta arvoituksellisin kuviossa on tuo kosinta futureemina. Toisaalta aika järkeen käypää, ei ihminen tiedä miten hänen käyt loppujen lopuski, yhtä vähän kuin kosija voi olal varma kosittavan suosiosta, aina ei käy niin kuin haaveillaan.

Luonnotar sotkotar 1A LUONTO	Loviatar käreitär 1B MAGIA	Sinetär kankahatar 1C PASTORAALI	Hongatar katajatar 1D SAKRAALI
Tuonetar manatar 2A MYYTTI+PRIMIT.	Syöjätär ajatar 2B SATU	Udutar terhenetär 2C YLEVÄ	Pihlajatar tuometar 2D LEGENDA
Suometar melatar 3A SANKARI	Kivutar vammatar 3B DEMONISUUS	Tähetär otavatar 3C BALLADI	Hiilitär miiritär 3D FOLKLORE
Aallotar vuolatar 4A TRAAGINEN	Suonetar ilmatar 4C ELEELLISYYS	Päivätär kuutar 4C FANTASIA	Etelätär suvetar 4D EKSOTIA

2.4.2019

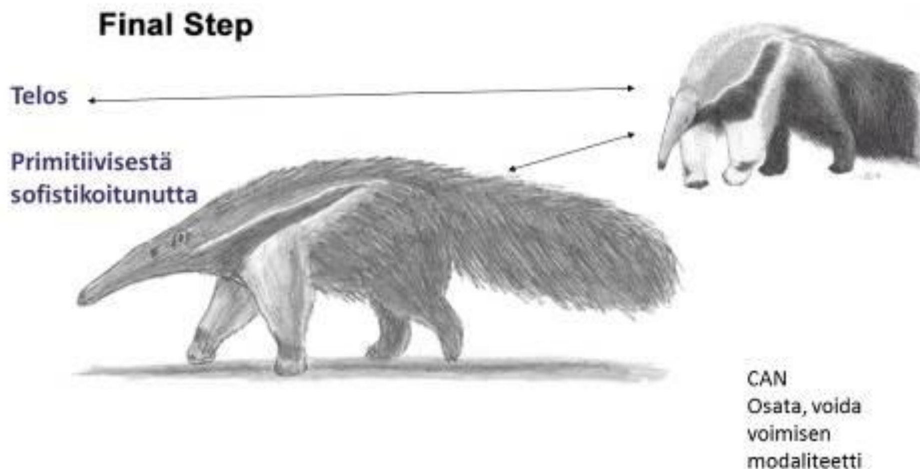
54. Telos on tapahtumaketjun päätös

Osoittautui että teloksen keskeinen ruutu on 3D, johon on täsäst arkastelussa sijoittuneet Hiilitär ja Miiritär. Aristoteelinen tapahtumaketjun päätös on telos, joka sisältää yleiset johtopäätökset tapahtumista sekä syistä, jotka ko. tapahtumaan ovat johtaneet. Telos voi saada myös pätöslauseen tai päätelmän muodon asian tarkastelussa, ja se voi olla myös päämäärä tai tarkoitus, johon pyritään tai lopputulos, jota haetaan.

Kirjoittaessaan Castrénille tämän juuri aloitettua uraauurtavat matkansa Lappiin ja Venäjälle ja esittäessään käsityksensä **Hirvenhiihtäjistä** Lönnrot on tavoittanut jotain olennaista: Se, joka on lukenut Hirvenhiihtäjät eikä ole tuntenut sisimmässään pyhää kunnioitusta aitosuomalaista voimaa kohtaan, hän ei ole suomalainen ja hänen kanssaan meillä ei ole mitään yhteistä. (Pertti Karkama 1982: s. 160
Vapauden muunnelmat. J.L. Runebergin maailmankatsomus hänen epiikkansa pohjalta, SKS toim.380, Helsinki 1982) Jotain hyvin olennaista suomalaisesta mytologiasta Castrén tavoitti, kuten on jo kattavasti ilmennyt.

Erillisiä tutkimuksia runomatriisin eri hahmosita on tehty runsaasti, joten kiinnitän huomiota vain noihin kahteen vähiten huomioituus hahmoon, joka oman systeemisen aihioni mukaan on telos-ruutu 3D, ja sovelluksessa osuu folkloremyteemiksi. Eli eksotiamyteemin kantasoluksi tässä osoittautuivat eksotiamyteemi ja folkloremyteemi. Eksotiaa edustaa korpuksessa groteski ja papualaismyyti, folklore kalevalaiset myyti ja suomalainen mytologia. Näin on tullut pohjsutettua merkitysavaruus, kosmos joka pohjautuu fyysiseen maailmaan, ja jossa sana on tullut lihaksi, idea aihioitunut konkreettieskis ja silmin nähtäväksi.

Final test on se, jos mielivaltainen mutta systeemisesti johdonmukainen pari Hiilitär ja Miiritär tulkkiutuvat edes jollain tavaoin mielekkäästi tutu-meemien ja kehofunktioiden kanssa.

54.1 Ruusuruoho, Ajattarin heinä

Moni on kuullut metaforan kukista ja mehiläisistä, ja pähkäillyt kenties lapsena mitä sekin tarkoittaa. Kukkien kieli on myös monessa mielessä rakkauden kieltä, kukan terälehdillä pörräävät ja leijuvat keijut ja kimalaiset. Kuvasikermässä on mukana ruusuruohon pähkylä ja viimeisenä kuin intohimon ilmentymänä carmenmaisen punainen etelän ruusuruoho kukkanuppuineen. Metsänneidon sulautuminen Ajattaroksi, joka eksyttää miehen tieltä ja saa pään pyörryksiin ei vaikuta lainkaan luontoa kaukaa haetummalta.

Silti kovin monet Ajattareen llitetyt käsitykset viittavaat hyvin vanhaan jumalatarhahmoon, jossa aika on tehnyt tehtävänsä ja raputtanaut, kontaminoinut nimet ja niiden merkityksen. Voidaan silti arvailla Ajattaren liittyneen jollain tavoin aikaan, aitaan (aittaan), ajoon, auvoon sekä alveeseen eli (matoon ja matorohtoon).

Kuten Elli-Kaija Köngäs on osoittanut lehtipuuarvoitusten arvoitustransformaaioketjussa naisen elämänkaaren muuttumista, niin siinä missä koivu edustaa nuorta hehekää neitoa, niin kasvimaailman vastine on koivulla Ruusuruoho. Metodiseen runomatriisiin kuuluu osana sanaketju-menetelmä, mutta tässä tapauksessa ratkaisua tulee ja voi etsiä sanoista aika ja ajaa. Aika ajaa ohi, kuten sanotaan haluttaessa kuvata ajan kiivasta kulkua ja kehitykestä jälkeen jäämistä, vanhanaikaisuutta. Ajatar on pohjimmiltaan elämäniän haltija. Ja kuten Stewart on kreikkalaista kansanuskoa tutkiessaan todennut, eksotiaolentojen merkitys on kytköskissä nimeämiseen. Katolisessa käytänteessä, eksorsismissa on rituaalissa kaksi pääosaa, demoni yritetään ensin saada ilmaisemaan nimensä, ja vasta sen jälkeen kun nimitieto on hallussa, voidaan ryhtyä pahan hengen pois ajamiseen. Kun Lars Leevi Salestadius viittaa Ajattareen pahana henken, niin tämä rinnastus on perusteltu.

Suomalaisittaan ajaa-verbi saa hieman toisenlaisen merkityksen.
Ajaa takaa (yrittää ottaa kiinni, jahdata, metsästää)
Ajaa pois (hätistää, poistua ajo- tai kulkuneuvolla)
Ajaa jotakin/johonkin (tunnetila, motiivi johtaa johonkin, ajaa/hoitaa jotain asiaa)

ja lisäksi on sanontoja kuten ajan mittaan, joka kertoo ennakoivasta oletuksesta.

Nimiesimerkit ovat viitteellisiä, mutta niistä voi kosntruoida Ajattaren kolme peruselementtiä, ja saatu kuvio voidaan selventää tulkintaa varten meemikaavaksi. Äkkinäistä, tottumatonta saattaa kummastuttaa alveen liittäminen tähän ryppääseen, mutta kauemmaksikin tulkinnassa mennään kuin maan matosiin. Ruusuruohoa on käytetty alveiden eli heisimatojen parantamiseen, yksi eniten väärinläsitettyjä myyttisiä nimiä on *Alvejärvi, joka usein latinankielisestä kirjoitusasusta johtuen on kirjoitettu myös muotoon Aluejärvi, latinan u-kirjain on v:n näköinen. Alve voidaan siten tulkita madoksi tai loiseksi.*

Kielastajan sivuilla on pähkäilty alveen merkitystä suhteessa suomalaiseen kalakantaan ja myytteihin luvussa 6.3.3 Maagiset ahvenjärvet. Minkä taakseen jättää sen edesään löytää, tutkimusprosessin alkuvaiheessa kaavailin näin.

Eljas Raussi Virolahdelta väitti 1800-luvulla mytologiakäsikirjoituksessaan, että Liemo merkitsee samaa kuin Aluenjärvi eli Almanjärvi, johon hauen nappaama tulenkipuna putosi. Tuli, helisoroinen saatiin ongittua ylös Liemolasta, keskeltä Almanjärveä.

Kalojen uhkakuvat muodostuvat erilaisista saalistajista, petokaloista, kalaa syövistä ja saalistavista linnuista ja nisäkkäistä sekä elinolosuhteista, vesien lämpenemisestä, ravinnosta ja loisista, virkistys-, ammatti- ja ryöstökalastuksesta.

Raussin käsikirjoituksessa on vanha tulensyntyrunon versio. Vanhuuden
ja itäsuomalaisuuden paljastaa muoto "iki tulta", joka merkitsee sekä iskemistä että tulen virittämistä eli rikittämistä. Runoilija olisi voinut sanoa asian selvemmin tulensyntyloitsussaan, vaikkapa sanoilla "rikitä tulta Ilmarinen" tai "iske tulta Ilmarinen". Käskymuoto paljastaa, että runossa on tietäjän sanat, tulen sanat, joissa
Väinämöinen ja Ilmarinen ovat samanarvoiset taivaan ylhäisyydet. Kiinnostavaa tässä on mainittu almanjärvi.

> Iki tulta Ilmarinen
> Välkytä Väinämöinen
> Ylhänä taivosen
> Elävällä ennuksella
> Kirjavalla kärmehell'
> Kirposi kipuna yksi
> Läpi taivoisen yhteksän
> Taivo puolen kymmettä
> Meni aina mennessään
> Vieri aina viertessäään
> Keskelle Almanjärven
> (SR) Nieli tuon helisoroisen. (ER)

Tulen synnyn itäsuomalaisissa ja itäkarjalaisissa runotoisinnoissa sekä
Kalevalassa mainitaan aluejärvi, johon taivaasta kirvonnut tulikipuna putosi. Järven nimi on vanha, sillä siitä on maininta jo vuodelta 1658 Kiimingistä, muistiinpanossa nimet ovat muodossa Alafwy, Alavoi ja Alavos.Myöhempiä nimimuotoja ovat olleet mm. Aloe, Alue, Alava, Alehto ja Alento. Jo Mikael Agricolalla esiintyy sana aloes (vrt. ruots. aloe), mutta epävarmaa on, kuuluuko järven nimi tämän sanan yhteyteen.

Länsi-Suomen ja Inkerin Tulen synty -runon toisinnoista Aluenjärvi kokonaan puuttuu. Muutamat kansanrunotoisintojen nimet on tulkittu johtavan niinkin kauas kuin Jordanille. Kaarle Krohn tulkitsi Aluenjärvellä tarkoitettavan Kuollutta merta. Mutta näissä eksoottisten nimien sijaintimäärittelyissä on oltava varovainen. Egyptin korpi ja Arabia löytyvät lähempääkin - Sisä-Suomesta. Krohn ei selventänyt, tarkoittiko hän nykyistä Lähi-idässä olevaa vai Karjalan kannaksella

ollutta Kuolleeksi mereksi nimitettyä järveä. Matti Kuusi on myös todennut Tulen synnyn voivan sisältää esiaikaista ainesta, kun siitä riisutaan kristillisen ajan topokset, jolloin jäljelle jää yleisarktisen tulimyytin redaktio, aineksinaan järvi, meri, tulikala ja tulikipuna.

Verensulkusanoissa ilmaantuu Tyrjän kosken (alk. Tyberian meren) ja Juortanin eli Jordanin joen kertosanana Aluen, Alevan tai Alavajärvi, joka siitä päättäen tarkoittaa Kuollutta (tuli)merta. Suomalaisten kansanrunojen tulinen järvi voidaan parhaiten selittää tuliperäisen maan hehkuvaksi laavaksi, helvetiksi, joka on alhaalla, Aluenjärvi olisi siten hehkuvaa magmaa poreileva helvetinkattila.

Mahdollista on myös formaalisen muodon ja semanttisen sisällön sekaannus, joka johtuu latinalaisista kirjaimista, joissa sekä u- että v-äänteet kirjoitettiin samalla tavoin. Täten sekä Alve että Alue saavat identtisen muodon.

Ehkei Aluejärveen tarvitse etsiä selitystä merta edempää. Alvejärvellä tarkoitetaan matoista järveä, järveä, jossa leveää heisimatoa kantavat ahvenet ja mateet viihtyvät. Mato käärmeenä on kansanuskossa pahan palkkalainen, ja haitallista loista levittävä kala on vahinkoa tuottava kirokala olkoon miten hyvälihainen tahansa.

Vanha rinnkkaismuoto Alafwy voi ehkä johtaa myös sanoihin elvi, joka tarkoittaa paholaista, tai pahaa henkeä, germaanien alfia, alvia lainavaikutteiden mukaisesti. Toisena vanhana rinnakkaismuotona ilmoitettu Alavos muistuttaa nykyistä Alavusta, nimi viitannee alavaan paikkaan. Jos alkumerkitykseksi tulkitaan Alavajärvi, se tarkoittanee samaa kuin matala järvi. Ahvenet (ruots. tusenbröder) viihtyvät sankoin joukoin matalissakin järvissä, joten Aluejärvestä saattaa olla sama kuin Alvejärvi.

Koska ahvenella on ymmärretty myös kiiskeä, niin tunnettu sanonta, kiiski kaloista vanhin, viittaa enemmän ahveneen kuin kiiskeen merkitykseltään. Se mikä, varmasti liittyy vanhaan maagiseen tietoon, on Aluenjärvi, joka Raussin tekstissä on Almanjärvi, ja josta tulikäärme tai tulisoroinen käytiin pyydystämässä pois. Alvejärvi on siten myös saivojärvi, ahvenia täynnä oleva umpilampi ja sana tullee sanasta alm , joka saamessa on tarkoittanut sekä miestä että taivasta Schefferuksen mukaan. Alvejärvi tulisi suomentaa Taivojärveksi tai Olmeinjärveksi tai Ukonjärveksi. Eräjärvet vaihtuivat almoista pyhiksi, alveesta alueeksi, jolla ukko- ja akkaseitoja palvottiin. Almanjärven saamelais-lappalaiseen alkuperään viittaa myös kalevalainen runon kohta (UK/16. runo, jae 382), jossa puhutaan emon alvehista. A.R. Niemi Kalevalan selityksissään sanoo sen merkitsevän tuhatta emäänsä seuraavaa kalanpoikasta.

Ahven on väli-isäntä loismadolle, jonka ihminen voi saada huonosti kypsennetystä kalaruusta. Pieni katsaus tämän madon nimikirjoon valaisee Aluejärven nimen alkuperää. Paha mato on saanut monta nimeä. Ensiksikin leveää heisimatoa on sanottu 1) alveeksi, 2) lemmeksi ja 3) lieroksi, ja lisäksi se 4) värttelmato ja 5)

värttänämato. Kiintoisimpia tässä nimilistassa ovat alve ja lemme ja lapalievollakin on voitu ymmärtää tätä loista. Lemme, lemmes on tunnettu kalevalaisessa runoudessa Lemminkäisen isänä, joten Lemminkäisellä oli lieron perimä luonteessaan, mutta Raussin mukaan Lemmes on veden pinnan tyttöhaltija,samankaltainen kuin antiikin Nymfus (Nymue) merenhaltijatar ja lainaa runosäettä: "Leppä on lemmeksen tekemä, puhtas Jumalan luoma, kanelian kasvattama".

Aluenjärvi eli Alvejärvi, josta on lukuisia nimimuotoja, on tunnettu tulensynnyn alkukotina kuten edellä todettiin. Sellaisena se ehkä on ymmärretty helvetiksi, tuliseksi maansisustaksi, jonka jumala oli Lemme eli Lemmes, hehkuvan rakkauden ja auringonpaisteen haltija, jonka poika on rakkauden apostoli Lemminkäinen. Myöhemmin Alvejärveksi kutsuttiin järviä, joissa uiskenteli runsaasti punakirjavajuovaisia kaloja, ahvenia, joiden salanimi oli kiiski. Alvejärvet ovat siten ahvenjärviä, koska ahvenet eivät enää mielteissä liittyneetkään ensisijaisesti tulen punahehkuun, vaan loismatoihin, alvematoihin, jotka oli tajuttu ahvenen kautta välittyvän kalakantaan.

Sanonta: Kiiski kaloista vanhin ilmaisee yhden ahvenen peitenimistä.
Ahvenen toisintonimissä on myös myyttinen ”ukkonen”, joksi sahalaitaselkäistä kalaa on myöskin kutsuttu. Kalajumalat, seidat olivat usein pariskuntia, jopa perheellisiä kivisillä pyörivillä alustoillaan. Nimityksiä oli monia, mutta yleensä niitä kutsuttiin ukoksi ja akaksi. Ukko oli pystypäin ja akka makuullaan eli lappeellaan.

Akaksi kutsutaan myös Norjan pohjoisrannikon kalalajia, jota norjaksi on "hoogering", kyseessä lienee turska, ja josta käytetään myös hellittelymuotoa akkanen. Merkillistä on, että ukko kalana on hauki, mutta myös vanhaa isoa lahnaa tai lohta voitiin kutsua ukkokalaksi, kun samalla pienempi ahven oli ukkonen. Ukko ja akka, ukkonen ja akkanen ovat olleet ainakin ahvenen, hauen, lahnan, lohen ja mahdollisesti turskan peitenimiä, joten niillä lienee ollut merkittävä rooli kalastavien suomalaisten myyttisissä mielikuvissa.

Monet vetiseen elementtiin liittyvät mytologiset tekijät viittaavat samanaikaiseti sekä veteen että ilmaan. Väinämöisen syntytaru ei ole ainut tällainen yhdistelmä. Suomalaisen kalamytologian ukkonen, joka paremmin tunnetaan painostavana kesäisenä rajuilmana ja ukko ylijumalana, on siirtynyt kalojen valtakuntaan ja rannalle kalajumalaksi. Selitys tähän on luonnollinen. Ukko tai ukkonen tarkoittaa alkujaan vanhaa ja kooltaan tai vaikutusvallaltaan mahtavaa voimakasta miestä. Muistettakoon, että kansanrunojen mukaan salamaa verrataan matoon, käärmeeseen, sen liuruvaan liikkeeseen maassa ja vedessä. Salamakuvio kalliokuvissa muistuttaa ahvenen selkämyksen sahalaitaa, käärmeeksi kutsutaan evättömiä kaloja, joten salamasymbolissa yhdistyvät maan, tulen, veden ja ilman elementit.

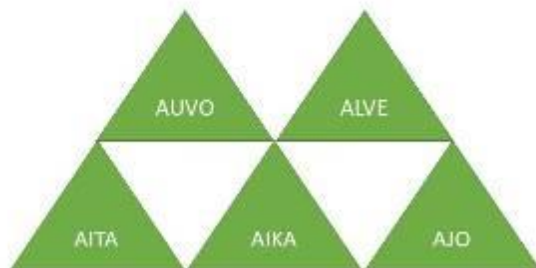
54.2 Almajärven immet

Raussilta jäi suomalaisen mytologian käsikirjoitus keskeneräiseksi. Alvejärvi oli hänelle Almajärvi ja Lemmes on Akka, jonka antiikin vastine on merenhaltijatar Nymue. Lönnrotin sanakirjassa on koko joukko mytologisia olentoja, joukossa myös eri elmentteihin kuuluvia nymfejä. Kansanrunoissa näistä aineksista ei kuitenkaan juuri puhuta, joten Lönnrotin Kalevalassakaan ei kaikkia näitä hahmoja mainita. Seuraavassa listassa on esitelty kaikki Lönnrotin sanakirjasta ja sen lisälehdistä löytyvät vetiseen elementtiin liittyvät mytologiset

naishaltijattaret eli immet, jotka Kalevalan luoja on merkinnyt sankairjaansa maininnalla myyttinen, selitykset on ruotsista suomennettu. Lönnrotin sanakirjan antamat vihjeet ovat niukat, lähinnä suuntaa antavat. Immettäret tosin herättävät enemmän kysymyksiä kuin vastauksia. Akatarta Lönnrot ei ole maininnut mytologiseksi, vaikka hahmo saattaa kuulua aitomytologisiin olentoihin, sillä Kalevalassa puhutaan runsaasti Pohjan akasta, mikä sekin saattaa olla tutkijain luoma väärinkäsitykseen pohjautuva
konstruktio menneestä. On mahdollista, että alkujaan puhuja on tarkoittanut sanoa pohjan Akka. Merkitys muuttuu sen mukaan miten on. Eri asia on puhua pohjan Akasta tai Pohjan akasta. Pohja voi yhtä hyvin viitata hautaan, vedessä pohjassa ovat kalahaudat, Väinämöisen tekemät.

Akka on ollut myös seidan tai seitapuolison nimitys, mutta kalaakin on
nimitetty akaksi. Akka on Norjan pohjoisrannikon kalalaji, jota norjaksi kutsutaan nimellä ” hoogering”, kyseessä lienee turska. Tästä kalasta käytettiin myös hellittelymuotoa akkanen. Kivinen seitapari kökötti vierekkäin ukkona ja akkana. Ukko on hauki, mutta myös vanhaa isoa lahnaa tai lohta voitiin kutsua ukkokalaksi. Pienempi ahven oli ukkonen. Monet vetiseen elementtiin liittyvät mytologiset tekijät viittaavat sekä veteen että ilmaan. Väinämöisen syntytaru ei ole ainut tällainen yhdistelmä. Ukkonen, joka paremmin tunnetaan painostavana kesäisenä rajuilmana ja ukko ylijumalana, on siirtynyt kalojen valtakuntaan pikkuukkona, ahvenena.

Selitys on sinänsä luonnollinen. Ukko tai ukkonen tarkoittaa
yksistään pelkästään vanhaa ja kooltaan tai vaikutusvallaltaan mahtavaa voimakasta miestä, mutta myös pienen pojan hellittelynä voidaan käyttää ukkoa: Mitä ukko! Muistettakoon myös, että salamaa verrataan matoon, käärmeeseen, liuruvaan liikkeeseen, ja salamasymbolissa yhdistyvät eri elementit, maa, tuli, vesi ja ilma. Raussilta jäi käsikirjoituspohdinnat alkuasteelle, mutta hänelle Lemmes = Akka, merenhaltijatar Nymue.

Loitsuissa tauti tai sen aiheuttaja ajetaan pois, yhteys tauteihin tulee Syöjättären kautta, jota pidetään monen inhan taudin synnyttäjänä, sikiäminen tapahtuu tuulen myötävaikutuksella. Mytologi Iivar Kemppinen puhuu ilmansuuntamystiikasta, ja Pohjolasta pahana ilmansuuntana kansojen myyteissä. Viittaus käärmeeseen Ajattaren aidanvitsaksena, on samalla myös viittaus tuonpuoleisten porttien vartijaan, jossa lasivuoren aukko johtaa keskellä Pohjolan kivimäkeä ylös tuon ilmaisiin tai alas maan alaiseen tuleen, pätsiin tai helvettiin. Helvetinprotin vartijan ominaisuudessa Ajatar on Aiatar, joka huolehtii että sinne ajetut ja ajauteneet sielut pysyvät siellä minne kuuluvat.

Mitä tulee ajojahtiin onnen perässä ajallisessa elämässä, niin sen voi luonnehtia Hirvirunot-kirjani takakannen runolla.

Taivasalla, kulkusalla
miehet menee erään,
onnen riistan perään.

Jotta tämä kieputtelu tulisi ymmärrettävämmäksi, niin on syytä perehtyä ison ja suuren mytologian kategorioihin. Termit vaikuttavat hyvin bahtinilaisilta, mutta ovat silti varsin käyttökelpoinen luokittelu, kun pienellä mytologialla ymmärretään kansanerinteen uskomuksia, satuja ja pienfolklorea, ja suurella mytologialla kansanrunoutta epiikkana, sankaritaruineen ja myytteineen.

Voidaan perustellusti sanoa pienen mytologian olevan enemmän naisten hallitsemaa alaa, kun taas miesten mielen on eeppiset sankaritarut ja eepokset, myytit jonain arvokkaampana kuin naisten naurut, illot ilolintujen. Modernimmin nämä kaksi luokkaa voidaan nimetä endo- ja eksonäkökulmiksi, naisten on sisäisteympi subjektiivinen näkemys, miehinen mieli katsoo asioita ikään kuin objektiivisesti tarkastellen. Epäilemättä Ajatar ruusuruohoineen on edustanut sumeaa myyttiä monine näkemyksineen tai näkökulmineen. Onhan totta, jokaisella asialla on monta puolta. Metsänneitona Ajattaren takapuolikin näyttää ihan näreeltä, vaikka edestä on kovin viekoitteleva.

Käsitteet rämettyvät, ja rämettyessään kontaminoituvat, niin on käynyt Ajattarellekin, eikä vain Ajattarlle, myös muut uskomushahmot ovat ajan saatossa näivettyneet kalpeiksi varjoiksi entisestä loistostaan. Otetaan esimerkiksi satujen jättiläiset, jotka suomalaisessa mytologiassa mainitaann muun muassa Kalevan poikina alkuperältään ja sellasiena sijoittuvat astraalimytologian piiriin. Jäljellä suuruudesta on profanoituneet tarinat jättiläisistä kivien heittäjinä, siirtokivet ovat saaneet tarinoissa selityksen. Jättiläiset ovat harmissaan heitelleet kivillä kirkkoja, kun eivät ole kärsineet kuulla kirkonkellojen soittoa, usein heittoa saateltiin sanoilla – Iso härkä mölää. Tuo samainen Iso härkä sai jumalat sijoittumaan puihin, ja niin oli jumalten aika ohi.

Olen testannut Ison härän tapporunoja suhteuttamalla ne tulevaisuudessa oletteuihin tekijöihin ja tiettyä isomorfisuutta semantiikassa on havaittavissa. Kun eksotiamyteemin kantamyteemin laji oli eksotia, niin folkloremyteemi voi antaa suuntaviivat jatkotutlkinnalle ja tutu-meemien kehittämiselle. Auvo tulee onnsitumsiesta, hyvin suoritetusta työstä, niin elämässä kuin tässä prosessissakin.

Prosessi on tuottanut erilaisia luokitteluja ja rinnastuksia. Tutu-meemeissä rinnastuvat folklore ja eksotiamyteemeissä kehokysymysten rypäs unelmayksilöisä ja kehonmuokkausbrändeistä. Ilmuöstä, jossa ihminen ei tahdo olla enää luojan luoma ,vaan luomansa kaltainen, vaikkapa Barbi tai Ken, nukkemainen olento.

Elonkaavafunktioina ovat F12 ja F30 sekä F15 ja F19. Kyseessä on rangaistus, puuteen poisto, kokeen määräys ja siirtyminen määräpaikkaan. Meemeinä aisapariksi muodostuu innovaatiot ja näkökulma. Tässä työssä tuo kyllä pätee, olen valjastanut tulevaisuuden tutkimuksen uskomusperinnelajien valjaisiin. Kehollinen aspekti tässä yhdistelmässä muodostuu kysymysaihiosta ruumis arvona, valon tihentymänä, aineellisena F23 (ihmisarvo, ruumiin toiminnot) HF ja ruumis työssä F30 (genesis) sekä ruumis hybridinä F19 (keinoelimet, elinten siirrot) ja ruumis yksilönä F15 (mielen.
 ja kehon koostumus, persoona): Nämä olen rnnastanut siten että F23 kertoo narsisimisa ja kuolemattomuuden kaipuusta ja hyvriksetsä. F30 manipuloinnista ja joukkoistumisesta, F15 passissa olosta toisin sanoen odottavalla kannalla olosta kehityksen suhteen, johon kuuluuvat mm. ympärsitöongelmat ja lihaimitaatiot. Ja sum summarum lopussa kiitos seisoo, neljäs tekijä on F19, jota voi luonnehtia ajofunktioksi, tavoitteena kehitysprosessi, joka johtaa onneeen, auvoon ja hyvinvointiin, merkityksinään siirtymä itsekkyydestä yhteishyvään ja atietotaitona eri kansalaisnäkemykset ja perinteet. Lisämausteena parivaljakkotulkintaan voidaan ottaa menippeian lajit, ekstoia- ja folkloremyteemeille on varattu satiirin lajeista psykologisen abnormin maailmat ja matkat tuntemattomaan.

Mitä tulee runomatriisissa ja mytoloien tulinnpoissa abjekteiksi jääneisiin Hiilittäreen ja Miirittäreen, niin tukeudun tässä päivänpolttavass kysymyksessä folkoren suureen

suomalaiseen nimeen Kaarle Krohnin, joka toteaa Hiilittären olevan Porotytti eli Palontytti hyvää tekevänä olentona. Muistettakoon, että Pohjola, Sarajas ja Tapiola ja Tuonela usein tarkoittavat samaa paikka ja tilaa, taivaan ja helvetin portteja. Tapiolan ja Hiiden valtakunnat yhtenevät myös monella tavalla.

Palon tytti. Pohjan neiti,
Hiilitär Tapion vaimo,
tuo polvin porossa pyöri,
kypenessä kyynärvarsin. (suru)
…
Sitä vastoin pahana naisoliona esitetään yhdessä Käärmeen-synnyssä Lemmon ja Hiiden neidon ohella Palotar:
Letti Lemmolta putosi,
palmikko Palottarelta.
hivus Hiien neitiseltä, (suru)

Joskus Porotytön paikalle ilmaantuu porotytön paikalla tulityttö Pohjanneito, joka paradoksaalisesti voi olla vastakohtansakin hyisenä neitona.

Tulityttö, hyyeneito
hyistä kelkkoa vetävä. (suru)
Porotytön synonyymina voi esiibtyä myös Panun emäntä ja Panutar. Hiilittär on Hiiden asukki, koska hiiden kissa on vertauskuva tulikipunoille.

Mutta Krohninkaan tulkinta suomalaisten kansanrunojen mytologiasta ei tunnista Miiritärtä. Eri lähteistä keräämäni mytologian sanasto sen sijaan tietää kertoa Miirittären olleen Metsänjumalan perheeseen kuuluva nuori impi, metsän miniä. Eli sopii kuin sopiikin sarjaan. Vaikka aina ei nimi eikä suoranainen asiayhteys ole selvä, niin merkitys ja mielekkyys voi sanojen takana silti olla selvä. Hyinen neito sopii hyvin kuvaan kylmäsät Pohjolasta, Palotytti taas kuvaukseksi maan uumenien kuumuudesta. Satunnainen systeemi osui kuin osuikin ytimeen.

55. Linturin paluu

Mytologiikoissaan Claude Lévi-Strauss esittää koodilla M300a tacanasta kotoisin olevan myytin Linturin paluusta, jatkopohdinta löytyy kirjasta Ilveksen tarina (The Story of Lynx).

> Intiaani, joka oli huono metsästäjä, mutta erinomainen viljelijä, asui vaimona ja tämän äidin ja veljen kanssa. Sukulaiset kohtelivat häntä huonosti, koska hän ei koskaan tuonut metsältä mitään riistaa. Hän kuitenkin toimitti heille maniokkia, maissia ja banaaneita.
>
> Eräänä päivänä hänen lankonsa saivat hänet kiipeämään puuhun keräämään papukaijan munia. Sitten he leikkasivat liaanin poikki ja jättivät miehen puuhun ensin hakattuaan puun juuristoa, jotta puussa asuva käärme (Boa constrictor) noutaisi uhrin.
>
> Epätoivoisesti keikkuen oksistossa ja liaanien varassa mies piti puoliaan koko päivän ja yön käärmeen hyökkäyksiä vastaan kärsien ja kauhuissaan (toisten kertomusten mukaan jopa kolme, kahdeksan tai jopa kolmekymmentä päivää). Mies kuuli äänen, joka ensikuulemalta vaikutti hunajankeruulta, mutta joka tosiasiassa oli puun hengen Deavoavain ääni, kun hän iski puun juuria

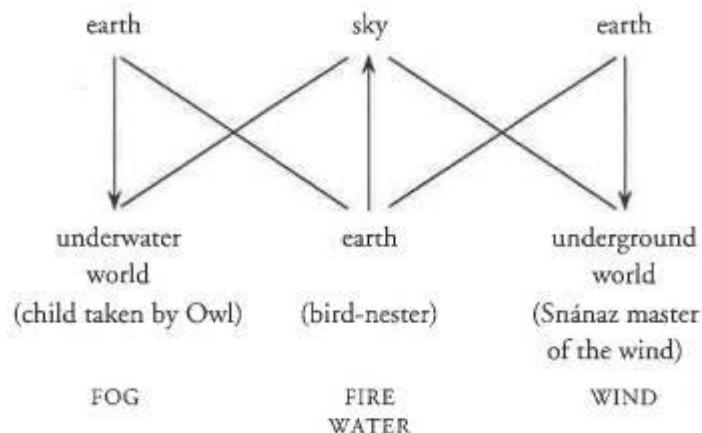
voimakkailla kyynärpäillään (tai nuijallaan), jotta voisi syödä käärmeen vartioimaan ruokavarastoonsa. Puunhenki ampui nuolen liaaniin ja mies laskeutui sen avulla maahan, vaikka olikin huolissaan siitä mitä häen pelastajansa tekisi hänelle. Deavoavai tappoi käärmeen ja kutsui miehen mukaansa kotiinsa, jonne hän palasi kantaen suunnatonta lihamassaa mukanaan.

Henki asui puun alla talo täynnä lihaa. Hänen vaimonsa (tapiiri tai sammakko riippuen versiosa) suostui vapauttamaan miehen lohduttomuudesta, joka oli estänyt häntä olemasta hyvä metsästäjä ja jonka henki veti miehen kehosta pahanhajuisen hengityksen muodossa tai pehmytkudoksena (riippuen tarinaversiosta).

Deavoavai esitteli sankarille suunnattomat määrät ruokaa. Hän lisäsi ateriaan erityisesti pahantahtoisia sukulaisia varten erityisesti valmistettua kalaa, jota hän oli hankkinut timbòlla tai lyömällä sääriään kämmensyrjällä. Kalaan oli sekoitettu käärmeen sydänrasvaa. Tämän noidutun aterian jäleen sukulaiset muututivat ensin papukaijoiksi ja sitten ha bacuaksi, papukaijakäärmeeksi, jonka Deavoavai tappoi ja söi seuraavina päivinä. (CLS Honey to Ashes ss. 356_337)

Deavoavai on uskontotieteen käsityksen mukaan eläinten herra, joka toimii myös luojana, kulttuurisankarina ja kuoleman haltijana. Toimialaan kuuluu riistan hallinta, Deavoavain juuret ulottuvat vanhaan kulttuurikerrostumaan, erään, metsästäjä-keräilijöiden maailmaan. Samankaltainen jumaluus tunnetaan myös Amazonian vilejlyalueilla. (poimittu 5.4.2019 http://www.lordspeak.com/encyclopedia/13.pdf)

On aika palata Lévi-Straussin tarkennettuun näkemykseen Linturin paluu-myytin struktuurista, rakenteesta, joka sekin on kuuden kerrannainen asetelma.

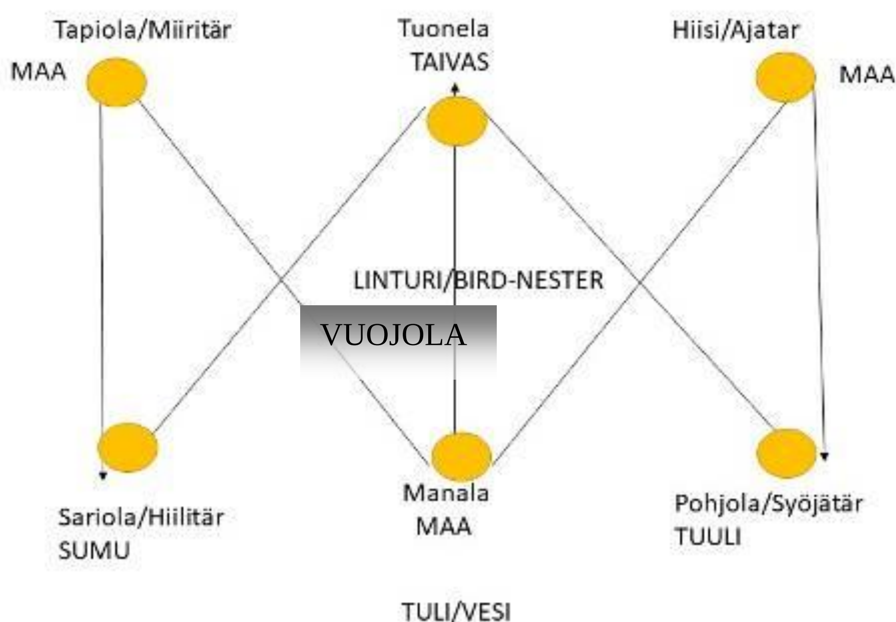
Kuva. Claude Lévi-Straussin esittämä rakenteen tulkinta myytistä Linturin paluu

Linturin paluun rakenteen sovellus toimii nyt 17 vuotta kestäneen prosessoinnin päätepisteenä. Panamerikkalaisten esi-isät ovat kotoisin Beringin salmen tältä puolen (Eurooppa-Aasiasta), joten on mahdollista että kaukaisessa menneessä on vielä jollain tavoin löydettävissä myyttisiä samankaltaisuuksia.

Koska kuuden rakenne esiintyy myös kosmossymboleina pentagon-tähtimuodostelmana, niin jotain pyhempää, erää siihen varmasti liittyy. Edellä esitetyn Ajattaren eri puolet viittasivat lasivuoren kukkulalle ja sen kulkuaukkoon, kuviteltiinpa tuota maan navalla oilevaa pistettä sitten veden kurimukseksi tai joksikin muuksi onkaloksi.

Meemisen pyörittelyn avulla selvisi, että runomatriisissa paitsioon, mitättömään rooliin suomalaisessa jumalyhteisössä on ajan saatossa vaipunut Hiilitär ja Miiritär. Täytyy myöntää, että hyvin systemaattisesti edettyäni tulos vaikutti varsin epäuskottavalta. Mutta myyttiteos Raamattukin toteaa Vapahtajasta, että hän on tullut kulmakiveksi, jota kukaan ei minään pitänyt. Kuten ilmeni hiilitär viittasi pohjoiseen seutuun ja tuleen. Miiritär vei metsään.

Suomalaisessa uskontoperinteen tutkimuksessa on kaksi ylitse muiden haudantakaisen ja tuonpuoleisen, kuoleman kulttuurin tutkijana ja he ovat mielestäni Juha Pentikäinen ja Iivar Kemppinen. Lopputulos olisi ollut mahdoton jopa minulle ilman heidän tutkimuksiaan.

Kaavio. Linturi pohjoisen mytologian avaimena.

Linturin paluulla on suomalainen vastine mytologian rakenteena, vaikka selkeää tarinakokonaisuutta ei olekaan säilynyt. Lieneenkö sattumaa vai ei, mutta myyttinen paluu tapahtunee tulevaisuuden tutkimuksen parissa Linturien innoittamana prepanamerikkalaisin voimin.

Linturimyytin keskeinen topos on puu, juurineen ja oksineen, onko kyseessä elämänpuu, maailmanpuu vai kesytön kaaoksen puu, jää tulkinnan varaiseksi, ruokavarasto juuren alla viittaa elämänpuuhun, käärmeen ahdisteltavana oleminen maailmanpuuhun, miesten aie uhrata taitamaton metsästäjä puun haltijalle voi olla viittaus saman puun kosmiseen elementtiin maailmanpuuna ja puun jumalhaltijan Deavoavain kotipuuna.

56. Synkkä Sariola ja Tuonen tuvat

Muodostunutta prepanamerikklaista suomalaisen kansanrunouden luomaa kuvaa on syytä hieman tarkentaa. Castrénin luennoissa mytolgiasta on mainittu vain yksi jumalhaltijapari ja se on muodossa Vuolatar parinaan Vuolahainen. Sanalla raudanhaltijan on yhteys vuolemiseen, sekä kultaa, vuolukiveä että puuta vuollaan. Kansanrunoustutkijat ovat huomanneet nimen olevan vanhaa perua, koska sillä on monta eri nimimuotoa, josita yksi on Vuotar, Vuolatar ja Vuojolainen. Viime mainituista Kaarel Krohn on epäillyt nimien viittaavan Gottlantiin, tulkintaan varmasti vaikutti pyrkimys löytää maantieteellis-historiallinen selity nimille. Iivar Kermppinen sen sijaan on ottanut toisen tulkintalinja ja rinanstaa Vuojolan Pohjolaan, vainajien maahan sekä lasiseen kivimäkeen, jonne niin taudit, kivut kuin ihmisetkin katoavat. Puihin vainajalat liityvät aatman, elämänhenkäyksen kautta. Ihmiselämä, keho saa maanpäällisen elonaikansa ensimmäisessä henkäyksessä, jota verhotusti kutsutaan eri kielissä myös tuuleksi, ja raamatullisesti sanoen, kun tuuli käy hänen yltisensä, ei häntä enääole, elämä on silloin rakastunut kuin ruoho. Nykyaikana pudien ja metsien merkitystä selitetään puheella maapallon keuhkoista, ja hiilinielusta. Kemppinen selittää muinaisuskon ymmrätäneen Pohjolan kivimäen aukolliseksi vuoreksi, josta kulki kulku ylöös ja alas vainajien maahan, kumpaankin suuntaan on portti jas en vartijat. Kuolleiden koti on avara, ääretön tila, jonne ääni hukkuu ei kuulu koiran haukku eikä kukon kieunta, Sarajas oli äänetön saaressa sijaitseva, Tuonen virran, vuon takainen puuton paikka. Vaihtoehtoisesti tätä Sarajasta kutsuttiin myös Lapiksi, Turjaksi, Untamolaksi, Ulappalaksi tai Untamoksi, jolloin ilmeisesti ajateltiin vainajien kuoleman unta. Jmalhaltijatar runomatriisissa edellä on sijoitettu Aallotar ja Vuolatar samaan kategoriaan, ja valinta vaikuttaa perustellulta. Puut imevät veden maasta taivaalle, taivas palauttaa veden sateena maahan. Pohjan portit Manalan ja Tuonelan portteina jakavat kansaa suuntaansa kutakin.

Onni Okkonen on pohtinut Vuojolais-kysymsytä, ja hänen tulkinnassaan Pohjolaan ja sen väkeen on sijais- tai kertokäsitteinä yhdistetty Vuoja, Vuojola eli Vuojela, Vuojolainen eli Vuojelainen.Kansanrunoista tarjoutuu selitysperuste: 'vuo, virta, liikehtivä vesi', jonka merkitys johdattaa kosmilsten virtojen eli vesien sarjaan. Siitä taas voi johtua, Raudan synty vuorostaan on johdettu Voiolan navalta, isä Äijän karsinasta, äiti Immin eli Lemmen lähteeItä. Tai on sanottu: "rauta poika Vuolankoinen, Vuolan tyttären tekemä, sukua vanhan Väinämöisen." Naispuolinen Vuojatar esiintyy sekä metallien antajana että voiteitten tekijänä. Okkonen tulkitsee nimen viittaavan taivaan navalla oleviin vesiin, ja jatkaa Vuojolaisen nimen sekaantuneen metsän haltijaksi.

Liisa, villa Vuojolainen,
vuorin vanhin, keltahattu,
keltahattu, kelvollinen,
vestä pilkat pitkin puita,
pitkin puita, pitkin maita ...

Vuojolainen on edelleen tunnetussa kertovassa runossa esitetty ”Hiiden hirven hiihtäjänä", mikä tekee mahdolliseksi määritellä, mikä ”vuo” on kysymyksessä. Hiiden hirvi, on kosmillisten kuvitelmien Orion-tähdistö, joka antiikin uskomuksessa on asetettu Eridanos-virran yhteyteen, minkä luota Okeanos alkoi. Näin olemme saapuneet Vuojolais-käsitteen synnyssä "ylhäisen Äijän karsinoille", "Immin lähteeIe", toteaa Okkonen mytologiassaan.

Näin olemme saapuneet teloksen äärelle, kun yksi asia loppuu niin toinen alkaa. Tutkimusperinteellä on juurensa edellisten ponnistusten meressä tai maaperässä. Tavoitteena tässä työssä oli tutkia ihmiskehon ja hänen maailmansa, kosmoksensa merkityavaruutta ja sitä mitens se heijastuu rakenteena ja systeminä myyteissä ja uskomuksissa, sekä hyödytnää ertätrilogian antia, josta tässä työssä on käytetty hyväksi lähinnä Mulurautusessa esitettyä myteemijakoa ja Kielastajassa esitettyä meemijakoa. Matkan varrella pääintentio muuttui perinnemeemeistä tavoitteeksi löytää universaalien avulla mahdolliset tulevaisuuden tutkimuksen meemit metodisapluunaa hyödyntäen.

Ilmeni, että kaksi peruspilaria on semanttisesti muotona selvempi triaalin muodossa kuin kolmiona. Erätrilogia näin tarkennetusti ajatellen ei ole trilogia lainkaan, vaan pikemminkin erätriaali, jossa taivaan porttina seisoo poikkipuolin peruspilareissaan Hirvirunot – hirvipeijasiten maailma, osuvasti koska vaikuttaa siltä, että kansanrunouden pohjimmainen ja vanhin vire on vainjauskon ajalta, joten ei liene lainkaan sattuma, että suomalaisten vanha joulu viettettiin kekrinä, vainajien päivän juhlana, ja vasta viime vuosikymmeninä Vainajainpäivää on ryhdytty nimittämään pyhäinmiestenpäiväksi. Kulttuurisukkession suunta on ollut Manala-keskeisyydestä kohti Tuonelaa.

Tulevan tutumeemistön kriteeristö on esitetty liitteessä, edellä esitettyjen kahden keskeisen myteemin, eksotian ja folkloren poikkiparruksi on osoittautunut fokustekijät, jotka ovat myteemeinä satumaisuus ja eleellisyys, ruumis merkkinä, ruumis elävänä ja kuolleena, kuolleena elävänä. Funktioina fokuksena on F25 eli paloittelun taito ja siihen liittyen fokusoituu viitokse triaaleina tai permutaatioina.

Elävässä kehossa nesteet kiertävät, puissa mahlat, ihmisissä ja eläimissä veri. Kuollessa tuo kierto lakkaa, mutta myyteissä ja kansanuskossa henki, sielu saa siivet ja lähtee herkästi liikkeelle, jos aihetta ilmenee, osa pahan henkenä, tuulenpuuskana noidat, pahan tuulen myötä ei myrkyty ainoastaan ilmapiiri, vaan myös mukana tulevat sairaudet, kalma ja muu kiusallinen.

Vaikuttaa siltä, että muinaissuomalainen usko on ajatellut kuolemaa tasapuolisemmin taivaan ja maan välsienä vuorovaikutuksena periaatteella: Maailmanpuusta sinä olet tullut ja puuhun Sinä olet palaava, ainakin jos oet karhu. Puu toimi ennen hautamuistomerkkinä, ensin lukupuuna, sitten karsikkopuuna, kunnes haudoille alkoi kohota paasia. Ennen puita haudat peitettiin kiviröykkiöillä.

Hirvirunot kertoo yhteisön toiminnasta tyksilön näkökulmasta katsoen. Hirvenmetsästys on ollut aikansa tulevaisuustekijä proteiinin lähteenä. Vaikka työstaihioon onkin laitettu ”humpuukkimeemit” niin new age uskomukset ovat ajan ja tulevan myyttejä. Nähtäväksi jää, mitä ovat yheisölliset ja tekstuaaliset eleet nyt ja tulevaisuudessa, mutta selkeältä näyttää tuo kolmijako, ja sen mahdollinen lähestymsitapa periaatteella Kasku on pieni myytti, josta kaavailu esitetään vielä lopuksi. Vaikea tehtävä on Hirvirunoissa käsitelty luvussa Paloittelun taito, jossa pohdin mm. voiko kasvien nimistä saada otetta mytologisiin ongelmiin.

57. Keho ja kosmos tulevaisuudessa

Pohjutuksena tutu-meemeille testasin Yuval Noah Hararin kirjan 21 oppituntia maailman tilasta teoksen otsikointia uskomusperinnelajiotsikointiin. Jako toimi hyvin, vastaavuudet menneeseen uskomusmaailmaan oli löydettävissä melko helposti. Toisena esityönä laadin universaalit ja vertasin Claude Lévi-Straussin intiaanimyytteihin ja Thomas H. Slonen papualaismytologiaan tekemiä otsikointeja ja luokitteluja myteemijakoon.

Työ päätyi lopputulemaan, jossa puut näyttelevät merkittävää osaa myös suomalaisessa mtyologiassa. Osoittautui että loppuasetelmassa parivaljakkona tomivat Perinne_folkloremyteemit ja prepanamerikkalainen myytti linturista. Kun ensimmäinen on lähtökohta, ja toinen myyttisen syvämerkityksen jäävuoren huippu, niin edettäessä kohti mystistä tulevaisuutta on ratkaistava uusasetelman kolmas eli fenoomi.

Fokus vaikea tehtävä Imitaatiomeemit Satumyteemi & Humpuukkimeemit (new age) Eleellisyysmyteemi	TUTU – F25 TULEVAISUUKSIEN TUTKIMUS Menippeia: 15 Sukulaisgenret -> diatribi, soliloquia, symposium Diatribi: saarna, retorinen, poissaolevan kanssa keskustelu yksilöltä yhteisölle Soliloquia: keskustelu itsen kanssa, sisäisen ihmisen löytäminen, autoteelinen dialogi Symposium: Pidot ja pöytäpuheet, karnevaalikieltä, vakavan ja naurettavan yhteys, yhteisöltä yksilölle Fokus Syntyvyys alenee edelleen. Kyllä, ei, perustelusi /VÄESTÖ uroteot F25 ruumis merkkinä F25 (viesti, tulkkiutuvuus esim. kultaiset hiukset jalona syntyperänä)

Pohjola on erään lainen presaign, joka viittaa teloksessa panamerikkalaiseen myyttiin Linturin paluusta ja eksotiaan. Kun kehitteessä Myyti ja metodi, työnimellä Sihteerilinnusta linturiin oli tavoitteena pohjsutaa tutu-meemit suhteessa myytteihin ja kehollisuuteen, niin tulevaisuuden tutkimuksen merkitysavaruutta tulee tarkastella lähtien siitä, mikä on joutunut meemiaihion fokukseksi ja joka vastaa elonkaavassa keskeistoimintaa, funktiota F25, hirvestyksessä paloittelemisen eli osittamisen taitoa. Poikkeuksellisesti siihen myteemijaossa kohdistuu kaksi myteemilajia, ja menippeiasta kolmeen eri kategoriaan jakautunutta satiirin lajia.

Kehokysymyksiä on vain yksi, ja se koskee väestön lisääntymistä. Keho merkkinä ja kielenä, kulttuurisesti luotuna ilmiönä tulee olemaan tulevaisuutta. Mitä muuta tähän mahtuu on iäisyyskysymys ja sellaisena varmasti myyttisenä aiheena pysyykin.

57.1 Kätketty sydän, satukaava AT 302

Kätketty sydän –sadussa eläimet edustavat tiettyjä ominaisuuksia. Karhu voimaa, mäyrä juoksua, haukka lentoa ja muurahainen kaivamista. Lönnrotin sanakirjassa on mainittu kasvinnimi myyränkorva (Pyrola rotundifolia/mullvadsöra, vintergrön), mikä kasvimaailmassa on lähin viittaus mäyrään. Toisaalta samassa lähteessä on maininta mäyriäisestä, joka ei ole pikkumäyrä, vaan mouriainen eli pieni vesihyönteinen. Lönnrotin kokoamassa kansanomaisissa kasvien toisintonimissä mainitaan pari kasvilajia, jotka ovat saaneet nimensä myyrästä, hiirialkuisia kasveja on melko runsaasti, sikaan ja koiraan viittaavia nimiä on runsaasti.

Totemisimin jälkiä etsittäessä on edettävä sadun mainitsemien lajivihjeiden mukaan. Kahdessa satutyypin esittämässä lajiryppäässä on tyypillisesti mainittu seuraavat rinnastukset:

Kätköketju satutyypissä	I	muna-sorsa-koira-leijona
Mallisadun eläinlajihypoteesi	II	karhu-kotka-mäyrä-muurahainen.
Metamorfoosiominaisuudet	III	vahvuus-lentokyky-juoksunopeus-pienuus.
Saaliin jako	IV	reidet, lapa, kyljet - jalka, puoli niskaa - turpa, silmät
Nykyhirvimiesten sukunimistöä	V	Karhu, Kotka, Myyrä, Mauranen

57.2 Sammaloinen hatussa

Eläimiin viittaavissa kasvien toisintonimissä on kaksi kasvia, jotka viittaavat totemismiin sukunimikäytänteen kautta. Vilkka ja Kärnä ovat sukunimiä, joista jälkimmäinen viittaa merkitykseltään kaarnaan, kuusen kuoreen toisintonimenään kaarne, mikä vuorostaan on myös korpin vanha toisintonimi. Jälkimmäinen sukunimi Vilkka saattaa juontaa juurensa lintuun, toisin sanoen hanheen, sillä sanonta käydä perävilkkaa merkitsee samaa kuin käydä peräkanaa eli hanhenmarssia samalla kun se merkitsee lainehdintaa, värettä sekä venäläisperäisen merkityssiirtymän kautta myös haarukkaa. Vilkka kuvaa laineilun lisäksi myös vilkasta liikehdintää tai luonnetta. Sadussa AT302 Kätketty sydän metsäkoira lähti nopsimpana kiireen vilkkaa hakemaan siniharmaata miestä saaliin osittajaksi. Tässä työssä osoittautui Ajattarin heinä (Kanutia Arvensis, ruusuruoho) ratkaisevaksi haltijaksi etsittäessä Manala-Tuonelan syvämerkitystä.

57.3 Pistetään lihoiksi

Paloittelun funktioon kuuluu kronikka-aihelmien mukaan ryhmitellen viisi osatekijää, 1) pisto, 2) suolistus, 3) lihanjako sekä 4) nylky ja 5) paloittelu. Tämän kuvion keskeistoiminto ja fokus on lihanjako, kuten sadussa Kätketty sydän tilanteen laita on, siniharmaa mies sai, sai tehtäväksi ratkaista kaverusten pulman, saalis eli haaska oli ositettava oikeudenmukaisesti.

PISTO *NYLKY*

LIHANJAKO

SUOLISTUS *PALOITTELU*

Uuskuviossa asiasanat tulkkiutuvat siis näin:

VERI (pisto) *OSA (lihanjako)*

LIKA *HINTA* *ONNI*

RAVAT (suolistus) *JAKO (paloittelu*

57.4 Jahtiemootiot

Pääkköniemellä, missä karhu vallattiin tulenteolla, omistettiin hirvi ja peura siten, että jompikumpi korva leikattiin ainakin puoleksi pitkittäin halki; toiset leikkasivat koko korvan, mutta saukkoa, näätää ja kettua ei ollut tapana vallata. (E.A.Virtanen)

Ken piirtää ijäisen, käy veri läpi käsien. (arvoitus)

Paloittelufunktio on hirvestysfunktiona yksi suosituimmista elementeistä, tarinan huippukohta, jossa sankari saattaa joutua ratkaisemaan arvoituksen, ja voimia, taitoja tai sietokykyä koetellaan. Lisä-dramatiikka syntyy, jos tehtävässä sankari epäonnistuu ja seuraa uusi yritys.

Kaiken kaikkiaan karnevaalinauru on kulttuuriin uutta luova tekijä! Se on eetinen tapa suhtautua maailmaan, merkitys kokijalle on myyttinen ja elähdyttävä. Karnevaalinauru on erityinen tapa tarttua kuolemisen tosiasioihin ja suhtautua luovasti elämään. Luovuus kyseenalaistaa arvot ja vapauttaa hetkeksi arjen ja järkevyyden ikeestä.

Syksyinen nylky on Tapiolan anatominen teatteri paloittelun, nylkemisen, suolistuksen ja piston merkeissä, jossa käydään makkarasotia tyyliin minkäsorttista makkaraa tehtäisiin ja veneen kaatumiset vastaavat keskiajan karnevaalisen myrskyepisodeja ja Turjan kosken pyörteitä.. Ruumiin paloittelu symboloi yhteiskuntajakoa ja ryhmäjakoa jatkumona pala- jako - osa - kohtalo, perikuvana kappaleiksi revitty ruumis.

Kirjoittajalle ja tutkijalle onnea on saada työ valmiiksi ja jakoon, metsästäjälle työn tulos on oma osa saaliista, oma osa onnesta.

ONNEA ON OSILLE PÄÄSY

Vieressä kun seuraan lehmän teurastusta noin,
vakuuttaa kai tässä reilusti mä voin,
lihamiehiä nuo todellakin ovat;

Tarkin puuha oli ruhon paloittelu,
siinä kuului pulina ja melu;

Se paloittelu, sehän varmaan hauskin juttu ois,
mutt' siitä kertoa en taida, olin sieltä pois;

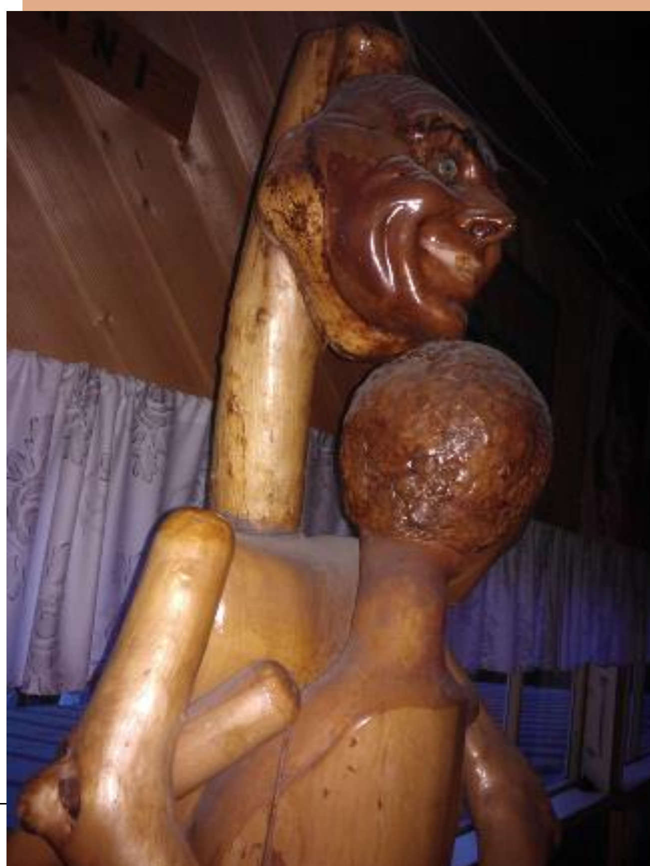
Loppupäivän duuniks riitti, kun pantiin se vasa jakosaan.

Väliin kulaus
Otettiin
sitten lihat arvottiin;

Näin on täyttynyt tuo hyvä tapa
ryypyin kunnioittaa kaatuvata;

Kaikki Veljen jakoa nyt kiitti,
Jokaiselle iso lihakasa riitti;

Kasassaan on enemmän kuin missään muussa.
Joku siinä lohduttelee muita
joo, sillä varmaan pelkkiä on luita;

KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

Apo Satu et alii; Strukturalismia, semiotiikkaa, poetiikkaa, Gaudeamus 1974
Auerbach Erich, Maailmankirjallisuuden historia, suom. 2018 Vastapaino, ISBN 9789517686242
Blackmore Susan, Meemit – kulttuurigeenit, suomentanut Osmo Saarinen, Art house1999
Castrén M.A., Luentoja suomalaisesta mytologiasta, suomentanut ja toimittanut Joonas Ahola, Tietolipas 252, 2016 SKS; Helsinki
Dunderfelt Tony, Seitsemän avainta hyviin henkilökemioihin, 2002 Helsinki, Dialogia Oy
Frye Northrop. Anatomy of Criticism-Four essays, Princeton University Press 1957
Heikura Pasi. Mistä puhumme kun puhumme jostain – Aristoteleen kantapään tutkimuksia , Docendo, Helsinki 2013
Heinimäki Jaakko Seitsemän syntiä, Like Kustannus, Helsinki 2002
Kailo Kaarina, Finnish Goddess Mythologyy and the Golden Woman, Cliamte Change, Earth-based Indigenous Knowledge and the Gift. 2018
Kemppinen Iivar, Haudantakainen elämä, karjalaisten muinaisuskon ja vertailevan uskontotieteen valossa, Karjalan tutkimusseura, Helsinki 1967
Kamppinen Matti. Enkelten aika. Aikakäsityksistä ja elämän tarkoituksesta. Loki, Helsinki 1999
Krohn Kaarle, Suomalaisten runojen uskonto, WSOY, Porvoo, 1914.
Kuusela Matti ja Powerll Rpbert A. Plejadien tähtisisaret, Jopesaluks 2011
Laestasdius Lars Levi, Lappalaisten mytologian katkelmia, toim. Juha Pentikäinen, Tietolipas 170, SKS, Helsinki 2000
Landtman Gunnar, The Kiwai Papuans of British New Guinea, A Nature-born instance of Rousseaus Ideal Community, MacMillan and Co, London 1927
Landtman Gunnar, The Folk-tales of the Kiwai Papuans, Acta Societatis Scientiarum Fennicae, Helsinki 1917
Lehtonen Tuomas M.S, Hopeamarkkojen evakeliumi – Kirjoituksia sydänkeskiajan kuilttuurrihistoriasta WSOY Helsinki Juva 2000
Lévi-Strauss Claude :
a) The Story of Lynx, translated by Catherine Tihanyi, 1991, The University of Chicago Press, London and Chicago
Mytologiikoita I-IV / Introduction to the Science of Mythology I; translated from the French by John and Doreen Weightman, Harper & Row, Bublishers, New York and Evanston (osat I-II) ja The University of Chicago Press, London and Chicago (osat III-IV)
b) The Raw and the Cooked, Vol. I, 1964 (alkuperäinen)
c) From Honey to Ashes, Vol II, 1966 (alkuperäinen)
d) THe ORigin of Table Manners, Vol III, 1968 (alkuperäinen)
e) The Naked Man, Vol. IV, 1971 (alkuperäinen)
Linturi Hannu: Verkkojulkaisut Kantameemit aikojen selittäjinä ja Aikojen järjet ja mielet
Taleb Nassim Nicholas, Musta Joutsen. Erittäin epätodennäköisen vaikutus. Terra Coginta. Suomentanut Kimmo Pietiläinen. 424 sivua. ISBN 978-952-5697-04-9.
Okkonen Onni, Suomalainen muinaisrunon maailmankuva, Kalevalaseuran julkaisuja 3 (moniste) 1968
Pentikäinen Juha, Suomalaisen lähtö, Kirjoituksia pohjoisesta kuolemankulttuurista, Toimtiuskia 530, 1990 SKS, Helsinki
Pitkänen Raimo M.. ahdollisuuksien johtaminen. Kehittämisestä metakehittämiseen. Laatukeskus. Suomen Laatukeskus Oy Helsinki 2005
Pulkkinen Risto, Suomalainen kasnanusko, Samaaneista saunatonttuihin, Gaudeamus, 2014
Råman Marita, Mulurautunen, Ruutanalliset säkeet 2006, Semiopoli, Espoo
Råman Marita, Hirvirunot – Hirvipeijaisten maailma, 2009 Espoo
Råman Marita, Kielastaja – Supisuomalainen mytologia, 2009 Espoo
Salo Unto, Kalevalaiset myyti ja uskomukset I-III, AManita, Somero 2012
Siikala Anna-Leena, Itämerensuomalaisent mytologia, Toimituksia 1388, SKS Helsinki 2013
Slavov Matias. Ovatko mentaalinen ja fysikaalinen aika sovitettavissa yhteen? ss. 23-30/Tieteessä tapathuu 2_2018
Stiniseen WIlfred. Ikuisuus keskellä aikaa. Karas-sana Helsinki 1994

Slone Thomas H. One thousand One Papua New Gunean Nights, Folktales from Wantok Newspapaer Vol 1-2, translated and edited by T.H. Slone; 2001 Masalai Press, Oakland, Kalifornia
Stenholm Stig: Tieteellisen tiedon rajat; ss. 205-210 (toim. Jaana Venkula Ajatuksen voima ISBN 952-90-2167-4
Toivonen Jaakko, Permutaatiotodistelu Viitokeesta, Sähköposti ja puhelinkeskustelu tammikuu 2012
Tuomi-ikula Outi. Keskipohjalaisen kalastajan vuosi – Keski-Pohjanmaan suomenkielisen rannikon ammattimaisen kalastuksen ja hylkeenpyynnin myuuttuminen 1800- ja 1900-luvulla, KTA 32, Suomen muinaismuistyhdistys, Helsinki 1982
Weckman Jan Kenneth Seitsemän maalauksen katsominen, Like, Kuvataideakatemia 2005 Helsinki
Whitrow G.J. suom. Anto Leikola. art house /Ajan historia – ajankäsitykset esihistoriasta meidän päiviimme, Helsinki 2000
Wilson Edward O. Konsilienssi Tiedon yhtenäisyys, suom. Kimmo Pietiläinen; Terra Cognita 2001

Verkkolähteet

https://www.hs.fi/tiede/art-2000004895676.html; poimittu 22.10.2018
https://www.uusisuomi.fi/ulkomaat/62228-tutkimus-62-papua-uuden-guinean-miehista-myontaa-raiskanneensa, poimittu 22.10.2018
https://www.vauva.fi/keskustelu/2730929/seksuaalisen-vakivallan-maa-papua-uuden-guinean-miehista-yli-puolet-osallistunut, poimittu 22.10.2018
http://www.lordspeak.com/encyclopedia/13.pdf, poimittu 5.4.2019

SKVR_Haku: https://skvr.fi/
Wikipedia: https://www.wikipedia.org/

www.vanharouva.blogspot.com (Marita Råman, Hiisiakatemia)

www.semiopoli.fi (lakkautettu, Marita Råman)
www.kielastaja.fi Marita Råman verkkosivu simple sites
www.vahvacon.fi, kotisivun ylläpito vv. 2005-2018
www.edelfoi.ning _ työpajat kevät 2018 Ohjaaja Hannu Linturi ja Jukka Tikkanen/Korpusmaisuus

TUTU-MEEMIAIHIOT MONITODELLISUUTENA LIITE 1

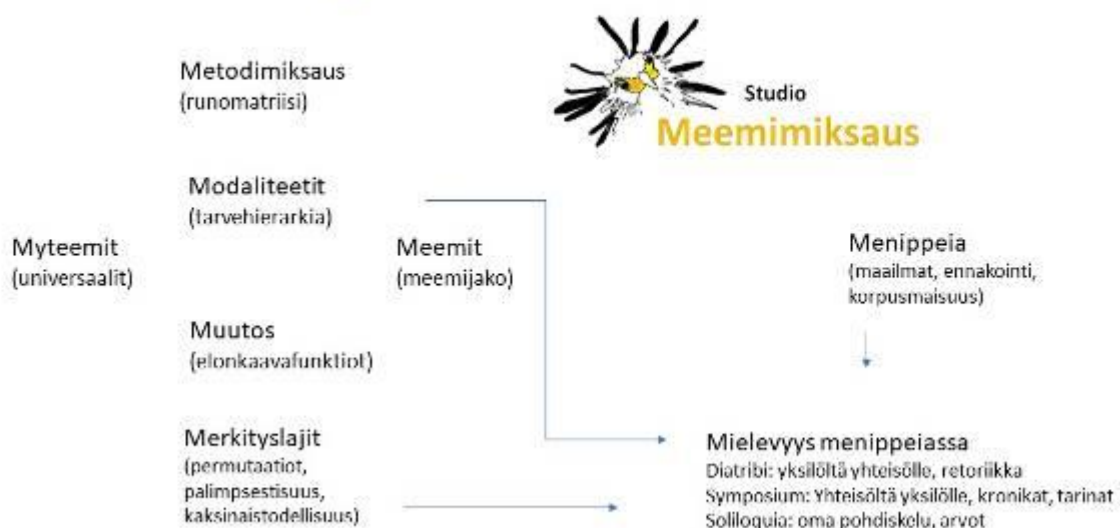
Huomattakoon, että jako on vain suuntaa antava luonnos jatkotutkimuksia varten.

MLI Yleisyys *Verkkomeemit* *Magiamyteemi*	*F1 Tutu-? Nykyhetki? Tilannekartoitus? TUTU-termit* *hyvä – hunaja F1 ruumis muistina F1 (perimätieto lääkinnästä)* *F10 Tutu – säädökset (esim. GDPR)* *paha – tupakka F10 ruumis palapelinä F10 – Kipeä kohta (selkäsärky, vatsatauti)* *menippeia: 14 Ajankohtaisuus ja orgaaninen ykseys- > uutiset, ajatusten valtiaat, alluusio, tendenssi* *JATKETTU KEHO_IMPLANTIT* *Leikkauskomplikaatiot ovat yleisin kuolinsyy vuonna 2030. Kyllä, ei, perustelusi* *Joka toisella vuoden 2000 jälkeen syntyneellä naisella on implantteja kehossaan. Kyllä, ei, perustelusi*
MLII Siirtymä *Gendermeemit* *Traagisuusmyteemi*	*F11 TUTU- nykytilannebarometri* *helvetti F11 ruumis aisteina (emotion) liikuttuvana F11 (tunteet)* *F20 TUTU – tuleva tilannebarometri* *paratiisi F20 ruumis rakastavana F20 (rakkaus, myötätunto, uhraus)* *menippeia: 4 Perimmäiset kysymykset -> esim. elämänkatsomuksia huutokaupalla, satiiri* *SEKSI* *Perinteinen seksi menettää merkitystään. Kyllä, ei, perustelusi* *Seksiroboteista tulee arkipäivää kymmenen vuoden kuluessa. Kyllä, ei, perustelusi*
MLIII Merkkiverkko *Regiimimeemit* *mystiikkamyteemi*	*F14 TUTU – signaalit (heikot, vahvat, musta joutsen)* *ihminen F14 ruumis koneistona F14 (fysiologia, toiminta)* *F12 TUTU – driverit (ajurit, meta, megatrendit)* *eläin F12 ruumis ystävyytenä F12 (mietiskely, kalastus)* *menippeia: 9 Etiketin rikkominen -> disruptio, häiriö, haaste* *AISTIT* *Lisätty todellisuus huonontaa havaintokykyä. Kyllä, ei, perustelusi* *Hermostolliset ongelmat lisääntyvät. Kyllä, ei, perustelusi*
ML IV Lausumat *Meemipleksi* *Primitiviamyteemi*	*F9 TUTU - tulevaisuusraportti (Suomen sata uutta mahdollisuutta)* *kasvukausi F9 ruumis merkityksenä F9 – Kasvaminen, ikäkaudet sukukypsyys* *F26 TUTU – enonsiaatio* *lakastuminen F26 ruumis ravittuna F26 – Ikääntyminen, lihominen* *Menippeia: 12 Monityylinen monisävyisyys -> polyfonia, sana (puhe/teksti) materiaalina* *SUORITUSKYKY* *Älyn terävyyttä parantava farmasia tekee ihmisistä onnellisia.* *Kyllä, ei, perustelusi* *Kehon suorituskykyä parantava farmasia tekee ihmisistä onnettomia. Kyllä, ei, perustelusi*
ML V Tietotaito *Näkökulmameemit* *Folkloremyteemi*	*F15 TUTU – PASSI Kehitystarve (esim. ympäristöongelmat, lihaimitaatio)* *F19 TUTU AJO - Kehitysprosessi (tukemisen painopistealueet)* *esineet F19 ruumis hybridinä F19 (keinoelimet, elinten siirrot)* *Menippeia: 11 Sosiaalinen utopia: -> matkat tuntemattomaan* *tavat F15 ruumis yksilönä F15 (mielen ja kehon koostumus, persoona)* *BRÄNDI_KEHONMUOKKAUS* *Kehonmuokkaus saa uusia muotoja. Kyllä, ei,* *perustelusi Kehonmuokkaus on lisääntyvä trendi.*

	Kyllä, ei, perustelusi
MLVI Tietämättömyys Evoluutimeemit Luontomyteemi	F16 TUTU – Oikeellisuus (ennustettavuus) vanhukset F16 ruumis possessiossa F16 (demonisuus) F13 TUTU - virhearviot lapset F13 ruumis haavoittuvana F13 (haavat, ruhjeet) menippeia: 1 Nauruelementti -> karnevalisointi TUHOISUUS Sotarobotiikka synnyttää teknoarmeijan kymmenessä vuodessa. Kyllä, ei, perustelusi Keho menettää vastustuskykyään viruksille ja sairastuvuusalttius lisääntyy. Kyllä, ei, perustelusi
MLVII Sooloilu Kognitiomeemit Demonimyteemi	F28 TUTU - uudet teknologiat (mahdollisuudet) diabolisuus F28 ruumis mysteerinä F28 (synty, henkiolento) F31 TUTU - uudet saavutukset (tulevaisuus) dualistisuus F31 ruumis vainajana F31 (kuolema, hauta, muistot) Menippeia: 8 Juonen ja filosofian kekseliäisyys -> figuraalisuus TERVEYS Kymmenen vuoden sisällä keski-ikä nousee viisi vuotta. Kyllä, ei, perustelusi Kiinalaiset voimistelulajit tulevat Suomessa yleiseksi kansantavaksi. Kyllä, ei, perustelusi
MLVIII Ilmiöinti Credomeemit Sakraalimyteemit	F5 TUTU - Tutkimusjulkaisut kalendaarisuus F5 ruumis vankilana F5 (rajoitukset) VF F27 TUTU – CLA-analyysi elämänkaari F27 ruumis sairaana F27 (sairaudet) Menippeia: 12 Irrallisten lajien laaja käyttö – mikserit, parodiat IHANNEYKSILÖ Sukupuoliroolit höllentyvät ja sekoittuvat kymmenen vuoden kuluessa. Kyllä, ei, perustelusi Pitkää ihmistä arvostetaan edelleen. Kyllä, ei, perustelusi
MLIX Uskomukset Kielimeemit Balladimyteemi	F4 TUTU - Laillisuus ja laittomuus F7 TUTU Salahankkeet, rikollisuus pesintä F7 ruumis groteskina F7 (kauneusleikkaukset) menippeia: 6. Kokeileva fantasia -> epätavallinen näkökulma laulu F4 ruumis kadonneena F4 (itsetunto, tuntoaisti) VIEHÄTYSVOIMA Suuririntaisuus menettää seksuaalisen vetovoimansa kahdessa vuosikymmenessä. Kyllä, ei, perustelusi Kurvikasta naista arvostetaan tulevaisuudessa edelleen enemmän kuin älykästä naista. Kyllä, ei, perustelusi
MLX Kehitys Replikameemit	F24 TUTU- syntymyytit, etiologiat festivaalit F24 ruumis raihnaisena F24 (ajankulku) VF F29 TUTU – transformaatiot, vaiheistus

Legendamyteemi	riitit F29 ruumis virtuaalisena F29 (konsti-ihminen)HF Menippeia: 10 Jyrkät kontrastit kombinaatioissa -> oksymoron, hyveellinen hetaira, jalo roisto ARKILIIKUNTA Biohakkerointi tulee pakolliseksi oppiaineeksi viiden vuoden sisällä. Kyllä, ei, perustelusi Nanohabits on uusi elämäntapakonsultoinnin trendi, jonka läpimurto tapahtuu viiden vuoden sisällä? Kyllä, ei, perustelusi
MLXI Erehdykset Kilpameemit Sankarimyteemi	F18 TUTU - telos, intentio tuonpuoleinen F18 ruumis kilvoitteluna F18 (ortoreksia, terveysintoilu) F17 TUTU – skenaariot taivaanvalot F17 ruumis muotona F17 (taiteessa) AF Menippeia: 5 Kynnysdialogit -> jonkin äärellä, synkrisis, kolmitasoisuus VOIMA Lihaksikasta miestä arvostetaan tulevaisuudessa edelleen samoin kuin nykytilanteessa. Kyllä, ei, perustelusi Lihavuus lisääntyy edelleen kaikkialla maailmassa seuraavat kymmenen vuotta. Kyllä, ei, perustelusi
MLXII Todellisuudentaju Ennakointimeemit Fantasiamyteemi	F8 TUTU - TUTKIMUSTIETO kohtalo F8 ruumis vammaisena F8 (proteesit, apukeinot) F21 TUTU - RAJOITUKSET kuolema F21 ruumis liikkujana (motion) F21 (urheilu, metsästys) Menippeia: 13 Monityylinen monisävyisyys -> polyfonia, sana (puhe/teksti) materiaalina NUOREKKUUS Androgyyninen persoonallisuustyyppi lisääntyy. Kyllä, ei, perustelusi Kauneusihanteet muuttuvat. Kyllä, ei, perustelusi
MLXIII Tiedostaminen Väestömeemi Pastoraalimyteemi	F6 TUTU - HARHALUULO ilmaisut F6 ruumis perintönä F6 (sukupolvet) F22 TUTU – VILLI JOUTSEN asut F22 ruumis kunnossa F22 (terveys) Menippeia: 2 Fantasiat poikkeustilanteista -> totuuden koettelu, seikkailufantasiat YMPÄRISTÖ Ravinto muuttuu hyönteis-kasvivoittoiseksi seuraavan vuosikymmenen kuluessa. Kyllä, ei, perustelusi Puhtaasta juomavedestä tulee ylellisyystuote ja makuvedet menettävät trendikkyytensä. Kyllä, ei, perustelusi
MLXIV Alitajunta Altruismimeemit Alitajuntamyteemi	F2 TUTU - Dystopiat tabut F2 ruumis rikoksen kohteena F2 (taburikkomukset) F3 TUTU - Metaforat nimet F3 ruumis verkossa (netissä) F3 (representaatio) Menippeia: 3 Syöverinaturalismi -> äärikarkeus yhdistyy symboleiksi, uskonnon elementeiksi HEDELMÄLLISYYS Äly kohoaa ensisijaiseksi seksuaalisesti kiinnostavaksi tekijäksi. Kyllä, ei, perustelusi Joka kolmas lapsi länsimaissa syntyy keinohedelmöityksellä. Kyllä, ei, perustelusi

MLXV Siirtymä minästä ei-minään *Innovaatiomeemit Eksotiamyteemi*	*F23 TUTU – NARSISIMI, KUOLEMATTOMUUS* *tuttuus F23 ruumis arvona, valon tihentymänä, aineellisena F23 (ihmisarvo, ruumiin toiminnot) HF* *F30 TUTU - MANIPULOINTI, JOUKKOISTUMINEN* *rangaistus vieraus F30 ruumis työssä F30 (genesis)* *Menippeia: 7 Moraalis-psykologinen koominen -> psykologinen abnormi* *UNELMAYKSILÖ* *Minäkuva muuttuu narsistisesti rakentuvaksi ja painottaa ulkoista kauneutta. Kyllä, ei, perustelusi* *Joka toinen aikuisväestössä käyttää kehopalautemittareita lähitulevaisuudessa. Kyllä, ei, perustelusi*
Fokus vaikea tehtävä *Imitaatiomeemit Satumyteemi* *&* *Humpuukkimeemit (new age) Eleellisyysmyteemi*	*TUTU – F25 TULEVAISUUKSIEN TUTKIMUS* *Menippeia: 15 Sukulaisgenret -> diatribi, soliloquia, symposium* · *Diatribi: saarna, retorinen, poissaolevan kanssa keskustelu yksilöltä yhteisölle* · *Soliloquia: keskustelu itsen kanssa, sisäisen ihmisen löytäminen, autoteelinen dialogi* · *Symposium: Pidot ja pöytäpuheet, karnevaalikieltä, vakavan ja naurettavan yhteys, yhteisöltä yksilölle* *Fokus Syntyvyys alenee edelleen. Kyllä, ei, perustelusi /VÄESTÖ* *uroteot F25 ruumis merkkinä F25 (viesti, tulkkiutuvuus esim. kultaiset hiukset jalona syntyperänä)*

KORPUSKYSYMYSSARJAT LIITE 2

Kevään 2018 eDelfoi-opintotavoitteena oli kypsytellä aihiot kyselykierrokseksi tavoitteenA kartoittaa mitä mieltä vastaajaverkosto olisi kehoruumiillisuuden tulevaisuuden näkymistä. Aie kuitenkin kairutui selkiytymättömänä, sitä paitsi kyselykierrokset tuskin olisivat antaneet paljoakaan lisänäkökulmaa epämääräiseen tavoitteeseen. Meemit kuitenkin alkoivat kiinnostaa entistä enemmän.

Ennen tutumeemeiksi muuntamista edelsi kuitenkin harjoituksena aihiot groteskien myyttien kyselysarjasta kehoruummiillisuus huomioiden. Alustavat kysymykset muotoutuivat seuraaviksi teemoiksi.

Fokussarja: Aistit

1. Virtuaalitodellisuus heikentää ajattelukykyä / Lisätty (virtuaalinen) todelisuus huonontaa havaintokykyä ja älykkyysosamäärä laskee.

2. Mielenterveysongelmaisuus lisääntyy, keskittymiskyky heikentyy oleellisesti / Hermostolliset (mielentervyedelliset) ongelmat lisääntyvät

A-sarja: Aukoton ihminen

4. *Sukupuoliroolien muutos monimuotoistaa ja tasa-arvoistaa / Sukupuoliroolit höllentyvät ja sekottuvat kymmenen vuoden kuluessa*
5. *Kookkaus johtajaominaisuuteen liitettynä käsitteenä säilyy / Pitkää ihmistä arvostetaan edelleen*
6. *Väestön luonnollinen kasvu pysähtyy ja robohybridit syntyvät / Syntyvyys alenee edelleen länsimaissa ja ensimmäiset biohybridit luodaan.*

B-sarja: Mulkeroinen

3. *Ensisijainen proteiinilähde ravinnossa on heinäsirkat / Ravinto muuttuu hyönteis-kasvivoittoiseksi, vegaaniruokavalio on enemmsitönä*
4. *Teknoarmeijat korvaavat ihmisarmeijat, koska ne ovat immuuneja biosodankäynnille / Sotarobotiikka synnyttää teknoarmeijan kymmenessä vuodessa*

C-sarja: Puupäiset ihmiset

5. *Kehonkuva ja ihanteet muuttuvat radikaalisti, suuret rinnat koetaan rumiksi ja hankaliksi / Suuririntaisuus menettää seksuaalsien vetovoimansa.*
6. *Fyysinen vetovoima (sex appeal) perustuu tulevaisuudessakin ulkomuotoon / Kurvikasta naista arvostetaan tulevaisuudessa edelleen enemmän kuin älykästä naista*
7. *Fyysiset erot sukupuolten välillä kapenevat / Androgyyninen persoonallisuustyyppi lisääntyy*
8. *Ikääntyvätkin muokkaavat kehoaan aktiivisti ulkonäkösyistä / Kauneusihanteet muuttuvat*

D-sarja: Pitkäkyntinen Dagi

4. *Lihaksikkuus(miehillä) ja tuuheatkkaisuus (naisilla) on elinvoimaisuuden osoitus / Lihaksikasta miestä ja pitkähiuksista naista arvostetaan tulevaisuudessa edelleen samoin kuin mykytilanteessa*
5. *Liikalihavuus eli obesiteetti maksaa, vakuutusmaksut määräytyvät painoindeksin mukaan / Lihavuus lisääntyy edelleen kaikkialla maailmassa seuraavat kymmenen vuotta.*
6. *Iäkkäiden määrä kasvaa, keski-ikä nousee nopeasti / Kymmenen vuoden sisällä keski-ikä nousee kolme vuotta,*

E-sarja: Jamssikivekset

5. *Yksineläminen ja parisuhdettomuus lisääntyy / Perinteinen seksi menettää merkitystään*
6. *Seksuaalisten tarpeiden tyydytys muuttuu / Seksiroboteista tulee arkipäivää kymmenen vuoden kuluessa*
7. *Älykkyys koetaan haluttavana kumppaniominaisuutena, koska se assosioidaan huumorintajuun ja hyviin geeneihin / Äly kohoaa ensisijaiseksi seksuaalsiesti kiinnostavaksi tekijäksi.*
8. *Lapsettomuus on suuri onglma länsimaissa kymmenen vuoden kuluttua / Joka kolmas lapsi länsimaissa syntyy keinohedelmöityksellä*

F-sarja: Kasuaarijalkainen poika

5. *Kauneuskirurgiaa tehdään vastuuttomasti, esteetisen kirurgian turismi lisääntyy/Kauneusleikkaukset yleistyvät*
6. *Rintaimplanttien määrä kasvaa syövän ja kauneusihanteiden vuoksi / Joka toisella vuoden 2000 jälkeen syntyneellä naisella on implantteja kehossaan*
7. *Kehoa voidaan säädellä geneettisesti sikiönä, esimerkiksi hiusten ja silmien väri voidaan valita / kehonmuokkaus saa uusia muotoja*
8. *Yhä useampi, noin 1/3:sta turvautuu kehonkohennuspalveluihin / Kehonmuokkaus on lisääntyvä trendi*

G-sarja: Epätavallisia kehoja

5. *Mielialalääkintä on jokapäiväistä ja reseptivapaata / Älyn ja aistien stimulaatiofarmasia tekee ihmististä onnellisia*
6. *Kyvykkäät kehot sortuvat loputtomaan kilpailuun, psyyke ei kestä / Kehon suorituskykyä parantava farmasia tekee ihmisistä onnettomia*

7. *Narsistinen suhtautuminen kehoon kasvaa, rumista tulee paariaa, jota halveksutaan avoimesti / Minäkuva muuttuu narsisitisesti rakentuvaksi ja painottaa ulkoista kauneutta*
8. *Ihmisten kehosensitiivisyys murtuu, tunteiden ja tuntemusten tunnsitus heikkenee/Joka toinen aikuisväestöstä käyttää kehpnpalautemittareita lähitulevaisuudessa.*

Aihio tarkentui meemijakoa kohti mentäessä. Sitä ennen piti aihioitua meemijakoa hieman testata, jolloin fokussarjan kysymykset täydentyivät parilla muulla ajankohtaisella elämäntapaväitteellä, biohakkeroinnilla ja nanohabiteillä.

Tulkinnasta on aiemmin jo esitetty sekä A-srajan kysymsyten että fokuskysymysten yhteenvedot. Astelmasarjojen B-F ksyymykset on aihioitu seuraaviksi semioottisiksi neluiöiksi.